



АРХІВ

ПЕТРА КУРІННОГО

УКРАЇНСЬКА
НАРОДНЯ ШКОЛА
І А КЛЯСА
РЕГЕНСБУРГ-ОСЕЛЯ
НАВЧАЛЬНИЙ РІК
1946/47

збірка фотодокументів
ІНСТИТУТУ РУКОПИСУ

Тетяна
СЕБТА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ
ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА імені М. С. ГРУШЕВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
Інститут рукопису

Тетяна СЕБТА

**«АРХІВ ПЕТРА КУРІННОГО»:
ЗБІРКА ФОТОДОКУМЕНТІВ
ІНСТИТУТУ РУКОПІСУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Джерелознавче дослідження



Київ 2025

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15881594>
УДК 77.064(084.12):001.32[(477)+(430)]

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Д. В. Бурім, канд. іст. наук
(Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України)

Л. А. Дубровіна, чл.-кор. НАН України, д-ка іст. наук, професорка
(Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського НАН України)

Г. В. Папакін, д-р іст. наук
(Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України)

РЕЦЕНЗЕНТИ

В. М. Піскун, д-ка іст. наук (Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України)

І. С. Корчемна, канд. іст. наук (Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського НАН України)

*Затверджено до друку вченою радою
Інституту української археографії
та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України
(протокол № 4 від 9 липня 2024 р.)*

Себта Тетяна. «Архів Петра Курінного»: збірка фотодокументів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Джерелознавче дослідження. Київ, 2025. 256 с.

ISBN 978-617-14-0419-9

На підставі методів науково-критичного аналізу – історико-системного, порівняльного та екстраполяції – вперше досліджено збірку фотодокументів (негативи на склі, плівці та кліше), т. зв. «Архів Петра Курінного», фонду 381 «Український вільний університет» Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і введено в науковий обіг нові візуальні документи. Висвітлено кількісні та якісні показники названої збірки, досліджено її структуру, походження складових частин і атрибутовано зображення на негативах групи «Українські заклади науки і культури». Збірка налічує 1340 фотодокументів 1900–1940-х років і складається з трьох частин – приватні архіви, зокрема художника, мистецтвознавця проф. Дам'яна Горняткевича; негативи, зроблені після Другої світової війни в українських таборах переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі і «Реґенсбург–Оселя» / «Ганґоферзідлунґ» в Реґенсбурзі (Баварія, Німеччина); негативи з довоєнних зібрань українських закладів науки і культури.

Видання призначається для істориків, мистецтвознавців, музейників, краєзнавців, зокрема киевознавців, та всіх тих, хто цікавиться історією та мистецтвом.

УДК 77.064(084.12):001.32[(477)+(430)]

© Себта Т. М., 2025

© Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України, 2025

© Національна бібліотека України

імені В. І. Вернадського НАН України, 2025

ISBN 978-617-14-0419-9

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
M. S. HRUSHEVSKYI INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY
AND SOURCE STUDIES
V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE
Institute of Manuscript

Tetiana SEBTA

**«PETRO KURINNYI'S ARCHIVE»:
COLLECTION OF PHOTO DOCUMENTS
OF INSTITUTE OF MANUSCRIPT
OF V. I. VERNADSKYI NATIONAL
LIBRARY OF UKRAINE**

Source study



Kyiv 2025

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15881594>
UDC 77.064(084.12):001.32[(477)+(430)]

EDITORIAL BOARD

D. V. Burim, Ph. D. in History
(M. S. Hrushevskiy Institute of Ukrainian Archeography
and Source Studies, NAS of Ukraine)

L. A. Dubrovina, Corresponding Member of NAS of Ukraine, Dr. habil. in History, Professor
(V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine, NAS of Ukraine)

H. V. Papakin, Dr. habil. in History
(M. S. Hrushevskiy Institute of Ukrainian Archeography
and Source Studies, NAS of Ukraine)

REVIEWERS

V. M. Piskun, Dr. habil. in History (M. S. Hrushevskiy Institute of Ukrainian Archeography
and Source Studies, NAS of Ukraine)

I. S. Korchemna, Ph. D. in History (V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine,
NAS of Ukraine)

Approved for publication by Academic Council
of M. S. Hrushevskiy Institute of Ukrainian Archeography
and Source Studies, NAS of Ukraine
(protocol No. 4 of July 9, 2024)

Sebta Tetiana. «Petro Kurinnyi's Archive»: collection of photo documents of
Institute of Manuscript of V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine. Source
study. Kyiv, 2025. 256 p.

ISBN 978-617-14-0419-9

Based on the methods of scientific and critical analysis – historical-systemic, comparative and extrapolation – a collection of photo documents (negatives on glass, film and clichés) was first studied, the so-called «Petro Kurinnyi's Archive», fond 381 «Ukrainian Free University» of the Institute of Manuscript of the V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine, and new visual documents were introduced into scientific circulation. The quantitative and qualitative indicators of the named collection were highlighted, its structure, the origin of its components were investigated and the images on the negatives of the group «Ukrainian Institutions of Science and Culture» were attributed. The collection includes 1,340 photo documents from the 1900s–1940s and consists of three parts – private archives, in particular of the artist, art historian Prof. Damian Horniatkevych; negatives made after World War II in the Ukrainian camps for displaced persons «Somme Kazerne» in Augsburg and «Regensburg–Oselia» / «Ganghofersiedlung» in Regensburg (Bavaria, Germany); negatives from pre-war collections of Ukrainian institutions of science and culture. The publication is intended for historians, art historians, museum workers, local historians, in particular Kyiv historians, and all those interested in history and art.

UDC 77.064(084.12):001.32[(477)+(430)]

© Sebta T. M., 2025

© M. S. Hrushevskiy Institute of Ukrainian Archeography
and Source Studies, NAS of Ukraine, 2025

© V. I. Vernadskiy National Library of Ukraine,
NAS of Ukraine, 2025

ISBN 978-617-14-0419-9

ЗМІСТ

До читача	7
Вступ	9
ІСТОРИЯ УТВОРЕННЯ Ф. 381 «УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»	11
КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЗБІРКИ ФОТОДОКУМЕНТІВ Ф. 381 («АРХІВ ПЕТРА КУРІННОГО»)	13
СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ФОТОДОКУМЕНТІВ ТА ЇХНЄ ПОХОДЖЕННЯ	21
Розподіл фотодокументів ф. 381 за фондоутворювачем	21
Фотонегативи з родинного архіву Дам'яна Горняткевича та інших приватних архівів (1910-ті роки – 1940 р.)	27
▫ Інші приватні архіви	31
Фотонегативи таборів українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та «Регенсбург–Оселя» (1945–1949)	32
Фотодокументи групи «Українські заклади науки і культури» (1900 – поч. 1940-х років)	38
▫ ВУІМ	39
▫ ДУМНТ–ДМУМ–НХМУ	43
▫ ЦІМ–НМІУ	48
▫ ДАІЗСМ–НЗСК	51
▫ ЦАРМ–НЗКПЛ	55
▫ ІА АН УРСР–ІА НАН України	58
▫ УКМ	59
▫ Опис фотодокументів групи «Українські заклади науки і культури»	60
▫ Атрибуційні документи відсутніх у збірці негативів	106
Висновки	109
ВИБРАНІ ІЛЮСТРАЦІЇ	113
З родинного архіву Дам'яна Горняткевича (1910-ті роки – 1942 р.)	115
Табори українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та «Регенсбург–Оселя» (1945–1949)	133

Із зібрань українських закладів науки і культури (1900 – поч. 1940-х років)	142
▫ Інститут археології НАН України	142
▫ Київська національна картинна галерея	148
▫ Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»	150
▫ Національний музей історії України	152
▫ Національний художній музей України	165
▫ Уманський краєзнавчий музей	185
▫ Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського	187
▫ Національний заповідник «Софія Київська»	188
▫ Негативи невизначеного походження	192
▫ Зразки атрибуційних документів (конверти, картки, обкладинки)	196
З родинних архівів невизначеного походження (1910–1930-ті роки)	199
Список архівних і бібліографічних джерел	201
Список ілюстрацій	213
Іменний покажчик	227
Географічно-топонімічний покажчик	242
Покажчик установ та організацій	247
Список скорочень	253

До читача

У січні 2022 р. в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського були відскановані з його зібрань дві великі збірки фотодокументів (негативи на склі та плівці) ф. 381 «Український Вільний Університет» і ф. 399 «Пам'ятки культури та мистецтва 1796–1920-х рр.». Збірка фотодокументів ф. 381, яка має неофіційну назву «Архів Петра Курінного», налічує 1340 одиниць фотодокументів (з них є в наявності 1298), збірка ф. 399 – 818 одиниць.

Сканування здійснила за погодженням між Національним музеєм історії України та Інститутом рукопису НБУВ співробітниця музею, завідувачка сектору «Археологія доби каменю-бронзи» відділу археології *Світлана Сорокіна*. Планувалося видати спільну з авторкою цих рядків оглядову статтю щодо обох фондів. Але обсяг зібраного матеріалу в ході дослідження збірки фотодокументів ф. 381, який випав на долю авторки, виявився настільки великим, що вийшов за межі не лише спільної, а й окремої статті. Так з'явилося це видання, в якому зібрані результати проведеного авторкою дослідження.

Видання складається з двох розділів – безпосередньо джерелознавчого дослідження та добірки вибраних ілюстрацій, які репрезентують всі складові частини названої збірки. Видання не є каталогом, оскільки завданням було виявити насамперед складові частини збірки, встановити їхнє походження та їх описати. Виняток становлять лише фотодокументи 1900 – поч. 1940-х років т. зв. групи «Українські заклади науки і культури» в кількості 211 одиниць. До кожного з них складено детальний опис – предмет, місце, час і, по можливості, автор зйомки, а також походження фотодокумента станом на початок Німецько-радянської війни 22 червня 1941 р.

Доповнює видання науково-довідковий апарат, що складається зі списку архівних і бібліографічних джерел, списку ілюстрацій та покажчиків – іменного, географічно-топонімічного, установ і організацій. Скорочена версія цього дослідження опублікована в науковому збірнику «Рукописна та книжкова спадщина України» (2024, № 4).

* * *

Висловлюю щиру подяку *Світлані Сорокіній*, завідувачці сектору «Археологія доби каменю-бронзи» відділу археології Національного музею історії України, за здійснене сканування збірки негативів ф. 381 ІР НБУВ, без чого не відбулося б це дослідження, та консультації щодо археологічних артефактів, зображених на окремих негативах.

Сердечно дякую пану *Андрію Горняткевичу* з м. Едмонтон (Канада) за детальні консультації і допомогу в атрибуції окремих родинних фото-негативів з архіву його батька – *Дам'яна Горняткевича*, які становлять значну частку в «Архіві Петра Курінного», а також надані ілюстрації до цього видання.

Щиро дякую за дружню допомогу в атрибуції та ідентифікації окремих зображень і персоналій, а також плідний обмін думками, слушні поради та ідеї моїм колегам-науковцям з Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України – *Тетяні Ананьєвій* (розкопки *Д. Мілеєва*, будинок Музею української діаспори), *Володимиру Поліщуку* (грамота Великого князя Литовського Олександра Казимировича), *Інні Старовойтенко* (Левко Кістяківський, Наталя Коцюбинська) та *Інні Яворській* (Нікомедійське Євангеліє, харківський губернатор М. В. Протасєв); начальнику науково-дослідного відділу історії Києво-Печерської Лаври та музейництва Національного заповідника «Києво-Печерська Лавра» *Роману Качану* (Шевченківська виставка 1920 р., оксамит Київського перепечайського цеху).

Глибоко вдячна д-ці іст. наук *Наталії Білоус*, старшій науковій співробітниці Інституту історії України, яка на прохання мого колеги Володимира Поліщука прочитала і склала регест латиномовної грамоти 1500 р. Великого князя Литовського, Руського і Жемайтійського Олександра Казимировича.

Дякую також моєму колезі з Білорусі *Анатолію Сінілі* за атрибуцію натюрморту художника Рилєєва, який експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р.

Окрему подяку складаю тим науковцям, до яких зверталися мої колеги за консультаціями, і які таким чином опосередковано, але дієво, допомогли в цій роботі – *Ользі Друг*, завідувачці відділу «Київ другої половини XVII ст. – лютий 1917 р.» Музею історії міста Києва, *Оксані Юрковій*, провідній науковій співробітниці Інституту історії України НАН України, *Анні Яненко*, заступниці начальника науково-дослідного відділу історії Києво-Печерської Лаври та музейництва Національного заповідника «Києво-Печерська Лавра», *Юлії Безкоровайній*, завідувачці сектору «Середньовічна археологія» відділу археології Національного музею історії України.

Моїм друзям, *Єлизаветі Болдир* та *Олені Гринюк*, безмежно вдячна за безкорисливу допомогу в копіюванні і придбанні необхідної для цього дослідження літератури.

Тетяна Себта

Вступ

Фотодокументи серед історичних джерел посідають одне з чільних місць з огляду на інформативність і є не менш важливими за письмові при дослідженні нової та новітньої історії. Вони містять величезні пласти інформації, яка із залученням інших видів історичних джерел дає змогу скласти якнайповнішу картину минулого. Тому введення в науковий обіг нових фотодокументів, не кажучи вже про комплексні збірки, є завжди кроком вперед у дослідженні історії, наразі української. Опрацьовані дослідниками, вони допомагають заповнити багато лакун нашої мікро- та макроісторії.

Саме такій маловідомій збірці фотодокументів, якими є негативи на склі та плівці, з фонду 381 «Український вільний університет» (далі **УВУ**) Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі **ІР НБУВ**) присвячене це дослідження. Фонд 381 налічує 1340 фотодокументів, з яких 41 негатив на склі і одне фото (8 × 6 см), наклеєне на сірий картон, були передані 27 лютого 2006 р. на реставрацію в Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного (нині Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів, далі **ЦДАЕА**)¹. Наразі у фонді 381 є 1298 фотодокументів (негативи на склі та плівці і три металеві кліше). У збірці містяться також старі конверти з інформацією про негатив (його інвентарні номери, предмет, місце, час, автор зйомки), його власника; різні записки, куди вкладалися негатив(и); пакувальний папір з написами тощо.

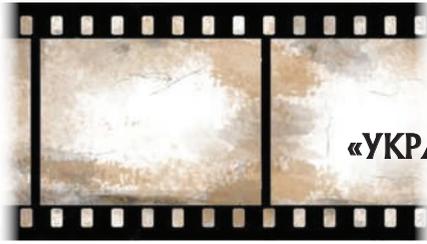
Досі названа збірка ніколи науково не описувалася і, відповідно, не досліджувалася, окрім систематизації, попередньо проведеної у 2000-х рр. в ІР НБУВ, на основі якої був складений її технічний опис з кількісними і якісними характеристиками². Тому авторка має на меті надати кількісну та якісну характеристику збірки негативів названого

¹ Розписка Г. І. Божук, керівниці відділу формування Національного архівного фонду України та діловодства Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного про прийняття на реставрацію 41 негатива на склі та фотографії з фонду № 381 ІР НБУВ. Київ, 27.02.2006 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 51).

² Додаток № 4 до акта № 1 від 1.02.2003 р. «Опис вмісту дерев'яних ящиків від снарядів, що надійшли у складі архіву УВУ і належали П. Курінному». Київ, 1.02.2003 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 41–44).

фонду; дослідити її структуру, яка не є однорідною; висвітлити походження її складових частин; там, де можливо, ідентифікувати зображення та встановити місце, час і автора зйомки, а також підтвердити або віднайти відповідність конверта певному негативові завдяки інвентарним номерам, нанесеним як на конверт, так і на негатив. Для цього були застосовані методи науково-критичного аналізу, історико-системний, порівняльний та екстраполяції.

У тексті містяться численні посилання на відповідні негативи цього фонду. Тому задля уникнення зайвих повторів при посиланні зазначається лише номер одиниці зберігання і номер негатива, розділені навскісною рисою. Наприклад, 24/1167, де число 24 – це одиниця зберігання, а 1167 – номер негатива. При цьому номер фонду та опису (ф. 381, оп. 2) не зазначаються.



ІСТОРІЯ УТВОРЕННЯ Ф. 381 «УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Фонд 381 (УВУ) складається з двох частин — письмових документів і фотонегативів на склі та плівці. Письмові документи зосереджені в описі № 1, а фотодокументи — в описі № 2. Походження фонду, структурні складові його письмової частини розглядалися у статтях І. Корчемної³. Як повідомила авторка: «Архівний комплекс УВУ був переданий в Україну Володимиром Леником, архіваріусом УВУ, з дозволу ректора університету Леоніда Рудницького в грудні 2001 р. Він надійшов через Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України, створену на базі Національної комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України. У травні 2002 р. документи архіву були передані до НБУВ»⁴. Уточнимо, що передання архівних матеріалів УВУ відбулося у приміщенні Генерального консульства України у Мюнхені 17 грудня 2001 р.⁵, а передання їх Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України до ІР НБУВ — 18 квітня 2002 р.⁶, що урочисто було оформлено актом

³ Корчемна І. С. Архів Українського вільного університету в Мюнхені у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: історія, структура, науковий опис // Рукописна та книжкова спадщина України. 2014. Вип. 18. С. 158–168; Корчемна І. С. Ф. 381: Архів Українського вільного університету в Мюнхені // Архіви, колекції та зібрання державних, громадських та релігійних установ у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: Путівник. Київ, 2015. С. 73–81.

⁴ Корчемна І. С. Архів Українського вільного університету... С. 160.

⁵ Розписка В. Леника про безкоштовну передачу Державній службі контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України архівних документів УВУ. Мюнхен, 17.12.2001 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 12).

⁶ Розписка про передачу Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України архіву П. Курінного (негативи на склі) та архіву УВУ (документи, книги) і прийняття їх ІР НБУВ. [Київ], 18.04.2002 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 14).

передання 28 травня 2002 р.⁷ Урочистості відбулися в приміщенні ІР НБУВ за участі керівників обох установ.

З УВУ до ІР НБУВ надійшли чотири групи матеріалів: 1) архів Петра Курінного (три дерев'яні ящики з фотонегативами на склі та плівці); 2) архів УВУ мюнхенського періоду за 1946–1998 рр. (1499 аркушів документів, 7 брошур, 7 плакатів, 9 журналів тощо, в картонній коробці); 3) видання УВУ (253 примірники, в картонній коробці); 4) видання Українського технічно-господарського інституту (далі УТГІ) та бібліотека Григорія Комаринського (1921–2019), в. о. директора УТГІ (404 примірники, в чотирьох картонних коробках)⁸. Друковані матеріали, які надійшли в ІР НБУВ, вирішено було передати у відділ зарубіжної україніки⁹, архівні документи УВУ та фотодокументи архіву П. Курінного були сформовані у 2012 р. у фонд 381 (Український Вільний Університет (УВУ) (1921) у Мюнхені)¹⁰. Нині його письмова частина налічує 470 од. зб.¹¹, а от фотодокументи, які склали опис № 2, були лише попередньо систематизовані для внутрішнього обліку¹². Нарешті у 2022–2023 рр. вони були технічно опрацьовані – оцифровані (С. Сорокіна) та обліковані (Т. Себта), що уможливило введення їх у науковий обіг.

⁷ Акт передачі культурних цінностей № 37. Київ, 28.05.2002 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 15).

⁸ Розписка про передачу Державною службою...; Акт № 1 про розпакування вантажу, переданого Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України. Київ, 1.02.2003 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 23–24); *Корчемна І. С.* Ф. 381... С. 74; *Ковалів Ю. Б.* Комаринський Григорій // *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. URL: <https://esu.com.ua/article-3189>; *Світлої пам'яті: інженер Григорій Комаринський* // *Націоналістичний портал*. 11.10.2019. URL: <https://ukrnationalism.com/news/nationalist-movement/3861-svitloi-pam-inzhener-hryhorii-komarinskyy.html>

⁹ Акт № 1 про розпакування вантажу... Арк. 24.

¹⁰ Акт № 1 про науково-технічне опрацювання рукописних документів фонду № 381 (Український вільний університет). Київ, 20.07.2012 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 80).

¹¹ *Корчемна І. С.* Архів Українського вільного університету... С. 160.

¹² Додаток № 4 до акту № 1 від 1.02.2003 р. ... Арк. 41–44.



КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЗБІРКИ ФОТОДОКУМЕНТІВ Ф. 381 («АРХІВ ПЕТРА КУРІННОГО»)

Фотонегативи на склі та плівці, одне фото та три металевих кліше з архіву П. Курінного, які надійшли в ІР НБУВ в трьох дерев'яних ящиках з-під снарядів, містилися у фабричних коробках для фотопластин різного розміру німецького і подекуди польського виробництва. У 3-му і частково 2-му ящиках фотонегативи містилися в розсипу (в пакунках, конвертах або без них) і були перекладені «німецькими газетами 1940 р. та сучасними цупкими конвертами»¹³. У 3-му ящику була виявлена також низка порожніх конвертів від фотонегативів з інформацією про зміст, інвентарний номер негатива та номер світлини, відбитка з цього негатива, у фототеці, подекуди штамп власника негатива, дату і автора зйомки. За словами архіваріуса УВУ Володимира Леника, ці «матеріали належали П. Курінному і були залишені ним в УВУ в кінці 1940-х — на початку 50-х років»¹⁴. Звідси й назва цієї фотозбірки — «Архів Петра Курінного».

Курінний Петро Петрович (4.05.1894, Умань — 25.11.1972, Мюнхен), український історик, археолог, етнограф, музеєзнавець. Закінчив історико-філологічний факультет Київського ун-ту св. Володимира (1913–1917). З серпня 1917 р. викладав історію мистецтва у 1й Українській гімназії ім. Б. Грінченка в Умані, перейменованій згодом у Першу трудову школу, був її директором. Водночас директор Історичного музею Уманщини (1917–1924), нині Уманський краєзнавчий музей; член Української громади в Умані (1917–1924). Директор Лаврського музею культур та побуту (27.04.1924–28.09.1926), директор Державного культурно-історичного заповідника «Всеукраїнський музейний городок» (29.09.1926–20.11.1933), нині Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»; голова реставраційної

¹³ Додаток № 4 до акту № 1 від 1.02.2003 р. ... Арк. 42, 43.

¹⁴ Акт № 1 про розпакування вантажу... Арк. 24.

комісії (1924–1932), керівного органу Реставраційної майстерні названого заповідника. Дійсний член ВУАК з 1925 р., вчений секретар ВУАК з 1929 р. Навчався на Київській кафедрі мистецтвознавства ВУАН (1926–1930), був її науковим співробітником (1930–1933). Заарештований 25.02.1933 р. за ст. 54II (участь у контрреволюційній організації) КК УСРР, звільнений під підписку про невиїзд (12.05.1933), справу припинено за браком доказів (16.07.1934). Працював не за фахом у різних установах Києва (1.12.1933–27.10.1937). З 3.02.1938 р. ст. наук. співробітник відділу докласового суспільства Центрального історичного музею ім. Т. Г. Шевченка (ЦІМ), у 1941 р. очолив названий відділ. У серпні 1941 р. супроводжував у Харків евакуйовані збірки ЦІМ, у листопаді–грудні 1941 р. працював інспектором охорони пам'яток культури при відділі мистецтва Харківської міської управи, повернувся у Київ наприкінці грудня 1941 р. З січня 1942 р. заступник директора ЦІМ, з 1.02.1942 р. директор ЦІМ, згодом заступник директора Крайового музею до- і ранньої історії у Києві (травень 1942 р. – жовтень 1943 р.). Виїхав у Краків (7.10.1943), в середині лютого 1944 р. – у Гьохштедт, супроводжуючи весь час музейні цінності, вивезені з Києва та інших музеїв України, мешкав у Гьохштедті до кінця війни. Один з організаторів УВАН (1945), науковий співробітник Інституту мартирології в Мюнхені (1946), професор церковної археології Богословсько-педагогічної академії УАПЦ (1947–1949), член НТШ з 1947 р., професор кафедри археології та етнографії УВУ у 1947–1967 рр., керівник української редакції Інституту з вивчення СРСР у 1954–1961 рр. Помер у Мюнхені. Похований на цвинтарі Вальдфрідгоф (Мюнхен) в секторі 430¹⁵.

У результаті попередньої систематизації фотодокументів архіву П. Курінного (ф. 381, оп. 2), здійсненої співробітниками ІР НБУВ у 2002–2003 рр., була встановлена їхня кількість – **1340** одиниць (1335 не-

¹⁵ Білокін С. Курінний П. П. // Вчені Інституту історії України: Біобібліографічний довідник. Серія українські історики. 1998. Вип. 1. С. 170–172; Торгалю Ю. В. Петро Петрович Курінний. Умань: ВПЦ «Візаві», 2014; Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. Документи свідчать: вивезення на захід збірок Крайового музею до- і ранньої історії в Києві у 1943–1945 рр. // Український археографічний щорічник. Нова серія. 2018. Вип. 21/22. С. 802; Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / передм. і вст. ст. П. Горохівського. Вид. 3-тє. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. С. 121; Курінний П. Три роки праці реставраційної майстерні Лаврського музею культур та побуту над консервацією та реставрацією музейних збірок // Український музей. Зб. 1: Репринтне видання 1927 року. Київ: НКПІКЗ, 2007. С. 162; Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / упоряд. Т. М. Себта, Р. І. Качан. Київ: «Видавель Олег Філюк», 2016. С. 169; U. Patzke, M. Szafowal, R. Yaremko (Hrsg.). Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011. München: Druckerei und Verlag Steinmeier, 2011. S. 281.

гативів, одне фото на сірому картоні, 3 металевих кліше та один блок зліплених між собою двох скляних пластин). Вони були розділені на 26 одиниць зберігання, в яких розміщені так, як надійшли в ІР НБУВ, — у коробках для фотопластин або пачках, загорнутих у крафтовий папір, або в розсипу. Після передання у 2006 р. 41 негатива на склі і одного фото (8 × 6 см) на реставрацію у Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного (нині ЦДАЕА)¹⁶ і нещодавно здійсненого оцифрування та обліку цієї збірки було встановлено точне число наявних фотодокументів — **1298** одиниць. Серед них: **1213** негативів на склі, у тому числі 14 битих^{*}, **68** негативів на плівці, **13** фрагментів плівки (з 1–4 кадрами на кожному), **3** металевих кліше і **1** блок з двох зліплених між собою фотопластин (див. табл. 1). Принагідно зазначимо, що на окремих скляних фотонегативах містяться два і більше зображень (кадрів).

Нижче у табл. 1 зібрана інформація про кількісні та якісні показники збірки фотодокументів ф. 381, оп. 2 (архів П. Курінного). В ній не враховано 41 негатив на склі і одне фото, які від 27 лютого 2006 р. знаходяться на реставрації у ЦДАЕА. З них шість негативів (13 × 18 см) було взято з од. зб. 20, 28 негативів (13 × 18 см), три з яких у конвертах, — з од. зб. 21, два негативи (4,8 × 9,8 см) і одне фото (8 × 6 см) на сірому картоні — з од. зб. 25 (див. вкладені записки у відповідних одиницях зберігання). Звідки було взято інші п'ять негативів встановити точно не вдалося. На нашу думку, з од. зб. 24 — саме там не вистачає п'яти негативів формату 13 × 18 см згідно з попередньою обліковою документацією¹⁷.

Зазначені у табл. 1 розміри негативів прив'язані до стандартних розмірів фотопластин, від яких вони мають відхилення 1–5 мм, в рідкісних випадках й більше. Деякі негативи зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 6 × 9, 9 × 12 см або 10 × 15 см. Це результат того, що на одній фотопластині могли міститися зазвичай два кадри, які потім у такий спосіб розділялися. Розміри цих фотонегативів прив'язуються до стандартних розмірів з відповідним коментарем у примітці. Також у примітках зазначені биті негативи.

¹⁶ Розписка Г. І. Божук... Арк. 51.

^{*} До цього числа зараховано негативи, розбиті на кілька частин або з втратою приблизно 25 % і більше зображення. Негативи з відбитими кутами невеликої площі, яких біля десятка, до цього числа не внесено.

¹⁷ Додаток № 4 до акту № 1 від 1.02.2003 р. ... Арк. 44.

Таблиця 1. Фотодокументи ф. 381 за кількісними та якісними характеристиками

№ од. зб.	Складові одиниці зберігання	Вид фотодокумента (матеріал)	Розміри негатива (см)	№ негативів	Кількість	Загальна кількість
1	коробка	негативи (скло)	10 × 15	1–15	15	53
	коробка		10 × 15	16–28	13	
	коробка		10 × 15	29–41	13	
	коробка		6 × 9	42–53	12	
2	коробка	негативи (скло)	10 × 15	54–66	13	54
	коробка		10 × 15	67–80	14	
	коробка		10 × 15	81–93	13	
	коробка		6 × 9	94–107*	14	
3	коробка	негативи (скло)	10 × 15	108–120	13	53
	коробка		10 × 15	121–134	14	
	коробка		10 × 15	135–147	13	
	коробка		6 × 9	148–160	13	
4	коробка	негативи (скло)	10 × 15	161–173	13	38
	коробка		10 × 15	174–186	13	
	коробка		10 × 15	187–198	12	
5	коробка	негативи (скло)	10 × 15	199–214	16	46
	коробка		10 × 15	215–229	15	
	коробка		10 × 15	230–244	15	
6	коробка	негативи (скло)	10 × 15	245–260	16	48
	коробка		10 × 15	261–276	16	
	коробка		10 × 15	277–292	16	
7	коробка	негативи (скло)	10 × 15	293–306	14	42
	коробка		10 × 15	307–319	13	
	коробка		10 × 15	320–334	15	
8	коробка	негативи (скло)	10 × 15	335–349	15	51
	коробка		10 × 15	350–365	16	
	коробка		10 × 15	366–385	20	
9	коробка	негативи (скло)	10 × 15	386–400	15	49
	коробка		10 × 15	401–415	15	
	коробка		10 × 15	416–434	19	

* Негатив № 107 зроблений на відколотій частині фотопластини формату 6 × 9, реальний розмір 4,5 × 6.

Продовження табл. 1

№ од. зб.	Складові одиниці зберігання	Вид фотодокумента (матеріал)	Розміри негатива (см)	№ негативів	Кількість	Загальна кількість
10	коробка	негативи (скло)	10 × 15	435–451	17	58
	коробка		10 × 15	452–464	13	
	коробка		10 × 15	465–477	13	
	коробка		6 × 9	478–492	15	
11	коробка	негативи (скло)	10 × 15	493–505	13	45
	коробка		10 × 15	506–519	14	
	коробка		10 × 15	520–537	18	
12	коробка	негативи (скло)	9 × 12	538–547	10	54
	коробка		10 × 15	548–561	14	
	коробка		6 × 9	562–576	15	
	коробка		9 × 12	577–591	15	
13	коробка	негативи (скло)	10 × 15	592–607	16	58
	коробка		10 × 15	608–621	14	
	коробка		10 × 15	622–635	14	
	коробка		6 × 9	636–649	14	
14	коробка	негативи (скло)	10 × 15	650–665	16	57
	коробка		10 × 15	666–679	14	
	коробка		6 × 9	680–692	13	
	коробка		10 × 15	693–706	14	
15	коробка	негативи (скло)	6 × 9	707–721	15	60
	коробка		10 × 15	722–735	14	
	коробка		10 × 15	736–751	16	
	коробка		10 × 15	752–766	15	
16	коробка	негативи (скло)	9 × 12	767–804	38	61
	пакунок		13 × 18	805–827	23	
17	коробка	негативи (скло)	9 × 12	828–858 **	31	53
			10 × 15	859–866 ***	8	
			13 × 18	867–879	13	
	9 × 12		880	1		

** Негатив № 857 розколотий на дві частини.

*** Негативи № 859–866 зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 10 × 15.

Продовження табл. 1

№ од. зб.	Складові одиниці зберігання	Вид фотодокумента (матеріал)	Розміри негатива (см)	№ негативів	Кількість	Загальна кількість
18	пакунок	негативи (скло)	10 × 15	881–907	27	57
	коробка		10 × 15	908–925	18	
	коробка		6 × 9	926–937	12	
19	коробка	негативи (скло)	10 × 15	938–941 ^{4*}	4	71
			9 × 12	942–959	18	
	коробка	негативи (плівка)	9 × 12	960–1008	49	
20	розсип	негативи (скло)	13 × 18	1009–1036 1038– 1043 ^{5*}	34	35
			10 × 15	1037 ^{6*}	1	
21	розсип	негативи (скло)	13 × 18	1044	1	32
			10 × 15	1045– 1074 ^{7*}	30	
			9 × 12	1075 ^{8*}	1	
22	розсип	негативи (скло)	13 × 18	1076–1109	34	37
		кліше (метал)	9 × 12	1110–1112	3	
23	пакунок	негативи (скло)	13 × 18	1113–1123	11	48
	розсип	негативи (плівка)	13 × 18	1124–1127	4	
			9 × 12	1128–1136	9	
			6 × 9	1137	1	
		негативи (скло)	13 × 18	1138–1160	23	

^{4*} Негативи № 938–941 зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 10 × 15.

^{5*} Негатив № 1039 битий – відсутні верхній та нижній кути праворуч.

^{6*} Негатив № 1037 битий – відсутні обидва нижні кути.

^{7*} Негативи № 1071–1074 зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 10 × 15.

^{8*} Негатив № 1075 битий – відсутня верхня частина.

Закінчення табл. 1

№ од. зб.	Складові одиниці зберігання	Вид фотодокумента (матеріал)	Розміри негатива (см)	№ негативів	Кількість	Загальна кількість	
24	розсип	негативи (скло)	13 × 18	1161–1173	13	34	
			10 × 15	1174–1194	21		
25	розсип	негативи (скло)	13 × 18	1195–1218	24	32	
			10 × 15	1219–1223	5		
			9 × 12	1224–1226 ^{9*}	3		
26	рулон	негативи (фрагменти плівки)	30 мм	1227	1	72	
			60 мм	1228–1239	12		
	паунок (види Києва)	негативи (плівка)	6 × 9	1240–1244 ^{10*}	5		
			негативи (скло)	6 × 9	1245–1248		4
				9 × 12	1249–1251 ^{11*}		3
	паунок (Т. Шевченко)	негативи (скло)	9 × 12	1252–1256	5		
	паунок	негативи (скло)	9 × 12	1257–1262	6		
			блок з двох негативів (скло)	9 × 12	1263		1
	розсип	негативи (скло)	9 × 12	1264–1286 ^{12*}	23		
			10 × 15	1287–1298 ^{13*}	12		
Разом:					1298		

^{9*} Негативи № 1219–1226 биті.

^{10*} Негатив № 1240 обрізаний, його реальний розмір становить 7,5 × 6.

^{11*} Негатив № 1251 битий – відсутня по діагоналі нижня ліва частина.

^{12*} Негативи № 1283–1286 зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 9 × 12.

^{13*} Негативи № 1287–1298 зроблені на відколотих частинах фотопластин формату 10 × 15. Негатив № 1298 розколотий на три частини.

Негативи в архіві П. Курінного як на склі, так і плівці, мають високу якість зображення і добре збереглися. Лише одиниці містять окремі дефекти, пов'язані зі зйомкою (нечіткість фокусу), проявленням (розмитість зображення) та умовами зберігання (розбиті, втрата кутів, емульсійного шару по краях або відшарування емульсії). Загалом попри вік негативів – приблизно від 80 до 100 років, неодноразове транспортування, причому деяких в умовах війни, їхня збереженість на сьогодні досить добра. Якщо відобразити у відсотках кількість всіх дефектних негативів, то це буде менше 3 % від загальної кількості наявних у ф. 381 негативів.

Ще одну особливість негативів архіву П. Курінного, яка привертає до себе увагу, добре помітно в табл. 1. Це різні види пакування – коробки, пакунки, які до того ж різняться між собою, не кажучи вже про розсип. Вони є першою ознакою різних шляхів потрапляння в архів П. Курінного цих негативів. Іншими словами, різне пакування негативів вказує на різне походження, про що йтиметься в наступному розділі.



СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ФОТОДОКУМЕНТІВ ТА ЇХНЄ ПОХОДЖЕННЯ

Розподіл фотодокументів ф. 381 за фондоутворювачем

Що на перший погляд являє собою фотозбірка (архів П. Курінного) ф. 381? Це мішанина негативів різноманітної тематики як на склі, так і плівці. Є багато портретних та постановочних фото різних груп осіб (друзі, подружки, родини, молодята, подружні пари, діти, учнівські класи), зроблених у повоєнний час у різні пори року; фото родинних подій (весілля, похорони, святкування окремими групами Великодня, Різдва), виконаних так само в повоєнний час; є перефотографовані старі фото окремих осіб; фотонегативи з приватних архівів 1910–1940-х років (групи осіб на прогулянці, в домашньому інтер'єрі, у дворі біля будинку тощо); фото музейних експонатів та залів довоєнних музейних експозицій; фото житлової архітектури Києва; групові фото з археологічних розкопок; фото груп художників під час роботи і відпочинку; сфотографовані картини, гравюри, малюнки або перефотографовані ілюстрації з книжок та ін.

Проведені дослідження дали змогу виокремити три групи фотодокументів, споріднених за своїм походженням, тобто за їхньою приналежністю до певного фондоутворювача. Найбільшу групу складають фотонегативи, зроблені після Другої світової війни в українських таборах переміщених осіб (*displaced persons* – ДіПі) в німецьких містах Аугсбург і Регенсбург (Баварія). Їхня кількість становить 996 фотонегативів.

Другу групу складають фотонегативи з приватних архівів: художника, мистецтвознавця проф. Дам'яна Горняткевича – 72, офіцера-українця Австро-Угорської армії – 5, з невизначених приватних архівів – 14. Можливо, всі три частини цієї групи пов'язані між собою і походять з одного приватного архіву, а саме Д. Горняткевича.

Третю групу складають фотодокументи із зібрань українських закладів науки і культури, які діяли напередодні Німецько-радянської війни (1941–1945) – загалом 211 одиниць. Це Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка (далі ЦІМ, нині Національний музей історії України – далі НМІУ) – 49 одиниць, Інститут археології АН УРСР (нині НАН України) – 14, Державний музей українського мистецтва (далі ДМУМ, нині Національний художній музей України – далі НХМУ) – 106, Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей» (далі ДАІЗСМ, нині Національний заповідник «Софія Київська» – далі НЗСК) – 15, Київський державний музей російського мистецтва (нині Київська національна картинна галерея – далі КНКГ) – 4, Центральний антирелігійний музей УРСР (нині Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра» – далі НЗКПЛ) – 3 та інші музеї України (табл. 2).

Таблиця 2. Розподіл фотодокументів ф. 381 за фондоутворювачем

Фондоутворювач станом на 1941 р.	№ одиниці зберігання / № фотодокумента	Кількість
<i>Табори українських біженців (ДіПи) в Аугсбурзі та Регенсбурзі (1945–1949)</i>		
Табір українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі	1/1–4, 6–53; 2/54–57, 59, 60, 62–104, 106, 107; 3–4/108–198; 5/199–212, 214–229, 237–244; 6/245–247, 250, 251, 253–255, 257–266, 269–275, 278–292; 7/293–298, 300–307, 309, 310, 312, 314, 316–321, 323–327, 329–334; 8/335–338, 341, 344–349; 9/386–393, 395, 401–409, 411–418, 420, 421, 424, 425, 427–429, 431–434; 10/437–492; 11/493–522, 525–528, 530, 533–537; 12/548–576; 13/594–623, 625–633, 635–639, 641, 642, 644–648; 14/650–659, 661–664, 666–684, 686–694; 15/707–713, 715–766; 16/767–801, 805, 807, 808, 815, 816, 820, 822; 17/835, 837–840, 842, 848, 849, 852–866; 18/881–893, 895–898, 900, 901, 909–923, 926–930, 932–937; 19/938–940, 942; 21/1045–1054, 1056–1067, 1070, 1072–1075; 23/1124–1127, 1137; 24/1170, 1174, 1176–1181, 1183–1190, 1192–1194; 25/1220–1223, 1225; 26/1283–1287, 1288–1296, 1298	816
Табір українських біженців «Регенсбург–Оселя»	12/591; 16/802; 17/828, 832, 833; 26/1252	6

Продовження табл. 2

Фондоутворювач станом на 1941 р.	№ одиниці зберігання / № фотодокумента	Кількість
Зйомки в павільйоні або приміщенні (Аугсбург / Регенсбург)	1/5; 2/61; 5/230–236; 6/267, 268, 276; 7/308, 311, 313, 315; 8/339, 340, 342, 343, 350–385; 9/397–400, 410, 422, 423, 426; 11/523, 524, 529, 532; 13/634; 14/660, 665, 695, 696; 16/803, 804; 18/908, 924, 925; 19/960–994, 996–1008; 23/1128–1131, 1133–1136; 24/1175, 1182, 1191	137
Перефотографовані світлини (Аугсбург / Регенсбург)	2/58, 105; 5/213; 6/248, 249, 252, 256, 277; 7/299, 322, 328; 9/394, 396, 419, 430; 10/435, 436; 11/531; 13/592, 593, 624, 640, 643, 649; 14/685; 15/714; 18/894, 931; 19/941, 995; 21/1055, 1068, 1069; 23/1132; 25/1224; 26/1287, 1297	37
<i>Приватні архіви (1910-ті роки – 1940 р.)</i>		
Дам'ян Горняткевич (1892–1980), художник, мистецтвознавець, історик українського мистецтва	12/538–540, 542, 544–547; 14/697–706; 16/809; 17/829, 844, 845, 847, 850, 851; 18/899, 902–907; 19/943–945, 953, 956–958; 21/1071; 24/1168, 1169; 25/1213, 1214, 1219, 1226; 26/1227–1239, 1264–1274, 1278, 1282	72
Офіцер-українець Австро-Угорської армії	16/812, 821, 823; 24/1167, 1172	5
Невстановлені приватні архіви	12/541, 543; 16/810, 811; 17/841, 843; 19/947, 949, 955, 959; 24/1171, 1173; 26/1280, 1281	14
<i>Українські заклади науки і культури (1900-ті – поч. 1940-х років)</i>		
Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей» (нині НЗСК)	16/806; 17/846, 874–878; 20/1024, 1025; 23/1144, 1145, 1155–1157; 26/1277	15

Закінчення табл. 2

Фондоутворювач станом на 1941 р.	№ одиниці зберігання / № фотодокумента	Кількість
Державний музей українського мистецтва (нині НХМУ)	12/577–590; 16/827; 17/830, 20/1010–1016, 1019, 1030, 1031, 1034, 1039–1043; 21/1044; 22/1090, 1093, 1094, 1097, 1101–1108, 1110–1112; 23/1113–1123, 1139–1143, 1146, 1147, 1149–1153, 1160; 24/1162; 25/1209–1212, 1215–1218; 26/1240–1251, 1253–1263, 1275, 1276	106
Інститут археології АН УРСР (нині ІА НАН України)	16/814, 825; 17/867–873; 24/1164–1166; 25/1207, 1208	14
Київський державний музей російського мистецтва (нині КНКГ)	22/1095; 25/1195–1197	4
Уманський краєзнавчий музей (?)	20/1017, 1018, 1035, 1036; 23/1138	5
Центральний антирелігійний музей УРСР (нині НЗКПЛ)	20/1009, 1033; 23/1158	3
Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка (нині НМІУ)	16/817–819, 824, 826; 17/834, 836; 19/946, 951; 20/1020–1023, 1026–1029, 1032, 1037, 1038; 22/1076–1089, 1091, 1096; 23/1148, 1159; 24/1161, 1163; 25/1198–1206	49
Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського	22/1100, 1109	2
Невстановленого походження: 1) живопис, графіка, скульптура	16/813; 19/948, 952, 954; 22/1092, 1098, 1099; 26/1279	8
2) інше	17/831, 879, 880; 19/950; 23/1154	5
Разом:		1298

Питання, як такі різні групи фотодокументів могли опинитися в одному місці – архіві Петра Курінного, пояснюється в одних випадках доволі аргументовано, в інших – гіпотетично. Ще за попереднього обліку цієї фотозбірки співробітниками ІР НБУВ був зроблений висновок про походження негативів. На засіданні науково-методичної ради та експертно-перевірочної комісії ІР НБУВ 15 лютого 2003 р. старша наукова співробітниця Олена Гальченко, доповідаючи про архів П. Курінного, підсумувала: *Попереднє дослідження негативів дає підстави віднести ці негативи не до архіву П. Курінного, а до матеріалів, які в кінці війни були вивезені німцями з музеїв України закордон [...] П. Курінний входив до складу комісії, що займалася вивезенням цих матеріалів*¹⁸. Це частково правильний висновок – правильний щодо групи негативів із зображенням музейних експозицій та речей, але не до інших складових частин названого архіву.

Дійсно, 7 жовтня 1943 р. П. Курінний залишив Київ, супроводжуючи два вагони музейних збірок, вивезених з Києва у Краків¹⁹. Загалом у Краків протягом 27 вересня – 17 жовтня 1943 р. силами Оперативного штабу райхслайтера Розенберґа (Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg – далі **ЕРР**) було вивезено з Києва 8 вагонів музейних збірок. Це були збірки Крайового музею до- і ранньої історії (створений 1942 р. головним чином на базі ЦІМ та Інституту археології²⁰), ДАІЗСМ, ДМУМ та Полтавського краєзнавчого музею²¹. У Кракові до них долучилися збірки Уманського та Вінницького краєзнавчих музеїв, матеріали розкопок співробітника ЕРР, німецького археолога д-ра Вернера Гюлле, проведених ним 1943 р. біля Дніпропетровська (нині м. Дніпро) за участю співробітників Дніпропетровського історичного музею ім. Д. І. Яворницького (нині національний)²².

У середині лютого 1944 р. збірки українських музеїв були перевезені з Кракова в Німеччину у м. Гьохштедт на Дунаї і розміщені в замку Нойбург. Тут протягом 1944 р. були розміщені ще збірки Херсонського краєзнавчого музею (нині обласний) та кримських музеїв – з Феодосії,

¹⁸ Протокол № 2 засідання науково-методичної ради та експертно-перевірочної комісії ІР НБУВ. Київ, 15.02.2003 (ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 46–47).

¹⁹ Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. Документи свідчать... С. 816.

²⁰ Там само. С. 800.

²¹ Там само. С. 816.

²² Там само. С. 800, 817.

Керчі, Сімферополя та Бахчисараю, а також з музеїв Мінська і Вільнюса. В цей самий час у Гьохштедті перебували й українські науковці – П. Курінний, Б. Безвенглинський, В. Козловська, Н. Кордиш, К. Мощенко, які невідступно слідували за своїми збірками. Після війни Гьохштедт опинився в американській зоні окупації Німеччини. Наприкінці 1945 р. всі збірки з Гьохштедтського замку американці перевезли у Мюнхенський центральний збірний пункт, створений для подальшої реституції вивезених з окупованих країн культурних цінностей. 15 квітня 1947 р. українські та інші збірки були повернуті Радянському Союзу, а вже 4 грудня 1947 р. транспорт із семи радянських вагонів (1127 місць) з українськими культурними цінностями прибув до Києва²³.

Цей короткий екскурс в історію переміщення українських культурних цінностей під час та після Другої світової війни пояснює, як могли опинитися фотодокументи з зібрань різних українських музеїв в архіві П. Курінного. Звичайно, відтворити точні обставини потрапляння до його рук кожного фотодокумента неможливо і, головне, не є метою цього дослідження, але факт перетину шляхів збірок та названої особи цим, безперечно, підтверджений.

Певна кількість негативів могла потрапити в його приватний науковий архів також через професійну діяльність до війни. Зокрема це стосується негативів із зображенням артефактів трипільської культури з розкопок біля с. Томашівка на Уманщині (20/1017, 20/1018, 20/1035, 20/1036), які він провадив у 1925–1926 рр.; восьми ікон (20/1009) з Лаврського музею культів та побуту або Державного культурно-історичного заповідника «Всеукраїнський музейний городок», які він очолював у 1924–1933 рр., а також негативів із зібрань ліквідованих музеїв, збірки яких потрапили до ЦІМ, де він працював у 1938–1941 рр.

Так само прослідковується зв'язок П. Курінного і Дам'яна Горняткевича (іл. 1, 4), чії фотонегативи (72 одиниці) складають вагому частку в архіві П. Курінного. Їхні шляхи перетнулися ще у Кракові, де під час війни мешкав Д. Горняткевич, і куди у жовтні 1943 р. прибув

²³ Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. Документи свідчать... С. 819–820; Себта Т. М. Мюнхенська систематична Картотека власності мистецьких об'єктів (1945–1952): перспективи дослідження повоєнної реституції українських культурних цінностей // Загартована історією: Ювілейний збірник на пошану проф. Надії Іванівни Миронець з нагоди 80-ліття від дня народження : зб. наук. пр. / упоряд. В. Піскун. Київ: ІУАД, 2013. С. 226–228; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 944–949.

П. Курінний²⁴. Пов'язував їх також і Гьохштедт, куди переїхав з сім'єю у 1944 р. Д. Горняткевич, і де з лютого 1944 р. мешкав П. Курінний. Обидва належали до групи з дванадцяти осіб, яка у листопаді 1945 р. в Аугсбурзі проголосила утворення Української вільної академії наук (далі УВАН)²⁵. Отже, вони були не просто знайомі, а й однодумці. На їхнє знайомство вказує і наявність в архіві П. Курінного ненаписаної поштової листівки з ім'ям Д. Горняткевича, акуратно вписане в поле адресата (23/6/№). Ймовірно, перед від'їздом 1949 р. в США Д. Горняткевич передав на збереження П. Курінному фотонегативи зі свого родинного архіву, більшість з яких були на склі. Далеку дорогу вони могли просто не пережити, не кажучи вже про їхню вагу.

Фотонегативи з родинного архіву

Дам'яна Горняткевича

та інших приватних архівів (1910-ті роки – 1940 р.)

Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович (13.11.1892, м. Лісько Сяноцького округу Королівства Галичини і Володимирії, Австро-Угорщина (нині Підкарпатське воєводство, Польща) – 3.03.1980, м-ко Кергонксон, шт. Нью-Йорк, США) – український художник, мистецтвознавець, історик українського мистецтва. Народився в багатодітній сім'ї Антона та Марії (уродж. Джаловська) Горняткевичів. Батько, шкільний вчитель, помер рано, і мати (іл. 2, 3) самотужки виховувала восьмеро дітей (Габрієла, Йоанна, Іван, Юлія, Марія, Микола, Дам'ян, Меланія). Сім'я після смерті батька переїхала у Перемишль, де Дам'ян з 1905 р. вчився в гімназії – спочатку в українській, потім у польській, яку закінчив у червні 1914 р.

На початку Першої світової війни був призваний до австро-угорської армії. 1917 р., коли його військова частина перебувала у Кракові, вступив до Краківської академії мистецтв. 1918 р. намагався перетнути лінію фронту і приєднатися до української армії, але був заарештований та інтернований спочатку до м. Вадовіце, згодом до Домб'є, концтабору на околиці Кракова. Тут йому вдалося отримати перепустку, яка дозволяла відвідувати заняття в Краківській академії мистецтв, яку закінчив 1923 р. Його вчителями були

²⁴ Гах І. Дам'ян Горняткевич: життя і творчість. Львів: Вид-во ТзОВ «ЮЕКС», 2023. С. 37.

²⁵ V. Pavlovsky. Damian Horniatkevych (1892–1980) // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States. Vol. XIV. 1978–1980. No. 37–38. P. 334; Антонович М. 50-річчя Української вільної академії наук // Науковий збірник УВАН. Т. 4 (1945–1950–1995) / ред. М. Антонович. Нью-Йорк, 1999. С. 10.

Теодор Аксентович (1917–1920), Ігнатій Пеньковський (1920–1921) і Станіслав Камоцький (1921–1923). Далі навчався портретному живопису у Конрада Бьорінгера в Дрезденській та пейзажу у Вальтера Пюттнера у Мюнхенській академіях мистецтва (1924–1925). Про українців-студентів Краківської академії мистецтв як своїх сучасників, так і попередників, опублікував згодом окреме дослідження, до якого додав складений ним перелік студентів, та видав спогади²⁶. Ще під час навчання в академії на замовлення митрополита Андрея Шептицького виготовив 1919 р. для Національного музею у Львові (нині ім. Андрея Шептицького) на картонах копії фресок каплиці Чесного Хреста на Вавелі у Кракові, створених у XV ст. українськими малярами. У 1920–30-х рр. тісно співпрацював з Національним музеєм у Львові. За дорученням директора музею Іларіона Свенціцького досліджував фрески українських майстрів XV ст. в культових спорудах Кракова, Любліна, Сандомира, Супрасля та Віслиці. Дослідник українського народного мистецтва, зібрав велику колекцію писанок. Керував театральним гуртком при читальні «Просвіти» у Кракові (1931–1933).

У 1930-х рр. виконав поліхромні розписи церков: Вознесіння Господнього у с. Настасів на Тернопільщині (1931–1932), Преображення Господнього в с. Вороблячин (1932–1933?), Різдва Пресв. Богородиці у м. Угнів (1933–1936), Зіслання Святого Духа у м. Немирів на Львівщині. Автор проєкту вітража церкви Царя Христа с. Озеряни (нині Борщівської міської громади Чортківського р-ну) на Тернопільщині (1937) та, за непідтвердженими даними, вітражів вже згадуваної церкви Вознесіння Господнього у с. Настасів (1931–1932). Написав образи до нового іконостасу церкви Св. Миколая в м. Пустомити на Львівщині (1935, 1938).

7 серпня 1934 р. взяв шлюб з Дарією Іванівною Брикович (1902 р. н.) з с. Кривеньке на Тернопільщині, доньки пароха місцевої церкви Усікновення Голови Св. Івана Хрестителя. Там же 1937 р. у подружжя народився син Андрій, нині відомий мовознавець, бандурист. У роки Другої світової війни Д. Горняткевич працював службовцем біржі праці в Седлеці (1939–1941), секретарем Українського видавництва у Кракові (1941–1944), багато публікувався в газеті «Краківські вісті». 1944 р. емігрував у Німеччину в м. Гьохштедт (Баварія). Піля війни мешкав у Гьохштедті, а син Андрій відвідував гімназію в українському таборі ДіПі в м. Діллінген-на-Дунаї, розташованому за 6 км. 1949 р. виїхав з родиною у США.

²⁶ Горняткевич Д. Українці в Краківській академії мистецтв // Альманах українського студентського життя в Кракові. Краків: Т-во «Українська студентська громада», 1931. С. 37–44; Горняткевич Д. Ще про Краківську академію мистецтв // Визвольний шлях. 1956. Кн. 7 (105). С. 834–840, Кн. 8 (106). С. 946–950, Кн. 10 (108). С. 1191–1196.

Один із засновників УВАН у листопаді 1945 р. в Аугсбурзі, з 1946 р. вчений секретар мистецтвознавчої групи УВАН. Дійсний член Об'єднання митців-українців Америки (1950), НТШ (1958), віце-президент УВАН й голова її мистецької секції (1951–1970). Учасник мистецьких виставок до війни у Польщі та опісля в Німеччині, США. Персональні виставки: Нью-Йорк (1964, 1966), посмертні: Нью-Йорк (1981), Едмонтон (1983), Київ та Львів (1992)²⁷.

На фотонегативах, у більшості на склі, з родинного архіву Д. Горняткевича (іл. 1, 4) знаходимо його в колі рідних і друзів (12/545–547; 14/700, 14/701, 14/704; 17/847; 18/899; 19/943–945; 26/1264, 26/1265, 26/1267–1273), серед студентів Краківської академії мистецтв, нині Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка (іл. 10), на виставці своїх робіт (іл. 11, 16), на пленері (19/953), у класі з академічного рисунку на тлі моделі (26/1274), серед колег-художників під час виїзних пленерів (14/697, 14/698, 14/703; 18/902–907 – іл. 12, 13). На багатьох негативах серед молодих художників бачимо професора Краківської академії мистецтв Станіслава Камоцького, вчителя Д. Горняткевича (14/706; 17/845; 18/906, 18/907; 25/1219 – іл. 12, 14, 15). На деяких негативах можна бачити старших братів Д. Горняткевича – Івана та Микола (іл. 5, 6), як в його товаристві (26/1264, 1268), так і в колі інших осіб (12/538, 12/542, 12/545, 12/546; 17/847). Окрема серія негативів на плівці, зроблена в різний час у період 1938–1940 рр., присвячена сину Андрію у віці від 1 до 3 років (26/1227–1239, іл. 30а, б, в).

Прослідковується низка негативів, пов'язаних з родиною нареченої, а з 1934 р. дружини Д. Горняткевича – Дарії Брикович (2.08.1902–25.12.1994). Вона походила зі священницької родини о. Івана Матвійовича (1875–11.08.1951) та Олени Ісидорівни (уродж. Кисілевська, 1881–

²⁷ Горняткевич Д. До історії найновішого іконопису Угнівської церкви // Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 18–34; V. Pavlovsky. Damian Horniatkevych... Р. 333–335; Антонович М. 50-річчя Української... С. 10; Горняткевич А. Д. Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Т. 6. Київ: Ін-т енциклопедичних досліджень НАНУ, 2006. С. 278–279; Гах І. Дам'ян Горняткевич... С. 8, 11–22, 32, 34–38, 43, 46, 61–73, 76–95, 101, 104, 114, 116; Марунчак М. Г. Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпер: УВАН в Канаді, 1986. С. 154; Якимова О. Поліхромії церкви Різдва Богородиці міста Угнева Львівської області в контексті формотворчих пошуків першої третини ХХ століття // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: зб. наук. праць. Київ, 2011. Вип. 11. С. 112–117; Мистці Тернопільщини. Ч. 1. Образотворче мистецтво: бібліогр. покажч. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. С. 413.

1968) Бриковичів з с. Кривенького на Тернопільщині²⁸. Майже всі знімки, на яких вона разом з Д. Горняткевичем, були зроблені в її рідному селі. Це і спільна велопогулянка разом з її рідними (26/1267, іл. 24), на ґанку приходства (26/1273) – так називався будинок, де мешкала родина о. І. Бриковича, разом з батьком та іншими членами родини біля приходства (26/1272, іл. 25). Будинок приходства у с. Кривенькому, де мешкали Бриковичі, змалював Д. Горняткевич у 1931 р.²⁹ Цей же будинок ми бачимо ще на одному негативі, де на його ґанку сфотографувалося велике товариство – члени та близькі родини Бриковичів (іл. 28). Те саме товариство, щоправда у меншому складі, сфотографувалося й у дворі приходства (іл. 29). На цих негативах пізнаємо о. І. Бриковича, його дружину Олену, їхніх дітей Марію (у шлюбі Бахталовська) з чоловіком Богданом Бахталовським, Романа з дружиною Євгенією (уродж. Нич) та Дарію³⁰ з чоловіком Д. Горняткевичем. На цей час Дам'ян і Дарія Горняткевичі були вже одружені, про що свідчить обручка, яку помітно на руці Д. Горняткевича (іл. 29). На нашу думку, таке велике товариство могло зібратися з приводу 60-літнього ювілею о. І. Бриковича, який був у 1935 р.

Низка негативів була зроблена під час роботи над розписом церкви Різдва Пресв. Богородиці в м. Угнів у 1933–1936 рр. (14/699, 14/702, 14/705; іл. 20, 21). Зйомку виконав студент Віленського університету Олександр Дикий³¹. З цієї серії на двох негативах зображено готовий розпис вівтарної бані, де обабіч Пресв. Богородиці Покрови розміщені дві групи осіб – історична та етнографічна (іл. 18, 19). Праворуч Пресв. Богородиці видатні історичні постаті України – апостол Андрій Первозванний, св. кн. Ольга, св. кн. Володимир Хреститель, Нестор Літописець, король Данило, гетьман Іван Мазепа, духовні просвітителі Тарас Шевченко і Маркіян Шашкевич, полковник УГА Дмитро Вітовський, митрополит Андрей Шептицький; ліворуч – місцеві жертводавці Степан Жуковський та його дружина Пелагея Жуковська³², на кошти яких була

²⁸ Лебедович І. Полеві духовники Української Галицької армії. Вінніпег: видав о. Іван Лебедович, 1963. С. 100–101; Дарія Брикович (Горняткевич) // Rodovid. URL: <https://uk.rodovid.org/wk/%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81:924162>

²⁹ Гах І. Дам'ян Горняткевич... С. 28.

³⁰ Дарія Брикович (Горняткевич) // Rodovid. ...

³¹ Горняткевич Д. До історії... С. 20.

³² Про Степана і Пелагею Жуковських див. Решетило Т. Фундація Степана і Пелагеї Жуковських // Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 71–78.

збудована у 1855–1857 рр. Угнівська церква, за ними пара молодят у весільному вбранні, далі міщанка з Угнева та міщанин з с. Застав'я, тодішнього передмістя Угнева, і завершували етнографічну групу представниці українських регіонів: холмчанка, киянка, подолянка та гуцулка³³.

До родинного архіву Д. Горняткевича віднесено також негативи з зображенням тих осіб, яких можна бачити на інших негативах у його товаристві. Наприклад, парох Угнівської церкви Різдва Пресв. Богородиці священник Олександр Трешневський. Його ми бачимо поруч з Д. Горняткевичем та його помічниками на рихтуваннях під час розпису церкви (14/702, іл. 21) та на фото, зробленому 24 червня 1936 р. після урочистої архієрейської служби на освячення оновленої Угнівської церкви³⁴. На інших негативах пізнаємо отця О. Трешневського в товаристві дружини Марії, уродж. Дрималик, та доньки Іванни Трешневської (1914–2011), у шлюбі Савицької, яка стала відомою поеткою та письменницею³⁵ (17/829; 19/958, іл. 22). На двох наступних негативах бачимо їх вже в колі інших членів родини. Серед них брат О. Трешневського, також священник, о. Роман Трешневський³⁶, парох церкви Зіслання Святого Духа в Немирові на Львівщині, його дружина Софія (уродж. Павлюк) у світлого кольору пуловері, а біля неї їхній син Олег 5–6 років (12/540, 12/544; іл. 23). Знаючи рік народження сина Олега Трешневського – 1930 р.³⁷, ці фото можна датувати 1935/1936 р.

Інші приватні архіви Фотонегативів цієї групи небагато – 19 одиниць. Всі вони на склі. З них п'ять одиниць з архіву офіцера-українця австро-угорської армії приблизно 1910-х рр. (іл. 171–175). Це молодий чоловік років 20. На одному негативі він у званні унтер-офіцера 2-го класу (іл. 171), на інших трьох – фельдфебеля (іл. 172, 174, 175). Молодий офіцер зображений на чотирьох негативах – індивідуально, у колі товаришів по службі (іл. 174) та у товаристві двох

³³ Божик С., Петришин В. Топографія Угнова й околиці // Угнів та Угнівщина... С. 9; Петришин В. Церква в Угнові // Угнів та Угнівщина... С. 14; Горняткевич Д. До історії... С. 24–27; Якімова О. Поліхромії церкви... С. 115–116.

³⁴ Горняткевич Д. До історії... С. 32–33.

³⁵ Поезії Іванни Савицької. URL: <https://mala.storinka.org/поезії-іванни-савицької.html>

³⁶ Горняткевич Д. До історії... С. 32–33.

³⁷ В Інституті Історії Церкви завершилася практика студентів Львівської духовної семінарії Святого Духа та Філософсько-богословського факультету Українського католицького університету. 5.10.2015. URL: <http://ichistory.org.ua/2015/10/05/v-instytutu-istoriyi-tserkvy-rozpochynayet-sya-praktyka-studentiv-lds-sd-ta-fbf/>

жінок, молодой та зрілого віку (ймовірно, сестра і мати) у домашньому інтер'єрі (іл. 175). На п'ятому негативі зображений невідомий унтер-офіцер років 30–35, вірогідно, товариш по службі (іл. 173).

Інші 14 фотонегативів більш різноманітні. Зображені на них особи не повторюються. З них сім жіночих індивідуальних, портретних зображень (16/810, 16/811, 17/841, 19/947, 19/949, 26/1280, 26/1281, іл. 176–178) – можливо, котрась з них сестра(и) Д. Горняткевича, адже їх було у нього п'ятеро. На окремих негативах зображені групи осіб – жінки, які стоять в кімнаті біля столу (24/1171); шестеро дорослих (вчителі?) та троє дітей (учні?) в класній кімнаті (іл. 180); знімок на згадку біля будинку після го-стин – троє жінок і четверо чоловіків літнього віку – жінки сидять, в однієї на колінах напівлежить дівчинка років п'яти, чоловіки стоять позаду напів-колом (іл. 179). Спільною рисою всіх цих негативів є приблизно однако-вий соціальний статус і достаток осіб, зображених на них. Це інтелігенція, службовці – самодостатні, з почуттям власної гідності люди, середнього достатку, без ознак бідності, але й без кричущих розкошів.

Дуже ймовірно, що ці дві невеликі групи приватних негативів – офі-цера-українця австро-угорської армії (5) та невстановленого походжен-ня (14) – так само належать до архіву Д. Горняткевича. Поки що на цьому етапі дослідження зв'язок між цими групами негативів візуально не прослідковується. Також можна припустити, що окремі картини, зо-бражені на негативах (19/948, 19/954, 22/1092, 26/1279), які віднесені до групи «Українські заклади науки і культури», зважаючи на тематику і стилістику письма, належали пензлю Д. Горняткевича, а їхні негативи, відповідно, – до його архіву. Безумовно, з часом подальші досліди змо-жуть підтвердити або спростувати це припущення.

Фотонегативи таборів українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та «Реґенсбург–Оселя» (1945–1949)

Найбільшу частку фотодокументів складають негативи, відзняті в табо-рах українських біженців (переміщених осіб – ДіПі) «Зомме Казерне» в м. Аугсбург та у м. Реґенсбург в Баварії (Німеччина). Це 996 негативів загалом приватного характеру (родини, подружні пари, друзі, подружки, діти, портрети, родинні події тощо). З них 63 негативи на плівці, 37 нега-тивів Perezнятих фотографій (подекуди по два кадри на фотопластині),

ще 2 негативи містять зображення як перезнятих фотографій, так і зроблених у реальному часі. Загалом прослідковуються щонайменше 23 фотосесії, коли в одному й тому ж інтер'єрі або місці надворі, як правило, в той самий день знімалися на пам'ять мешканці оселі. Це і студійні зйомки, і зйомки надворі, яких найбільше, — зокрема на тлі фактурно оштукатуреної або завішеної листом паперу стіни влітку, взимку, в міжсезоння або на тлі мурованої стіни, квітучого куща чи невеликого дерева або на куті будинку, завитого плющем тощо. Були й подієві зйомки — весілля, похорони, святкування Великодня, Різдва. Фотонегативи таких зйомок зустрічаються як в одному екземплярі, так і у вигляді невеликих серій — від двох до чотирьох одиниць. Менше десятка негативів зображують мешканців табору під час роботи, наприклад, в майстернях, на кухні їдальні тощо.

Серед цих фотонегативів увагу привернули шість перезнятих особових документів німецькою мовою (сторінка з паспорту, свідоцтв про одруження, народження дитини тощо), виданих українцям під час нацистської окупації на території Генеральної губернії в дистрикті «Галичина» та по війні в м. Аугсбург (18/915; 21/1068; 23/1124–1127). Остання обставина (документи, видані в Аугсбурзі) навела на думку, що котрась з фотосесій, або й більше, могла бути зроблена в таборі українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі.

Цей табір розміщувався в колишніх казармах Вермахта, збудованих у 1934–1936 рр. в міському районі Крігсгабер (Kriegshaber). То були три артилерійські казарми — Аррас, Зомме та для військ протитанкового захисту (Arras-, Somme- und Panzerabwehr-Kaserne) — з цілим комплексом допоміжних приміщень, як от: стайні, майстерні, їдальні, склади, майданчики для вишколу, виїздки коней та великим плацом, який в роки існування українського табору ДіПі став центральною таборовою площею³⁸. Саме назва однієї з казарм — «Зомме Казерне», у приміщеннях якої розмістилися українські біженці, дала назву й усьому табору. Щоправда, серед мешканців табору прижилася транслітерована назва «Сомме Касерне» без зауваги того, що в німецькій мові літера «s» в цій позиції вимовляється як «з». Вона ж перейшла і в наукову літературу³⁹.

³⁸ Український табір ДП в Аугсбурзі. Спомини. Документи. Світлини / упоряд. В. Сергійчук. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2020. С. 101; *Ehemalige Reese-Kaserne (Somme-Kaserne)*. Augsburg. April 2012. URL: <https://www.flickr.com/photos/22530195@N05/albums/72157631339909912/>

³⁹ Див., наприклад: Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 62, 65.

Табір українських біженців в Аугсбурзі почав формуватися в середині червня 1945 р., наприкінці серпня того ж року став розміщуватися на території «Зомме Казерне», і вже у жовтні 1945 р. була зареєстрована найбільша кількість мешканців за весь час існування табору — 3634 особи⁴⁰. Мешканці табору «Зомме Казерне» розміщувалися у п'яти великих триповерхових будинках-блоках та 12 колишніх стайнях, переобладнаних під житло⁴¹. За анкетними даними на 1 листопада 1947 р., які у вигляді резюме оприлюднив В. Маруняк, а повністю опублікував В. Сергійчук, в українському таборі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі було: «2643 [мешканці], дит[ячий] садок, нар[одна] школа, гімназія, 3 фах[ові] школи, 4 фах[ові] курси, театр, 2 хори, оркестра, балет нар[одних] танків, 2 бібліотеки [...] Укр[аїнський] Музей-Архів, філія УВУ, Інститут живих мов, кооператива, 6 крамниць, 14 майстерень, 2 парохії, 3 церк[овні] братства, 14 гром[адських] організацій, осідок деяких гром[адських] централь»⁴². Отже, це був чималий табір з різноманітним активним життям, яке не могло пройти повз фотографа.

З іншого боку, серед таборових фотонегативів в архіві П. Курінного було досить багато вказівок на те, що зйомки проводилися й у таборі українських біженців у м. Регенсбург, який його мешканці називали Регенсбург—Оселя або ще Оселя Ганггофер (Ганггоферзідлунг) за назвою околиці, де розмістилися українці. Наприклад, три негативи з зображенням учнівських класів (I А, I Б, II Б) 1946/1947 навчального року зі стандартним пам'ятним плакатом такого змісту: «Українська народна школа. I А [I Б/II Б] кляса. Регенсбург—Оселя. Навчальний рік 1946/47» (16/802; 17/832, 17/833; іл. 31, 32) або дві об'яви за 1946 р. і 1947 р. про відзначення Шевченківських роковин у Регенсбурзі (іл. 33, 34). Одна об'ява видрукувана від імені Комітету бездержавних українців у Регенсбурзі 1946 р. (12/591), інша — від Української народної школи в Регенсбург—Оселі 1947 р. (26/1252). Ще на одному негативі зображені робітниці «Майстерні забавок» українського табору переміщених осіб (ДіПі) в Регенсбурзі (17/828; іл. 35). Серед них завідувачка майстерні Стефанія Нагірна, співачка, педагог, громадська діячка. Відбиток з

⁴⁰ Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 76.

⁴¹ Там само. С. 62, 76.

⁴² Там само. С. 76—85; Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. Т. 1. Роки 1945—1951. Мюнхен: Акад. вид-во д-ра Петра Белея, 1985. С. 101, 103.

цього негатива опубліковано в збірці, присвяченій табору українських біженців у Регенсбурзі⁴³.

Цей табір був найбільшим в західній зоні окупації Німеччини. Організований у жовтні 1945 р., він діяв до кінця вересня 1949 р.⁴⁴ Загалом тут мешкало більше 4,5 тис. українців з різних регіонів України. Кількість мешканців не була сталою – люди вмирили, народжувалися, від'їжджали, приїжджали, тому цифри, які називають дослідники, різняться. У жовтні 1945 р. зафіксовано 4723 мешканці, у грудні 1947 р. – приблизно 4560 осіб⁴⁵. В. Маруняк, автор довідника з української повоєнної еміграції, подає такі цифри по Регенсбургу: 4664 мешканці, дитячий садок, народна школа, гімназія, УТГІ, школа домашнього господарства, 12 фахових курсів, 10 майстерень, 4 парохії, 4 церковні братства, 8 громадських організацій⁴⁶.

Табір українців ДіПі в Регенсбурзі був влаштований на околиці міста в т. зв. районі Ганггоферзідлунг (Ganghofersiedlung) – українці називали його ще в перекладі Оселя Ганггофер. Це був житловий район стандартних двоповерхових мурованих будинків на чотири житлових блоки (три кімнати і кухня), побудованих для робітників, які працювали на заводі Мессершмідта та нафтопереробному заводі. За гітлерівської влади цей район називався «Оселя ім. Германа Герінга» (Herman Goering Siedlung). Наприкінці війни заводи були зруйновані, а робітники-німці та їхні родини на початку осені 1945 р. були виселені Американською військовою адміністрацією для розміщення біженців різних національностей⁴⁷. Таким чином, у жовтні 1945 р. тут оселилися, як зазначалося вище, 4723 українці, які утворили маленьку українську республіку. Це була самоврядна громада, яка мала свою виборну таборову раду, що обирала управу, суд, коменданта табору, мала свою періодичну пресу – щотижневу газету «Слово», потім «Українське слово», «Вісник оселі», видавала іншу

⁴³ Регенсбург. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. Статті. Спогади. Документи / голова ред. кол. Омелян Кушнір. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто: НТШ, 1985. С. 406.

⁴⁴ Кошмаль В. Терапія та утопія: маленька Україна в Регенсбурзі (1945–1949 рр.) // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія. 2015. № 1 (124). С. 27; Регенсбург. До історії... С. 618.

⁴⁵ Кошмаль В. Терапія та утопія... С. 27.

⁴⁶ Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині... С. 107.

⁴⁷ Бризгун-Соколик О. Регенсбург: табір ДіПі 1945–1949 «Україна в мініятурі» (спомини) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». 2020. № 31. С. 247–248; Регенсбург. До історії... С. 19–20.

цільову періодику⁴⁸. Крім того, український табір «Реґенсбург–Оселя» (Оселя Ґанґгофер, Ґанґгоферзідлунґ) мав свою поліцію, шпиталь, пошту, дитсадок, школу, ґімназію, вищий науковий заклад – УТґІ, дві дитячо-молодіжні організації – Пласт та СУМ, два хори, театр, музичну школу, футбольну команду, різноманітні курси, майстерні тощо⁴⁹.

Український табір в Реґенсбурзі мав і фотошколу, при якій працювала майстерня з проведення фотозйомок і виготовлення світлин. Свою рекламу вона розміщувала навіть у місцевому дитячому журналі «Малий школяр» ось такого змісту: «Робітня при Фотошколі (Реґенсбург–Оселя. Блок IV – Мешк. 101) виконує всі фотографічні роботи: копії, репродукції, звичайні й кольорові побільшення, портрети, легітимаційні, групові, спортові і т. п. знимки»⁵⁰. Табір мав також і свого офіційного фотографа – Володимира Грицина, який за дорученням управи виконував зйомку різноманітних офіційних, культурних і спортивних подій в оселі⁵¹. Він зберіг негативи у своєму архіві і через 40 років виготовив з них 150 світлин для пропам'ятної книги, присвяченій Реґенсбург–Оселі⁵².

Всі ці обставини спростовують ту думку, яка виникла при першому ознайомленні з архівом П. Курінного, що автором зйомки у Реґенсбурзі міг бути він сам. По-перше, у повоєнні роки П. Курінний мешкав у Ґьохштедті на відстані понад 140 км від Реґенсбурґу. Для зруйнованої війною країни, якою тоді була Німеччина, це велика відстань. По-друге, український табір ДіПі в Реґенсбурзі, як бачимо, мав своїх фотомайстрів, які самі могли обслуговувати потреби місцевої української громади у проведенні фотозйомок та виготовленні світлин.

Як же могли тоді опинитися негативи з Реґенсбурґа в архіві П. Курінного? На нашу думку, через Миколу Марковського, уповноваженого Товариства охорони українських пам'яток на чужині при УВАН в Аугсбурзі та водночас мешканця українського табору «Реґенсбург–Оселя» (Ґанґгоферзідлунґ). Управа табору доручила йому збирати всі матеріали з історії табору – так табір отримав свого архіваріуса. Протягом 1945–

⁴⁸ Бризгун-Соколик О. Реґенсбург... С. 248, 251; Кошмаль В. Терапія та утопія... С. 28; Реґенсбург. До історії... С. 501–515.

⁴⁹ Реґенсбург. До історії...

⁵⁰ Малий школяр. Реґенсбург, 14 лютого 1948 р. С. 18

⁵¹ Реґенсбург. До історії... С. 15, 285.

⁵² Там само. С. 12.

1949 рр. М. Марковський педантично збирав всі документальні матеріали, що стосувалися таборового життя – від офіційних документів управи (листування, розпорядження, звіти) до об’яв, афіш, програмок, реклам, періодичних видань тощо – і розкладав їх в п’яти примірниках по папках. Один примірник він залишав собі, а інші чотири розсилав в архіви українських установ на чужині⁵³. Завдяки його невтомній праці зібрані матеріали зберігаються сьогодні в архіві УВАН в Нью-Йорку та архіві УВУ в Мюнхені.

Однак уважний аналіз зображень таборових фотонегативів, порівняння їх з відомими світлинами обох таборів в Аугсбурзі та Регенсбурзі⁵⁴, а також між собою переконливо підтвердив першу думку про зйомку в таборі українських біженців в Аугсбурзі. Справді, більшість знімків, а саме на вулиці – як постановочні, так і портретні – зроблені саме там. На окремих негативах беззаперечно вгадується велика таборова площа в Аугсбурзі (2/83; 9/427–429; іл. 41–43), на інших видно будинки табору «Зомме Казерне», які відрізнялися від будинків у таборі «Регенсбург–Оселя». В останньому будинки мали віконниці, в Аугсбурзі їх не було. Також відрізнялася конструкція віконних рам – в Регенсбурзі вони були двостулкові, в Аугсбурзі мали вгорі глуху поперечну секцію.

Ще одним чинником визначення місця зйомки багатьох негативів цієї групи став знімок подружньої пари на добре впізнаваній таборовій площі в Аугсбурзі (іл. 42). Ця пара фотографувалася неодноразово в інших локаціях – з дитиною, окремо або у колі інших осіб (3/124; 9/432, 9/434). Впізнаваність цих локацій на інших знімках вже з іншими особами дало змогу визначити місце зйомки як Аугсбург. Без визначення залишилася більшість знімків у приміщенні та павільйоні, а також перефотографовані знімки. Лише для декількох знімків, зроблених у приміщенні, було встановлено місце зйомки – Свято-Покровська церква УАПЦ в Аугсбурзі (іл. 37, 38). Інші залишилися невизначеними. Їх небагато – 174 одиниці: 37 знімків перефотографовані, 29 знімків зроблено у приміщенні, а 108 – в павільйоні (5/230–236; 8/350–385; 9/397–400, 9/422, 9/423, 9/426; 18/924, 18/925; 19/960–994, 19/996–1008; 23/1128–1131, 23/1133–1136).

⁵³ Регенсбург. До історії... С. 12, 14, 87, 170.

⁵⁴ Там само. С. 19, 20; Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 62, 97, 101; Ehemalige Reese-Kaserne (Somme-Kaserne)...

Отже, в цій групі фотонегативів шість знімків було зроблено в таборі «Реґенсбург—Оселя», 816 — «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, а для 174 негативів місце зйомки залишилося невизначеним. Автором аугсбурзьких знімків, на нашу думку, був сам Петро Курінний. Наприкінці та перші роки після війни він мешкав у Гьохштедті⁵⁵, що знаходився приблизно за 40 км від Аугсбурґа, викладав археологію у філії УВУ в Аугсбурзі; постійно навідувався сюди і у справах УВАН, яка була заснована в Аугсбурзі і деякий час тут розміщувалася⁵⁶.

Загалом фотонегативи, зроблені в «Зомме Казерне» в Аугсбурзі та Реґенсбург—Оселі (Ганґгоферзідлунґ), є більшою мірою зрізом приватного життя її мешканців, аніж громадського. Менше з тим, вони дають уявлення про умови життя в двох українських таборах ДіПі, насамперед в Аугсбурзі, соціальний склад та добробут їхніх мешканців.

Фотодокументи групи

«Українські заклади науки і культури» (1900 — поч. 1940-х років)

Найцікавішими та найінформативнішими з точки зору історії української культури та науки в міжвоєнний період, зокрема музейництва, археології, киевознавства, шевченкознавства, є фотодокументи, які походять із зібрань українських закладів культури і науки. Всього 211 одиниць. У вступній частині зазначалося, що багато з них потрапили в архів П. Курінного у своїх «рідних» конвертах або разом із записками, картками, які містили різноманітну атрибуційну інформацію — інвентарні номери, штамп власника, назву предмета, місце, час та автора зйомки (іл. 162—170). На багатьох конвертах, записках або картках, крім інвентарного номера негатива, зустрічається ще й номер світлини, позитивного відбитка, зробленого з цього негатива, та номер зображуваного предмета, наприклад експоната. Крім того, інвентарні номери негативів зазначені на них самих, а подекуди номери світлин і зображуваних предметів, про що йтиметься далі. На окремих негативах зустрічаються ще й атрибуційні написи. Завдяки цій інформації та іншим додатковим джерелам були атрибутовані майже всі негативи групи «Українські заклади науки і культури», зібрані нижче в табл. 3.

⁵⁵ National Archives and Records Administration, Fold 3. URL: <https://www.fold3.com/image/232040514>

⁵⁶ Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 161, 174.

ВУІМ Для більшості негативів фондоутворювачем свого часу був Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка (далі **ВУІМ**). У 1935–1936 рр. на його базі було утворено Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка (нині НМІУ) та Державний український музей народної творчості (далі **ДУМНТ**), перейменованій 1939 р. на Державний музей українського мистецтва (ДМУМ, нині НХМУ)⁵⁷. Відповідно до їхнього профілю у 1937 р. розділилися збірки ВУІМ – археологічні, частина історико-етнографічної збірки, портрети історичних діячів, грамоти, нумізматики, збірка відділу «Старий Київ» перейшли до ЦІМ⁵⁸, а збірки образотворчого мистецтва, тканин, вишивок, художньої промисловості – до ДУМНТ–ДМУМ. Очевидно, що так мала розділитися й фотозбірка (або фотозбірки?) ВУІМ.

Інвентарні книги фотозбірок ЦІМ та ДМУМ в повному обсязі не збереглися, щоб підтвердити або спростувати це припущення⁵⁹. Здавалося, якщо той чи інший фотонегатив був зроблений ще за часів діяльності ВУІМ, то за принципом розподілу збірок (археологія чи образотворче мистецтво) він міг бути віднесений за предметом зображення або до фондоутворювача (правильніше б сказати фондоутримувача) ЦІМ або ДМУМ. Наприклад, шевченкіана, а це негативи із зображенням малярських творів Т. Шевченка (20/1039, 20/1040; 22/1105; 23/1147; 26/1253, 26/1254), його рідного с. Моринці (23/1149–1153), рідних братів – Йосипа і Микити Шевченків (26/1256) тощо, належить, на нашу думку, до ДМУМ, оскільки у 1924–1929 рр. ВУІМ мав Шевченківський відділ⁶⁰. Крім того, 1934 р. до ВУІМ були передані збірки ліквідованого Музею українських діячів науки і мистецтва, в зібранні якого також була шевченкіана⁶¹. Очевидно, що після розділення ВУІМ негативи з шевченкознавчої тематики залишилися відповідно до профілю у ДУМНТ–ДМУМ, який успадкував не тільки частину збірок, а й будинок ВУІМ.

У структурі ВУІМ був також відділ «Старий Київ», якому належали негативи із зображенням зразків типової забудови Києва ХІХ – поч. ХХ ст.,

⁵⁷ Калениченко Л. Державний український музей // Соціалістичний Київ. 1937. № 5. С. 17; Кот С., Коренюк Ю. Михайлівські пам'ятки в російських музеях // Пам'ятки України. 1999. № 1. С. 66–67; ГАРФ. Ф. Р-7021. Оп. 65. Д. 8. Л. 18; ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 11. Спр. 418. Арк. 24–32.

⁵⁸ Там само. Спр. 418. Арк. 32; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 392.

⁵⁹ Див. інвентарну книгу негативів ЦІМ № 3 від 1939 р. (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а).

⁶⁰ Київ. Довідна книга. Київ, 1929. С. 127–128.

⁶¹ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 177.

а також експозиції та експонатів його збірки⁶². Наприклад, зображення оксамита (іпокліта) Київського перепечайського цеху 1755 р., одного з найдавніших відомих оксамитів київських цехів (іл. 111). При розподілі збірок ВУІМ між ЦІМ і ДУМНТ–ДМУМ у другій половині 1930-х рр. збірка відділу (понад 6 тис. одиниць) перейшла до ЦІМ⁶³. Але, очевидно, не вся. Наприклад, вище згадуваний оксамит Київського перепечайського цеху залишився в ДМУМ, найімовірніше, перебував у спецфонді⁶⁴. Після війни він опинився в Державному музеї українського народно-декоративного мистецтва (нині НМУНДМ), утвореному 1964 р. на основі збірок ДМУМ етнографічного та художньо-промислового профілю. Звідти у 1987 р. оксамит був переданий до Державного Києво-Печерського історико-культурного заповідника (нині НЗКПЛ), де нині зберігається у збірці тканин за інв. № КПЛ-Т-5377.

При повторному перерозподілі збірок ЦІМ між ним та ДМУМ у часи вже нацистської окупації більша частина збірки «Старий Київ» (4 тис. одиниць) мала залишитися у ЦІМ, а менша (2 тис. одиниць) – перейти відповідно до ДМУМ⁶⁵. У зв'язку з цим постало питання, як же була розподілена між музеями фототека відділу «Старий Київ», і чи була вона розподілена взагалі? Це потягнуло наступне питання. А чи взагалі існували у колишньому ВУІМ фототеки відділів? Можливо була лише одна, загальна фототека?

Знайти відповідь допомогла атрибуційна документація негативів, що збереглася в архіві Курінного (іл. 162–170). Всього у ньому є 89 одиниць такої документації. Це конверти, записки, картки до негативів та їхні підписані обгортки, на що йшов будь-який підручний папір. Вони, як виявилось, за винятком двох одиниць походили з ВУІМ. Цей виняток становлять картка Державного музею українського мистецтва у Харкові (іл. 170, табл. 4, п/№ 12) та обгортка зі штампом архітектурного відділу Архітектурно-історичного Софійського музею (23/1158к) – так називався під час

⁶² Про історію відділу, напрями його збирацької та науково-дослідницької діяльності, його зібрання див.: Федорова Л. Д. Діяльність Київського художньо-промислового і наукового музею та Історичної секції ВУАН зі створення Музею Києва // Праці Центру пам'яткознавства. 2011. Вип. 19. С. 116–129.

⁶³ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 392.

⁶⁴ Оксамит (іпокліт) Київського перепечайського цеху у спецфонді був віднесений, ймовірно, до типу «плащаниць» (шовк, оксамит) загальною кількістю 34 одиниці (Спецфонд 1937–1939 років. З колекції НХМУ: каталог / автор-упоряд. Ю. Литвинець. Київ: Фенікс, 2016. С. 372).

⁶⁵ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 392.

нацистської окупації теперішній НЗСК (див. наступний підрозділ *ДАІЗСМ*). З наявної атрибуційної документації зберегли свої негативи 61 одиниця, а 28 одиниць – ні (див. табл. 4). Ймовірно, їхні негативи були передані свого часу на реставрацію в ЦДАЕА (див. пос. 1), оскільки в ІР НБУВ більшість негативів надійшла окремо від своєї атрибуційної документації.

Аналіз атрибуційної документації та номерів, нанесених на негативи, дав змогу зробити висновок, що відділи ВУІМ комплектували свої фототеки окремо, де зберігалися необхідні для роботи фотодокументи (негативи, світлини, друкарські кліше). Про це свідчить збіг номерів, виявлений у відділі «Старий Київ» та шевченківському відділі. Наприклад, фотонегатив із зображенням вже згадуваного оксамита (іпокліта) Київського перепечайського цеху 1755 р. з відділу «Старий Київ» містить інвентарний № 311 (20/1034). Такий самий інвентарний номер містить фотонегатив із зображенням малюнка невідомого художника ХІХ ст. с. Андрушівки з шевченківського відділу (20/1041).

Однак для ВУІМ була притаманна спільна для його відділів (принаймні тих, що презентовані в архіві П. Курінного) система заповнення атрибуційних документів, маркування негативів та окрема нумерація для негативів і світлин. Негативи з фототек ВУІМ могли містити від одного до трьох номерів. Так само в атрибуційну документацію заносилися від одного до трьох номерів. Один – номер негатива, другий – світлини з цього негатива, третій – сфотографованого предмета (експонат або пам'ятка архітектури). Обов'язковий номер, який наносився на негатив різними способами (білилом, простим олівцем або прошкрябувався), був його інвентарний номер. Другий номер, який найчастіше зустрічається на негативах ВУІМ, це номер світлини. Він, як правило, прошкрябувався. У разі коли фотографувався предмет, на негативі міг зазначатися (прошкрябуватися, наноситися білилами) ще й третій номер – предмета (див. 23/1141, 23/1142; іл. 103, 104). Нумерація у відділах ВУІМ негативів і світлин була своя, причому для кожного з цих видів окрема.

На негативи не завжди наносилися всі три наявні номери. Зустрічаються комбінації: номер негатива – номер негатива і номер предмета – номер негатива і номер світлини – номер світлини. Останній випадок досить рідкісний. Він, як правило, пов'язаний з механічними пошкодженнями негатива – втрата кутів, емульсійного шару по краях негатива, тобто тих місць, де міг бути нанесений номер негатива (20/1015–1016; іл. 153, 105). Інші комбінації номерів є доволі поширеними. Наприклад,

негативи зі зразками типової забудови Києва др. пол. XIX – поч. XX ст. – це будинки купців, ремісників, т. зв. старосвітські, прибуткові будинки тощо, промарковані номерами негатива та предмета (12/577–588, 12/590; 25/1215–1217; 26/1251). Проте на їхніх атрибуційних конвертах і записках зазначені всі три номери – номер негатива, номер світлини і номер зображеного предмета, наразі будинку (12/577к–588к, 12/590к; 26/1251к, іл. 162, 168). У даному випадку двозначний номер предмета, тобто будинку, означав порядковий номер конкретного будинку в реєстрі сфотографованих будівель, який складався для зручного пошуку, на нашу думку, у відділі «Старий Київ».

Група негативів київської забудови в архіві П. Курінного достатньо велика. Як вже зазначалося, це зображення купецьких і ремісничих будинків, зокрема на Гончарівці та Дегтярівці (вулиці Гончарна і Дегтярна) на Подолі, вул. Глибочицькій на Лук'янівці, вул. Борохова (нині Шота Руставелі) та у Новому завулку (нині вул. Марка Кропивницького) на Бессарабці (12/577–588, 12/590; іл. 132, 133), а також зразки т. зв. старосвітських будинків (25/1218; 26/1240, 26/1243, 26/1248; іл. 134, 135). Є в цій групі й зображення великих прибуткових будинків Києва (25/1216, 25/1217; 26/1247, 26/1249, 26/1250). В архіві П. Курінного знаходиться лише частина колекції негативів зразків київської забудови др. пол. XIX – поч. XX ст., зібраної у відділі «Старий Київ» ВУІМ. Інша частина цієї колекції – скляні негативи зі схожими зображеннями: будинки ремісників і купців, відзнятих у Києві на вулицях Подолу в кін. 1920-х – поч. 1930-х рр., зберігається сьогодні у фототеці НЗСК⁶⁶. Це результат помилкової післявоєнної реституції збірок українських, у тому числі київських, музеїв після Другої світової війни (див. пос. 23).

До відділу «Старий Київ» ВУІМ належали й негативи щодо наслідків повені у Києві на Трухановому острові 1931 р. (26/1260–1262; іл. 136, 137). На самих негативах міститься лише їхній інвентарний номер, а от на атрибуційних записках два номери – негатива і світлини. Третього номера (предмета) не було – і не могло бути взагалі, оскільки об'єктом зйомки була місцевість. Так само два номери (негатива і світлини) містять атрибуційні записки деяких негативів шевченкіани, зокрема краєвидів с. Моринці на Черкащині, батьківщини Т. Шевченка (23/1149–1153, іл. 169), а самі негативи – лише свій інвентарний номер.

⁶⁶ НЗСК, Науково-фондовий відділ, негативи НДФ-4096-1–4096-30.

Номера предмета тут немає. Він і не передбачався, оскільки об'єктом зйомки так само були краєвиди певної місцевості.

На негативи, зроблені на поч. 1900-х рр. Г. Павлуцьким, із зображенням оправ євангелій нанесені номери негатива і світлини, а номери предмета немає (20/1010–1014; іл. 106–110). Так само відсутній номер предмета і в атрибуційній документації. Це пояснюється тим, що сфотографовані Г. Павлуцьким предмети (євангелія) не належали ВУІМ. Це була власність певних релігійних громад і закладів в Полтавській губернії, зокрема Густинського Свято-Троїцького монастиря, Спаської церкви в Полтаві, Полтавського церковно-археологічного комітету.

Окрему групу складають негативи, отримані в результаті зйомки київських будівель, проведеної у квітні та червні 1934 р. фотографом В. Горбовцем (26/1240–1248; іл. 130, 131, 134, 135). Ані вони, ані їхні атрибуційні документи не мають ні номерів світлин, ні номерів предметів, тобто будівель, лише інвентарний номер негатива. Це можна пояснити хіба тим, що їхніх світлин на момент інвентаризації просто не було. Причиною, ймовірно, стало закриття ВУІМ у березні 1934 р. для проведення в його приміщенні виставки, присвяченої 15-річчю Червоної армії, яка відкрилася 15 липня 1934 р., і остаточна його ліквідація у червні 1935 р. та утворення на його базі ЦІМ, а згодом у 1936 р. — ДУМНТ⁶⁷.

Беручи до уваги описані вище особливості інвентаризації, маркування та нумерації фотодокументів ВУІМ, їхню тематику і антураж зйомки, вдалося атрибутувати інші, депаспортизовані, негативи ВУІМ. Разом з атрибутованими на підставі «рідних» конвертів і записок негативами вони були віднесені до фондоутворювача (фондоутримувача) ДМУМ. Він успадкував приміщення і фотозбірки ВУІМ. Комплектацію однієї з фотозбірок продовжив відділ народного мистецтва ДУМНТ–ДМУМ, про що йтиметься далі.

ДУМНТ– Після поділу ВУІМ у 1935–1936 рр. на два музеї — ЦІМ
ДМУМ–НХМУ і ДУМНТ (з 1939 р. ДМУМ) — кожний з них почав вести власну фотозбірку. ЦІМ започаткував свою, причому кожний його відділ комплектував свою фотозбірку окремо (див. наступний розділ). ДУМНТ–ДМУМ, на нашу думку, так само продовжив традицію

⁶⁷ Наказ наркома освіти № 588 від 31.05.1935 р. «Про розташування музеїв в м. Києві» // ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 11. Спр. 418. Арк. 24; Там само. Арк. 27, 29, 30; Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. Документи свідчать... С. 805.

децентралізованого комплектування фотозбірок, адже структура відділів у порівнянні з ВУІМ змінилася. Зберігся лише відділ народного мистецтва, який, як нам видається, продовжив комплектацію і, відповідно, нумерацію отриманої у спадок фотозбірки однойменного відділу ВУІМ.

На момент відкриття ДУМНТ, а відкрився він урочисто 29 квітня 1937 р.⁶⁸, тільки через рік після свого створення⁶⁹, у його структурі було три відділи – відділ народного мистецтва, відділ живопису, гравюри та скульптури, відділ художньої промисловості, і два кабінети – з вивчення мистецтва докласового суспільства на території України і консервації та охорони музейних експонатів⁷⁰. Відділ народного мистецтва був найбільшим. Він мав велику кількість збірок, які вважалися підвідділами: зокрема вишивок, тканин (включно з колекцією килимів), кераміки, скла, виробів з дерева, народного живопису. Відділ живопису, гравюри та скульптури охоплював твори образотворчого мистецтва від XII ст. до сучасності. Це фрески і мозаїки Михайлівського Золотоверхого собору XII ст., ікони XIV–XVIII ст., українські портрети XVII–XVIII ст., твори живопису XVIII – поч. ХХ ст., а також твори радянського мистецтва. До збірки відділу художньої промисловості належали стильні меблі XVIII–XIX ст., вироби з металу, скла, кераміки, зразки тканин, у тому числі колекція случьких поясів⁷¹.

⁶⁸ Калениченко Л. Державний український... С. 17; Оленченко С. Сьогодні відкривається Державний український музей // Більшовик. 29 квітня 1937 р. № 98 (1220). С. 3.

⁶⁹ Відкриттю ДУМНТ передувала Перша українська виставка народного мистецтва (зустрічається ще назва: *виставка української народної творчості*), організована Наркомосом УСРР та Спілкою художників України у приміщенні колишнього ВУІМ. Вона відкрилася 12 лютого 1936 р. і діяла, зважаючи на книгу відгуків, до 31 травня того ж року. Її директором був П. М. Рудяков (*Антипович К.* Місто музеїв // Соціалістичний Київ. 1935. № 9. С. 32; *Лопіна М.* Творчість українського народу // Більшовик. 11 лютого 1936 р. № 34 (852). С. 3; 12 лютого – відкриття Першої української виставки народного мистецтва // Комуніст. 11 лютого 1936 р. № 34 (5008). С. 6; *Гулий К. М.* Художні промисли на Україні (до виставки народного мистецтва) // Комуніст. 12 лютого 1936 р. № 35 (5009). С. 5; Відкрилася виставка української народної творчості // Пролетарська правда. 13 лютого 1936 р. № 38 (4289). С. 4; *Зиновіїва Ю.* Виставка українського народного мистецтва 1936 року в Державному музеї українського мистецтва та її відвідувачі // Від України до УРСР. Мат-ли Всеукраїнської наукової конференції до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва, м. Київ, 12 грудня 2014 р. Київ, 2015. С. 153; Виставка українського народного мистецтва: короткий путівник. Київ, 1936.

⁷⁰ Калениченко Л. Державний український... С. 17–18.

⁷¹ Там само. С. 18–22.

У фотозбірці ф. 381 (архів П. Курінного) зберігаються негативи двох відділів ДУМНТ–ДМУМ – відділу народного мистецтва і відділу живопису, гравюри та скульптури. Негативи обох відділів презентують твори радянського періоду. Зокрема це експозиція Київської обласної виставки самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. у приміщенні ДУМНТ, окремі твори українських художників-самоуків, що були експоновані на цій виставці, та твори народних майстрів, творчість яких була зосереджена в ідеологічно скерованих т. зв. експериментальних майстернях, прикріплених до ДУМНТ (див. про це нижче).

Привертає до себе увагу система інвентаризації негативів обох відділів, яка визначається наявністю або відсутністю маркування. Більшість негативів відділу народного мистецтва містить інвентарні номери, які прошкрібані, і чисельно перетнули межу в півтори тисячі (див. 20/1019, іл. 113; 23/1113, 1117–1121, іл. 119, 121–123). Це свідчить, на нашу думку, про успадкування цим відділом не лише назви, а й фотозбірки відділу народного мистецтва ВУІМ і продовження її нумерації. Особливістю ж «інвентаризації» негативів радянського періоду відділу живопису, гравюри та скульптури є повна відсутність номерів на негативах.

Виявилося, що більшість негативів радянської тематики, які є в архіві Курінного, висвітлювала Київську обласну виставку самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. у ДУМНТ. На ній були показані роботи митців-аматорів, яких називали самоуками. Їхні роботи після закриття виставки не були включені до зібрання музею, і відповідно негативи, що відображали експозицію, окремі експонати цієї виставки, також не були включені до фотозбірки названого відділу. Тому ці негативи й не мали інвентарних номерів. Тим не менш ця група негативів, яка досить численна в архіві П. Курінного, заслуговує на увагу, оскільки висвітлює не тільки політику радянської влади в галузі народного мистецтва, а й виставкову історію в стінах сучасного НХМУ, правонаступника ВУІМ–ДУМНТ–ДМУМ.

Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва, або ще (Київська) обласна виставка робіт художників-самоуків, 1937 р., присвячена 20-й річниці «Жовтневої революції», була широко анонсована в пресі задовго до її відкриття. Протягом липня–вересня 1937 р. публікувалися світлини окремих її експонатів ⁷², статті про

⁷² Різьба на дереві «На сінокосі» – робота Количева П. Г. // Більшовик. 27 липня 1937 р. № 171 (1293). С. 3; «Ріпка» – експонат першої обласної виставки образотворчого мистецтва Київщини // Більшовик. 2 вересня 1937 р. № 202 (1324).

митців-аматорів⁷³, розлогі повідомлення про виставку⁷⁴, а от повідомлення про відкриття самої виставки надруковано не було. З'явилися у пресі від 17 жовтня лише світлини з вже діючої виставки⁷⁵. Тому можна констатувати, що відкрилася вона десь в кінці вересня – першій половині жовтня 1937 р. в приміщенні ДУМНТ, як свідчать світлини і негативи її експозиції (25/1209–1212; іл. 126–129).

Виставка була організована Київським обласним управлінням в справах мистецтв. Його працівники побували в усіх районах області і взяли на облік, як писалося у пресі, «402 художники-самоуки (130 у Києві і 270 у 52 районах області). Серед них – скульптори, різьбарі, вишивальниці, килимарниці, орнаменталісти, кераміки, але найбільше тих, що цікавляться малярством. Подали на виставку свої твори 340⁷⁶ чоловік. Це робітники, колгоспники, червоноармійці, дружини командирів Червоної армії, дружини залізничників, наукові працівники, вчителі, лікарі, студенти та учні. Серед них і 12-літні діти і 85-літні старики»⁷⁷. На виставку надійшло близько 3 тис. (в іншій публікації 2700) робіт, з яких було відібрано 1812 експонатів, з них творів живопису – 1120, різьбярства – 130, скульптури – 40, кераміки – 120, вишивок та килимів – 402⁷⁸. Вони експонувалися за видом мистецтва в п'я-

С. 4; Саморобний годинник // Пролетарська правда. 3 вересня 1937 р. № 203 (4707). С. 4; Матов А. Перед виставкою: роботи художників-самоуків // Більшовик. 14 вересня 1937 р. № 212 (1334). С. 3; Невичерпні джерела народної творчості // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2; Квітуха творчість українського народу // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3; «Наздоганяють». Картина художника-самоука С. Кулягіна // Пролетарська правда. 22 вересня 1937 р. № 219 (4723). С. 4.

⁷³ Мойсеев М. Скульптор з артілі «Червоний бляхар» // Більшовик. 13 вересня 1937 р. № 211 (1333). С. 3; Мойсеев М. Автор скульптури «Сталін» // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2; Барковський Вл. Праця і пристрасть // там само.

⁷⁴ Невичерпні джерела народної творчості: 1800 експонатів // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2; Перед відкриттям виставки // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.

⁷⁵ На київській виставці художників-самоуків. Скульптура «Сталін». Фото К. Лішка // Більшовик. 17 жовтня 1937 р. № 240 (1362). С. 2; Куток обласної виставки самодіяльного образотворчого мистецтва. Фото Петрова // Пролетарська правда. 17 жовтня 1937 р. № 240 (4744). С. 4.

⁷⁶ В іншій публікації згадується про 380 учасників виставки (Невичерпні джерела народної творчості: 1800 експонатів // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2).

⁷⁷ Перед відкриттям виставки // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.

⁷⁸ Там само; Невичерпні джерела народної творчості: 1800 експонатів...

тьох відділах – малярства, вишивки і килимарства, кераміки, скульптури і різьбярства. Більшість робіт мали суто пропагандистський характер – героїзація встановлення советської влади, Червоної армії, боротьби більшовиків проти зовнішніх і внутрішніх «ворогів», т. зв. інтервентів і куркулів, всебічне прославляння більшовицьких вождів, зокрема Леніна і Сталіна, ударників, стаханівців, великих радянських будівництв, як Дніпрогес, тощо. Хоча були твори й нейтральної тематики, в яких оспівувалися материнство, дитинство, природа, людина праці та ін.

В архіві П. Курінного збереглися 15 негативів без інвентарних номерів, що висвітлюють Київську обласну виставку самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. Це – 4 негативи експозиції відділу малярства (25/1209–1212; іл. 126–129) та 11 негативів експонатів цієї виставки (22/1093, 22/1094, 22/1097, 22/1101–1103, 22/1107, 22/1108, 23/1123, 23/1160, 24/1162; іл. 115, 116). Три роботи (див. табл. 3: 22/1093, 22/1103, 22/1108), як свідчать негативи експозиції та публікації в газетах, експонувалися на цій виставці, інші (22/1094, 22/1097, 22/1101, 22/1102, 22/1107, 23/1123, 23/1160, 24/1162) за методом екстраполяції були здогадно віднесені нами до експонатів цієї виставки. Частина з них мала яскраво пропагандистський характер, інша була датована 1936 або 1937 роком.

Ще одна велика група негативів відділу народного мистецтва в архіві П. Курінного висвітлює діяльність організованих у 1934 р. Наркоматом освіти Центральних експериментальних майстерень народної творчості, також поширена назва *Експериментальні майстерні народної творчості* (23/1113–1120). З поділом у 1935–1936 рр. ВУІМ на два музеї названі майстерні стали діяти восени 1936 р. при ДУМНТ, який підпорядковувався Управлінню в справах мистецтв⁷⁹. Згодом за постановою РНК УРСР № 471 від 8 квітня 1938 р. «Про роботу експериментальних майстерень народної творчості при Українському Управлінні в справах мистецтв при РНК УРСР» на їхній базі була утворена Школа майстрів народної творчості (нині Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука)⁸⁰. На

⁷⁹ Див. постанову уряду УСРР від 8 лютого 1936 р. про створення Управління в справах мистецтв при РНК УСРР: Збірник законів та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. 1936. № 6. Ст. 24. С. 4–5.

⁸⁰ ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 7. Спр. 21. Арк. 93–97; *Калениченко Л.* Державний... С. 23; *Новицька М. О.* Тематичний килим Радянської України // Вісник Академії архітектури УРСР. 1948. № 4. С. 24; *Жук А. К.* Український радянський килим. Київ: Наукова думка, 1973. С. 41.

негативах цієї групи (іл. 117–123) зображена ідеологічно витримана в дусі того часу продукція – виткані народними майстринями за ескізами художників Д. Шавикіна, М. Рокицького вовняні гобелени, так звані тематичні килими: «Климент Ворошилов з колгоспниками» (1935), «Парад червоного козацтва» (1936), «Й. В. Сталін серед народу» (1937), «Сталін» (1937), «Червоні партизани» (1937). На деяких негативах зображені й самі майстрині – за роботою, на тлі завершеного гобелена.

Нові фотодокументи, що поповнювали збірку ДУМНТ–ДМУМ в останні чотири–п’ять років перед Німецько-радянською війною, неупереджено фіксували сучасну радянську дійсність, зокрема радянське самодіяльне образотворче мистецтво, виставково-експозиційну діяльність музею та ідейно спрямовану народну творчість.

ЦІМ–НМІУ Наприкінці 1930-х рр. відбулося передання частини негативів відповідної тематики, відзнятих ще за ВУІМ, з ДУМНТ до ЦІМ (нині НМІУ). Інформація про це неповна, оскільки базується на записах лише однієї вцілілої інвентарної книги негативів ЦІМ, яка зберігається нині в НМІУ. Це інвентарна книга негативів № 3, розпочата у 1939 р.⁸¹ Вона має 156 пронумерованих аркушів, які заповнювалися від руки різними особами українською або російською мовами. Кожний відділ вів свою фотозбірку з окремою нумерацією, про що свідчать записи у книзі. Так, негативи відділу «Сталінська конституція і соцбудівництво» (№ 1–104) записані на арк. 42зв.–44, за ним йде «Відділ зброї» (№ 1–400, арк. 50зв.–76), «Відділ феодалізму» (№ 1–1181, арк. 76зв.–131), «Відділ капіталізму» (№ 1–16, арк. 131зв.–132), потім знову продовжуються записи відділу феодалізму (№ 1182–1342, арк. 132зв.–139) і останнім є «Відділ Скіфії» (№ 1–288, арк. 139зв.–156зв.). Перша частина записів немає назви відділу і охоплює № 1–944 (арк. 1–37).

Згідно з записами інвентарної книги 656 негативів (№ 1–656) надійшли з «Українського музею», тобто з ДУМНТ, про що зазначено у колонці «Де сфотографовано»⁸². Однак це не означало, що негативи

⁸¹ Інвентарна книга негативів № 3. 1939 р. (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а). Її детальний опис див.: *Севта Т., Сорокіна С., Тарасенко М.* Фотонегативи давньоєгипетської збірки Центрального історичного музею ім. Т. Г. Шевченка: рецензія на монографію Романової О. О. і Станиціної Г. О. «Стародавній Єгипет у Києві: відображення на склі (колекція скляних фотонегативів Наукового архіву Інституту археології НАН України)». Київ, 2021 // *Археологія*. 2023. № 2. С. 89.

⁸² Інвентарна книга негативів № 3... (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а. Арк. 1–25 зв.).

були відзняті в період ще не тривалої діяльності ДУМНТ. Аналіз змісту негативів, в основному історичної тематики, які надійшли з ДУМНТ, свідчить про те, що більшість походила ще зі збірки ВУІМ. Це були негативи портретів історичних діячів – київських князів, української старшини, українських просвітителів XVII–XVIII ст., російських царів і чиновників, декабристів, російських церковних діячів, радянських функціонерів; негативи з археології, нумізматики, історії зброї тощо. На жаль, при записуванні цих негативів до інвентарної книги ЦІМ не були зазначені їхні старі номери. Переглянувши перелік негативів, отриманих з ДУМНТ, аналогів в архіві П. Курінного знайдено не було. Через втрату інвентарних книг негативів ЦІМ, щонайменше перших двох, неможливо щось певно стверджувати щодо інших передач негативів з ДУМНТ–ДМУМ до ЦІМ. Тому в тих випадках, коли негативи історичної тематики походили з ВУІМ, вони автоматично віднесені до ДМУМ, як фондоутворювача на початок Німецько-радянської війни.

Майже за шість років своєї активної діяльності з моменту утворення і до початку війни у 1941 р. ЦІМ встиг накопичити свою власну достатньо велику фотозбірку. Лише за даними вже згадуваної інвентарної книги негативів № 3 у відділі феодалізму було 1342 негативи, у відділі зброї – 400, відділі Скіфії та грецьких міст Північного Причорномор'я – 288 негативів, не кажучи вже про 944 негативи першої частини книги без прив'язки до відділів. У досліджуваному архіві П. Курінного виявилось 13 негативів, які записані до інвентарної книги негативів № 3 ЦІМ у розділі відділу феодалізму. Це зображення трьох фрагментів стінок глиняної орнаментованої кераміки (інв. № 761 в книзі негативів № 3, 20/1037, іл. 83), що були сфотографовані у 1937 р.⁸³, та 12 фоторепродукцій планів Запорозької Січі (інв. № 1330–1339 в книзі негативів № 3, 22/1076–1087, іл. 94–100), записаних до інвентарної книги 20 березня 1941 р.⁸⁴

До фондоутворювача ЦІМ були віднесені інші негативи за певними ознаками, притаманними цьому музею. Наприклад, чотири негативи із зображенням з різних боків двох античних світильників римського періоду I–II ст. н. е. (20/1020–1023; ст. інв. № 320, 321, 323, 325; іл. 75–77). Один із світильників мав нанесені чорним чорнилом інвентарні номери ЦІМ: *P-23534, AC-11621*⁸⁵, що без сумніву, вказує на їхнього

⁸³ Інвентарна книга негативів № 3... (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а. Арк. 112 зв.).

⁸⁴ Там само. Арк. 138 зв.

⁸⁵ НМІУ. Фонди. Інвентарна книга відділу Скіфії та Грецьких Причорноморських колоній № 4.

фондоутворювача. Причому у двох негативах збереглися «рідні конверти» з вказівкою їхнього інвентарного номера і написом червоним олівцем: *Гуны. Находки в Киеве* (іл. 164). Те саме слово українською мовою «гуни» написано й на трьох негативах (20/1021–1023). Як могли поєднатися римські світильники з гунами? Як трофеї? Важко сказати. Принаймні нині цих світильників у збірці НМІУ немає.

В архіві П. Курінного виявилися рідкісні негативи з зображенням експозиції Музею України (збірка П. Потоцького), які були віднесені нами до фондоутворювача ЦІМ станом на початок Німецько-радянської війни (25/1198–1206; іл. 84–92). На негативах прошкрябані їхні інвентарні номери: 991, 995–1000, 1147. Музей України (збірка П. Потоцького) розміщувався у 1927–1938 рр. у корп. 6 Києво-Печерської Лаври, перетвореної в той час на Всеукраїнський музейний городок. Ще у 1934 р. збірка П. Потоцького була передана ВУІМ, проте експозиція ліквідована не була. Після утворення ЦІМ його збірка була включена до відділу капіталізму як окремий підвідділ. Лише після арешту П. Потоцького у липні 1938 р. і його смерті, що настала 27 серпня 1938 р., музей перестав існувати. Як і майно П. Потоцького, він була опечатаний. Протягом 1939–1940 рр. речі збірки були прийняті на зберігання різними відділами ЦІМ⁸⁶. Під час Другої світової війни частина з них потрапила в інші музеї, а частина речей виявилася втраченою (див. історії картин «Киргиз на коні» невідомого художника та «Горный Дубняк 12 октября 1877 р.» Адольфа Шарлеманя в табл. 3, 25/1199, 25/1202).

Під знаком питання до збірки ЦІМ були включені три негативи з зображенням шкатулки-релікварія (дерево, мідь, виїмчата емаль) XII–XIII ст., виробленої у французькому м. Лімож (20/1027–1029; іл. 79–81). Негативи містять інвентарні номери: № 555, № 556, № 558, написані простим олівцем і позначені знаком номера у вигляді великої латинської літери N. Якому музею міг належати сам експонат і, відповідно, його негативи, точно встановити не вдалося. Був навіть перевірений каталог Церковно-археологічного музею Київської духовної академії⁸⁷, оскільки це річ релігійного призначення, проте там її не було. Зважаючи на те, що в окремих відділах ЦІМ була практика писати або про-

⁸⁶ Білокін С. І. Музей України (збірка П. Потоцького): Дослідження, матеріали: монографія. 3-тє вид., доп. Київ: НКПІКЗ, 2006. С. 215, 246, 254, 263–265, 339–427.

⁸⁷ Петров Н. И. Указатель Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. 2-е изд., испр. и доп. Киев: тип. Ун-та св. Владимира, 1897.

шкрябувати інвентарні номери на негативах зі знаком номера у вигляді латинської літери N, було вирішено включити ці негативи до збірки ЦІМ під знаком питання. Для порівняння можна ознайомитися з опублікованими скляними негативами київської єгипетської збірки, яка разом зі своїми негативами до початку війни у 1941 р. належала до зібрання ЦІМ. На опублікованих негативах добре видно їхні інвентарні номери з позначкою «N» як написані, так і прошкрябані⁸⁸.

Так само під знаком питання до збірки ЦІМ (відділ капіталізму) був віднесений негатив, на якому зображено велелюдну жалобну процесію у Харкові 29 листопада 1915 р. (іл. 93). Це було урочисте перенесення труни з тілом харківського губернатора Миколи Васильовича Протасьєва з церкви Різдва Пресв. Богородиці (нова Каплунівська церква) на вокзал для подальшого перевезення і поховання його у Москві на Ново-дівочому кладовищі (23/1148). Губернатор помер 26 листопада 1915 р. від тифу, після того як відвідав у госпіталі поранених і хворих солдатів Російської армії. Негатив, на якому зафіксована ця подія, містить написаний білилом інвентарний номер – N 30. Ця обставина спонукала гіпотетично віднести цей негатив до збірки ЦІМ під знаком питання, оскільки негативи фотозбірок інших київських музеїв такої прикмети не мали. З тієї ж причини до збірки ЦІМ під знаком питання був включений негатив з зображенням Золотих воріт у Києві, на якому білилом написаний його інвентарний номер – N 23 (23/1159).

Депаспортизовані негативи, без інвентарних номерів, на яких зображені речі, що зберігалися у ЦІМ або його стосувалися, також віднесено до ЦІМ як фондоутворювача (див. 20/1026, 20/1032).

**ДАІЗСМ–
НЗСК** Група негативів, які походили з довоєнної збірки Державного архітектурно-історичного заповідника «Софійський музей» (нині НЗСК), невелика – 15 одиниць. Це негативи двох аркушів (2-й і 3-й) інформаційного стенду про Софійський собор у Києві⁸⁹ (20/1024, 20/1025; іл. 145, 146), кілька негативів з видами

⁸⁸ Романова О., Станиціна Г. Стародавній Єгипет у Києві: відображення на склі (колекція скляних фотонегативів Наукового архіву Інституту археології НАН України) / НАН України. Ін-т археології, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. Київ, 2021. Фото 12, 13, 22, 34, 35, 58, 60. Див. рецензію на цю монографію: Себта Т., Сорокіна С., Тарасенко М. Фотонегативи давньоєгипетської збірки... С. 55–97.

⁸⁹ Негатив 1-го листа інформаційного стенду «Софійський собор у Києві» зберігається нині: НЗСК. Науково-фондовий відділ. КП-212, т/№ 187/1.

українських містечок (23/1144, 23/1146), пам'яток архітектури Чернігова (17/846; іл. 151) та Харкова (23/1157; іл. 152). Окремо вирізняється низка негативів, на яких зображена група українських і російських реставраторів-монументалістів на подвір'ї Софійського собору (16/806; 17/874–878). Влітку 1938 р. вони зібралися у Києві для ознайомлення і оцінки методів реставрації Павла Юкіна, який в той час працював над розчисткою фресок і мозаїк у Києво-Софійському соборі⁹⁰. Це були найкращі знавці давньоруської архітектури, фахівці-реставратори тодішнього Радянського Союзу – Іполит Моргілевський, Володимир Фролов, Мстислав Фармаковський, Микола Чернишов, Катерина Домбровська та ін. (іл. 149, 150).

Щоб зрозуміти таку тематичну строкатість негативів, віднесених до ДАІЗСМ, потрібно знати історію формування його довоєнної фотозбірки. Вона досить добре збереглася, незважаючи на те, що була вивезена у жовтні 1943 р. через Краків в Німеччину⁹¹, а у грудні 1947 р. в ході реституції повернулася у Київ⁹². Щоправда потрапила вона після повернення помилково в Інститут археології АН УРСР і тільки 9 липня 1959 р. була передана в ДАІЗСМ⁹³. Коли фотозбірка ДАІЗСМ перебувала ще в Німеччині, зокрема у Мюнхені, з ініціативи П. Курінного, який мешкав тоді у м. Гьохштедт, з негативів цієї збірки приблизно у 1946/1947 р. були зроблені позитивні відбитки⁹⁴. А ніхто інший, як Олекса Повстенко, директор Архітектурно-історичного Софійського музею у 1941–1943 рр. (нині НЗСК), який у той самий час мешкав в одному з таборів українських біженців у Баварії, склав до кожної світлини короткі підписи німецькою мовою, які вражають точністю опи-

⁹⁰ *Кызласова И.* О Павле Юкине и его мемуарах // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. III: зб. наук. праць присвячена 150-літтю з дня народження Єгора Кузьмича Редіна (1863–1908) / упоряд. Д. С. Гордієнко, В. В. Корнієнко. Київ: НЗСК, 2013. С. 366–368.

⁹¹ *Коренюк Ю., Кот С., Себта Т.* Привласнення і реституція: документи про втрати мистецької спадщини Михайлівського Золотоверхого собору // Пам'ятки України. 1999. № 1. С. XXVI–XXVII; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 306–307.

⁹² Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 944–949.

⁹³ НЗСК. Науково-фондовий відділ. Спр. НАДР-18. Арк. 8, 13; *Станиціна Г.* «Скарби на склі»: колекція фотонегативів з фондів Наукового архіву Інституту археології НАН України // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / НАН України. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2017. Вип. 21. С. 205, 211.

⁹⁴ Лист німецькою мовою П. Курінного проф. Вернеру щодо сприяння виготовлення фотокопій з окремих інвентарних книг, знахідок та негативів, вивезених з київських музеїв, 4 грудня 1946 р. // National Archives and Records Administration, Fold3. URL: <https://www.fold3.com/image/231987771>

су зображення і лише підтверджують думку про його авторство. Нині ці світлини складають збірку «Київ» в Центральному інституті історії мистецтва (Zentralinstitut für Kunstgeschichte) у Мюнхені⁹⁵. Вона налічує разом з дублікатами 1513 світлин (1462 в розділі «Україна», 45 в розділі «Росія», по три свілини в розділах «Греція» і «Нумізматика»), а за інвентарною книгою – 1446 світлин і, по суті, майже повністю походить з довоєнного зібрання НЗСК⁹⁶.

Старі інвентарні номери, прошкрябані на скляних негативах в ДАІЗСМ ще до війни і добре помітні на мюнхенських світлинах, допомогли розкрити історію формування довоєнної фотозбірки НЗСК. Нумерація негативів була наскрізною, без роздільників, без повторів номерів. Це вказувало на те, що збірка негативів не ділилася всередині на колекції. Негативи отримували інвентарні номери у порядку надходження до фототеки, починаючи з № 1. Найбільшим оригінальним номером у мюнхенській збірці є номер 3331 (дерев'яна дзвіниця з малюнка Т. Г. Шевченка, ЦІКГ-№ 10409), що дає уявлення про обсяг довоєнної фотозбірки НЗСК, а найменшим – № 1 (кладка пілону Михайлівського Золотоверхого собору, ЦІКГ-№ 10533). Отже, взяті на облік негативи Михайлівського Золотоверхого собору започаткували фототеку НЗСК. Сталося це не раніше початку зняття мозаїк і фресок Михайлівського Золотоверхого собору, тобто після 26 червня 1934 р.⁹⁷

Якраз у цьому році, а саме 5 травня 1934 р., Софійський собор і комплекс будівель на його подвір'ї були передані релігійною громадою у відання ВМГ – так постала Софійська філія ВМГ⁹⁸. Окремим заповідником вона стала лише у 1939 р. за постановою РНК УРСР № 217 «Про впорядкування справи відомчої підпорядкованості музеїв України» від 7 березня 1939 р. В § 4 цієї постанови йшлося: «*Перетворити*

⁹⁵ Себта Т. Українські культурні цінності в Німеччині: фотозбірка Національного заповідника «Софія Київська» // Софійський часопис: зб. статей за матеріалами VIII міжнародної науково-практичної конференції «Софійські читання» (м. Київ, 26–27 листопада 2015 р.). Вип. 1. Харків: ФОП Дюнова, 2017. С. 362–373. Див. оновлені дані: Себта Т. З історії переміщень культурних цінностей із зібрань київських музеїв під час та після нацистської окупації (1941–1959) // *Ucraina Magna*. 2022. Vol. IV. С. 151–156.

⁹⁶ Себта Т. З історії переміщень культурних... С. 156.

⁹⁷ Кызласова І. О Павле Юкине... С. 352.

⁹⁸ Преловська І. М. Передумови, обставини організації та перші кроки функціонування Софійського державного архітектурно-історичного музею-заповідника. Київ, 2015. С. 136.

Софійський філіал Музейного Містечка (м. Київ) в самостійний музей, організувати в ньому відділ архітектури та передати до нього як філії: Андріївський собор, Видубецький монастир, Кирилівську церкву та церкву Спаса на Берестові»⁹⁹. Не виключено, що вже після утворення Софійського заповідника, який отримав назву Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей», розпочалася інвентаризація (взяття на облік) збірок, накопичених за роки діяльності Софійської філії ВМГ, зокрема фотозбірки.

Фотозбірка складалася з негативів і світлин (їхніх відбитків). На них, зокрема, були детально зафіксовані всі етапи розкриття фресок і розчищення мозаїк Софійського собору, проведених П. Юкіним у 1935–1936 рр., розкопки собору у 1939 р. (центральный неф та північна башта) та відкриті при цьому численні поховання. Інші негативи та світлини висвітлювали стан Михайлівського Золотоверхого собору до, під час та після зняття мозаїк і фресок собору. Обміри та фотофіксацію храму провів у 1934 р. І. Моргілевський за участю групи студентів Київського художнього інституту та наукового співробітника Київського інституту науково-судової експертизи К. Данкевич¹⁰⁰. Також у фотозбірці ДАІЗСМ були негативи інтер'єру та екстер'єру кінця 1920-х–1930-х рр. інших київських храмів: Десятинної, Кирилівської, Андріївської, Покровської церков, Володимирського собору, Китаївської пустині.

Крім того, незадовго до початку Німецько-радянської війни, у березні 1941 р., з Української державної картинної галереї у Харкові (нині Харківський художній музей) у ДАІЗСМ надійшла велика збірка негативів на склі (1852 одиниці) і світлин (1855 одиниць) репресованого у 1933 р. мистецтвознавця Стефана Таранушенка, колишнього директора Державного музею українського мистецтва у Харкові¹⁰¹. В цій збірці у великій кількості були види дерев'яних і мурованих церков, пам'яток

⁹⁹ Преловська І. М. Передумови, обставини організації... С. 163–164, 209.

¹⁰⁰ Світлична Н.О. Невідомі матеріали з фотоколекції І. В. Могілевського (за матеріалами фотозбірки «Негативи» Національного заповідника «Софія Київська») // Софійські читання. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конференції «Духовний потенціал та історичний контекст християнського мистецтва» (Київ, 28–29 травня 2009 р.). Київ: Тов. «Горобець», 2010. С. 348, 351.

¹⁰¹ Акт передачі представниками Української державної картинної галереї (м. Харків) 1852 фотонегативів і 1855 фотовідбитків пам'яток архітектури України з колекції С. Таранушенка у Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей». Київ, [29] березня 1941 р. (НЗСК. Науково-фондовий відділ. Спр. НДФ-3717. С. 89–122).

архітектури, види містечок, сіл, селянських хат та споруд Чернігівщини, Харківщини, Полтавщини, Волині, Поділля, Полісся і навіть Росії.

Збірку С. Таранушенка, як не дивно, встигли в ДАІЗСМ заінвентаризувати ще до початку війни. Про це свідчать інвентарні номери (тисячні, двох- та трьохтисячні), прошкрібані на самих негативах, як це було прийнято в ДАІЗСМ. А поруч з новими номерами на багатьох негативах можна бачити старі п'ятизначні номери Державного музею українського мистецтва у Харкові, нанесені простим олівцем. Харківські номери мали, як правило, перед номером літери «МК», що означало «матеріальна книга» (іл. 170, табл. 4, п/№ 12). Збірка С. Таранушенка, включена напередодні війни до фотозбірки ДАІЗСМ, була так само у жовтні 1943 р. вивезена в Німеччину (див. пос. 91, 92). В ході реституції вона опинилася в Інституті археології АН УРСР. Звідти у квітні 1956 р. частину її разом з негативами колишнього ВУІМ фольклорно-етнографічного профілю було передано в Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології АН УРСР (нині Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України)¹⁰², іншу – в Інститут історії та теорії архітектури Академії архітектури УРСР (ліквідований 2007 р. як Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування)¹⁰³.

ЦАРМ— Окрему невелику групу складають три негативи, які походили, на нашу думку, з Центрального антирелігійного музею УРСР, що діяв до війни на території Києво-Печерської Лаври, або, як тоді вона називалася, Музейного містечка, і був наступником Лаврського музею культів та побуту і Всеукраїнського музейного городка (офіційна назва до 1939 р.¹⁰⁴). Сьогоднішній його правонаступник – Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра». Зображені на цих негативах об'єкти мають безпосередній стосунок до ЛМКП—ВМГ—ЦАРМ. Це речі колишнього Церковно-Археологічного музею КДА, збірки якого у 1923 р. були перевезені до Лаври і потрапили

¹⁰² Станиціна Г. «Скарби на склі»... С. 202, 210; Селівачов М. Десять тисяч негативів унікального фотоархіву // Народна творчість та етнографія. 2006. № 3. С. 93–95; Селівачов М. Як зберегти унікальний фотоархів? // Ант. Вісник археології, мистецтва, культурної антропології. 2006. Вип. 16–18. С. 163–167.

¹⁰³ Станиціна Г. «Скарби на склі»... С. 203, 210–211.

¹⁰⁴ Після постанови РНК УРСР № 720 від 11 липня 1939 р. «Про Український історично-культурний заповідник “Музейне містечко” в Києві» суржикова назва «Всеукраїнський музейний городок» замінюється назвою «Музейне містечко» (ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 7. Спр. 114. Арк. 2–3).

до ЛМКП¹⁰⁵. Зокрема це вісім стародавніх ікон від VI до XVII ст. високої історичної і мистецької вартості (20/1009; іл. 70/1–8) та царські врата зі стовпчиками і сінню пер. пол. XVI ст. (20/1033). На третьому негативі (23/1158) зображено південний фасад Троїцької надбрамної церкви (1106–1108 рр.) КПЛ. Про одного і того ж фондоутворювача свідчать однотипні інвентарні номери. Два негативи мають шеститисячні інвентарні номери, написані в кутку і підкреслені простим олівцем, що не притаманно жодній групі негативів. Це негативи царських врат (інв. № 6145, 20/1033) і Троїцької надбрамної церкви (інв. № 6643, 23/1158). Третій негатив має втрати двох кутів, тому фактично номера не містить. Це негатив 20/1009 із зображенням восьми ікон.

Цікава історія негатива з зображенням Троїцької надбрамної церкви (23/1158). В архіві П. Курінного він виявився загорнутим в частину довоєнної афіші ДАІЗСМ жовтого кольору, на звороті якої стояв світло-фіолетовий штамп архітектурного відділу Архітектурно-історичного Софійського музею і був напис простим олівцем німецькою мовою: *Kiew Dreifaltigkeitskirche Kunstgeschichte*, що означало: *Kiїв, Троїцька церква, історія мистецтва* (23/1158к). «Архітектурно-історичний Софійський музей», скорочено «Архітектурно-історичний музей», – це назва під час нацистської окупації ДАІЗСМ, теперішнього НЗСК. Під час окупації названий музей опікувався всіма стародавніми церквами Києва, фактично колишніми філіями ДАІЗСМ, а також Троїцькою надбрамною церквою і Великою лаврською дзвіницею Києво-Печерської Лаври, крім Андріївської церкви, яка на той момент була діючим храмом¹⁰⁶. Тому, можливо, негатив з зображенням Троїцької надбрамної церкви потрапив в коло інтересів тодішніх співробітників АІСМ і був включений до його фотозбірки. Тим більше, що в першій половині 1942 р. з території КПЛ відбувалася масова евакуація культурних цінностей. За розпорядженням німецької влади всі музеї, Державна історична бібліотека, Всеукраїнський центральний фотокіноархів та інші заклади культури, які до війни розміщувалися на території КПЛ, були протягом січня–червня 1942 р. вивезені в тимчасові сховища або інші музеї міста. Лише збірка зброї з експозиції ЦІМ та експозиція ЦАРМ були вивезені в Німеччину¹⁰⁷.

¹⁰⁵ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 141, 158–159.

¹⁰⁶ Там само. С. 692, 754.

¹⁰⁷ Себта Т. М. Києво-Печерська Лавра на початку Німецько-радянської війни та під час нацистської окупації (1941–1943) // Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 77–78, 81–82.

Картини та ікони ЦІМ були перевезені в ДМУМ, його археологічні, етнографічні, історичні збірки, нумізматика, фототека, бібліотека, історичні документи – в колишній Музей Леніна (нині Київський міський будинок вчителя), де вже були зосереджені майно та збірки Інституту археології АН УРСР. На їхній базі приблизно в червні 1942 р. був створений Музей до- і ранньої історії. Туди ж долучилася і невелика археологічна збірка ЦАРМ¹⁰⁸. Інші численні і цінні збірки ЦАРМ – ікони, картини, біблії, церковний одяг, предмети релігійного культу, фототека, бібліотека, друкарські кліше, кресленники, грамоти, акти, моделі церков – були розподілені між київськими музеями: ДМУМ, Музеєм російського мистецтва (нині КНКГ), Музеєм західного та східного мистецтва (нині НММХ), АІСМ, а також Головним історичним архівом ім. В. Антоновича (нині Центральний державний історичний архів, м. Київ), Державною історичною бібліотекою¹⁰⁹.

Фототека ЦАРМ, котра налічувала біля 10 тис. скляних негативів, була перевезена у березні–квітні 1942 р. у київський офіс Оперативного штабу райхслайтера Розенберга¹¹⁰. Очевидно, що у жовтні 1943 р. вона була вивезена разом з фондом негативів на склі Всеукраїнського центрального фотокіноархіву (понад 105 тис. фотопластин) у м. Ратібор¹¹¹. Більша частина фотодокументів повернулася у Київ майже одразу після війни – близько 50 тис. фотодокументів з Дрездена у 1946 р. і 17 190 одиниць з Відня у 1947 р. Ще 3278 фотопозитивів, відбитків з вивезених під час війни з Києва негативів, були передані у листопаді 1997 р. Центральному державному кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного (нині ЦДАЕА) Національною комісією з питань повернення в Україну культурних цінностей. Остання отримала їх у вересні того ж року від Федерального архіву Німеччини¹¹². Нині близько однієї тисячі негативів на склі з довоєнної фототеки ЦАРМ зберігаються у місці свого походження – в НЗКПЛ. Також негативи з фототеки ЦАРМ є у фондах ЦДАЕА, що свідчить про їхнє повернення в Україну після війни. Однак сказати, яка їхня кількість, важко, адже досі це питання цілеспрямовано не досліджувалося.

¹⁰⁸ Себта Т. М. Києво-Печерська Лавра на початку Німецько-радянської... С. 80–81.

¹⁰⁹ Там само. С. 82–84.

¹¹⁰ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 627.

¹¹¹ Себта Т. М. Києво-Печерська Лавра на початку... С. 83.

¹¹² Ємельянова Т. З історії повернення фотодокументів ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, вивезених у роки Другої світової війни // Архіви України. 2009. № 1–2. С. 245.

ІА АН УРСР— Є в архіві П. Курінного й негативи з довоєнної фототеки
ІА НАН Інституту археології НАН України. Насамперед це групові
України фото учасників різних археологічних експедицій, робочі
моменти під час розкопок тощо. Зокрема учасники експедицій під керівництвом відомого археолога Сергія Гамченка, а саме археологічних розкопок 1927 р. на території садиби В. П. Трубецького¹¹³ по вул. Короленка (нині Володимирська), 3 у Києві (17/868; іл. 55), археологічних досліджень трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині 1929 р. (16/814; 17/867; іл. 56, 57), могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині 1929 р. (17/870, 17/871; іл. 58, 59).

На інших двох негативах зображені учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІМК АН СРСР на чолі з М. Каргером (І. Іванцов, Є. Махно, В. Довженок, В. Гончаров, Г. Корзухіна, І. Шаскольський та ін.) під час розкопок Десятинної церкви 1939 р. (24/1165, 24/1166; іл. 64, 65). На одному з негативів зображений в. о. директора ІМК АН УСРР Микола Ячменьов разом з колегами. У травні 1936 р. вони оглядали місце майбутнього розкопу на території садиби М. Петровського, відведеної під будівництво Художньої школи по вул. Короленка (нині Володимирська), 2, де і був зроблений цей знімок (іл. 63).

Певний інтерес для дослідників історії Михайлівського Золотоверхого собору можуть становити два негативи (25/1207, 25/1208), зроблені у 1929 р. в Катерининському приділі перед початком археологічних досліджень в соборі. Про ці перші розвідувальні розкопки інформації досить мало¹¹⁴, тому ці негативи так важливі. Вони містять старі інвентарні номери — 264, 266, нанесені простим олівцем і обведені кружечком. З негативів видно, що храм ще був діючим, оскільки ціле церковне начиння — під південною стіною стоїть срібно-золотий п'єдестал зі срібним мортирієм, в якому зберігався срібний мощовик з часточками мощей святих, видно панікадило, хоругву, підсвічники, сіні над мортирієм тощо. Михайлівський Золотоверхий монастир закрили у 1929 р., а на початку 1930 р. — Михайлівський собор¹¹⁵.

¹¹³ Про садибу Трубецьких у Києві див.: Козюба В. Садиба Трубецьких у Києві: історичне та археологічне минуле // *Opus Mixtum*. 2023. № 11. С. 34–77.

¹¹⁴ Див. згадку про розкопки 1929 р. в Михайлівському Золотоверхому соборі: Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві (за археологічними дослідженнями 1996–1999 років) / Г. Івакін, В. Козюба, Л. Чміль та ін. Київ: ІА НАН України, 2023. С. 29–30.

¹¹⁵ *Димитрій (Рудюк), митр., Клос В., прот.* Києво-Михайлівський Золотоверхий монастир. Київ: Вид. відділ УПЦ КП, 2013. С. 231, 243.

Про те, що зйомка була пов'язана з археологічними розкопками в Михайлівському соборі у 1929 р., свідчать інші три негативи цієї фотосесії зі старими інвентарними номерами 261, 262, 263, які нанесені так, як і на цих негативах, простим олівцем і обведені кружечком¹¹⁶. На двох зображено з різних ракурсів Катерининський приділ з частково знятою підлогою (НДФ-4095/4, 4095/6), на третьому (НДФ-4095/5) – північна частина нартекса з так само знятою підлогою. Всі три негативи зберігаються нині в НЗСК. Потрапили туди вони помилково після війни в результаті реституції з Німеччини, а довоєнне їхнє походження – Інститут археології АН УРСР. Якщо порівняти негативи з розкопок, проведених ІІМК в нартексі Михайлівського собору у червні–липні 1934 р., помітимо однаковий спосіб нанесення номера на негатив – простим олівцем і взяття його в кружечок – так само, як у 1929 р. Нумерація негативів вже 7-тисячна¹¹⁷. Отже, ця фототека була започаткована ще у 1920-х рр. одним із відділів ВУАК, наступником якого став ІІМК, а з 1938 р. ІА УРСР. Всього до довоєнної фототеки Інституту археології НАН України належать 14 негативів.

УКМ До Уманського краєзнавчого музею (далі УКМ) під знаком питання віднесено п'ять негативів (20/1017, 1018, 1035, 1036; 23/1138) із зображенням артефактів трипільської культури. Два з них (20/1017, 20/1018, іл. 138, 139) презентують дві великі глиняні, розписні, реставровані миски з інвентарними номерами – 1352 і 1353. Як виявилось, це номери УКМ, а миски походили з поселення трипільської культури Томашівка-I та Томашівка-II/128 на Уманщині, досліджені П. Курінним у 1925–1926 рр.¹¹⁸ В УКМ зберігаються світлини з цих негативів¹¹⁹. На інших негативах зображені глиняні мисочки і кубки (20/1035, 20/1036, 23/1138, іл. 140–142). Антураж зйомки всіх негативів однаковий – стіл, накритий льняним полотном, лінійка та дошка як підставка. В УКМ зберігаються подібні світлини інших артефактів трипільської культури¹²⁰, зроблені до Німецько-радянської війни.

В УКМ також є фотоальбом з машинописним підписом: «*Київський обласний відділ народної освіти. Сектор музеїв, заповідників, охорони пам'яток культури та краєзнавства. Міжрайонний науково-дослідчий*

¹¹⁶ НЗСК. Науково-фондовий відділ. Негативи НДФ-4095/4–4095/6.

¹¹⁷ Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві (за археологічними... С. 30–32.

¹¹⁸ УКМ. Фонди. Інвентарна книга № 1. № 4790. Інв. № 1352, 1353. Арк. 42.

¹¹⁹ УКМ. Фонди. Відділ археології. Світлини 706-38, 706-39.

¹²⁰ Див., наприклад: УКМ. Фонди. Відділ археології. Світлини 706-1–17.

краєзнавчий музей в м. Умані. Відділ продукційних сил та історії краю. Лютий 1936 року, фотограф С. І. Притикін». Одразу постало питання, а чи був цей альбом один? Чи не могло бути кілька таких альбомів, для кожного відділу? А їх в УКМ у 1936 р. було чотири: продукційних сил, докласового суспільства, феодального суспільства, феодального мистецтва¹²¹. Не виключено, що всі довоєнні знімки експонатів УКМ могли бути зроблені згаданим С. Притикіним одночасно.

С. Притикін був київським фотографом. У 1937 р. він завідував фотолaborаторією Київського обласного музею революції¹²². З іншого боку, у Києві ДУМНТ експонував зразки керамічного посуду трипільської культури, знайденого під час археологічних розкопок на Уманщині¹²³. У квітні 1931 р. УКМ направив у Київ на адресу ВУАК для ювілейної виставки ВУАН шість ящиків з артефактами трипільської культури з розкопок Б. Безвенглинського та П. Курінного, які в музей не повернулися¹²⁴. Всі ці обставини змусили залишити поки що під питанням походження вказаних негативів з довоєнної фототеки УКМ на відміну від зображених на них артефактів, які, безперечно, походили з його збірки.

**Опис
фотодокументів
групи «Українські
заклади науки
і культури»**

Нижче у табл. 3 зібрані атрибутовані негативи групи «Українські заклади науки і культури». Вона містить: порядковий номер позиції; номер одиниці зберігання і номер негатива, розділених навскісною рисою; атрибуційні дані з вказівкою джерела; інвентарні номери за наявності; назву фондоутворювача на початок Німецько-радянської війни. Там, де атрибуційна інформація публікується повністю чи частково за підписами на конвертах (записках, обгортках) або негативах, в круглих дужках зазначається, звідки ці дані. В інших випадках атрибуційні дані негатива, встановлені завдяки дослідженню, супроводжуються посиланням на джерело. Розміри творів образотворчого мистецтва зазначаються у сантиметрах.

¹²¹ УКМ. Фонди. Відділ історії. Світлини 707-1—13.

¹²² ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 11. Спр. 445. Арк. 6.

¹²³ Український державний музей // Молодняк. 1937. № 4. С. 141.

¹²⁴ Реєстр археологічних експонатів УКМ, направлених на ювілейну виставку ВУАН, чернетка супровідного листа Б. Безвенглинського, відповідь з ВУАК від 26.04.1931 р. про отримання 6 ящиків експонатів // УКМ. Фонди. Інвентарна книга № 1. № 4790. Арк. 6/№; Байкеніч Д. Десятирічний ювілей ВУАН: підготовка та втілення (1928—1931 рр.) // Український історичний журнал. 2018. № 6. С. 73—94.

Таблиця 3. Фотодокументи групи «Українські заклади науки і культури»

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
1	12/577	Київ. Новий завулок (нині вул. Марка Кропивницького), 11. Будинок ремісника. 1850-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 801, фото № 2116, 12	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
2	12/578	Київ. Дегтярна, 16. Будинок дрібного купця. 1860-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 745, фото № 2260, 53	— «» —
3	12/579	Київ. Глибочиця, 89. Будинок купця. 1890-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 806, фото № 2321, 37	— «» —
4	12/580	Київ. Дегтярна, 10. Будинок ремісника Писанкова 1850-х рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Іл. 133	інв. № 746, фото № 2261, 51	— «» —
5	12/581	Київ. Гончарна, 16. Будинок дрібного булочника. 1870-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 743, фото № 2258, 49	— «» —
6	12/582	Київ. Гончарна вулиця. Будинки ремісників. 1860—1880-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Іл. 132	інв. № 738, фото № 2253, 76	— «» —
7	12/583	Київ. Гончарна, 13. У дворі дрібного купця. 1850-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 741, фото № 2256, 70	— «» —
8	12/584	Київ. Дегтярна, 14. Будинок дрібного купця. 1850-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 744, фото № 2259, 52	— «» —
9	12/585	Київ. Дегтярна, 11. З двору будинку ремісника Мурашки. 1850-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 747, фото № 2262, 71	— «» —

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
10	12/586	Київ. Борохова (нині Шота Руставелі), 28. Будинок купця. 1860-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 824 фото № 2339, 81	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
11	12/587	Київ. Борохова (нині Шота Руставелі), 21. Будинок купця. 1860-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 825, фото № 2340, 82	— «» —
12	12/588	Київ. Глибочиця, 49. Будинок купця. 1850-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 807, фото № 2322, 36	— «» —
13	12/589	Київ. Старопечерський будинок кін. XVIII ст. в стилі ампір по вул. Червонопрапорна, 40 (кол. Московська, нині Князів Острозьких, 40Б). Фото поч. 1930-х рр. Нині тут розміщується Музей української діаспори		— «» —
14	12/590	Київ. Глибочиця, 30. Будинок купця ¹²⁵ . 1860-ті рр. (за даними конверта). Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 808, фото № 2323, 34	— «» —
15	16/806	Комісія реставраторів біля Софійського собору: Павло Юкін, Микола Чернишов, Володимир Шапошников, Євгеній Кудрявцев, Сергій Торопов, Мстислав Фармаковський, Володимир Фролов, Олексій Чіварзін, Катерина Домбровська, Іполит Моргілевський та ін. Київ, 1938 р. ¹²⁶ (див. 17/874–878, іл. 149)	826, 826/8	ДАІЗСМ (нині НЗСК)

¹²⁵ Слово *купця* написано світло-фіолетовим чорнилом над закресленим словом *урядн[ика]*, так само виправлено номер будинку – з 29 на 30.

¹²⁶ *Кызласова И. О Павле Юкине... С. 366–368; Народный художник РСФСР профессор Николай Михайлович Чернышев (1885–1973). Сб. материалов и каталог выставки произведений искусства к 90-летию со дня рождения художника / сост. В. П. Лапшин. Москва, 1978. С. 171.*

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
16	16/813	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. з видання XIX ст. Невідомий художник. Портрет в овалі, ймовірно, <i>Ханенка Олександра Івановича</i> (?), історика-аматора, активного громадського діяча на Чернігівщині у XIX ст. ¹²⁷ Графічний малюнок. Др. пол. 1850-х–1860-ті рр. Напис на негативі: <i>О. Ха[...]</i>		?
17	16/814	Сергій Гамченко, Олена Лагодівська, Михайло Макаревич під час археологічних досліджень трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині. Фото І. Зборовського, 1929 р. (див. 17/867, іл. 56)		ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
18	16/817	Федір Вовк з донькою Галиною. Поч. 1900-х рр. Негатив, очевидно, походив із зібрання Кабінету антропології та етнології ім. Ф. К. Вовка, збірки якого в середині 1930-х рр. опинилися спочатку в зібранні ВУІМ, а потім ЦІМ ¹²⁸ . Іл. 74		ЦІМ (нині НМІУ)
19	16/818	Портрет Федора Кіндратовича Вовка. Поч. 1900-х рр. Іл. 73		— «» —
20	16/819	Портрет Федора Кіндратовича Вовка. 1900-ті рр.		— «» —
21	16/824	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. світлина Олександра Лазаревського		— «» —

¹²⁷ Рахно О. «Історіограф Чернігівської губернії» (О. І. Ханенко) // Краєзнавство. 2009. № 3–4. С. 228–233; Герасименко Н. О. Невидані листи О. І. Ханенка до О. М. Лазаревського // Український історичний журнал. 2009. № 3. С. 93–95; Герасименко Н. Олександр Іванович Ханенко та його рід // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Зб. наук. праць / НАН України. Ін-т історії України. 2014. Ч. 24. С. 6–16.

¹²⁸ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 174–175, 392.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
22	16/825	Сергій Гамченко за письмовим столом. Не раніше 1929 р. (див. на столі польовий щоденик за 1929 р.). Іл. 54		ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
23	16/826	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. світлини Вікентія Хвойки в останні роки життя ¹²⁹ . Іл. 72		ЦІМ (нині НМІУ)
24	16/827	Світлицький Григорій Петрович. Весна. 1938 р. Ескіз. Папір, темпера (?). На картині внизу ліворуч підпис: <i>Светлицкий</i> 938 г. (див. інші його ескізи до картини «Весна» ¹³⁰). Фото не раніше 1938 р. Іл. 114		ДМУМ (нині НХМУ)
25	17/830	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. світлини ¹³¹ . Члени організацій- ного комітету Шевченківської ви- ставки 1920 р. у Києві ¹³² : Володимир Міяковський, Юрій (Георгій) Красицький, Данило Щербаківський, Юхим Михайлів, Володимир Вайсблат (псевд. Олександр Гер),		ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)

¹²⁹ Оpubліковано: Черняков І. Т. Вікентій Хвойка (1850–1914). Київ: Архетип, 2006. С. 151.

¹³⁰ Каталог посмертної виставки творів народного художника УРСР, професора Київського державного художнього інституту Григорія Петровича Світлицького (1872–1948). Київ: Вид. Академії архітектури УРСР, 1950. С. 39–40.

¹³¹ Репродукція опублікована: Федорук О. Шевченківська виставка 1920 року в Києві: до історії двох світлин // Пам'ятки України. 2014. № 1 (198). С. 56. Див. другу світліну з тими самими персонажами і в тому самому місці: Там само. С. 57; Павловський В. Данило Михайлович Щербаківський (1877–1927): його життя та доля // Сучасність. 1978. Ч. 1 (205). С. 35; а також інші світлини цієї виставки фотографа М. П. Негеля: Тарас Шевченко: збірник / за ред. Е. Григорука, П. Філіповича. Київ: Державне видавництво, [1921]. С. 122–125, 127.

¹³² Шевченківська виставка, яка відкрилася у Києві 11 березня 1920 р. о 5-й год. вечора в будинку Волзько-Камського комерційного банку на Хрещатику, 8Б (нині 10), тривала лише три дні (Виставка імені Шевченко // Комуніст. 11.03.1920. № 68. С. 1; Відкриття виставки імені Шевченка // Вісти Київського губерніяльного революційного комітету. 13.03.1920. № 68. С. 2).

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		Павло Зайцев, Б. Вольський (?), в одній із зал виставки на вул. Хрещатик, 8Б. Фото М. Негеля (?), березень 1920 р. ¹³³ Іл. 101		
26	17/831	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. світлини «Петергоф. Самсон и канал» з російської книги поч. ХХ ст.	116	?
27	17/834	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. зі стародруку польською мовою гравюри щодо дрібного господарства (розведення овець)		ЦІМ (нині НМІУ)
28	17/836	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. з видання Д. Ровинського. Дві російські лубочні картинки: 1) Бій Іллі Муромця з Солов'єм Розбійником – гравюра по міді ХІХ ст.; 2) «Соловей Разбойник сильный богатырь» – дереворіз др. пол. ХVІІІ ст. ¹³⁴		– «» –
29	17/846	Чернігів. Стіна Свято-Успенського Єлецького монастиря з вулиці. Фото 1939 р. Іл. 151	3449	ДАІЗСМ (нині НЗСК)
30	17/867	Сергій Гамченко, Олена Лагодівська, Іполит Зборовський під час археологічних досліджень трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині.	126	ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)

¹³³ Одним з відбитків цього негатива володів В. Міяковський, один з організаторів Шевченківської виставки 1920 р. Цю репродуковану світлину він вивіз з собою в США. Нині вона зберігається в архіві УВАН і була опублікована О. К. Федоруком (Федорук О. Шевченківська... С. 56).

¹³⁴ Русские народные картинки. Атлас / собрал и описал Д. А. Ровинский. В 3 т. Т. 1. Ч. 1. Спб.: Экспедиция заготовления государственных бумаг, 1881. № 4, № 5. Опис картинок див. Русские народные картинки / собрал и описал Д. А. Ровинский. Книги I–V. Кн. I. Сказки и забавные листы. Спб.: Типография Императорской академии наук, 1881. С. 8–9.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		Фото М. Макаревича, 1929 р. ¹³⁵ (див. 16/814, іл. 57)		
31	17/868	Сергій Гамченко, Наталя Коцюбинська, Олексій Новицький, Левко Кістяківський ¹³⁶ та ін. учасники археологічних розкопок на території садиби В. П. Трубецького по вул. Короленка (нині Володимирська), 3, у Києві. 1927 р. (місце і дата зазначені на негативі) ¹³⁷ . Іл. 55	82, 23	ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
32	17/869	Сергій Гамченко, Дмитро Бочков, директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка та Віра Ткаченко, зав. історико-культурного відділу названого музею серед вихованців дитбудинку. 1929 р. ¹³⁸ Іл. 61	177	— «» —

¹³⁵ Див. цю світлинку: Інститут археології. Цифрове сховище пам'яті. Документи Іполита Зборовського. URL: <http://hamchenko.archive.iananu.com/category/dokumenty-inshyh-osib-ta-organizacij/dokumenty-ipolyta-zborovskogo/> Опубліковано: Рекрут В. Іполит Зборовський (1875–1937): на перехресті двох епох. Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2014.

¹³⁶ Про Левка Кістяківського досить мало інформації в історичній літературі. Див. згадку про нього: Юркова О. Діяльність Комісії Києва і Правобережжя ВУАН мовою документів (частина 1: Протоколи засідань Комісії за 1924–1925 рр.) // Київські збірники історії, археології, мистецтва та побуту: наук. зб. 36. 2. Київ: Центр консервації предметів археології, 2021. С. 63.

¹³⁷ Козюба В. Садиба Трубецьких у Києві: історичне та археологічне минуле // *Opus Mixtum*. 2023. № 11. С. 34; Бузько О. Участь «пеліканів» (учениць Данила Щербаківського) у розкопках Сергія Гамченка в Києві на колишній садибі Трубецького. 2019. URL: <https://www.academia.edu/39609832/> Опубліковано: Наказано не знати: українські археологи в лещатах тоталітаризму. Виставка. Київ: Український інститут національної пам'яті, 2020. URL: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-nakazano-ne-znaty-ukrayinski-arheology-v-leshchatah-totalitaryzmu>; з помилковою атрибуцією, як розкопки трипільського поселення Стіна, та датуванням 1926 р. (Енциклопедія Трипільської цивілізації / гол. ред. М. Ю. Відейко. Київ, 2004. Т. 1. Кн. 1. С. 33).

¹³⁸ Датування світлини на підставі того, що Д. Бочков і В. Ткаченко працювали разом з С. Гамченком у 1929 р. на розкопках могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині («Інформація про археологічні дослідження С. С. Гамченка

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
33	17/870	Сергій Гамченко, Олена Лагодовська, Дмитро Бочков, Віра Ткаченкова та ін. учасники археологічних досліджень могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині. Фото М. Макаревича, 1929 р. (див. 17/871, іл. 58)	179	ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
34	17/871	Сергій Гамченко, Олена Лагодовська, Михайло Макаревич, Дмитро Бочков, Віра Ткаченкова та ін. учасники археологічних досліджень могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині. 1929 р. ¹³⁹ (див. 17/870, іл. 59)	180	— «» —
35	17/872	Микола Ячменьов, в.о. директора ІІМК АН УСРР, Надія Байорис з колегами на відведеній під будівництво Художньої школи території садиби М. Петровського (вул. Короленка, нині Володимирська, 2). Київ, травень 1936 р. ¹⁴⁰ Іл. 63	175	— «» —

1927 р. та 1928 р. неподалік с. Колодяжне, у Києві, на Черкащині, Дніпрельстані, Тульчинщині, Шепетівщині тощо» // НА ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 101, № 8. Арк. 33; чернетка надісланого С. Гамченком до Президії ВУАК повідомлення про археологічні дослідження 1929 р. на Ізюмщині, Шевченківщині (Черкащині), Шепетівщині та Тульчинщині із зазначенням складу експедицій // ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 102, № 7. Арк. 8; чернетка «Коротке повідомлення про археологічні дослідження, здійснені за відкритими листами № 270, 271, 272, 273, 319 // НА ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 102, № 13. Арк. 7зв.; Яненко А. Історія музейної археології УСРР (1919–1934). Київ: НКПІКЗ, 2016. С. 94).

¹³⁹ Оpubліковано: Яненко А. Історія музейної... С. 94.

¹⁴⁰ Ячменьов Н., Молчановський Ф. Нові археологічні розкопки у Києві // Соціалістичний Київ. 1936. № 7–8. С. 59; Яненко А. Археологічний музей Всеукраїнської академії наук: дослідження і матеріали. Київ: НКПІКЗ, ІА НАНУ, 2017. С. 101.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
36	17/873	Розкопки в садибі Десятинної церкви під керівництвом Дмитра Мілеєва. Розчистка поховання. Помічник Сергій Вельмін, його батько протоієрей Петро Дмитрович Вельмін, один з братів С. Вельміна. Київ, 1910 р. ¹⁴¹ (місце і дата зйомки зазначені на пакувальному папері). Іл. 62		ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
37	17/874	Комісія реставраторів на подвір'ї Софійського собору. Київ, 1938 р. (див. 16/806, 17/875–878; іл. 149, 150)	824	ДАІЗСМ (нині НЗСК)
38	17/875	Комісія реставраторів та співробітники Софійського заповідника (Георгій Говденко, Павло Ємець та ін.) на подвір'ї Софійського собору. Київ, 1938 р. (див. 16/806, 17/874, 876–878; іл. 150)	825	— «» —
39	17/876	Комісія реставраторів на подвір'ї Софійського собору. Київ, 1938 р. ¹⁴² (див. 16/806, 17/874, 875, 877, 878; іл. 149, 150)	828	— «» —
40	17/877	Комісія реставраторів біля Софійського собору. Київ, 1938 р. ¹⁴³ (див. 16/806, 17/874–876, 878; іл. 149, 150)	827	— «» —
41	17/878	Комісія реставраторів біля Софійського собору. Київ, 1938 р. (див. 16/806, 17/874–877; іл. 149, 150)	829	— «» —

¹⁴¹ Павлова В. Київський археолог Сергій Вельмін // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. 2015. Вип. 19. С. 84, 87.

¹⁴² Опубліковано: Кызласова И. О Павле Юкине... С. 351.

¹⁴³ Опубліковано: Ibidem.

Продовження табл. 3

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
42	17/879	Група молоді та людей старшого віку (учасники археологічних розкопок? / студенти і викладачі?) на дніпровських схилах у Києві навпроти Труханового острова. Фото 1930-х рр. Іл. 158	1582	?
43	17/880	Група дітей та дорослих на лісовій дорозі біля великого каменя. Садиба в с. Шарівка на Харківщині (за написом на пакувальному папері). Фото 1920–1930-х рр. Іл. 159		?
44	19/946	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. гравюри з польського стародруку, що зображує жнива		ЦІМ (нині НМІУ)
45	19/948	Невідомий художник поч. ХХ ст. Колодязь-журавель біля тину на тлі озера і дерев. Фото 1920–1930-х рр. Іл. 157		?
46	19/950	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. графічного рисунка фонтана як зразка архітектурного декорування давньоримських садів та парків з російської книжки ХІХ – поч. ХХ ст.	118	?
47	19/951	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. сторінки з німецької книжки ХVІІІ/ХІХ ст. з гравюрою плавильних печей, передрукованої з книги Георгіуса Агріколи «De Re Metallica» («Про гірничу справу», 1556 р.)	№ 306	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
48	19/952	Невідомий скульптор поч. ХХ ст. Голова жінки. Гіпс. Фото 1920–1930-х рр. Іл. 155		?
49	19/954	Невідомий художник поч. ХХ ст. Міський ринок біля ратуші. Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр. Іл. 160		?

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
50	20/1009	Вісім ікон із зібрання ЦАМ, з 1923 р. в ЛМКП (Іл. 70) – чотири зі збірки єпископа Порфирія (Успенського): 1) Богородиця з немовлям, VI ст., дерево (модрина), воскові фарби, 35,4 × 20,6 × 0,75 (нині в НММХ, інв. 112 ЖК); 2) Спас Емануїл, XV ст., 43 × 33; 3) Богородиця з Деісусного ряду, XV ст., 31 × 21; 4) Богоявлення Господнє, XVI–XVII ст., 27 × 15,6; та чотири з Сорокінсько-Філаретовської збірки: 5) Богоявлення Господнє, XVII ст., 31,1 × 26,7; 6) свв. чудотворці Прокопій та Іоан Устюзькі, XVII ст., 35 × 31,1; 7) «Богородице, за тебе радіє», XVII ст., 53,3 × 36,7; 8) Господь Вседержитель, XVII ст., 31,1 × 26,7. Всі ікони, крім № 1, вважаються втраченими ¹⁴⁴ . Фото 1920–1930-х рр. Іл. 70/1–8		ЦАРМ (нині НЗКПЛ)
51	20/1010	Дві металеві оправы Євангелій та хрест. Густинський Свято-Троїцький монастир. Фото Г. Павлуць-	№ 71, 2846	ВУІМ–ДМУМ ¹⁴⁵ (нині НХМУ)

¹⁴⁴ Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Державні зібрання України. Київ: Mesenat, 2010. С. 64, 498; Петров Н. Альбом достопримечательностей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. Вып. 1: Коллекция синайских и афонских икон преосвященного Порфирия Успенского. Киев, 1912. С. 8–9, 11–13, № 3318, 3322, 3330, 3333; Петров Н. Альбом достопримечательностей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. Вып. 2: Сорокинско-Филаретовская коллекция русских икон разных пошибов или писем. Киев, 1913. С. 27, 28, 30, 33–34, № 4500, 4564, 4631, 4515 (ікону «Богоявлення Господнє», XVII ст., 31,1 × 26,7, у підписі до якої помилково вказано 4504, а в тексті правильно – 4515 див. також в: Указатель Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии / сост. Н. И. Петров. 2-е изд. Киев, 1897. С. 155); Каталог збережених пам'яток Церковно-археологічного музею (1872–1922). Київ: НКПІЗ, 2002. С. 219; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 141, 158–159.

¹⁴⁵ Хоча речі на негативах 20/1010–1014, 20/1016 походили з Полтавщини, їхні негативи походили з довоєнної збірки ДМУМ. На це вказує ідентичність конвертів (розмір,

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
		кого (дані з конверта), 1900–1910-ті рр. Іл. 106		
52	20/1011	Металева оправка Євангелія. Полтава. Спаська церква. Фото Г. Павлуцького (дані з конверта), 1900–1910-ті рр. Іл. 107	№ 37, 2848	ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)
53	20/1012	Металева оправка Євангелія. XVIII ст. Полтава. Спаська церква. Фото Г. Павлуцького (дані з конверта), 1900–1910-ті рр. Іл. 108	№ 38, 2849	– «» –
54	20/1013	Металеві оправки трьох Євангелій зі збірки Полтавського церковно- археологічного комітету. Фото Г. Павлуцького (дані з конверта і негатива). Полтава, 1900–1910-ті рр. (див. 20/1014, іл. 109)	№ 42, 2850	– «» –
55	20/1014	Металеві оправки чотирьох Євангелій зі збірки Полтавського церковно-археологічного комітету. Фото Г. Павлуцького (дані з конверта і негатива). Полтава, 1900–1910-ті рр. (див. 20/1013, іл. 110)	№ 43, 2851	– «» –
56	20/1015	Голова ангела. Фарбований гіпс. Зважаючи на номер, походив, ймовірно, з ВУІМ–ДМУМ. Фото 1920-х – поч. 1930-х рр. Іл. 153	2917	– «» –
57	20/1016	Енколпійон. Фото 1900–1910-х рр. Ст. № 2844 вказує на прина- лежність його до зібрання ДМУМ (пор. № 2839, 2840, 2841, 2842 на негативах 23/1139–1142). Іл. 105	2844	– «» –

фактура, колір), підписів на цих конвертах (почерк, чорнило) та спорідненість інвентарних номерів (№ 2844, 2846, 2848–2851) з номерами (№ 2839–2842) на негативах дарохранильниць (23/1139–1142) зі збірки ДМУМ.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
58	20/1017	Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 46 см, інв. № 1352. Томашівка-I, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. Фото С. Притикіна, лютий 1936 р.(?) ¹⁴⁶ Нині має бути у збірці НМІУ ¹⁴⁷ . Іл. 138		УКМ (?)
59	20/1018	Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 44,5 см, інв. № 1353. Томашівка-II/128, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. Фото С. Притикіна, лютий 1936 р.(?) ¹⁴⁸ Нині має бути у збірці НМІУ (див. пос. 147). Іл. 139		— «» —
60	20/1019	Гончар Іван Тарасович. Два варіанти скульптурної групи «Пани на прогулянці». 1936 р. Фото 1936 р. Іл. 113	1567	ДМУМ (нині НХМУ)

¹⁴⁶ Відбиток з негативу зберігається: Уманський краєзнавчий музей. Фонди. Відділ археології. Світлина 706-38. № 1352 — інвентарний номер миски в УКМ (УКМ. Фонди. Інвентарна книга № 1. № 4790. Арк. 42).

¹⁴⁷ Археологічні збірки УКМ, у тому числі трипільської культури, разом з іншими збірками музею були вивезені у Краків зусиллями П. Курінного і співробітника ЕРР В. Модріяна у грудні 1943 р. Вагон був завантажений 19 грудня, у Краків він прибув 26 грудня (ЦДАВО України. Ф. 3676. Оп. 1. Спр. 225. Арк. 253–258). З Кракова у лютому 1944 р. уманські збірки разом із збірками інших українських музеїв були перевезені в Німеччину у м. Гьохштедт. Наприкінці 1945 р. вони були переміщені у Мюнхенський центральний збірний пункт, а звіди через Берлін повернулися у грудні 1947 р. у Київ (див. посилання 23). У ході приймання повернутих з Німеччини українських культурних цінностей до НМІУ за актом № 661 від 14 лютого 1948 р. надійшов ящик «У-185» з матеріалами розкопок трипільських поселень біля сіл Сушківка і Томашівка на Уманщині. Зважаючи на те, що реституційні акти, наявні в НМІУ, не в повному обсязі, матеріалів, які походили з УКМ, могло надійти до НМІУ й більше (НМІУ. Відділ обліку фондової колекції. Реституційні акти; Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С. З історії зібрань Національного музею історії України: переміщення на Захід та реституція збірок у 1943–1948 рр. // Науковий вісник Національного музею історії України. 2018. № 3. С. 16–18, 21, 39).

¹⁴⁸ Відбиток з негативу зберігається: УКМ. Фонди. Відділ археології. Світлина 706-39. № 1353 — інв. номер миски в УКМ (УКМ. Фонди. Інвентарна книга № 1. № 4790. Арк. 42).

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
61	20/1020	Два античні світильники денцями догори. Рим, I–II ст. н. е. Один, глиняний, типу <i>topotuxos</i> , інв. № 201 ¹⁴⁹ ; другий, теракотовий, червонолаковий, типу <i>polytuxos</i> , Ø 15,1 см, інв. № P-23534, АС-11621 ¹⁵⁰ . Фото др. пол. 1930-х рр. ¹⁵¹ Напис на конверті червоним олівцем: № 320. Гуны. Находки в Киеве (див. 20/1021–1023, іл. 76).	320	ЦІМ (нині НМІУ)
62	20/1021	Два античні світильники <i>en face</i> . Рим, I–II ст. н. е. Один, глиняний, типу <i>topotuxos</i> , інв. № 201, на щитку має зображення гладіатора; другий, теракотовий, червонолаковий, типу <i>polytuxos</i> , інв. № P-23534, АС-11621 – двох гладіаторів. Фото др. пол. 1930-х рр. Напис на негативі: <i>гуни</i> (див. 20/1020, 1022–1023, іл. 75)	321	— «» —

¹⁴⁹ Номер 201 написаний чорною тушшю на паперовій наклеї на денце етикетці з меандровим орнаментом поперек літер *ВХ* та ще якихось літер, які не читаються. Літери *ВХ* однозначно свідчать про те, що цей предмет з колекції Богдана Ханенка. Від самого створення КХПНМ (ВУІМ–ЦІМ–НМІУ) в його зібраннях були світильники періоду Римської імперії, які походили зі збірки Б. і В. Ханенків: ...*светильники Римской эпохи (Италия). Из собрания В. Н. и Б. И. Ханенко* (Киевский художественно-промышленный и научный музей. Отдел археологии. Краткий указатель предметов. Киев: типография Т. Г. Мейландера, 1905. С. 36; *Так само*. 1913. С. 34). У грудні 1923 р. ВУІМ, який тоді називався Першим державним музеєм, прийняв на зберігання 22 античні світильники римської доби з глини і теракоти, які походили зі збірки Б. і В. Ханенків, записавши їх до археологічного каталогу під № 25173–25194 (НМІУ. Фонди. Археологічний каталог. Т. II. Кн. IV. 1919–1923. Інв. № 21292–25353. С. 124–125). З опису світильників незрозуміло, чи були серед них ті, які зображені на цьому та наступних негативах. Скоріше за все – ні, оскільки на світильниках, що зображені, не видно відповідних інвентарних номерів, крім ханенківського номера (№ 201) та номерів, отриманих вже в ЦІМ (№ P-23534, АС-11621). Про те, що обидва світильники перебували перед Німецько-радянською війною у збірці ЦІМ, свідчать ці негативи, але чомусь не був внесений до інвентарної книги ЦІМ світильник з ханенківським № 201.

¹⁵⁰ НМІУ. Фонди. Інвентарна книга відділу Скіфії та Грецьких Причорноморських колоній № 4.

¹⁵¹ Тут і далі датується на підставі наявності інвентарних номерів ЦІМ з літерами «Р» та «АС».

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
63	20/1022	Два античні, глиняний і теракотовий, світильники типу <i>топотухос</i> і <i>полутухос</i> (інв. № 201 та інв. № Р-23534, АС-11621). Рим, I–II ст. н. е. Вид збоку. Фото др. пол. 1930-х рр. Напис на негативі: <i>гуни</i> . Напис на конверті червоним олівцем: № 323. <i>Гуны. Находки в Киеве</i> (див. 20/1020–1021, 1023, іл. 77)	323	ЦІМ (нині НМІУ)
64	20/1023	Два античні світильники <i>en face</i> . Рим, I–II ст. н. е. Один, глиняний, типу <i>топотухос</i> , інв. № 201, на щитку має зображення гладіатора; другий, теракотовий, червонолаковий, типу <i>полутухос</i> , інв. № Р-23534, АС-11621 – двох гладіаторів. Фото др. пол. 1930-х рр. Напис на негативі: <i>гуни</i> (див. 20/1020–1022, іл. 75)	325	– «» –
65	20/1024	2-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема мозаїки і фрески собору ¹⁵² . Фото 1936/1937 р. Напис на негативі простим олівцем: № 15 № 58 № 690/7 (див. 20/1025, іл. 145)	690	ДАІЗСМ (нині НЗСК)
66	20/1025	3-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема дослідження у 1935–1936 рр. і плани на 1937 р. Фото 1936/1937 р. Напис на негативі простим олівцем: <i>AM V № 46 № 689/7</i> (див. 20/1024, іл. 146)	689	– «» –

¹⁵² Негатив 1-го листа інформаційного стенду «Софійський собор у Києві» зберігається нині: НЗСК. Фонди. КП-212, т/№ 187/1.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
67	20/1026	Грамота Великого князя Литовського, Руського і Жемайтійського Олександра, якою надавався привілей господарському писарю Івану (Яну) Семеновичу Сапезі на маєтки у Браславському повіті Віленського воєводства, які згадуються як пустовщини, взамін втрачених в ході московсько-литовських воєн маєтків у Смоленській землі. Свідки-печатарі акта: Миколай Радзивиллович, віленський воєвода, канцлер ВКЛ; Альберт Янович, маршалок; Хвитко (Федір) Янушкович, писар (господарський); біскуп Еразм. Вільно, 4 травня 1500 р. Оригінал. Латинська мова. Пергамент ¹⁵³ . Фото 1920–1930-х рр. Нині зберігається у НМІУ, інв. № РД-114 ¹⁵⁴ . Іл. 78		ВУІМ–ЦІМ (нині НМІУ)
68	20/1027	Шкатулка-релікварій (передня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. ¹⁵⁵ Фото 1920–1930-х рр. (див. 20/1028–1029, іл. 79)	№ 558	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
69	20/1028	Шкатулка-релікварій (задня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. Фото 1920–1930-х рр. (див. 20/1027, 1029, пос. 155, іл. 80)	№ 555	— «» —

¹⁵³ Регест грамоти склала д-ка іст. наук Наталія Білоус.

¹⁵⁴ Див. про збірку інших актів XV–XVI ст. родини Сапіг в НМІУ: Гуляй А. М. Документи шляхетського роду Сапег у збірці Національного музею історії України // Музей та його колекції: тематичний зб. наук. праць / редкол.: Н. Г. Ковтанюк (відп. наук. ред.) та ін. Київ: НМІУ, 2003. С. 83–87.

¹⁵⁵ Вітрик І. С., Павленко Л. В. Про лімозькі емалі у київських зібраннях // Музейні читання: Матеріали наукової конференції «Ювелірне мистецтво – погляд крізь віки» (Київ, 18–20 листопада 2013 р.). Київ: Музей історичних коштовностей України – філіал НМІУ, 2014. С. 220–225.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
70	20/1029	Шкатулка-релікварій (вид збоку). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. Фото 1920–1930-х рр. (див. 20/1027–1028, пос. 155, іл. 81)	№ 556	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
71	20/1030	Чотири писанки. Фото 1900–1920-х рр. зроблено для публікації (див. друкарське кліше 22/1112)		ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)
72	20/1031	Кам'яна баба при вході до колишнього ВУІМ, приставлена обличчям до стіни – момент монтажу. Фото 1936 р. ¹⁵⁶	763	ДМУМ (нині НХМУ)
73	20/1032	Супровідна записка секретаря ВУІМ Є. Дзбановського до завідувача історико-побутового відділу музею від 13 лютого 1926 р. про передання в дар від В. Козловської дерев'яної ікони, монет XIX ст., зерен коноплі, поясів, фрагментів тканини і плаhti, сережок, намиста з розкопок кургану Шуть на кладовищі пер. пол. XIX ст. у Борисполі ¹⁵⁷ . Фото не раніше 1926 р. Іл. 82		ВУІМ–ЦІМ (нині НМІУ)
74	20/1033	Розібрані царські врата зі стовпчиками та сінню із зібрання ЦАМ. З 1923 р. в ЛМКП, з 1926 р. у ВМГ, з 1936 р. в ЦАРМ. Дерево. Пер. пол. XVI ст. (?). Московське царство. Дерево, різьблення, темпера. Фото 1920–1930-х рр. Нині у збірці КНКГ, інв. Ж-15 ¹⁵⁸	6145	ЦАРМ (нині НЗКПЛ)

¹⁵⁶ Гіляров С. Садова скульптура Києва // Соціалістичний Київ. 1936. № 6. С. 39. Див. схожі світлини: Яненко А. Археологічний музей... С. 67.

¹⁵⁷ Розкопки проводилися ВУІМ у 1925 р. (Яненко А. Історія музейної археології УСРР (1919–1934). Київ: НКПІКЗ, 2016. С. 282).

¹⁵⁸ Киевский музей русского искусства. Державні зібрання України. Київ, 2004. С. 47; Іконопис XIII – початку XX століття та давньоруське декоративно-прикладне мистецтво / упоряд. С. Левченко, Г. Алавердова. Київ: ВД «Антиквар», 2020. С. 43–44; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 141–144, 158–159.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
75	20/1034	Іпокліт ¹⁵⁹ з зображенням голгофського хреста. Оксамит, перкалева бавовна, шитво. 172 × 100. Виготовлений коштом Київського перепечайського ¹⁶⁰ цеху 29 листопада 1755 р. Фото 1926 р. Оксамит зберігався у відділі «Старий Київ» ВУІМ (дані з конверта). До війни оксамит був, ймовірно, в спецфонді ДМУМ ¹⁶¹ , нині у збірці НЗКПЛ (інв. № КПЛ-Т-5377) – переданий туди 1987 р. з ДМУНДМ (нині НМУНДМ). Іл. 111	№ 311, 2843	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
76	20/1035	Мисочка, Ø 13 см, та шість кубків трипільської культури, h 4–6 см, глиняні. Томашівка (?) ¹⁶² . Фото С. Притикіна, лютий 1936 р. (?) Нині мають бути у збірці НМІУ (див. пос. 147, іл. 140)		УКМ (?)
77	20/1036	Сім кубків трипільської культури, h 3–6 см, глиняні. Томашівка (?). Фото С. Притикіна, лютий 1936 р. (?) Нині мають бути у збірці НМІУ (див. пос. 147, 162, іл. 141)		— «» —
78	20/1037	Три фрагменти глиняної кераміки (стінки посудин) з орнаментом. Фото 1937 р. ¹⁶³ Іл. 83	761	ЦІМ (нині НМІУ)

¹⁵⁹ Іпокліт, або оксамит – в київській цеховій традиції оксамитове, пишно оздоблене покривало для кенотафа (*Щербаківський Д.* Реліквії старого київського самоврядування // Київ та його околиця в історії і пам'ятках / під ред. М. Грушевського. Київ: Державне видавництво України, 1926. С. 254–258).

¹⁶⁰ Перепечайський – хлібопекарський (*Лазаревська К.* Київські цехи в другій половині XVIII та на початку XIX віку // Київ та його околиця в історії... С. 280).

¹⁶¹ Спецфонд 1937–1939 років... С. 372.

¹⁶² Дослідження трипільського поселення біля с. Томашівка на Уманщині проводилися під керівництвом П. Курінного у 1925–1926 рр. (Енциклопедія Трипільської цивілізації / гол. ред. М. Ю. Відейко. Київ, 2004. Т. 2. С. 534–535). Ймовірна приналежність цих артефактів до поселення Томашівка визначена за схожістю зйомки атрибутованих негативів 20/1017 і 20/1018, а також фото подібних артефактів, опублікованого в Енциклопедії Трипільської цивілізації (Там само. С. 535).

¹⁶³ Інвентарна книга негативів № 3 1939 р. (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а. Арк. 112зв.).

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
79	20/1038	Луїджі Іоріні. Бюст Володимира Антоновича. Мармур. 1892 р. Фото М. Ташкера (?), 1928 р. (?) ¹⁶⁴ . Бюст експонувався на виставці пам'яті В. Антоновича (25.03.—4.04.1928), влаштованої до 20-річчя з дня його смерті у будинку Історичної секції ВУАН по вул. Володимирській (тодішня Короленка), 35. Нині бюст у збірці ЦДАМЛМ ¹⁶⁵ . Іл. 71		ЦІМ (?) (нині НМІУ)
80	20/1039	Шевченко Тарас Григорович. Портрет Олени Павлівни Бларамберг. 1849—1850 рр. Папір, акварель. 27,9 × 22. Фото 1920—1930-х рр. Нині портрет у збірці НМТШ (інв. № г—768) ¹⁶⁶	318	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
81	20/1040	Шевченко Тарас Григорович. Казахи в юрті (інші назви «Калмик в юрті», «Киргиз в юрті»). 1848—1849 рр. Папір, сепія. Фото 1920—1930-х рр. Місцезнаходження невідоме ¹⁶⁷	309	— «» —
82	20/1041	Невідомий художник. Андрушівка. ХІХ ст. Малюнок. Папір, олівець. Фото 1920—1930-х рр. Місцезнаходження невідоме	311	— «» —

¹⁶⁴ Ймовірно автор і рік зйомки визначені на підставі опублікованих фото цієї виставки авторства М. О. Ташкера (*Панькова С. З музейних практик Михайла Грушевського: Виставка пам'яті Володимира Антоновича*. Київ, 2018. URL: <http://immh.kiev.ua/en/z-muzeynih-praktik-mihayla-grushevskogo-br-vistavka-pam-yati-volodimira-antonovicha/>).

¹⁶⁵ Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 176—177; *Панькова С. З музейних практик Михайла Грушевського...; Пам'яті проф. В. Антоновича // Червоний шлях. 1928. № 4. С. 20.*

¹⁶⁶ Національний музей Тараса Шевченка. Альбом / упоряд. Т. Андрущенко, С. Гальченко. Київ: Мистецтво, 2002. С. 107, 209; Шевченко Т. Г. Портрет О. П. Бларамберг // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8049.htm>

¹⁶⁷ Шевченко Т. Г. Казахи в юрті // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8014.htm>

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
83	20/1042	Штернберг Василь Іванович (?). Автопортрет в повний зріст, баран, кладовище. Начерки. Папір, олівець. Фото 1920–1930-х рр. Місцезнаходження невідоме	312	ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)
84	20/1043	Шевченко Тарас Григорович (?). Коло шинку (назва за даними конверта) – край шинку з верандою, музики, селяни, що спілкуються, танцюють. Ескіз. Папір, олівець. Фото 1920–1930-х рр. Місцезнаходження невідоме	315	– «» –
85	21/1044	Оновлена 1930 р. експозиція відділу «Старий Київ» ВУІМ – «Київ ХІХ ст.» ¹⁶⁸ , яка діяла до кінця березня 1932 р. ¹⁶⁹ Фото 1930–1932 рр. Вгорі в центрі портрет митрополита Євгенія (Болховітінова), внизу бронзовий проєкт пам'ятника св. князю Володимиру ск. М. С. Піменова (нині у збірці НМІУ) ¹⁷⁰ . Іл. 112	1157	– «» –
86–97	22/1076–1087	12 фоторепродукцій 1941 р. (?) планів Запорозької Січі (Хортицька на о. Мала Хортиця у двох примірниках, Томаківська, Базавлуцька, Чортомлицька / Стара, Кам'янська, Олешківська у двох примірниках, Нова / Покровська), опублікованих А. Скальковським і Д. Яворницьким ¹⁷¹ . Негативи	1330–1339	ЦІМ (нині НМІУ)

¹⁶⁸ Нестуля О. О., Везомська С. Ж. Федір Людвігович Ернст і його щоденник «Художній відділ» 1925–1933 рр. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. С. 46.

¹⁶⁹ Там само. С. 193–194, 198.

¹⁷⁰ Зоценко І., Тронь А. До історії спорудження пам'ятника святому рівноапостольному князю Володимиру в Києві. 2014. С. 5–6.

¹⁷¹ Скальковский А. А. История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского. На основании подлинных документов Запорожского Сечевого архива. Ч. 1–3. 2-е изд.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
		записані в інвентарну книгу ЦІМ № 3 20 березня 1941 р. ¹⁷² Іл. 94–100		
98	22/1088	План маєтку графа Миколи Павловича Ігнат'єва у с. Плисків, нині Вінницького р-ну Вінницької обл., зі штампом Київського відділення Державного дворян- ського земельного банку. 1910 р. План № 61238. Фото 1910–1930-х рр. Напис на негативі рос. мовою: <i>Плисковка</i> ¹⁷³		ЦІМ (?) (нині НМІУ)
99	22/1089	Фрагмент плану маєтку графа Миколи Павловича Ігнат'єва у с. Плисків. Фото 1910–1930-х рр. (див. 22/1088)		— «» —
100	22/1090	План дерев'яної Миколаївської церкви пер. пол. XVIII ст. в м-ку Торговиці Уманського пов. Київської губ. ¹⁷⁴ (нині Голованівського р-ну Кіровоградської обл.). Фото Г. Павлуцького, поч. 1900-х рр. ¹⁷⁵		ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)

Одесса, 1846; *Зварницький Д. И.* Запорожье в остатках старины и преданиях народа. Ч. 1. Санкт-Петербург: Изд. Л. Ф. Пантелеева, 1888. С. 218, 232, 260, 288; там само. Ч. 2. Санкт-Петербург: Изд. Л. Ф. Пантелеева, 1888. С. 84, 114, 146, 194.

¹⁷² Інвентарна книга негативів № 3 1939 р. (НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26. Арк. 138 зв.).

¹⁷³ Негатив цього плану пов'язаний, на нашу думку, з Марією Іванівною Вязьмітіною, батько якої служив у маєтку графа М. П. Ігнат'єва (Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. — 1941 р.): матеріали до біобібліографічного словника / авт.-уклад. Л. В. Гарбар. Київ: ІР НБУВ, 2017. С. 87–88). Зберігся «рідний» конверт негатива, підписаний простим олівцем німецькою мовою «Grundriß Plyskowka» (план Плисковки). Це дає підставу вважати, що потрапив він у зібрання ЦІМ (нині НМІУ) або був опрацьований під час нацистської окупації Києва приблизно у 1942–1943 рр.

¹⁷⁴ *Похилевич Л.* Сказания о населенных местностях Киевской губернии. Киев, 1864. С. 348–349.

¹⁷⁵ Див. ілюстрацію цієї церкви: *Павлуцкий Г. Г.* Древнее деревянное церковное зодчество в Юго-западном крае // Деревянные и каменные храмы. Древности Украины / сост. Г. Г. Павлуцкий. Киев: Тип. С. В. Кульженко, 1905. Вып. 1. С. 11.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
101	22/1091	План історичної частини м. Володимир-Волинський (нині м. Володимир) зі вказівкою наявних давньоруських пам'яток. Кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Фото 1920–1930-х рр.		ВУІМ–ЦІМ (?) (нині НМІУ)
102	22/1092	Дві картини кін. ХІХ – поч. ХХ ст.: 1) Невідомий художник. Відкритий екіпаж, запряжений четвіркою білих коней, мчить понад ставом. Полотно, олія; 2) Невідомий художник. Портрет літньої жінки в капелюсі за столом. Полотно, олія. Фото 1910–1930-х рр. Іл. 156		?
103	22/1093	Леущенко В. Розгром білополяків. Картон (?), акварель (?). Фото 1937 р. Експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ ¹⁷⁶		ДМУМ (нині НХМУ)
104	22/1094	Невідомий художник. Червоноармієць у будьонівці біля танку. Ліногравюра (?). Фото 1937 р. Здогадно експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ		— «» —
105	22/1095	Дубовської Микола Никанорович. Зима. 55 × 75 / 59 × 75. Полотно, олія. 1890 р. Фото 1920–1930-х рр. До війни картина належала до збірки КМРМ (інв. № 1760), нині вважається втраченою ¹⁷⁷ . Іл. 67		КМРМ (нині КНКГ)

¹⁷⁶ Див. згадку про художника: Невичерпні джерела народної творчості: 1800 експонатів // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2; Перед відкриттям виставки // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.

¹⁷⁷ Себта Т. Вилучення у тимчасове користування творів мистецтва з київських художніх музеїв під час нацистської окупації // Український археографічний щорічник. Нова

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
106	22/1096	Гравюра із зображенням руїн Василівської церкви, XII ст., в м. Овруч з підписом французькою мовою. Фото 1920–1930-х рр. На гравюрі вгорі ліворуч рукописні шифри: <i>НБ. М. 13. Муз. 13.38</i>		ВУІМ–ЦІМ (?) (нині НМІУ)
107	22/1097	Сидоров В. Натюрморт (скляна літрова банка, емальована кружка на блюдці, кавова чашка, коробка сірників та заварний чайник на столі). 1937 р. Фото 1937 р. Здогадно експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ		ДМУМ (нині НХМУ)
108	22/1098	Невідомий художник кін. XIX ст. – поч. XX ст. (?). Скульптор за роботою. Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр.		?
109	22/1099	Невідомий скульптор. Жінка, що спить. Мармур. Фото 1920–1930-х рр. Іл. 154	3421	?
110	22/1100	Айвазовський Іван Костянтинович. Портрет сенатора, предводителя дворянства Таврійської губернії Олександра Івановича Казначєєва. 1847 р. 56 × 43. Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр. Портрет нині у збірці ФКГА. Іл. 143	671	ФКГА
111	22/1101	Монограміст «А. Ш.». Діти ліплять снігову бабу. Ліногравюра (?), 1930-ті рр. Фото 1937 р. Здогадано експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ		ДМУМ (нині НХМУ)

серія. 2020. Вип. 23–24. С. 478; Каталог произведений Киевского музея русского искусства, утраченных в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. (живопись, графика) / сост. М. Д. Факторович, Е. И. Ладыженская. Киев: КМРИ, 1994. С. 50.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
112	22/1102	Невідомий художник. Павільйон Флори в парку «Софіївка» в Умані. 14–15 липня 1936 р. (дата на картині, підпис не читається). Полотно, олія. Фото 1937 р. (?). Здогадно експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ. Іл. 116		ДМУМ (нині НХМУ)
113	22/1103	Горбаченко Яків Іванович. Сталін в гостях у родини робітників. 1937 р. Графічний малюнок. Фото 1937 р. Експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ (див. 25/1212)		— «» —
114	22/1104	Шевченко Тарас Григорович (?). Дорога понад річкою / озером (кибитка, кінь розпряжений біля воза, люди, що йдуть, відпочивають під деревами на узбіччі). Ескіз. Папір, акварель (?). Фото 1920–1930-х рр.	310	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
115	22/1105	Шевченко Тарас Григорович. Днювання експедиційного транспорту в степу. 1848 р. Папір, акварель. 13,8 × 22,8. Фото 1920–1930-х рр. Нині акварель у збірці НМТШ (інв. № г—745) ¹⁷⁸	314	— «» —
116	22/1106	Штернберг Василь Іванович. Під ковдрою (автопортрет). Ескіз і начерк. Папір, олівець. 1840 р. ¹⁷⁹ Фото 1920–1930-х рр.	313	— «» —

¹⁷⁸ Шевченко Т. Г. Днювання експедиційного транспорту в степу // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8008.htm>

¹⁷⁹ Запис Г. Честахівського. Колись-то, було, ми з покійним Штернбергом. URL: <https://ua-kobzar.livejournal.com/tag/1858>

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
117	22/1107	Рибальченко М. Допит арештованого. 1937 р. Полотно, олія. Фото 1937 р. (?). Здогадно картина експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ ¹⁸⁰		ДМУМ (нині НХМУ)
118	22/1108	Кулягін С. «Настигают. Епизод из борьбы войск ВЧК против банды Каменюка в Донбассе. Лето 1921 г.» (напис на картині). Папір, акварель (?). 1936 р. Фото 1937 р. Експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ ¹⁸¹		— «» —
119	22/1109	Дівчина-караїмка в національному вбранні. «Центральная фотография в Федосии». Фото 10 лютого 1912 р. ¹⁸² Іл. 144	587	ФКГА
120–122	22/1110–1112	Три друкарські металеві кліше 1900–1920-х рр.: 1) Богородиця на троні з Ісусом-дитям на колінах у парусі церкви, 2) українське весілля (священник, молодята, гості), 3) чотири писанки (див. оригінальний негатив 20/1030). Ймовірно, у 1939 р. в спецфонді ДМУМ ¹⁸³		ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
123	23/1113	Гобелен. Червоні партизани. За ескізом Д. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. Центральні експериментальні	23/1113	ДМУМ (нині НХМУ)

¹⁸⁰ Див. іншу його картину «Вручення акта на вічне користування землею» з цієї виставки: Український фольклор. 1938. Кн. 1. С. 177 та на негативі 25/1209.

¹⁸¹ Картина опублікована: Пролетарська правда. 22 вересня 1937 р. № 219 (4723). С. 4.

¹⁸² Щодо датування див. датоване фото тієї ж дівчини у тому ж ательє, але в іншому ракурсі. URL: <https://riamediabank.ru/media/25779.html>

¹⁸³ Спецфонд 1937–1939... С. 371.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		майстерні народної творчості ¹⁸⁴ . 375 × 485. Майстрині: Т. Сухина, М. Щебиченко, У. Крутій (с. Решетилівка Полтавської обл.); М. Глуценко, М. Зінченко, Н. Зінченко (с. Великі Будища Полтавської обл.); У. Солов'яненко (с. Нові Санжари Полтавської обл.), Г. Денисенко та М. Головатенко (відповідно с. Липняжка і с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської обл.). Фото 1937/1938 р. ¹⁸⁵ Іл. 119		
124	23/1114	Гобелен. Климент Ворошилов з колгоспниками. За ескізом М. Рокицького. 1935 р. Вовна, ручне ткацтво. ЦЕМНТ. Майстрині М. Лебединська, Т. Сухина, К. Кузьменко. Фото не раніше 1935 р. ¹⁸⁶ Іл. 117		ДМУМ (нині НХМУ)

¹⁸⁴ Центральні експериментальні майстерні народної творчості (далі ЦЕМНТ) при Управлінні в справах мистецтв при РНК УРСР, відомі більше під назвою «Експериментальні майстерні Державного українського музею», були організовані 1934 р. спочатку при НКО УСРР, а восени 1936 р. прикріплені до названого музею. За постановою РНК УРСР № 471 від 8 квітня 1938 р. «Про роботу експериментальних майстерень народної творчості при Українському управлінні в справах мистецтв при РНК УРСР» на їхній базі була утворена Школа майстрів народної творчості (нині Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука). ЦЕМНТ (з 1938 р. Школа майстрів народної творчості) розміщувалися на території ВМГ (Києво-Печерська Лавра) у корп. 19. Крім того, у Лаврі в корп. 31–35 розміщувалися майстерні Укрхудожпромспілки, організованої 16 березня 1936 р. (ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 7. Спр. 21. Арк. 93–95; М. Л. Звіт майстрів народного мистецтва // Більшовик. 8 червня 1937 р. № 130 (1252). С. 3; Калениченко Л. Державний... С. 23; Новицька М. О. Тематичний килим Радянської України // Вісник Академії архітектури УРСР. 1948. № 4. С. 24; Жук А. К. Український радянський... С. 41; Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 972; Варивончик А. В. Статут Української ради художніх промислів кооперативних організацій (рад і артілей) «Укрхудожпромспілки» // Культура і сучасність. 2019. № 1. С. 96).

¹⁸⁵ Оpubліковано: Український фольклор. 1938. Кн. 3. С. 85; Украинское народное искусство: ковроделие, ткачество, вышивка, роспись, гончарные изделия: Альбом / ред. П. А. Полуянов. Москва–Ленинград: Гос. изд. «Искусство», 1938; Новицька М. О. Тематичний килим... С. 29.

¹⁸⁶ Оpubліковано: Виставка українського народного мистецтва. Київ–Москва: Державне вид. «Мистецтво», 1936. С. 13.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
125	23/1115	Гобелен. Й. В. Сталін серед народу. За ескізом М. Рокицького. 1936/1937 р. Вовна, ручне ткацтво. 375 × 495. ЦЕМНТ. Майстрині: Н. Вовк, М. Щур, Ф. Іванець, Г. Сависько (с. Скопці, нині Веселинівка, Київської обл.); Т. Іваницька, М. Кульга, Г. Малиш, М. Пономаренко (с. Дігтярі Чернігівської обл.); О. Домброван (с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської обл.). Фото не раніше 1937 р. ¹⁸⁷ Іл. 120		ДМУМ (нині НХМУ)
126	23/1116	Гобелен. Парад червоного козацтва (К. Ворошилов і С. Будьонний приймають парад червоного козацтва). За ескізом Д. Шавикіна. 1936 р. Вовна, ручне ткацтво. 388 × 490. ЦЕМНТ. Майстрині: Н. Вовк, М. Щур, Ф. Іванець (с. Скопці, нині с. Веселинівка, Київської обл.); Т. Іваницька, М. Кульга, Г. Малиш, М. Пономаренко (с. Дігтярі Чернігівської обл.). Фото не раніше 1936 р. ¹⁸⁸ Нині в НМУНДМ ¹⁸⁹ . Іл. 118		— «» —
127	23/1117	Гобелен. Сталін. За ескізом Д. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. ЦЕМНТ. Майстрині: Г. Сависько, К. Лісова, М. Лебединська, К. Кузьменко. Фото 1937 р. ¹⁹⁰ Іл. 122	1598	— «» —

¹⁸⁷ Калениченко Л. Державний... С. 23; Украинское народное искусство...; Новицька М. О. Тематичний килим... С. 28.

¹⁸⁸ Украинское народное искусство...; Новицька М. О. Тематичний килим... С. 29; Запаско Я. Українське народне килимарство. Київ: Мистецтво, 1973. С. 68–69; Жук А. К. Український радянський... С. 50.

¹⁸⁹ Мистецтво України ХХ століття / уряд. В. Хаматов, Т. Лі, О. Титаренко. Київ, 1998. С. 104.

¹⁹⁰ Опубліковано: Український фольклор. 1937. Кн. 2. С. 3; Новицька М. О. Тематичний килим... С. 28. Репліку цього гобелена з назвою «Й. В. Сталін на трибуні Надзвичай-

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
128	23/1118	Картон худ. М. Рокицького «Й.В. Сталін серед народу». ЦЕМНТ. 1936/1937 р. Фото 1936/1937 р. (див. 23/1115)	1592, 20	ДМУМ (нині НХМУ)
129	23/1119	Майстрині ЦЕМНТ на тлі гобелена «Й. В. Сталін серед народу». Фото 1937 р. (див. 23/1115, іл. 121)	1561	— «» —
130	23/1120	Майстрині ЦЕМНТ за тканням гобелена «Сталін». Фото 1936— 1938 рр. (див. 23/1117). Іл. 123	1558	— «» —
131	23/1121	Майстрині швейної майстерні. Київ (?), 1930-ті рр.	3454	— «» —
132	23/1122	Учні Київської обласної художньої спілки з вишивання. Фото 1933 р.		— «» —
133	23/1123	Вишитий хрестиком рушник, орнаментований радянською символікою (башти Московського кремля, літаки). Ескіз А. Бушен. Експериментальна майстерня Укрхудожпромспілки ¹⁹¹ (див. пос. 184). Фото 1937 р. (?). Здогадно експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ		— «» —
134	23/1138	Мисочка з відсутнім фрагментом, Ø 11 см, та шість розписних кубків, h 4–6 см, трипільської культури, глиняні. Томашівка (?). Фото С. Притикіна, лютий 1936 р.(?). Нині мають бути у збірці НМІУ (див. пос. 147, 162, іл. 142)		УКМ (?)

ного VIII з'їзду Рад в 1936 р.» у 1938 р. виконали народна майстриня Н. Ю. Вовк та студентки Школи майстрів народної творчості: Г. Денисенко, У. Солов'яненко, Г. Малиш (Великому Сталіну народ квітучої України. Київ: Держлітвидав, 1939. С. 32–33, 503).

¹⁹¹ Подібний рушник опубліковано: Великому Сталіну... С. 144–145, 503.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
135	23/1139	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. з видання Г. Павлуцького ¹⁹² . Дарохранильниця (що й на негативі 23/1140). XVII ст. Олово. Чигиринський пов. (за публікацією) / Хорол (за даними конверта до 23/1140). Фото Г. Павлуцького, поч. 1900-х рр. Іл. 102	[№] 278, 2841	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
136	23/1140	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. з видання Г. Павлуцького ¹⁹³ . Дарохранильниця (що й на негативі 23/1139). XVII ст. Олово. Чигиринський пов. (за публікацією) / Хорол (за даними конверта). Фото Г. Павлуцького, поч. 1900-х рр. Іл. 102	№ 279, 2842	— «» —
137	23/1141	Дарохранильниця. Олово. Інв. № 10907 (дані конверта). 25 × 15. Фото 1900–1910-х рр. До війни у спецфонді ДМУМ, нині у збірці НХМУ (інв. № XII-455) ¹⁹⁴ . Іл. 103	№ 370, 2840, інв. № 10907	— «» —
138	23/1142	Дарохранильниця. Олово. Інв. № 560 (дані конверта). XVIII ст., с. Гусине Вереміївської вол. Золотоніського пов. Полтавської губ. (нині затоплене водами Кременчуцького водосховища). 38 × 18,5 × 12. Надійшла до КХПНМ до 1910 р. Експедиція М. Біляшівського. Фото 1900–1910-х рр. До війни у спецфонді ДМУМ ¹⁹⁵ . Іл. 104	№ 371, 2839, інв. № 560	— «» —
139	23/1143	Фрагмент гравюри з зображенням церков, побудованих коштом гетьмана Івана Мазепи.	153	— «» —

¹⁹² Павлуцкий Г. Г. Древнее деревянное... С. 1.¹⁹³ Ibidem.¹⁹⁴ Спецфонд 1937–1939... С. 378.¹⁹⁵ Ibidem.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		Фото Г. Павлуцького (дані конверта), 1900–1910-ті рр.		
140	23/1144	Вид на ярмаркову площу одного з українських містечок. Фото др. пол. 1920-х – поч. 1930-х рр. Зі збірки С. Таранушенка (див. пос. 101)		ДАІЗСМ (нині НЗСК)
141	23/1145	Лісовий скит (?). Огороджене тином озеро/ставок в долині понад порослого деревами і кущами схилом. На березі фігура ченця, ліворуч край якоїсь будівлі. Фото 1920–1930-х рр.	1451	ДАІЗСМ (?) (нині НЗСК)
142	23/1146	Київ (?). Вид мощеної вулиці з одноповерховим цегляним будинком і присадибною ділянкою. Фото 1920–1930-х рр.	2	ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)
143	23/1147	Шевченко Тарас Григорович. Портрет М. Ісаєва. 1850 р. Папір, акварель. 25,6 × 20,5. Фото 1920–1930-х рр. Нині у збірці НМТШ (інв. № г–762) ¹⁹⁶	317	– «» –
144	23/1148	Харків, 29 листопада 1915 р. Велелюдна жалобна процесія перенесення на вокзал з церкви Різдва Пресв. Богородиці (нова Каплунівська церква) гроба з тілом харківського губернатора Миколи Васильовича Протасьєва для подальшого перевезення у Москву ¹⁹⁷ . Іл. 93	№ 30	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
145	23/1149	Село Моринці (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). Краєвид. Травень 1935 р. (дані записки)	інв. № 1393, фото № 3151	ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ)

¹⁹⁶ Шевченко Т. Г. Портрет М. Ісаєва // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8054.htm>

¹⁹⁷ Харьковские ведомости. 27.11.1915. № 2078. С. 4; Порядок перенесения тела т[айного] с[оветника] Н. В. Протасьєва // Харьковские ведомости. 29.11.1915. № 2080. С. 3.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
146	23/1150	Село Моринці (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). Краєвид. Травень 1935 р. (дані записки)	інв. № 1392, фото № 3150	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
147	23/1151	Село Моринці (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). Колгосп ім. I п'ятирічки. Травень 1935 р. (дані записки)	інв. № 1387, фото № 3144	— «» —
148	23/1152	Село Моринці (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). Краєвид. Травень 1935 р. (дані записки)	інв. № 1394, фото № 3152	— «» —
149	23/1153	Село Моринці (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). Краєвид. Травень 1935 р. (дані записки). Іл. 169	інв. № 1391, фото № 3149	— «» —
150	23/1154	Паротяг з пасажирським і товарними вагонами переїжджає по одноарковому віадуку. Фото 1920—1930-х рр.		?
151	23/1155	Трьохсвятительська (Василівська) церква у Києві. 1183 р., відновлена 1640 р. Зруйнована у 1935—1936 рр. Фото 1935/1936 р. (див. 23/1156, іл. 147)	573	ДАІЗСМ (нині НЗСК)
152	23/1156	Вікно XII ст. на північному фасаді вівтаря Трьохсвятительської (Василівської) церкви у Києві. Фото 1935/1936 р. (див. 23/1155, іл. 148)	574	— «» —
153	23/1157	Харків. Вхід до Покровського собору, 1689 р. Фото зі збірки С. Таранушенка, 1920/1921 р. ¹⁹⁸ Напис простим олівцем на негативі: <i>Харків. Покровський собор (XVII в.)</i> . Іл. 152	мк 10066 ¹⁹⁹	— «» —

¹⁹⁸ Фотозйомка Покровського собору в Харкові велася з травня 1920 р. до осені 1921 р. (Красиков М. Монографія «Покровський собор у Харкові» С. А. Таранушенка і проб-

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
154	23/1158	Південний фасад Троїцької надбрамної церкви (1106–1108 рр.) Києво-Печерської Лаври. Фото др. пол. 1920-х – поч. 1930-х рр. На обгортці до цього негатива штамп: <i>Київ. Архітектурно-Історичний Софійський музей. Архітектурний відділ</i> і напис німецькою мовою: <i>Kiew. Dreifaltigkeitskirche. Kunstgeschichte</i> (Київ. Троїцька церква. Історія мистецтв)	6643	ЦАРМ (нині НЗКПЛ)
155	23/1159	Золоті ворота у Києві. Фото 1920–1930-х рр.	№ 23	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
156	23/1160	Б[орис] Прядилов. «Вид на Днепр г. Киев». Рисунок. Папір. 1936 р. Фото 1937 р. (?). Здогально експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ. Іл. 115		ДУМУ (нині НХМУ)
157	24/1161	Василь Данилевич, К. Георгіївна Ганнінг-Дуклау (стоїть),	445	ЦІМ (нині НМІУ)

лема збереження автентичності пам'ятки архітектури // Перші Таранушенківські читання. Зб. матеріалів Всеукраїнської наукової конференції 14–15 квітня 2023 / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2023. С. 61; Таранушенко С. Покровський собор у Харкові. Харків, 1923. С. 4–5).

¹⁹⁹ Літери мк перед номером негатива свідчать про його приналежність до збірки Державного музею українського мистецтва у Харкові. Саме цими літерами, які означали *матеріальна книга*, часто позначалися інвентарні номери негативів названого музею. У табл. 4 під п/№ 12 цитується атрибуційна інформація картки до одного з негативів цього музею, яка є ключем для розшифрування цих літер. Восени 1933 р. Державний музей українського мистецтва у Харкові був ліквідований, його директор Стефан Таранушенко і наукові співробітники репресовані. Фотозбірка музею або ж її частина потрапила до Української державної картинної галереї у Харкові (нині Харківський художній музей), звідки її передали у березні 1941 р. в ДАІЗСМ у кількості 1852 скляних негативів і 1855 світлин (див. пос. 101). Таким чином, напередодні війни її фондоутримувачем став ДАІЗСМ (нині НЗСК).

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		В. Є. Козловська (1887 ²⁰⁰ –1956) та інші слухачки Київських вищих жіночих курсів (Ф. І. Янушпольська, А. Д. Вадковська, С. Н. Баумштейн, Л. М. Кудь, Є. П. Джутьєва) в Археологічному музеї КВЖК. 27 травня 1915 р. ²⁰¹		
158	24/1162	Невідомий художник. Українська родина слухає радіо. На столі газета «Пролетарська правда» з проєктом Сталінської конституції 1936 р. Фото 1937 р. (?). Картина здогадно експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в ДУМНТ (див. 25/1209–1212)		ДМУМ (нині НХМУ)
159	24/1163	Фоторепродукція 1920–1930-х рр. Два кадри на пластині: 1) портрет Михайла Старицького. Харків, 1890-ті рр. Фотоательє А. М. Іваницького; 2) М. Старицький у труні. Київ, 14/15 квітня 1904 р.		ЦІМ (нині НМІУ)
160	24/1164	Сергій Гамченко, Олена Лагодівська за розгляданням археологічних артефактів у вітрині. Фото кін. 1920-х рр. Іл. 60		ІА АН УРСР (нині НАНУ)

²⁰⁰ Загальноприйнятим роком народження Валерії Козловської вважається 1889 р., але в німецьких документах і літературі зазначається 1887 р. (Києво-Печерська Лавра у часи Другої... С. 685; *H. R. Seitz. Das Fürstliche Renaissanceschloß zu Höchstädt a.d. Donau – seine Baugeschichte und seine (ost)europäische Bezüge.* Weißenhorn: Anton H. Konrad Verlag, 2009. S. 162).

²⁰¹ Див. світлину з цього негатива «В. Е. Данилевич, К. Г. Ганнинг-Дуклау, Ф. И. Янушпольская, А. Д. Вадковская, С. Н. Баумштейн, В. Е. Козловская, Л. Н. Кудь, Е. П. Джутьєва». Київ, 27 травня 1915 р. (ІР НБУВ. Ф. ХХІХ. Спр. 1843. Арк. 1); *Кобченко К. «Жіночий університет Святої Ольги»: історія Київських вищих жіночих курсів.* Київ: «МП Леся», 2007. № 18; *Шип Н. Наукова еволюція Василя Данилевича в часі та українському просторі (кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ століття): монографія.* Київ, 2023. С. 187; *Шленский Д. Судьбы Андреевского спуска.* Киев: Музей Однієї вулиці, 2016. С. 176.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
161	24/1165	Учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІІМК АН СРСР (І. Іванцов, В. Довженко, В. Гончаров, Є. Махно, Г. Корзухіна, І. Шаскольський та ін.) на чолі з М. Каргером під час розкопок Десятинної церкви. 1939 р. ²⁰² (див. 24/1166, іл. 65)	55	ІА АН УРСР (нині НАНУ)
162	24/1166	Ті самі учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІІМК АН СРСР під час розкопок Десятинної церкви та в садибі Слюсаревського, Десятинний пров., 4 (за даними обкладинки). 1939 р. (див. 24/1165, іл. 64)		— «» —
163	25/1195	Експозиція Київської картинної галереї / КМРМ (нині КНКГ). Фото 1920–1930-х рр. ²⁰³ На стінах впізнавані картини, які нині у збірці КНКГ — ліворуч по центру картина В. Г. Худякова «Гра в кулі» (1860 р., полотно, олія, 149 × 198, інв. № Ж-88) ²⁰⁴ , на фронтальній стіні копія невідомого художника сер. ХІХ ст. картини П. А. Федотова «Сватання майора» (59 × 74,5, полотно, олія, інв. № Ж-73) ²⁰⁵ . Іл. 66		КМРМ (нині КНКГ)

²⁰² Опубліковано: Михайлов К. А. Михаил Константинович Каргер (1903–1976). Биографические очерки. Санкт-Петербург: ИИМК РАН, 2023. С. 102.

²⁰³ Світлина з цього негативу з помилковою атрибуцією як збірка П. Потоцького, опублікована: Сокіл П. Павло Платонович Потоцький (вінок на могилу) // Віра. 2003. Ч. 2 (110). С. 20.

²⁰⁴ Киевский музей русского искусства. Государные собрания Украины. Киев, 2004. С. 135, 506.

²⁰⁵ Київська картинна галерея. Каталог картин / склав А. С. Дахнович. Київ: Видання галереї, 1928. С. 30; Киевский государственный музей русского искусства. Каталог художественных произведений. Киев: Мистецтво, 1953. С. 25.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
164	25/1196	Виставка творів Івана Шишкіна у КМРМ (нині КНКГ) до 40-річчя з дня смерті. 1938 р. На стендах рисунки: вгорі ліворуч «Розливи рік, подібні до морів...» (або ще «Кама поблизу Єлабуги», 1890 р., папір, соус, вугілля, туш, перо, білило, 49 × 71, Рг-868), нижче ліворуч «Будяки» (або ще «Чортополох», 1880-ті рр., папір, графітний олівець, туш, перо, пензель, 19,8 × 33, Рг-838), в нижньому ряду ліворуч «Молода поросль горіха» (1870-ті рр., папір, графітний олівець, 32 × 22,5, Рг-856), які нині у збірці КНКГ ²⁰⁶ (див. 25/1197, іл. 68)		КМРМ (нині КНКГ)
165	25/1197	Виставка творів Івана Шишкіна у КМРМ (нині КНКГ) до 40-річчя з дня смерті. 1938 р. (див. 25/1196, іл. 69)		— «» —
166	25/1198	Експозиція 2-ої зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх ²⁰⁷ . Фото 1929–1934 рр. ²⁰⁸ (див. 25/1199–1205, іл. 84)	998	ЦІМ (нині НМІУ)

²⁰⁶ Виставка творів І. І. Шишкіна до 50-річчя з дня смерті художника (1898–1948): каталог / Київський державний музей російського мистецтва. Київ, 1948. С. 15, 17; Рисунок и акварель русских художников второй половины XVIII – начала XX вв.: каталог выставки / сост. М. Д. Факторович. Киев: Мистецтво, 1964. С. 50–51; Киевский музей русского искусства. Каталог живописи. Русская живопись второй половины XIX – начала XX века / науч. ред. М. Д. Факторович. Вып. II. Киев, 1992. С. 240–241; Киевский музей русского искусства. Державні... С. 185, 189, 508, 509.

²⁰⁷ Павленко М. Музей України: збірка Потоцького // Всесвіт. 1928. № 35. С. 6; Білокінь С. І. Музей України... С. 157, 184–185.

²⁰⁸ Межі датування зйомки цього та наступних негативів (25/1199–1205) визначено на підставі того, що вони є результатом однієї фотосесії (насамперед 25/1198–1202), оскільки окремі фрагменти експозиції повторюються на інших кадрах. Зйомка відбулася не раніше 1929 р., тому що на негативі 25/1199 зображений козацький прапор

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
167	25/1199	Фрагмент експозиції 2-ої зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. Ліворуч попід стіною прапор Сенчанської сотні Лубенського полку, XVIII ст., шовк, олія, шитво, 162 × 101,5 (нині у збірці НМІУ, інв. № Т-5828) ²⁰⁹ . На підлозі на підставці у рамі картина на блясі, ймовірно, «Киргиз на коні, який стріляє з лука» (невідомий художник, бляха, олія, 33 × 26 без рами, 48,5 × 41 в рамі) ²¹⁰ . Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198, 1200–1205; пос. 208, іл. 85)	997	ЦІМ (нині НМІУ)
168	25/1200	Експозиція головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх ²¹¹ . Біля стіни набірний буфет XVII ст.,	999	— «» —

XVIII ст. Сенчанської сотні Лубенського полку, який надійшов до Музею України (збірка П. Потоцького) з ЛМКП за актом від 12 лютого 1929 р. (перед тим був у збірці ЦАМ). Часовий проміжок зйомки розширюється до 1934 р. через те, що, з одного боку, на негативі 25/1198 у дзеркалі відобразилася постать фотографа з тубетейкою на голові — ці головні убори набули популярності в європейській частині СРСР в 1930-ті рр., а з іншого боку, поставлені на стільцях картини та досить затоптана підлога можуть ще вказувати на те, що зйомка проводилася під час якогось переобліку. 25 травня — 10 червня 1934 р. в музеї працювала комісія з передання-прийняття його до ВУІМ (Білокін С. І. Музей України... С. 191, 215).

²⁰⁹ Павленко М. Музей України:.. С. 6; Білокін С. І. Музей України... С. 191, 343; Національний музей історії України. Альбом у двох томах. Київ: Мистецтво, 2012. Т. 2. С. 278, 333.

²¹⁰ Після арешту П. Потоцького і ліквідації його музею картина «Киргиз на коні» потрапила, на нашу думку, в КМРМ (нині КНКГ) і була втрачена під час нацистської окупації Києва (1941–1943). У каталозі втрат КНКГ вона значиться як: «Неизвестный художник второй половины XIX в. Всадник-киргиз, стреляющий из лука. Медь, м[асло]. 44,5 × 36. У-1396 ХВ-1506/2 М-549» (Каталог произведений Киевского музея русского искусства, утраченных... С. 104).

²¹¹ Окремі експонати цього залу опубліковано: Павленко М. Музей України:.. С. 6; Білокін С. І. Музей України... С. 153.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		попід стіною на стільцях портрети козацької старшини ²¹² . Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198, 1199, 1201–1205; пос. 208, іл. 86)		
169	25/1201	Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ з видом на іншу залу, 2-й поверх ²¹³ . Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198–1200, 1202–1205; пос. 208, іл. 87)	1000	ЦІМ (нині НМІУ)
170	25/1202	Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх ²¹⁴ . На стіні картина Шарлеманя Адольфа Йосиповича «Горний Дубняк 12 октября 1877 г.», 1887 р., полотно, олія, 215 × 353, інв. № 43 (ст. № 338). Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198–1201, 1203–1205; пос. 208). Картина у 1941 р. залишалася у корп. 6 КПЛ ²¹⁵ . Іл. 88	991	— «» —

²¹² Перед набірним буфетом на стільцях розставлені п'ять портретів, з яких добре видно чотири: 1) Івана Стороженка (бл. 1620–1693), полковника Прилуцького – полотно, олія, 83,5 × 63,5 (без рами), 95 × 75,5 (з рамою); 2) Павла Полуботка (бл. 1660–1724), полковника Чернігівського – полотно, олія, 76 × 55,5; 3) Григорія Стороженка (бл. 1680–1745), сотника Ічнянського – полотно, олія, 86 × 69; 5) Семена Сулими (бл. 1704–1766), полковника Переяславського – полотно, олія, 76 × 55 (*Білокін С. І. Музей України... С. 407–408*). Фрагмент цього негативу з портретами козацької старшини опубліковано: *Сокіл П. Павло Платонович Потоцький... С. 20; Білокін С. І. Музей України... С. 180*.

²¹³ Див. також: *Павленко М. Музей України... С. 6, 7*.

²¹⁴ Опубліковано в обрізаному вигляді: *Сокіл П. Павло Платонович Потоцький... С. 20; Білокін С. І. Музей України... С. 171*; див. інше фото цього залу: *Павленко М. Музей України... С. 6; Білокін С. І. Музей України... С. 151*.

²¹⁵ Картина зображує один з епізодів битви Російської армії біля с. Горний Дубняк (бол. Горни-Дъбник) 12 жовтня 1877 р. під час Російсько-турецької війни 1877–1878 рр. (*Білокін С. І. Музей України... С. 346*).

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
171	25/1203	Бібліотека (?) Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ на 1-му поверсі. Довгий стіл по центру, накритий тканим килимом, на ньому розсипана стопка брошур; вгорі на стіні висять картини; на стільці спиною до фотографа чоловік, одягнутий у пальто, дістає щось з полиці. Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198–1202, 1204–1205; пос. 208, іл. 89)	1147	ЦІМ (нині НМІУ)
172	25/1204	Фрагмент експозиції Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ в коридорі на 1-му поверсі. Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198–1203, 1205; пос. 208, іл. 90)	995	— «» —
173	25/1205	Фрагмент експозиції Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ в коридорі на 1-му поверсі. Фото 1929–1934 рр. (див. 25/1198–1204; пос. 208, іл. 91)	996	— «» —
174	25/1206	Ймовірно, розгромлене приватне помешкання П. Потоцького у корп. 6 КПЛ після його арешту. Фото 1938/1939 р. Іл. 92	№ 9	ЦІМ (?) (нині НМІУ)
175	25/1207	Михайлівський Золотоверхий собор. Катерининський приділ, західна стіна. Фото 1929 р. ²¹⁶ (див. 25/1208)	264	ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)

²¹⁶ Негативи 25/1207 і 25/1208 однієї фотосесії, пов'язаної з археологічними розкопками 1929 р. в приділах та нартексі Михайлівського Золотоверхого собору (Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві (за археологічними... С. 29–30). Інші три негативи цієї фотосесії зі старими інвентарними номерами 261, 262, 263 зберігаються в НЗСК (НЗСК. Науково-фондовий відділ, негативи НДФ-4095/4–4095/6). На двох зображено з різних ракурсів Катерининський приділ з частково знятою підлогою (НДФ-4095/4, 4095/6), на третьому (НДФ-4095/5) — північна частина нартекса з так само знятою підлогою.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
176	25/1208	Михайлівський Золотоверхий собор. Катерининський приділ, південна стіна з надгробком єп. Чигиринського Іоана (Жданова) ²¹⁷ та срібно-золотий п'єдестал зі срібним мортирієм і срібним мощовиком ²¹⁸ всередині. Фото 1929 р. (див. 25/1207)	266	ІА АН УРСР (нині ІА НАНУ)
177	25/1209	Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні ДУМНТ ²¹⁹ . Фото 1937 р. Серед експонатів: портрет 1-го секретаря ЦК КП(б)У С. Косіора; картина худ. М. Рибальченка «Вручення акта на вічне користування землею» (полотно, олія, 1937 р.); картина Петровського «Іспанські революціонери на барикадах»; скульптурна група П. Количева «На сінокосі» (дерево, різьба); дерев'яний, різьблений годинник висотою 2,5 м, виготовлений С. Мазуром ²²⁰ (див. 25/1210–1212, іл. 126)		ДМУМ (нині НХМУ)

²¹⁷ Нині розбитий надгробок з відсутніми фрагментами зберігається в Музеї історії Михайлівського Золотоверхого монастиря (Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / авт. тексту В. Клос; наук. ред. І. М. Преловська. Київ: Грані-Т, 2007. С. 169).

²¹⁸ В мощовику зберігалися частинки мощів святих: чудотворця Спиридона Тримифунтського; великомученика і цілителя Пантелеймона; великомученика Димитрія мироточивого; священномучеників Харлампія, Макарія, митрополита Київського, Фоки, єпископа Синопського; преподобного Єфрема Сиріна і три часточки невідомих святих (Там само. С. 127).

²¹⁹ Окремі експонати цієї виставки опубліковані: Український фольклор. 1938. Кн. 1. С. 31, 63, 113, 121, 143, 155, 173, 177.

²²⁰ Там само. С. 177; фото Б. Зейлінгера скульптурної групи П. Количева «На сінокосі» // Більшовик. 27 липня 1937 р. № 171 (1293). С. 3; Саморобний годинник // Пролетарська правда. 3 вересня 1937 р. № 203 (4707). С. 4; Перед виставкою: роботи художників-самоуків // Більшовик. 14 вересня 1937 р. № 212 (1334). С. 3.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
178	25/1210	Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні ДУМНТ. Фото 1937 р. Добре видно скульптурну композицію «Гаврош» (ск. К. Корнєєв ²²¹), картину худ. М. Мухи «Жити стало краще, жити стало веселіше» ²²² (див. 25/1209, 1211, 1212, іл. 127)		ДМУМ (нині НХМУ)
179	25/1211	Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні ДУМНТ. Фото 1937 р. На одній зі стін портрет наркома внутрішніх справ СРСР М. Єжова (див. 25/1209, 1210, 1212, іл. 128)		— «» —
180	25/1212	Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні ДУМНТ. Фото 1937 р. Серед експонатів: бюст М. Горького (ск. О. Сухомлин); графічний малюнок худ. Я. Горбаченка «Сталін в гостях у родини робітників» (див. 22/1103); натюрморт (ніж, пів буханки хліба, пляшка горілки, цибуля, огірки, помідори) худ. Рилєєва, 1937 р.; акварельні панно худ. А. Пащенко з Черкас ²²³ . Один з розділів присвячений 100-річчю від дня смерті О. С. Пушкіна (див. 25/1209–1211, іл. 129)		— «» —

²²¹ Про К. Корнєєва див.: *Мойсєєв М.* Скульптор з артілі «Червоний бляхар» // *Більшовик*. 13 вересня 1937 р. № 211 (1333). С. 3.

²²² Картина колгоспника М. Мухи опублікована: *Квітуча творчість українського народу* // *Пролетарська правда*. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.

²²³ Одне з панно (друге праворуч) опубліковано: *Український фольклор*. 1938. Кн. 1. С. 173. Зважаючи на схожість розмірів і стилю, можна стверджувати, що й інші панно, розміщені у простінках, теж авторства А. Пащенко.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
181	25/1215	Київ. Адміністративний будинок Південно-Західної залізниці, де розміщувалися залізничні каси, по вул. Пушкінська (нині Євгена Чикаленка), 14. 1910–1912 рр., арх. О. Вербицький. Напис на будинку: <i>Юго-Зап. Ж. Д. Городская станция</i> . Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Напис на негативі простим олівцем: <i>Київ. Пушкінська. Станція залізниць</i>	2713, 20 ²²⁴	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
182	25/1216	Київ. Прибутковий будинок по вул. Фундуклеївській (нині Богдана Хмельницького), 52. 1904–1905 рр. Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Напис на негативі простим олівцем: <i>Київ. Фундуклеївська 52</i>	2715, 27	— «» —
183	25/1217	Київ. Прибутковий будинок по вул. Фундуклеївській (нині Богдана Хмельницького), 52. 1904–1905 рр. Боковий фасад, вид з двору. Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Напис на негативі простим олівцем: <i>Київ. Фундуклеївська 52</i>	2716, 21	— «» —
184	25/1218	Київ. Триповерховий цегляний будинок, фасад якого виходить на вулицю з трамвайними коліями. На 1-му поверсі крамниця Союзу кооператорів «Райсоюз». Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.		— «» —

²²⁴ Обидва номери на негативі, як і напис, написані простим олівцем. Це стосується і негативів 25/1216, 1217.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
185	26/1240	Київ, вул. Червоноармійська (нині Велика Васильківська), 48. Фото В. Горбовця, червень 1934 р. (за даними конверта). Будинок не зберігся	інв. № 938 ²²⁵	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
186	26/1241	Київ. Завод «Ленкузня» (кол. Південно-Російський машинобудівний завод). Вид з вул. Жаданівського (нині Жилианська). Фото В. Горбовця, червень 1934 р. (за даними конверта)	інв. № 995	— «» —
187	26/1242	Київ. Будинок контори і правління торгового дому «Т. М. Апштейн і сини» по вул. Спаській, 12. 1912—1913 рр., неокласицизм, арх. В. Риков. Фото [В. Горбовця, червень 1934 р.] ²²⁶	[інв. №] 1106	— «» —
188	26/1243	Київ. Двоповерховий особняк («старосвітський будинок») Ганни Феофанівни Кащенко по вул. Івана Франка, 4. 1897 р., арх. А.-Ф. Краусс. Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. (за даними конверта)	інв. № 1111	— «» —
189	26/1244	Київ. Двоповерховий старий цегляний житловий будинок у дворі великого 6-поверхового прибуткового будинку по вул. Леніна (нині Богдана Хмельницького), 57.	інв. № 1056	— «» —

²²⁵ На конверті, який, на нашу думку, налжжить до цього негатива помилково, зазначено інв. № 983, на негативі — 938. На негативі зображено двоповерховий дерев'яний будинок з вивіскою «Води» і крамницею на 1-му поверсі, фасад якого виходить на широку похилу вулицю з трамвайними коліями, що відповідає вул. Великій Васильківській (тодішня Червоноармійська) 1930-х рр. в межах № 28 — № 48.

²²⁶ Конверт з атрибуційною інформацією цього негатива відсутній. Тому автор і дата зйомки встановлені згодом за аналогічними негативами з близькими інвентарними номерами (26/1240, 1241, 1243—1246, 1248).

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
		Фото В. Горбовця, 1934 р. (за даними конверта) ²²⁷ . Іл. 131		
190	26/1245	Київ. Триповерховий будинок (1-й поверх напівпідвальний цегляний, два верхні дерев'яні) по вул. Івана Франка, 7 (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. (за даними конверта). Іл. 130	інв. № 1112	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
191	26/1246	Київ. Двоповерховий цегляний будинок по вул. Ворошилова (нині Ярославів Вал), 26, де розміщувався клуб трудящих. Будинок поч. ХХ ст. (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. (за даними конверта). Іл. 134	інв. № 1052	— «» —
192	26/1247	Київ. П'ятиповерховий прибутковий будинок в стилі модерн, 1911 р. Червоний майдан, 10 (нині Контрактова пл., 10А), де в лютому—жовтні 1917 р. розміщувався Подільський районний комітет більшовицької партії ²²⁸ (за даними конверта). [Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.] ²²⁹	інв. № 1065	— «» —
193	26/1248	Київ. Двоповерховий старосвітський дерев'яний будинок по вул. Червоноармійській (нині Велика Васильківська), 18В (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. (за даними конверта). Іл. 135	інв. № 984	— «» —

²²⁷ На конверті, який, на нашу думку, належить до цього негатива, помилково зазначено інв. № 1055, на негативі — 1056. На негативі зображено саме будинок по вул. Богдана Хмельницького (кол. Леніна), 57.

²²⁸ Путеводитель по историко-революционным памятникам г. Киева / сост. Ц. М. Фрадкина. Киев: Политиздат при ЦК КП(б)У, 1940. С. 59.

²²⁹ Датується згодом за аналогічними негативами (26/1240, 1241, 1243—1246, 1248), схожими за тематикою, супровідними конвертами та близькою нумерацією, оскільки дані про автора і дату зйомки на конверті відсутні.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
194	26/1249	Київ. Вугол вул. Івана Франка та Ярославів Вал (тодішня Ворошилова). Добре видно прибуткові будинки по вул. Ярославів Вал, 16, 14Б, 14А. Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр. Напис на негативі: <i>Ворошилова 15</i> (нині Ярославів Вал, 11)	[інв. №] 174	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
195	26/1250	Київ. Шестиповерховий прибутковий будинок з напівпідвальним поверхом по вул. Костельній, 8 (за даними конверта). Середина 1910-х рр. Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 173, фото № 686	— «» —
196	26/1251	Київ. Триповерховий будинок станції швидкої допомоги по вул. Рейтарській, 22 (за даними конверта). 1913—1915 рр., арх. Й. Зекцер. Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.	інв. № 175, фото № 687 88	— «» —
197	26/1253	Шевченко Тарас Григорович. Форт Кара-Бутак. 1848—1850 рр. Папір, акварель. 20,4 × 29,5, інв. № 1026. Фото 1920—1930-х рр. Нині у збірці НМТШ (інв. № г—873) ²³⁰	103	— «» —
198	26/1254	Шевченко Тарас Григорович. Укріплення Раїм. Вид з верфі на Сир-Дар'ї. 1848 р. Папір, акварель. 20,5 × 29,8. На паспарту внизу по центру напис чорнилом 1028 та простим олівцем (р 617). Фото 1920—1930-х рр. Нині у збірці НМТШ (інв. № г—264) ²³¹	101	— «» —

²³⁰ Шевченко Т. Г. Форт Кара-Бутак // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8003.htm>

²³¹ Шевченко Т. Г. Укріплення Раїм. Вид з верфі на Сир-Дар'ї // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8009.htm>

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворюю- вач на 1941 р.
199	26/1255	Сажин Михайло Макарович. Старий Київ (інша назва «Вид Подолу з Верхнього міста»). 1840-і рр. 48 × 66. Папір, акварель. Фото 1930-х рр. Зберігається нині в НХМУ ²³²	111	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
200	26/1256	Фоторепродукція 1920—1930-х рр. Рідні брати Т. Г. Шевченка: Йосип (1821—бл. 1878) і Микита (1811—бл. 1870). Світлина зроблена при зустрічі Т. Г. Шевченка з братами після заслання. 1859 р. ²³³		— «» —
201	26/1257	Виставка «Художні пам'ятки України та їх охорона» Київської обласної інспектури охорони пам'яток культури 1932 р. у приміщенні ВУІМ ²³⁴ . Фото 1932 р. На супровідній записці напис: <i>Київ. Виставка КОІОПК</i> див. 26/1258, іл. 124)	інв. № 209	— «» —
202	26/1258	Так само (див. 26/1257, іл. 125)	інв. № 210	— «» —
203	26/1259	Стенд з малюнками типів українських хат і господарських будівель та зразків візерунків української вишивки / розпису у приміщенні ДУМНТ/ДМУМ. Фото др. пол. 1930-х рр.	650	ДМУМ (нині НХМУ)

²³² Нікітін Д. До питання про «шляхи малювань Сажина». Оригінали Михайла Сажина у інвентарях Художнього відділу ВІМ та їх побутування // Мистецтво. Музей. Діалоги: наук. щорічник. Вип. 2. Київ: НХМУ, 2023—2024. С. 237—240. Акварель опубліковано: Крізь віки: Київ в образотворчому мистецтві ХІІ—ХХ ст. / авт.-упоряд. Ю. В. Белічко, В. П. Підгора. Київ: Мистецтво, 1982. № 138. С. 296; Святий Київ наш великий: малюнки Тараса Шевченка та його сучасників / упоряд. М. Скиба, В. Яцюк, В. Підгора. Київ: Мистецтво, 2004. № 39. С. 32, 122.

²³³ Шиманський С. Село Шевченкове сьогодні (фотонарис) // Український фольклор. 1937. Кн. 2. С. 158; Шевченківська енциклопедія : в 6 т. Т. 6: Т—Я / редкол.: М. Г. Жулинський (голова). Київ: Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2015. С. 873—874.

²³⁴ Нестуля О. О., Верезомська С. Ж. Федір Людвігович Ернст... С. 46.

п/№	№ од. зб./негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворювач на 1941 р.
204	26/1260	Київ. Труханів острів. Повінь на Дніпрі 1931 р. (за даними записки). Фото Ф. Петрова (?) ²³⁵ . Іл. 136	інв. № 1968, фото № 3948	ВУІМ—ДМУМ (нині НХМУ)
205	26/1261	Київ. Труханів острів. Повінь на Дніпрі 1931 р. (за даними записки). Фото Ф. Петрова (?). Іл. 137	інв. № 1969, фото № 3949	— «» —
206	26/1262	Київ. Труханів острів. Повінь на Дніпрі 1931 р. (за даними записки). Фото Ф. Петрова (?)	інв. № 1970, фото № 3950	— «» —
207	26/1263	Блок з двох негативів. Село Триліси (нині Фастівського р-ну Київської обл.). Місце розстрілу декабристів (за даними записки). Фото 1920—1930-х рр.	інв. № 218, фото № 1014	— «» —
208	26/1275	Село Гудзівка (нині Звенигород- ського р-ну Черкаської обл.). Дорога на с. Тарасівку (нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.). 1933 р. (за даними записки)	інв. № 1919, фото № 3895	— «» —
209	26/1276	Фонди відділу народного мистецтва ДМУМ зі зразками народної вишивки та шитва. Др. пол. 1930-х рр.		ДМУМ (нині НХМУ)
210	26/1277	Фоторепродукція мініатюри з Нікомідійського Євангелія кін. XII — поч. XIII ст. «Воскресіння Христа» на тлі сторінки з російської книжки кін. XIX — поч. XX ст. з зображенням фрески «Боротьба	1379	ДАІЗСМ (нині НЗСК)

²³⁵ Про повінь 1931 р. у Києві, найсильнішої після 1917 р., з додатком світлин Ф. Петрова див.: *Копман С., Лобода В.* Захист Києва від поводей // Соціалістичний Київ. 1937. № 3. С. 32—33.

п/№	№ од. зб./ негатива	Атрибуційні дані (місце, предмет, автор і час зйомки); сучасне місцезберігання зображуваного предмета	Старі інв. номери	Фондоутворю- вач на 1941 р.
		ряджених» Північної вежі Києво-Софійського собору. Фото др. пол. 1930-х рр. ²³⁶		
211	26/1279	Невідомий художник поч. ХХ ст. Галявина парку, вдалечині на відстані одне від одного: церква, будинок, шатро. Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр. Іл. 161	141	?

Табл. 3 наочно демонструє, що переважна більшість фотодокументів групи «Українські заклади науки і культури» в архіві П. Курінного походила з київських музеїв, головним чином сучасних НХМУ, НМІУ, НЗСК, та Інституту археології НАН України. Причина полягала насамперед у вивезенні їхніх збірок разом з фототеками у 1943 р. в Німеччину, про що йшлося вище. На всьому шляху переміщень цих збірок (Краків–Гьохштедт–Мюнхен) їх супроводжував П. Курінний. З 13 негативів невстановленого походження цієї групи чотири негативи з зображенням малярських творів можуть походити з архіву Д. Горняткевича (19/948, 19/954, 22/1092, 26/1279). Однак таке припущення потребує подальшого дослідження.

**Атрибуційні
документи
відсутніх у збірці
негативів**

Багато негативів вдалося атрибуувати завдяки «рідним» конвертам та запискам, які в розсіпу зберігалися в од. зб. 23 і од. зб. 26. Проте серед них виявилися ті, до яких не знайшлося відповідного негатива. Очевидно, їхні «рідні» негативи опинилися в числі тих, що були передані свого часу в ЦДАЕА. Не виключено також, що деякі наявні у ф. 381 негативи втратили свої ідентифікаційні позначки, як правило, через втрату кутів. Нижче подаємо перелік цих порожніх конвертів, записок, карток, підписаних обкладинок, який є важливим, на нашу думку, оскільки атрибутує насамперед негативи, передані до ЦДАЕА.

²³⁶ Нікомідійське Євангеліє (ІР НБУВ. Ф. 301. Од. зб. 25 л. Арк. 320); Грецькі рукописи у зібраннях Києва: каталог / упоряд. Є. Чернухін. Київ–Вашингтон: ІР НБУВ, 2000. С. 276, рис. 18.

Таблиця 4. Атрибуційні документи (конверти, картки, обкладинки) відсутніх у збірці негативів

п/№	№ од. зб.	Атрибуція за даними конверта / записки. [Доповнення]
1	23	[Київ.] Короленка [нині вул. Володимирська], 56. Колишній Військовий окружний суд. Фото В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 1048
2	23	Папір з обкладинок цехових книжок 1810 року. № 1104
3	23	Обкладинки цехових книг. № 1105
4	23	[Київ.] П'ятакова [нині вул. Панаса Саксаганського], 95. Будинок, в якому мешкав український композитор М. Лисенко. Фото В. Горбовця, червень 1934 р. Інв. № 1010
5	23	Чигирин. Кам'яна Гора. 1933 р. Інв. № 1967. Фото № 3947
6	23	Київ. Софія. Дзвони. Деталь. 114–118. Іл. 167
7	23	Полонне. Вали. 1932 р. Інв. № 1959. Фото № 3939. Іл. 167
8	23	Село Тарасівка [нині Звенигородського р-ну Черкаської обл.] Подвір'я вчителя. 1933 р. Інв. № 1925. Фото № 3901
9	23	[Київ.] Свердлова [нині вул. Прорізна], 14. Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. Іл. 170
10	23	[Київ.] Тургенівська [нині вул. Олександра Кониського], 25. Фото В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 1095. Іл. 170
11	23	Київ. Китаєво. Надгробок над могилою «дівичі» Досифеї. 1778 р. [Фото] В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 888. Іл. 170
12	23	Київ. Поділ. Самсонівський фонтан. Фото П. Жолтовського, 1932 р. Державний музей українського мистецтва у м. Харкові. Матеріальна книга № С-3, номер у каталозі 3278. № 1361 [дописано червоним олівцем]. Іл. 170
13	23	[Київ.] Нижньоюрківська, 25. 1907–1910 роки. Друкарня РСДРП. Фото В. Горбовця, квітень 1934 р. Інв. № 1051
14	23	[Київ.] «Великий Микола» [Військовий Микільський собор]. Іконостас південного притвору. Фото В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 921. Іл. 168
15	23	[Київ. Аскольдова могила.] Надгробок на могилі проф. Селіна (деталь). Фото В. Горбовця, [1934 р.] Інв. № 926. Іл. 168
16	23	Канів. Могила М. Ф. Біляшівського (1867–1926). Інв. № 215. Фото № 890
17	23	[Київ.] Чудновського [нині вул. Терещенківська], 15. Державний художній музей. Колишній Музей мистецтв [нині НММ ім. Богдана та Варвари Ханенків]. Інв. № 533–534. Фото № 2028–2029

п/№	№ од. зб.	Атрибуція за даними конверта / записки. [Доповнення]
18	23	[Київ.] Чудновського [нині вул. Терещенківська], 15. Державний художній музей [нині НММ ім. Богдана та Варвари Ханенків]. 1934 р. Негатив № 533
19	23	[Київ.] Чудновського [нині вул. Терещенківська], 15. Державний художній музей [нині НММ ім. Богдана та Варвари Ханенків]. Деталь головного фасаду. 1934 р. Негатив № 534
20	23	[Київ.] Аскольдова могила. Надгробок на могилі Подолинського (деталь). Фото В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 928
21	23	Рисунок Києва (XIX ст.). Іл. 169
22	23	[Київ.] Львівська [нині вул. Січових Стрільців], 83. Будинок купця 1850-х рр. Інв. № 816. Фото № 2335. 79 ²³⁷ . Іл. 162
23	23	[Київ.] Видубицьке [кладовище]. Надгробок на могилі Прозоровської. Фото В. Горбовця, 1934 р. Інв. № 870. Іл. 169
24	26	Київ. Кладовище. Надгробок. Інв. № 77. Фото № 701
25	26	Київ, вул. Леніна [нині Богдана Хмельницького], 40. Будинок. Інв. № 171
26	26	[Картка.] 30. 2 платівки – могила М. Ф. Біляшівського (1867–1926). Розмір 9 × 12. Іл. 166
27	26	[Надпис на пакувальному папері.] Експозиція Вс[українського] істор[ичного] музею ім. Т. Шевченка
28	26	[Надпис на пакувальному папері.] Краєвиди Києва. 1 будівля

Як видно з підписів на конвертах та пакувальному папері, тематика їхніх негативів, наразі відсутніх в архіві П. Курінного, прямо перегукується з тематикою негативів у табл. 3. Тому, екстраполюючи обґрунтовані висновки щодо останніх, можемо впевнено стверджувати, що перелічені в табл. 4 негативи походили з ВУІМ–ДМУМ (нині НХМУ), крім двох – п/№ 6 і п/№ 12. Негативи під цими порядковими номерами належали до довоєнної фотозбірки ДАІЗСМ (нині НЗСК).

²³⁷ 79 – номер сфотографованого об'єкта.

Висновки

Збірка фотодокументів ф. 381 (УВУ), яка має неофіційну назву «Архів Петра Курінного», налічує **1298** одиниць фотодокументів 1900-х–1940-х рр. З них: **1213** негативів на склі, **68** негативів на плівці, **13** фрагментів плівки (з 1–4 кадрами), **3** металевих кліше і **1** блок з двох зліплених між собою фотопластин. На деяких скляних фотонегативах містяться два і більше зображень (кадрів). Ще 41 негатив на склі і одне фото (8 × 6 см), наклеєне на сірий картон, були передані у 2006 р. на реставрацію в Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного (нині ЦДАЕА).

Збірка негативів ф. 381 складається з трьох частин. Одна походить з приватних архівів – 91 од.: невідомого офіцера Австро-Угорської армії (5 од.), невстановлених приватних архівів (14 од.) та художника, мистецтвознавця проф. Дам'яна Горняткевича (72 од.), які при подальшому дослідженні можуть виявитися складовими частинами родинного архіву Д. Горняткевича. Найбільшу групу складають негативи, які були зроблені у другій половині 1940-х рр. у двох українських таборах переміщених осіб в Німеччині – «Зомме Казерне» в м. Аугсбург і «Регенсбург–Оселя» (інші назви «Оселя Ганггофер», «Ганггоферзідлунг») в м. Регенсбург – 996 од. З них 816 знімків були зроблені в Аугсбурзі, 6 – в Регенсбурзі, та для 174 негативів місце зйомки залишилося невизначеним, оскільки зйомка проводилася у приміщенні (137 од., ще 37 од. це перефотографовані світлини). Третю групу репрезентують фотодокументи з довоєнних зібрань українських закладів науки і культури, насамперед з київських музеїв – сучасних НМІУ, НХМУ, НЗСК – та Інституту археології НАН України – 211 од. З них чотири негативи з зображенням малярських творів (19/948, 19/954, 22/1092, 26/1279), власник яких залишився невизначеним, можуть походити з архіву художника проф. Д. Горняткевича.

Цими трьома різними групами фотодокументів з другої половини 1940-х рр. опікувався український історик, археолог, музейник Петро Курінний. Вони не були від моменту їхнього створення його безпосередньою приватною власністю, а потрапили в коло його інтересів та опіки через низку різноманітних життєвих обставин, зумовлених відповідними історичними процесами. Це і руйнування советською владою

в 1930-х рр. під виглядом реформування мережі Київських музеїв, що сформувалася в 1920-х рр. Внаслідок чого були ліквідовані ВУІМ, Музей археології, Музей України (збірка П. Потоцького), Кабінет антропології ім. Ф. К. Вовка, Музей українських діячів науки і мистецтва. Всі їхні збірки, як і частина збірок ВУІМ, утворили у 1935–1937 рр. зібрання ЦІМ (нині НМІУ), де з 1938 р. працював П. Курінний. Це і переміщення німецькою окупаційною владою в 1943–1944 рр. українських культурних цінностей на Захід. Це і масова українська еміграція наприкінці Другої світової війни головним чином в Австрію, Німеччину, а звідти в другій половині 1940-х рр. в США, Канаду, Аргентину тощо.

Через це після Другої світової війни в руках П. Курінного опинилася певна частина родинного фотоархіву проф. Д. Горняткевича, з яким він був знайомий ще з Кракова (1943–1944) і контактував з ним по війні щонайменше по лінії УВАН. 1949 р. Д. Горняткевич емігрував у США. Негативи зі свого родинного архіву він міг особисто передати на збереження П. Курінному, або вони могли опинитися в розпорядженні П. Курінного якимось іншим шляхом вже після його від'їзду.

Негативи з українського табору переміщених осіб «Реґенсбург–Оселя» опинилися, на нашу думку, в УВУ у П. Курінного через Миколу Марковського, уповноваженого Товариства охорони українських пам'яток на чужині при УВАН в Аугсбурзі та водночас мешканця українського табору «Реґенсбург–Оселя», якому управа табору доручила збирати всі матеріали з історії табору. Завдяки йому зібрані матеріали зберігаються сьогодні в архіві УВАН в Нью-Йорку та архіві УВУ в Мюнхені. А от автором зйомок в таборі українських біженців в Аугсбурзі міг бути сам П. Курінний, тому цих негативів в його архіві найбільше.

Третя група негативів з довоєнних зібрань українських закладів науки і культури опинилася в руках П. Курінного насамперед внаслідок переміщення їх нацистською владою у 1943–1944 рр. через Краків у Німеччину в м. Гьохштедт (Баварія), поруч з якими він весь час перебував до приходу американців у квітні 1945 р. Також певна кількість цих негативів могла потрапити в приватний науковий архів П. Курінного через його професійну діяльність до війни. Він був директором кількох музейних закладів – Історичного музею Уманщини (1917–1924), Лаврського музею культів та побуту (1924–1926), Державного культурно-історичного заповідника «Всеукраїнський музейний городок» (1926–1933); головою реставраційної комісії (1924–1932), колегіального керівного органу

Реставраційної майстерні, яка діяла при ВМГ; вченим секретарем ВУАК (1929–1933); співробітником ЦІМ (1938–1941).

Всі три групи негативів становлять значну інформаційну цінність для дослідження української новітньої історії, зокрема української еміграції 1940-х рр.; для вивчення творчості, біографії та середовища окремих діячів української культури, зокрема художника, мистецтвознавця, громадського діяча проф. Дам'яна Горняткевича; для дослідників модерного мистецтва, історії української археології, історії київських музеїв, київської архітектури, а також шевченкознавців. І хоча частина негативів відома за публікаціями їхніх відбитків (часто не дуже якісних), є ще багато невідомих негативів, які можуть допомогти науковцям і дослідникам у їхніх пошуках. Понад те, негативи ф. 381 у більшості своїй – це збірка оригіналів, якісних першоджерел, що вже само по собі є цінністю.

ВИБРАНІ



ІЛЮСТРАЦІЇ

З родинного архіву Дам'яна Горняткевича
(1910-ті роки — 1942 р.)

Табори українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі
та «Реґенсбург—Оселя» (1945—1949)

Із зібрань українських закладів науки і культури
(1900 — поч. 1940-х років)

- *Інститут археології НАН України*
- *Київська національна картинна галерея*
- *Національний заповідник «Киево-Печерська Лавра»*
- *Національний заповідник «Софія Київська»*
- *Національний музей історії України*
- *Національний художній музей України*
- *Уманський краєзнавчий музей*
- *Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського*
- *Негативи невизначеного походження*
- *Зразки атрибуційних документів (конверти, картки, обкладинки)*

З родинних архівів невизначеного походження
(1910—1930-ті роки)

З РОДИННОГО АРХІВУ
ДАМ'ЯНА ГОРНЯТКЕВИЧА
(1910-ті роки – 1942 р.)



1. Дам'ян Горняткевич. *Краків, 1942 р.*



2. Портрет Марії Горняткевич (уродж. Джаловської), матері Дам'яна Горняткевича.
Худ. Д. Горняткевич, полотно, олія, 131 × 83 см, 1930-ті (?), 1950-ті рр.
Фото Романа Петріва, Едмонтон (Канада), 19 червня 2010 р.



3. Марія Горняткевич (уродж. Джаловська), мати Дам'яна Горняткевича.
Краків (?), 1920–1930-ті рр.



4. Дам'ян Горняткевич
в домашньому інтер'єрі,
ймовірно, свого помешкання
на вул. Любельській, 3
у Кракові. Краків (?),
пер. пол. 1920-х рр.



5. Дам'ян Горняткевич
зі старшим братом Миколою.
Пер. пол. 1920-х рр.



6. Брати (зліва направо) Дам'ян, Іван і Микола Горняткевичі в домашньому інтер'єрі, ймовірно, на вул. Любельській, 3 у Кракові. *Краків (?)*, пер. пол. 1920-х рр.



7. Сестри (?) Дам'яна Горняткевича. 1920-ті рр.



8. Микола (крайній ліворуч) і Дам'ян (крайній праворуч) Горняткевичі з невідомими.
Перша пол. 1920-х рр.



9. Дам'ян Горняткевич в гостях у родини письменника Богдана Лепкого. У першому ряду в центрі з котиком на руках дружина господаря Олександра (Ленда) Миколаївна Лепка. У другому ряду стоять зліва: Богдан Лепкий, доньки Наталія (з донькою на руках) і Євгенія (Нуся) Лепк(івн)и та Дам'ян Горняткевич. Краків, др. пол. 1920-х рр.



10. Дам'ян Горняткевич (крайній ліворуч), студент Краківської академії мистецтв, разом зі своїми однокурсниками. Краків, кінець 1910-х рр.



11. Дам'ян Горняткевич біля своїх студентських робіт. Краків, кінець 1910-х рр.



12. Професор Краківської академії мистецтв Станіслав Камоцький (3-й праворуч) зі своїми студентами на літньому пленері в селі. Четвертий праворуч – Дам'ян Горняткевич. Поч. 1920-х рр.



13. Дам'ян Горняткевич (крайній праворуч) з товаришами на зимовому пленері в селі. Поч. 1920-х рр.



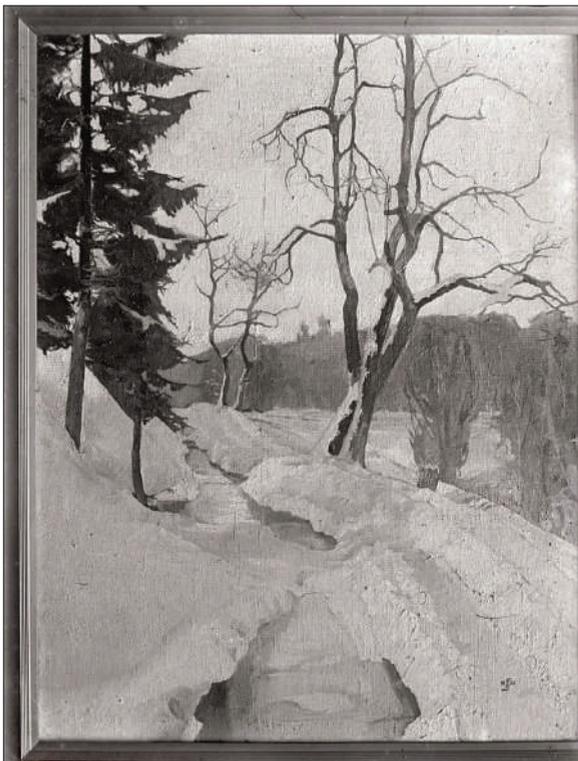
14. Проф. Станіслав Камоцький (третій ліворуч) серед своїх студентів.
Стоїть перший ліворуч Дам'ян Горняткевич. Поч. 1920-х рр.



15. Вечірка студентів Краківської академії мистецтв курсу
проф. Станіслава Камоцького (4-й праворуч у верхньому ряду).
Дам'ян Горняткевич 2-й ліворучу верхньому ряду. Поч. 1920-х рр.



16. Дам'ян Горняткевич
біля стенду своїх
студентських робіт.
Краків, поч. 1920-х рр.



17. Дам'ян Горняткевич.
Лісовий струмок напровесні.
Полотно, олія. 1922 р.
Фото 1920-х рр.



18. Поліхромний розпис вівтарної бані церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угневі, виконаний Д. Горняткевичем та його помічниками. Праворуч Пресв. Богородиці: апостол Андрій Первозванний, св. кн. Ольга, св. кн. Володимир Хреститель, Нестор Літописець, король Данило, гетьман Іван Мазепа... (див. далі іл. 19); ліворуч Пресв. Богородиці: місцеві жертводавці Степан Жуковський і його дружина, пара молодят, міщанка з Угнева... (див. далі іл. 19). Фото О. Дикого, 1935–1936 рр.



19. Поліхромний розпис вівтарної бані церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угневі, виконаний Д. Горняткевичем та його помічниками (продовження, див. початок іл. 18). Праворуч: ...гетьман Іван Мазепа, Тарас Шевченко, Маркіян Шашкевич, полковник УГА Дмитро Вітовський, митрополит Андрей Шептицький. Ліворуч: ...міщанка з Угнева, міщанин з с. Застав'я (передмістя Угнева), представниці українських регіонів – холмчанка, киянка, подолянка, гуцулка. Фото О. Дикого, 1935–1936 рр.



20. Дам'ян Горняткевич за розписом церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угнів. Розпис Євхаристії. Фото Олександра Дикого, 1934–1935 рр.



21. Група молодих художників на чолі з Д. Горняткевичем під час розпису сюжету «Євхаристія» в Угнівській церкві Різдва Пресв. Богородиці та парох церкви о. Олександр Трешневський. Фото Олександра Дикого, 1934–1935 рр.



22. Отець Олександр Трешневський, парох Угнівської церкви Різдва Пресв. Богородиці, разом з дружиною Марією (уродж. Дрималик) та донькою Іванною. *Немирів на Львівщині, 1935/1936 р.*



23. Родина о. Олександра Трешневського (крайній ліворуч) – дружина Марія (стоїть у центрі) і донька Іванна (стоїть крайня ліворуч) – в гостях у рідного брата о. Олександра – о. Романа Трешневського (крайній праворуч). З песиком і котиком на руках сидить його дружина Софія (уродж. Павлюк), а біля неї їхній син Олег 5–6 років. *Немирів на Львівщині, 1935/1936 р.*



24. Дам'ян Горняткевич з нареченою Дарією Брикович (у центрі) на велопрогулянці. Попереду Роман Брикович, рідний брат Дарії, з нареченою Євгенією (Нусею) Нич. Позаду рідна сестра Дарії та Романа – Марія Брикович (сидить) і двоюрідна сестра Оріся Брикович (стоїть). Село Кривеньке на Тернопільщині, 11 вересня 1928 р.



25. Перед будинком приходства. У центрі о. Іван Брикович, позаду син Роман, праворуч від нього двоюрідна сестра Оріся Брикович, ліворуч від нього його наречена Євгенія (Нуся) Нич, крайні з обох боків Дарія Брикович та Дам'ян Горняткевич, від нього ліворуч Марія Брикович. Село Кривеньке на Тернопільщині, 11 вересня 1928 р.

26. Дам'ян Горняткевич з нареченою Дарією Брикович (праворуч) та її рідною сестрою Марією (?) на ганку приходства о. Івана Бриковича. Село Кривеньке на Тернопільщині, кін. 1920-х рр.



27. Дам'ян Горняткевич з дружиною Дарією (уродж. Брикович). 1934–1936 рр.



28. На ганку приходства члени родини та близькі о. Івана Бриковича (2-й праворуч у 2-му ряду біля ганку), які зібралися з нагоди його 60-літнього ювілею. На ганку позаду жінок в центрі Ілярій Матвійович Брикович, рідний брат о. І. Бриковича. Серед жінок на ганку біля балюстради 2-га праворуч невістка Євгенія Брикович. Її чоловік Роман Брикович ліворуч на сходах 2-й у 2-му ряду, нижче по праву руку від нього його сестра Марія з чоловіком Богданом Бахталовським, а по ліву руку – сестра Дарія з чоловіком Дам'яном Горняткевичем. Двоюрідна сестра Орися Брикович стоїть біля ганку 4-та праворуч. Село Кривеньке на Тернопільщині, 1935 р.



29. Те саме товариство, вже в меншому складі, перед будинком ювіляра о. Івана Бриковича. Він і його дружина Олена (уродж. Кисілевська) сидять у центрі (ліворуч: 3-й і 4-та); у 3-му ряду стоять Марія Бахталовська (уродж. Брикович) з чоловіком Богданом Бахталовським (ліворуч: 4-та, 5-й), поруч Дарія і Дам'ян Горняткевичі (ліворуч: 6-та, 7-й); у 4-му ряду стоїть крайній праворуч рідний брат Дарії – Роман Брикович, його дружина Євгенія стоїть нижче у 3-му ряду 2-га праворуч. Село Кривеньке на Тернопільщині, 1935 р.



30а, 30б, 30в. Три послідовних кадри одного фрагмента плівки, присвячені сину Дарії і Дам'яна Горняткевичів — Андрію. Родина Горняткевичів на ґанку та на веранді будинку по вул. Генерала Юзефа Бема, 24 в м. Седльці, де вона мешкала у сестри Д. Горняткевича Юлії. Седльці (Польща), 1940 р.

ТАБОРИ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ «РЕГЕНСБУРГ—ОСЕЛЯ» ТА «ЗОММЕ КАЗЕРНЕ» В АУГСБУРЗІ (1945—1949)

*Українська народна школа
ім. митрополита Андрея Шептицького в Регенсбурзі*

31. 1А клас. В центрі сидять (зліва направо): вчителька Марія Голуб, катехит римо-католицький священник о. Пантелеймон Шпилька, директор школи Юрій Теодорович.
Регенсбург, 1946 р.



32. 1Б клас. В центрі сидять (зліва направо): вчителька Любов Данилович, катехит римо-католицький священник о. Пантелеймон Шпилька, директор школи Юрій Теодорович. *Регенсбург, 1946 р.*

Про вчителів див.: Регенсбург. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. Статті. Спогади. Документи. Нью-Йорк—Париж—Сідней—Торонто: НТШ, 1985. С. 240, 241, 252, 253, 412.



33. Об'ява Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в Регенсбурзі про святкове відзначення Шевченківських днів (роковин) у неділю 23 березня 1947 р. Регенсбург, 1947 р.



34. Об'ява Комітету бездержавних українців в Регенсбурзі про святковий захід 16 і 17 березня 1946 р., присвячений пам'яті Тараса Шевченка. Регенсбург, 1946 р.



35. Майстерня забавок українського табору переміщених осіб (ДіПі) в Регенсбурзі. Крайня праворуч завідувачка майстерні Стефанія Нагірна. *Регенсбург, 1946–1949 рр.*



36. Майстер та його учні у шевській майстерні в українському таборі переміщених осіб. *Аугсбург (?)*, др. пол. 1940-х рр. (пор. з шевською майстернею в Регенсбурзі: Регенсбург. До історії української... С. 147)

*Свято-Покровська церква УАПЦ
в українському таборі переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі*



37. Молодята після вінчання у Свято-Покровській церкві УАПЦ в українському таборі «Зомме Казерне». Царську Брату прикрашає великий вирізьблений тризуб. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.



38. Урочиста служба на Вербну неділю (у Галичині ще «Квітна неділя») у Свято-Покровській церкві УАПЦ. Править о. Г. Тимківський. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр. (див. про УАПЦ в Аугсбурзі: Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 111–116)



39. Медпрацівники української таборової лікарні. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.



40. Екзаменаційна комісія та випускниці курсів крою та шиття в українському таборі «Зомме Казерне». За столом третя ліворуч співробітниця ЮНРРА місіс С. Колдвел. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.

На таборівій площі в Аугсбурзі. Друга половина 1940-х років



43. Під час Різдвяних свят. Обабіч двох пар, що фотографуються, група колядників Аугсбурзького осередку СУМу. Аугсбург, січень 1947 р.

*Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі.
Друга половина 1940-х років*



44



45



46



47



48



49

*Події світлини. В одному з таборів українських біженців.
Регенсбург / Аугсбург, друга половина 1940-х років*



50. Молодята. Американський військовий та українка. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.



51. Українське весілля на чужині. Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.



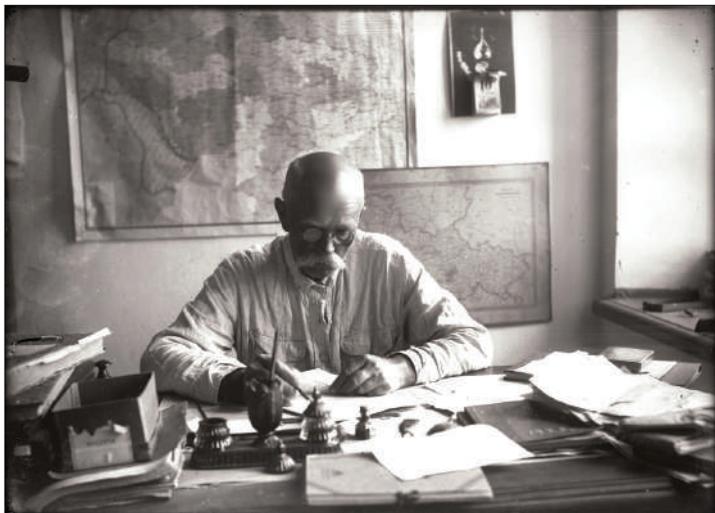
52. Святування Різдва. Аугсбург / Регенсбург, др. пол. 1940-х рр.



53. Святування Великодня. Аугсбург / Регенсбург, др. пол. 1940-х рр.

ІЗ ЗІБРАНЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗАКЛАДІВ НАУКИ І КУЛЬТУРИ (1900 – поч. 1940-х років)

▣ *Інститут археології НАН України*



54. Сергій Гамченко за робочим столом. На столі щоденник з написом «1929 г.». Фото 1929/1930 р.



55. Учасники археологічних розкопок на території садиби В. П. Трубецького по вул. Королєнка (нині Володимирська), 3 у Києві. У верхньому ряду стоять (ліворуч 5-й–8-й): Левко Кістяківський, Сергій Гамченко (керівник), Наталя Коцюбинська, Олексій Новицький. 1927 р.



56. Учасники археологічних розкопок трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині. У другому ряду сидять (ліворуч 3–5-й): Олена Лагодовська, Сергій Гамченко (керівник), Михайло Макаревич. Фото І. Зборовського, 1929 р.



57. Учасники археологічних розкопок трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині. У другому ряду сидять (ліворуч 3-тя, 4-й): Олена Лагодовська, Сергій Гамченко (керівник). Крайній праворуч сидить Іполит Зборовський. Фото М. Макаревича, 1929 р.



58. Учасники археологічних досліджень могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині. У центрі вгорі Сергій Гамченко (керівник), Олена Лагодовська (останній ряд, 3-тя праворуч), Дмитро Бочков, директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка (останній ряд, 2-й праворуч), Віра Ткаченко, завідувачка історично-культурного відділу названого музею (останній ряд, 1-ша ліворуч). Фото М. Макаревича, 1929 р.



59. Ті самі учасники археологічних розкопок могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині (див. фото 58). Долучився Михайло Макаревич (крайній праворуч у другому ряду). 1929 р.



60. Сергій Гамченко та Олена Лагодовська за розгляданням археологічних артефактів у вітрині. *Кінець 1920-х рр.*



61. Археолог Сергій Гамченко (в центрі), директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка Дмитро Бочков (у другому верхньому ряду 2-й ліворуч) та завідувачка історично-культурного відділу музею Віра Ткаченко (вгорі праворуч у білій панамі) серед вихованців дитбудинку. *Черкащина, 1929 р.*



62. Розкопки в садибі Десятинної церкви під керівництвом Дмитра Мілеєва. Розчистка поховання. Помічник Сергій Вельмін із зошитом в руках біля поховання між двома землекопами, його батько протоієрей Петро Дмитрович Вельмін, один з братів С. Вельміна (сидить ліворуч). Київ, 1910 р.



63. Кавалер ордена Червоного Прапора Микола Іванович Ячменьов, в. о. директора ІІМК АН УСРР, Надія Йосипівна Байорис та інші на території садиви М. Петровського, відведеній під будівництво Художньої школи (нині будинок НМІУ, вул. Володимирська, 2). Київ, травень 1936 р.



64. Учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІІМК АН СРСР під керівництвом Михайла Каргера (стоїть праворуч) під час розкопок в садибі Слюсаревського (за даними обкладинки). В. Гончаров (ліворуч), В. Довженок та І. Іванцов (сидять у другому ряду відповідно 1-й і 2-й праворуч), у першому ряду ліворуч: стоїть Є. Махно, сидять: невідома, І. Шаскольський, Г. Корзухіна. Київ, 1939 р.



65. Ті самі учасники (І. Іванцов, В. Гончаров, В. Довженок, Є. Махно, Г. Корзухіна, І. Шаскольський) з робітниками спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІІМК АН СРСР на чолі з М. Каргером (3-й ліворуч в першому ряду) під час розкопок Десятинної церкви та в садибі Слюсаревського. Київ, 1939 р.

▫ *Київська національна картинна галерея*



66. Експозиція Київського музею російського мистецтва (нині Київська національна картинна галерея) 1920–1930-х рр. Ліворуч по центру картина В. Г. Худякова «Гра в кулі» (1860 р., полотно, олія, 149 × 198 см). На фронтальній стіні копія невідомого художника сер. XIX ст. картини П. А. Федотова «Сватання майора» (59 × 74,5 см, полотно, олія), які нині у збірці КНКГ



67. Дубовської Микола Никанорович (1859–1918). Зима. 1890 р. Полотно, олія. 55 × 75 см / 59 × 75 см. Фото 1920–1930-х рр. До війни картина належала до збірки Київського музею російського мистецтва (нині КНКГ), інв. № 1760. Під час окупації Києва твір був виданий 26 січня 1942 р. у тимчасове користування вищому керівнику СС і Поліції Південної Росії Гансу Прюцманну.

Відтоді він вважається втраченим (Севта Т. Вилучення у тимчасове користування... С. 478; Каталог произведений Киевского музея русского искусства, утраченных... С. 50)

68. Виставка творів Івана Шишкіна (1832–1898) у Київському музеї російського мистецтва (нині КНКГ) до 40-річчя з дня його смерті. На стенді вгорі ліворуч картина «Разливы рек, подобные морям...». 1890 р. Папір, соус, вугілля, туш, перо, білило; 47 × 71 см (нині у збірці КНКГ).
Київ, 1938 р.



69. Виставка творів Івана Шишкіна (1832–1898) у Київському музеї російського мистецтва (нині КНКГ) до 40-річчя з дня його смерті. Виставлено рисунки, ескізи художника. *Київ, 1938 р.*

▣ *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*

Вісім ікон із зібрання Церковно-археологічного музею. З 1923 р. у збірці Лаврського музею культів та побуту, потім Центрального антирелігійного музею УРСР (нині НЗКПЛ), 1920–1930-ті рр.



70/1. «Богородице, за тебе радіє». Строгановське друге письмо, XVII ст., 53,3 × 36,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою

70/2. Богоявлення Господнє. Московське друге письмо, XVII ст., 31,1 × 26,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою

70/3. Спас Емануїл, XV ст., 43 × 33 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою

70/4. Богоявлення Господнє, XVI–XVII ст., 27 × 15,6 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою



70/5



70/6

70/5. Господь Вседержитель. Фрязьке письмо, XVII ст., 31,1 × 26,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою

70/6. Свв. чудотворці Прокопій та Іоан Устюзькі. Устюзьке письмо, XVII ст., 35 × 31,1 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою



70/7



70/8

70/7. Богородиця з Деїсусного ряду, XV ст., 31 × 21 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою

70/8. Богородиця з немовлям, VI ст., дерево (модрина), воскові фарби, 35,4 × 20,6 × 0,75 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині в НММХ, інв. 112 ЖК

▣ *Національний музей історії України*



71



72

71. Луїджі Іоріні. Бюст Володимира Антоновича (1834–1908). Мармур. 1892 р. Фото М. Ташкера, 1928 р. (?). Один з експонатів пропам'ятної виставки, приуроченої до 20-річчя з дня смерті Володимира Антоновича. Бюст нині у збірці Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва

72. Вікентій Хвойка (1850–1914). Фоторепродукція 1920–1930-х рр. останнього відомого портрета вченого



73



74

73. Федір Кіндратович Вовк (1847–1918). Поч. 1900-х рр.

74. Федір Вовк з донькою Галиною (1896–1966). Поч. 1900-х рр.

Два античні світильники. Рим, I–II ст. н. е., зі збірки ЦІМ.
Вид en face, вид збоку і денцями догори. Фото др. пол. 1930-х рр.



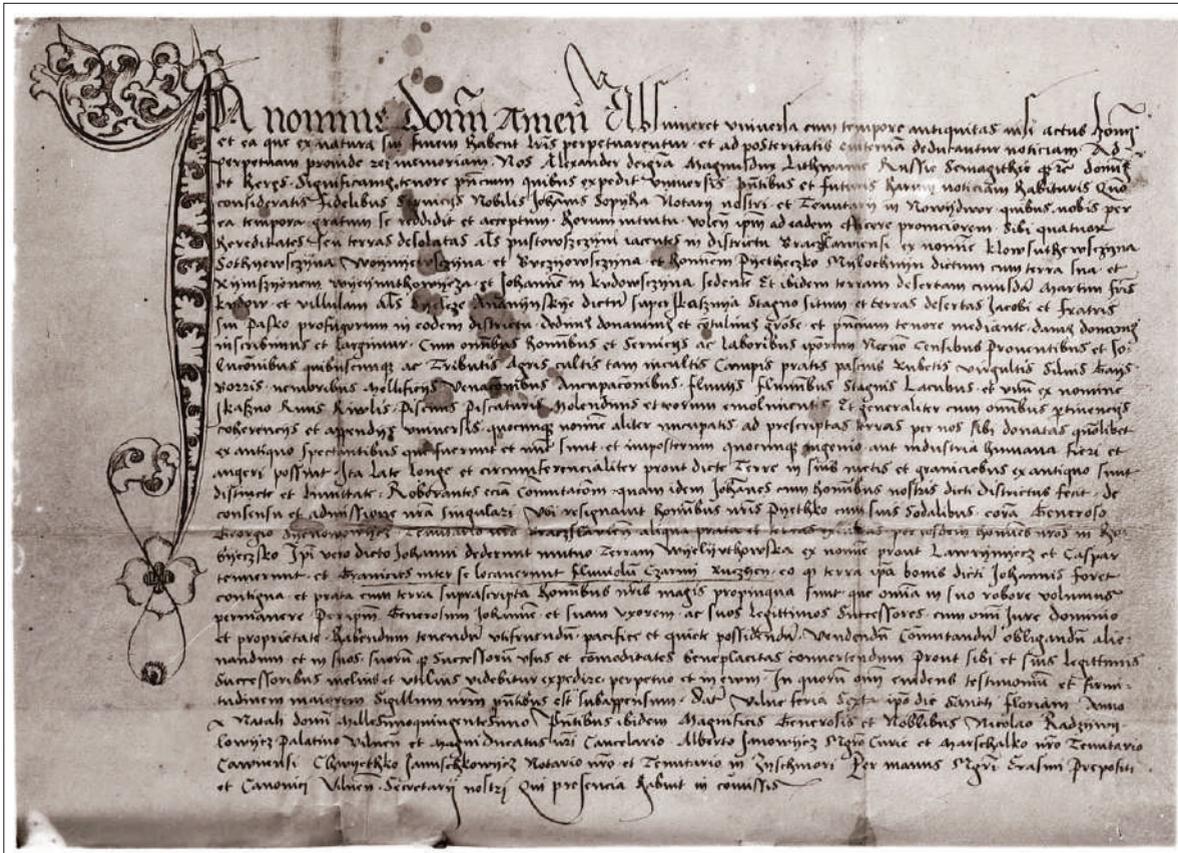
75. Менший світильник (№ 201), глиняний, типу *topotuchos*, на щитку має зображення глadiатора; більший, теракотовий, червонолаковий, типу *polutuchos*, Ø 15,1 см (№ P-23534, АС-11621) — двох глadiаторів. Великий світильник має 15 пелюсток з отворами на кінцях для гноту та маскаронами у вигляді голови давньогрецького божества Сілена. Походять зі збірки Богдана і Варвари Ханенків. Обидва світильники вважаються втраченими (див. також затемнений негатив того ж ракурсу: ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20. № 1021)



76. Номер 201 меншого світильника, написаний чорною тушшю на паперовій етикетці з меандровим орнаментом вгорі поверх літер БХ та ще якихось знаків, що не читаються. Це свідчить про те, що світильник був у колекції Б. і В. Ханенків. Номери Р-23534, АС-11621, написані чорною тушшю на денці другого світильника, належали ЦІМ (нині НМІУ)



77. Ті самі світильники. Вид збоку



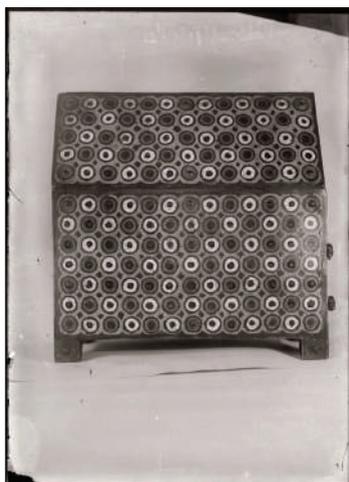
78. Привілей Великого князя Литовського, Руського і Жемайтійського Олександра господарському писарю Івану (Яну) Семеновичу Сапезі на маєтки (пустовщини) у Браสลавському повіті Віленського воєводства взамін втрачених в ході московсько-литовських воєн маєтків у Смоленській землі. Свідки-печатарі акта: Миколай Радзивилович, віленський воєвода, канцлер ВКЛ; Альберт Янович, маршалок; Хвитко (Федір) Янушкович, писар (господарський); біскуп Еразм. Вільно, 4 травня 1500 р. Оригінал. Латинська мова. Пергамент. Нині зберігається у НМІУ, інв. № РД-114. Київ, 1920–1930-ті рр.



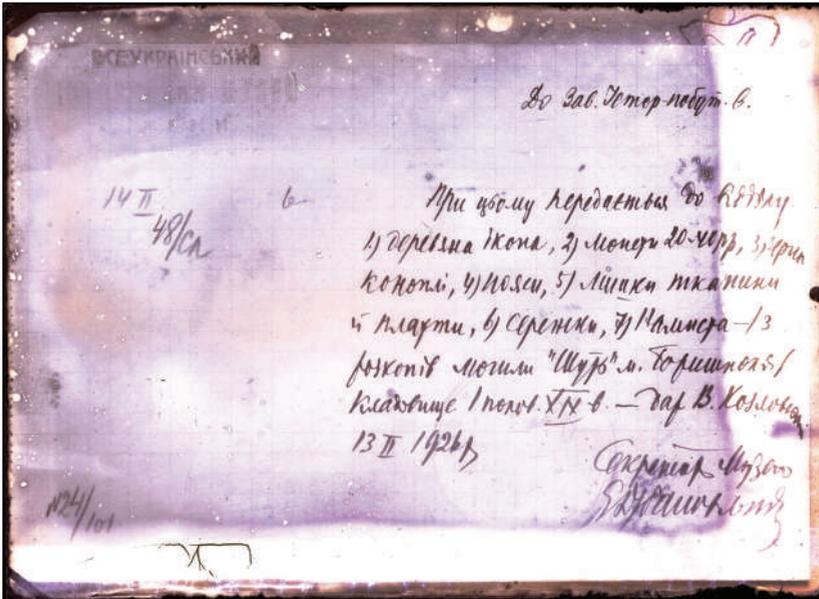
79. Шкатулка-релікварій (передня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. Фото 1920–1930-х рр.



80. Шкатулка-релікварій (задня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. Фото 1920–1930-х рр.



81. Шкатулка-релікварій (вид збоку). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. Фото 1920–1930-х рр.



82. Записка секретаря ВУІМ Є. Дзбановського від 13 лютого 1926 р. за № 24/101 до завідувача історико-побутового відділу музею про передання в дар від В. Козловської археологічних знахідок: «При цьому передається до відділу 1) дерев'яна ікона, 2) монети 20–40 рр., 3) зерна коноплі, 4) пояси, 5) лишки тканини й плахти, 6) сережки, 7) намиста – (з розкопів могили «Шуть» м. Боришпіль) кладовище 1 полов[ини] XIX в. – дар В. Козловської». Фото 1920–1930-х рр.



83. Три фрагменти орнаментованої глиняної кераміки (стінки посудин). Фото 1937 р. (див.: Інвентарна книга негативів № 3. 1939 р. НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а. Арк. 112зв.)



84. Експозиція 2-ї зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 Києво-Печерської Лаври (на той час ВМГ), 2-й поверх. Київ, 1929–1934 рр.



85. Фрагмент експозиції 2-ї зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. Ліворуч попід стіною прапор Сенчанської сотні Лубенського полку, XVIII ст., шовк, олія, шитво, 162 × 101,5 см (нині у збірці НМІУ, інв. № Т-5828). На підлозі на підставці у рамі картина на блясі «Киргиз на коні», який стріляє з лука, невідомого художника (бляха, олія, без рами 33 × 26 см, в рамі 48,5 × 41 см), нині вважається втраченою. Київ, 1929–1934 рр.



86. Експозиція головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. Біля стіни набірний буфет XVII ст., попід стіною на стільцях п'ять портретів козацької старшини. З них: 1) полковника Прилуцького Івана Стороженка (бл. 1620–1693); 2) полковника Чернігівського Павла Полуботка (бл. 1660–1724); 3) сотника Ічнянського Григорія Стороженка (бл. 1680–1745); 5) полковника Переяславського Семена Сулими (бл. 1704–1766). Київ, 1929–1934 рр.



87. Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ з видом на іншу залу, 2-й поверх. Київ, 1929–1934 рр.



88. Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. На стіні картина Шарлеманя Адольфа Йосиповича «Горный Дубняк 12 октября 1877 р.», 1887 р., полотно, олія, 215×353, інв. № 43 (ст. № 338). Київ, 1929–1934 рр.



89. Бібліотека (?) Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ на 1-му поверсі з довгим столом по центру, накритим тканим килимом. На столі розсипана стопка брошур, вгорі висять картини. На стільці спиною до фотографа чоловік, одягнутий в пальто, дістає щось з полиці.
Київ, 1929–1934 рр.

90. Фрагмент експозиції
Музею України (збірка
П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ
в коридорі на 1-му поверсі.
Київ, 1929–1934 рр.



91. Фрагмент експозиції
Музею України (збірка
П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ
в коридорі на 1-му поверсі.
Київ, 1929–1934 рр.



92. Ймовірно, розгромлене
приватне помешкання Павла
Платоновича Потоцького
у корп. 6 КПЛ після його
арешту. *Київ, 1938/1939 р.*



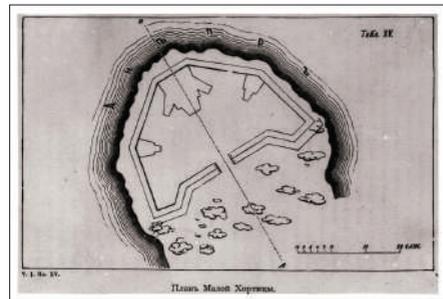


93. Харків, 29 листопада 1915 р. Велелюдна жалобна процесія перенесення на вокзал з церкви Різдва Пресв. Богородиці (нова Каплунівська церква) гроба з тілом померлого 26 листопада 1915 р. харківського губернатора Миколи Васильовича Протасєва для подальшого перевезення і поховання у Москві (Новодівоче кладовище).

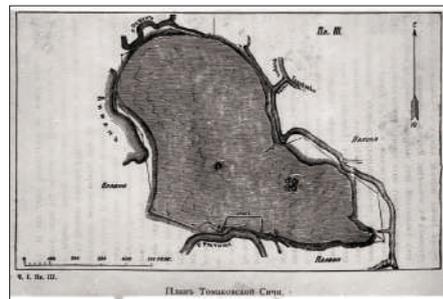
Маршрут пролягав по вул. Пушкінській (нині Григорія Сковороди), Театральній пл. (нині майдан Поезії), Сумській вул., Миколаївській пл. (нині майдан Конституції), Монастирському пров. (нині Ярмарковий), Соборній пл. (нині Університетська), Університетській вул., Павлівській пл. (нині майдан), Катеринославській вул. (нині Полтавський шлях). Попереду гроба з тілом покійного несли міський прапор, ордени покійного, з хоругвами та півчими йшли представники вищого духовенства Харківської єпархії на чолі з архієпископом Харківським та Охтирським Антонієм (Храповицьким), яких добре видно на світліні, за духовенством у чорному капелюшку, ймовірно, дружина покійного — Ганна Василівна (уродж. Мартинова). У процесії, крім названих осіб, брали участь: віце-губернатор П. М. Масальський-Кошуро, посадові особи та представники станових і громадських установ, а також міщанських товариств і ремісничих цехів (на світліні це валка возів з кенотафами від кожного цеху), вихованці навчальних закладів і притулків, розставлені з обох боків по ходу процесії, два хори з музикою — військовий і цивільний, взвод кінної варті, жандарми і городові, 20 пожежників, 20 тюремних наглядачів, 20 кінних городових та ще 300 кінних вартових (Порядок перенесення тела т[айного] с[оветника] Н. В. Протасєва. *Харьковские ведомости*. 29.11.1915. № 2080. С. 3)

Плани Запорозької Січі, опубліковані А. Скальковським (*История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского. Одесса, 1846*) і Д. Яворницьким (*Запорожье в остатках старины и преданиях народа. Санкт-Петербург, 1888*)

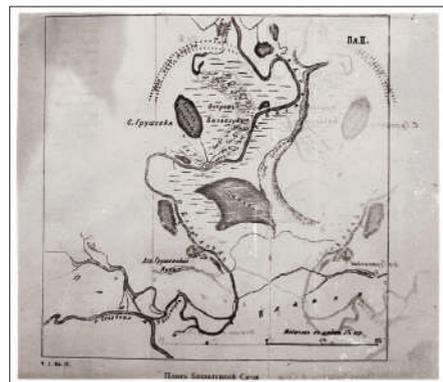
94. Фоторепродукція 1941 р. (?)
План о. Мала Хортиця та замку
Д. Вишневецького. 1556–1557 рр.



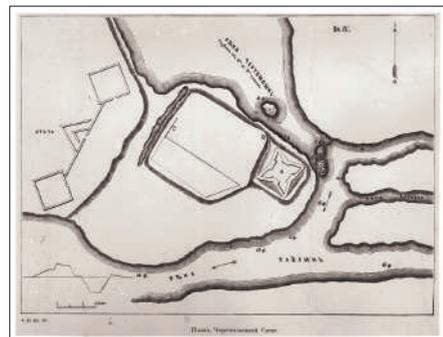
95. Фоторепродукція 1941 р. (?)
План Запорозької Січі на о. Томаківка.
70–80-ті рр. XVI ст.

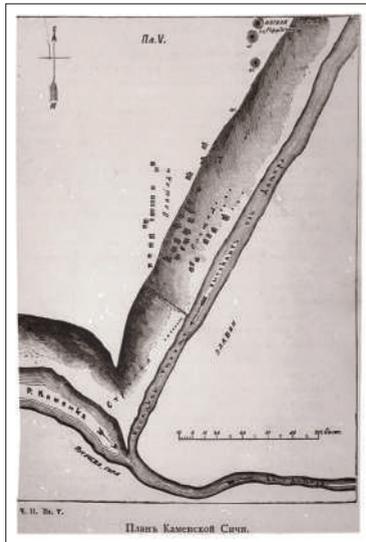


96. Фоторепродукція 1941 р. (?)
Базавлуцька Запорозька Січ.
1593–1638 рр.

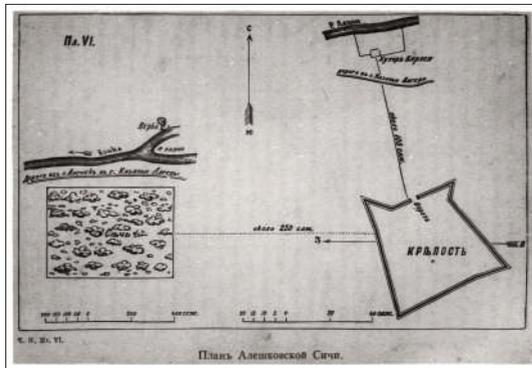


97. Фоторепродукція 1941 р. (?)
Чортомлицька Запорозька Січ.
1652–1709 рр.

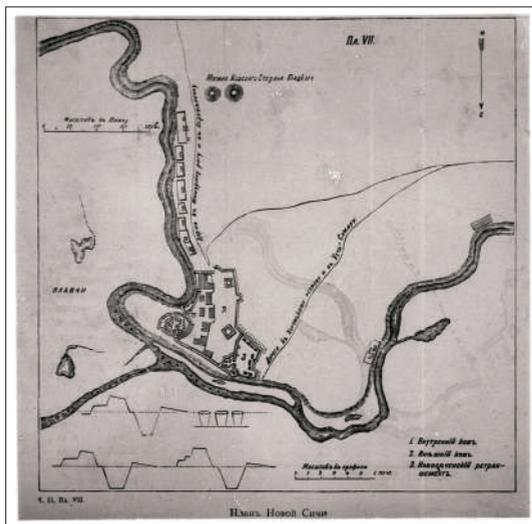




98. Фоторепродукція 1941 р. (?)
 Кам'янська Запорозька Січ.
 1709–1711 рр., 1730–1734 рр.



99. Фоторепродукція 1941 р. (?)
 Олешківська Запорозька Січ.
 1711–1728 рр.



100. Фоторепродукція 1941 р. (?)
 Нова (Покровська) Запорозька Січ.
 1734–1775 рр.



101. Фоторепродукція 1920–1930-х рр. Члени організаційного комітету Шевченківської виставки 1920 р. у Києві (ліворуч): Володимир Міяковський, Юрій (Георгій) Красицький, Данило Щербаківський, Юхим Михайлів, Павло Зайцев, Володимир Вайсблат (псевд. Олександр Гер), невідомий, Б. Вольський (?) в будинку Волзько-Камського комерційного банку на Хрещатику, 8Б (нині 10), в якому 9 березня 1920 р. відкрилася названа виставка. На фото власноручні підписи зображених осіб. Київ, березень 1920 р.

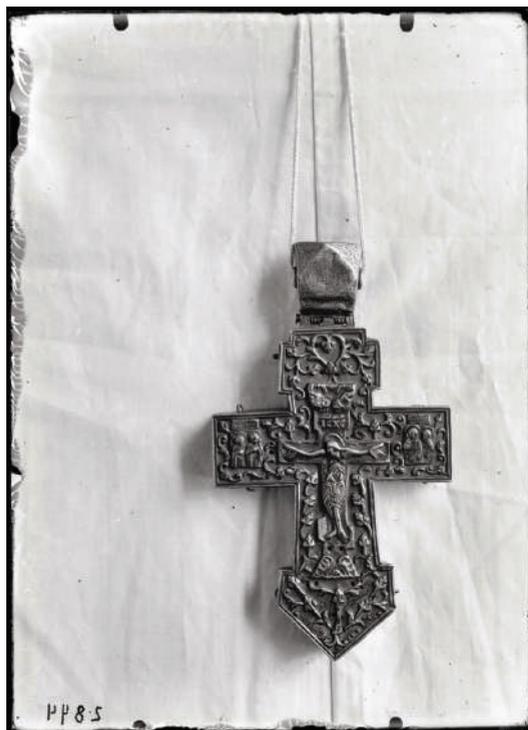


102. Дарохранильниця. XVIII ст. Олово.
Чигиринський пов. (Черкащина).
Фото Г. Павлуцького, поч. 1900-х рр.
Фоторепродукція 1920–1930-х рр.



103. Дарохранильниця. Олово.
25 × 15 см. Фото 1900–1910-х рр.
У 1939 р. в спецфонді Державного
музею українського мистецтва
(нині НХМУ). Сучасне місцезбе-
рігання: НХМУ, інв. № XII-455

104. Дарохранильниця. Олово. XVIII ст., с. Гусине Вереміївської вол. Золотоніського пов. Полтавської губ. (затоплене на поч. 1960-х рр. водами Кременчуцького водосховища). 38 × 18,5 × 12 см. Надійшла до Київського художньо-промислового і наукового музею не пізніше 1910 р. Експедиція М. Біляшівського. Фото 1900–1910-х рр. У 1939 р. у спецфонді ДМУМ



105. Енколпiон. Фото 1900–1910-х рр. (антураж зйомки iдентичний датованим негативам на фото 102–104)



106. Дві металеві оправи Євангелій та хрест.
Густинський Свято-Троїцький монастир.
Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.



107. Металева оправа Євангелія. Полтава.
Спаська церква. Фото Г. Павлуцького,
1900–1910-ті рр.



108. Металева оправа Євангелія. XVIII ст.
Полтава. Спаська церква. Фото Г. Павлуцького,
1900–1910-ті рр.



109. Металеві оправи трьох Євангелій. Походили зі збірки Полтавського церковно-археологічного комітету. Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.



110. Металеві оправи чотирьох Євангелій. Походили зі збірки Полтавського церковно-археологічного комітету, що читається на табличках перед ними. Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.



111. Оксамит (іпокліт) Київського перепечайського цеху. 1755 р. Оксамит, перкалева бавовна, шитво. 172 × 100. Київ, 1926 р. Напис на оксаміті: «Цей оксамит цеху перепечайського киевского сделан коштом цеховим старанием пана старости Федора Корнієнка Тихого из советом панов старост и ключника Івана Бакуринского урядников ключников и всеи братии року 1755 ноября 29 дня». Нині оксамит у збірці НЗКПЛ (інв. № КПЛ-Т-5377), переданий туди 1987 р. з Державного музею українського народно-декоративного мистецтва (нині НМУНДМ)



112. Оновлена 1930 р. експозиція відділу «Старий Київ» ВУІМ — «Київ XIX ст.», яка діяла до кінця березня 1932 р. Фото поч. 1930-х рр. Вгорі в центрі портрет митрополита Євгенія (Болховітінова), внизу бронзовий проєкт пам'ятника св. князю Володимирі скульптора М. С. Піменова (нині у збірці НМІУ)



113. Гончар Іван Тарасович. Два варіанти скульптурної групи «Пани на прогулянці». 1936 р. Фото 1936 р.



114. Світлицький Григорій Петрович. Весна. 1938 р. Ескіз? Папір, темпера?
На картині внизу ліворуч підпис: *Светлицкий 938 г.* Фото не раніше 1938 р.



115. Б[орис] Прядилов. «Вид на Днепр г. Киев». 1936 р. Рисунок. Здогадно експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. Фото 1937 р. (?)



116. Невідомий художник. Павільйон Флори в парку «Софіївка» в Умані. 14–15 липня 1936 р. Полотно, олія. Здогадно експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. Фото 1937 р. (?)

Центральні експериментальні майстерні народної творчості
при Державному українському музеї народної творчості



117. Гобелен. Климент Ворошилов з колгоспниками. За ескізом худ. М. А. Рокицького.
1935 р. Вовна, ручне ткацтво. Майстрині: Марія Лебединська, Тетяна Сухина,
Катерина Кузьменко. Фото не раніше 1935 р.



118. Гобелен. Парад червоного козацтва (К. Є. Ворошилов і С. М. Будьонний приймають парад червоного козацтва). За ескізом Д. М. Шавикіна. 1936 р. Вовна, ручне ткацтво. 388 × 490 см. Майстрині: Наталія Вовк, Марія Щур, Прися Іванець (с. Скопці, нині с. Веселинівка, Київської обл.); Тетяна Іваницька, Марина Кульга, Гафія Малиш, Марія Пономаренко (с. Дігтярі Чернігівської обл.). Фото не раніше 1936 р.



119. Гобелен. Червоні партизани. За ескізом худ. Д. М. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. 375 × 485 см. Майстрині: Тетяна Сухина, Марія Щебиченко, Уляна Крутій (с. Решетилівка Полтавської обл.); Марія Глущенко, Марія Зінченко, Наталка Зінченко (с. Великі Будища, нині Полтавського р-ну, Полтавської обл.); Уляна Солов'яненко (с. Нові Санжари Полтавської обл.), Ганна Денисенко (с. Дігтярі Чернігівської обл.) та Марія Головатенко (с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської, обл.). Фото 1937/1938 р.



120. Гобелен. Й. В. Сталін серед народу. За ескізом худ. М. А. Рокицького. 1936/1937 р. Вовна, ручне ткацтво. 375 × 495 см. Фото не раніше 1937 р.



121. Майстрині Центральних експериментальних майстерень народної творчості на тлі гобелена «Й. В. Сталін серед народу». Фото 1937 р.

122. Гобелен. Сталін. За ескізом худ. Д. М. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. Майстрині: Ганна Сависько, Катерина Лісова, Марія Лебединська, Катерина Кузьменко. У 1938 р. була виконана репліка цього гобелена (див.: Великому Сталіну народ квітучої України. Київ: Держлітвидав, 1939. С. 32–33, 503). Фото 1937 р.



123. Майстрині Центральних експериментальних майстерень народної творчості за тканням гобелена «Сталін» (інша назва «Й. В. Сталін на трибуні Надзвичайного VIII з'їзду Рад в 1936 р.»). Фото 1936–1938 рр.

*Виставка «Художні пам'ятки України та їх охорона»
Київської обласної інспектури охорони пам'яток культури
у приміщенні Всеукраїнського історичного музею. Київ, 1932 р.*



126. На фронтальній стіні портрет 1-го секретаря ЦК КП(б)У Станіслава Косіора (1889–1939). Під ним картина М. Рибальченка «Вручення акта на вічне користування землею», полотно, олія, 1937 р. Ліворуч в кутку вгорі картина Петровського «Іспанські революціонери на барикадах». Внизу на столику скульптурна група П. Количева «На сінокосі» (дерево, різьба); біля стіни ліворуч дерев'яний, різьблений годинник висотою 2,5 м, виготовлений колгоспником С. Мазуром

127. На суміжній з іншим залом стіні під портретом Леніна добре видно скульптурну композицію «Гаврош» ск. К. І. Корнєєва, а вгорі, ліворуч від портрета Т. Шевченка, картину колгоспника М. Мухи «Жити стало краще, жити стало веселіше»

*Виставка сучасного самодіяльного народного мистецтва в приміщенні
Державного українського музею народної творчості (нині НХМУ). Київ, 1937 р.*





128. У залі ліворуч на стіні видно портрет наркома внутрішніх справ СРСР Миколи Єжова (1895–1940). Біля простінка бюст Леніна (1870–1924)



129. На передньому плані бюст М. Горького (ск. О. Сухомлин). Лівіше за ним графічний малюнок худ. Я. Горбаченка «Сталін в гостях у родини робітників». На 2-му стенді натюрморт (ніж, пів буханки хліба, пляшка горілки, цибуля, огірки, помідори) худ. Рилєєва. В міжвіконних простінках акварельні панно худ. А. Пашченка з Черкас. Один з розділів присвячений 100-річчю від дня смерті О. С. Пушкіна



130. Київ. Триповерховий будинок (1-й поверх напівпідвальний цегляний, два верхні дерев'яні) по вул. Івана Франка, 7 (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.



131. Київ. Двоповерховий старий цегляний житловий будинок у дворі великого 6-поверхового прибуткового будинку по вул. Леніна (нині Богдана Хмельницького), 57. Фото В. Горбовця, 1934 р.

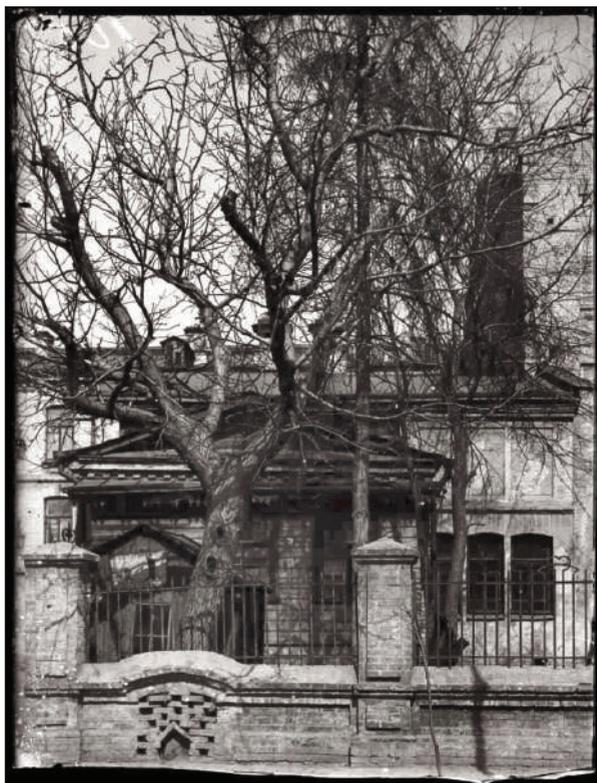


132. Київ. Вулиця Гончарна. Будинки ремісників 60–80-х рр. XIX ст.
Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.



133. Київ. Вулиця Дегтярна, 10. Будинок ремісника Писанкова. 1850-ті рр.
Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.

134. Київ. Двоповерховий цегляний будинок по вул. Ворошилова (нині Ярославів Вал), 26, де розміщувався клуб трудящих. Будинок поч. XX ст. (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.



135. Київ. Двоповерховий старосвітський дерев'яний будинок по вул. Червоноармійській (нині Велика Васильківська), 18-В (не зберігся). Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.



136. Київ. Повінь на Дніпрі. Труханів острів. Фото Ф. Петрова (?), 1931 р.



137. Київ. Повінь на Дніпрі. Труханів острів. Фото Ф. Петрова (?), 1931 р.



138. Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 46 см, інв. № 1352. Томашівка-I, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)



139. Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 44,5 см, інв. № 1353. Томашівка-II/128, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)



140. Мисочка, \varnothing 13 см,
та шість кубків, h 4–6 см,
глиняні, трипільська куль-
тура. Томашівка (?).
Фото С. І. Притикіна,
лютий 1936 р. (?)



141. Сім кубків трипіль-
ської культури, h 3–6 см,
глиняні. Томашівка (?).
Фото С. І. Притикіна,
лютий 1936 р. (?)



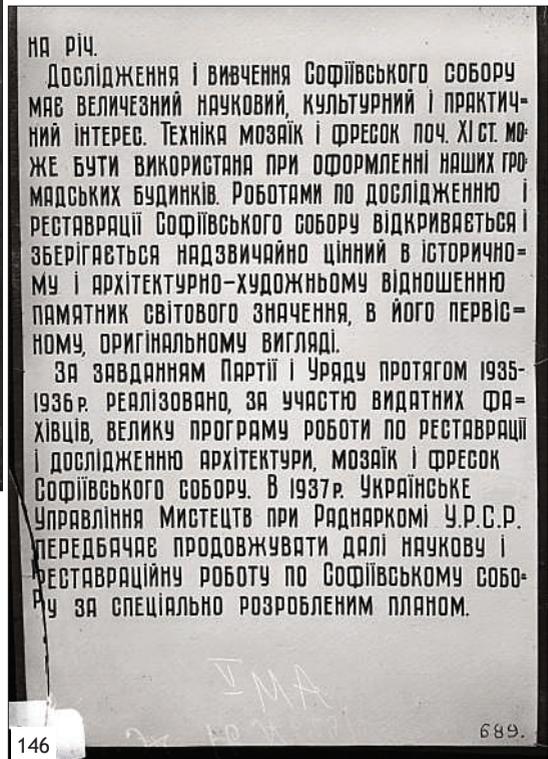
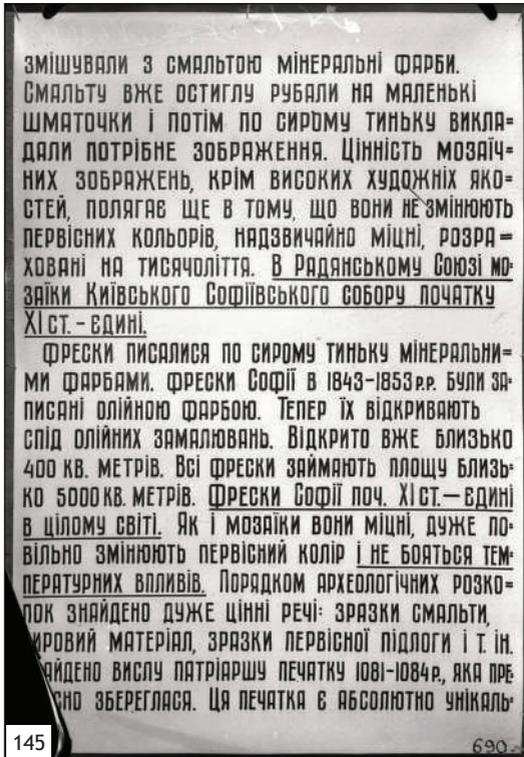
142. Мисочка з відсутнім
фрагментом, \varnothing 11 см,
та шість розписних кубків,
 h 4–6 см, глиняні, трипіль-
ська культура. Томашівка (?).
Фото С. І. Притикіна,
лютий 1936 р. (?)

□ Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського

143. Айвазовський Іван Костянтинович.
Портрет сенатора, предводителя дворянства Таврійської губернії Олександра Івановича Казначеева. 1847 р. 56 × 43 см.
Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр.
Нині у збірці ФКГА



144. Дівчина-караїмка в національному вбранні.
Фото «Центральная фотография в Феодосии»,
10 лютого 1912 р.



145. 2-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема мозаїки і фрески собору. Фото 1936/1937 р.

146. 3-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема дослідження у 1935—1936 рр. і плани на 1937 р. Фото 1936/1937 р.



147. Трьохсвятительська (Василівська) церква у Києві. 1183 р., відновлена 1640 р.
Зруйнована у 1935–1936 рр. Фото 1935/1936 р.



148. Вікно XII ст. на північному
фасаді вівтаря Трьохсвятительської
(Василівської) церкви у Києві.
Фото 1935/1936 р.



149. Комісія реставраторів біля Софійського собору: сидять (зліва) П. Юкін, М. Чернишов, Є. В. Маковська (?), В. Шапошников, Є. Кудрявцев, І. Баранов (?), С. Торопов, М. Фармаковський; стоять (зліва) В. Фролов, О. Чиварзін, К. Домбровська, І. Моргілевський. 1938 р.



150. Та сама комісія на подвір'ї Софійського собору. В центрі І. Моргілевський показує щось М. Чернишову, крайній ліворуч в тіні П. Ємець, двірник-охоронник Софійського музею, позаду співробітники музею, крайній праворуч Г. Говденко. 1938 р.



151. Чернігів. Стіна Свято-Успенського Єлецького монастиря з вулиці. 1939 р.



152. Харків. Вхід до Покровського собору, 1689 р. Фото зі збірки С. Таранушенка, 1920/1921 р.

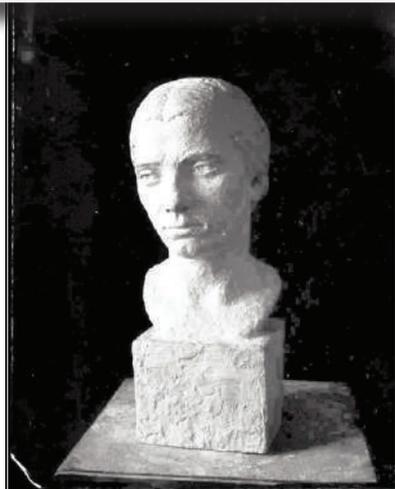
□ *Негативи невизначеного походження*



153. Голова ангела. Фарбований гіпс.
Зважаючи на інв. № 2917, твір походив,
ймовірно, з ДМУМ (нині НХМУ).
Фото 1920–1930-х рр.



154. Невідомий скульптор.
Жінка, що спить. Мармур.
Фото 1920–1930-х рр.



155. Невідомий скульптор. Голова жінки.
Гіпс. *Фото 1920–1930-х рр.*



156. Дві картини кін. XIX – поч. XX ст.: 1. Невідомий художник. Відкритий екіпаж, запряжений четвіркою білих коней, мчить понад ставом. Полотно, олія;
2. Невідомий художник. Портрет літньої жінки в капелюсі за столом. Полотно, олія.
Фото 1920–1930-х рр.



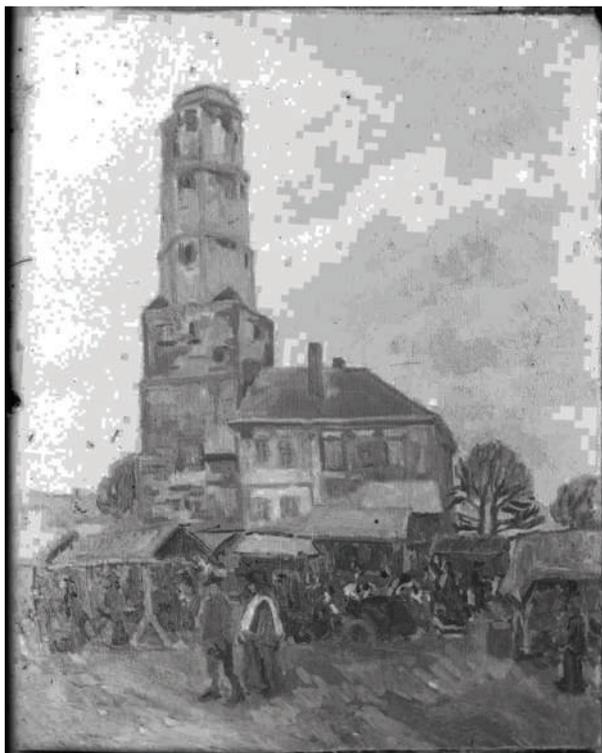
157. Невідомий художник поч. XX ст. Колодязь-журавель біля тину на тлі озера і дерев. Полотно, олія. *Фото 1920–1930-х рр.*



158. Група молоді та людей старшого віку (учасники археологічних розкопок? / студенти і викладачі?) на дніпровських схилах у Києві навпроти Труханового острова. Фото 1930-х рр.



159. Група дітей та дорослих на лісовій дорозі біля великого каменя. За даними пакувальної обкладинки, садиба в с. Шарівка на Харківщині (?). Фото 1920–1930-х рр.

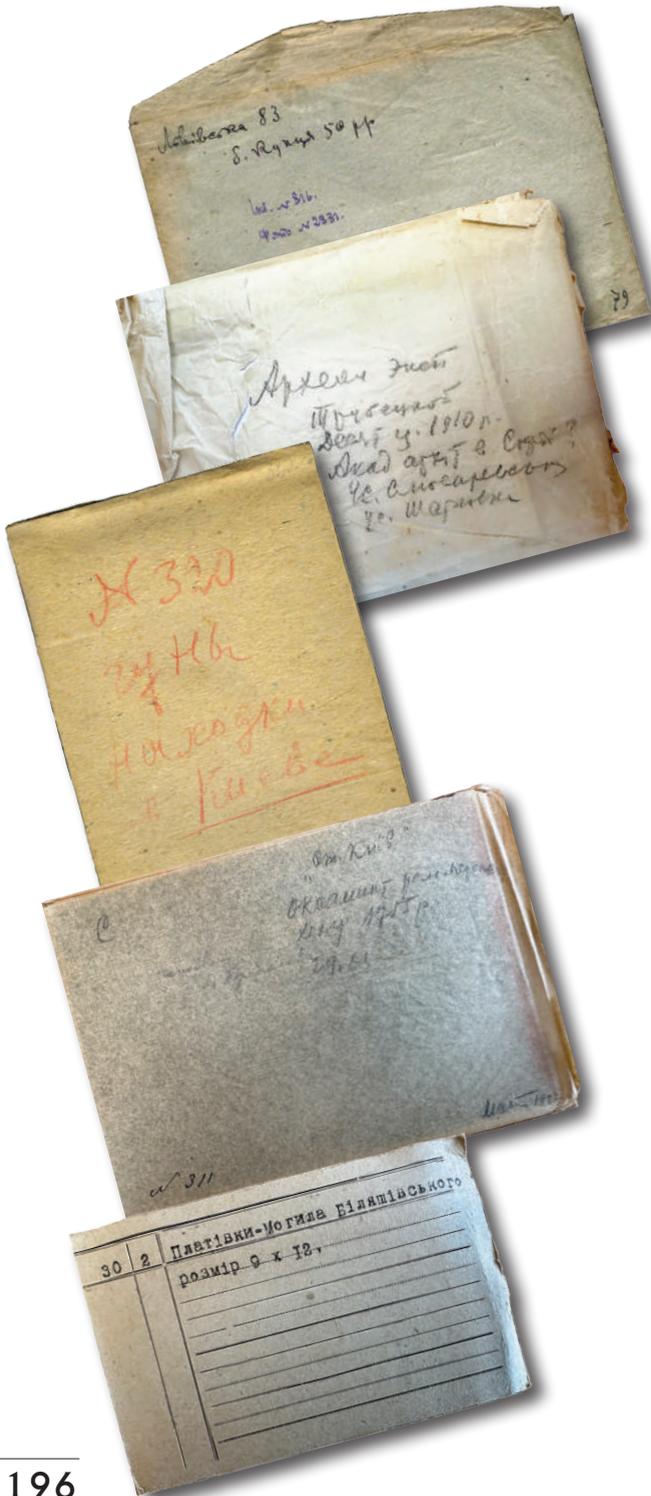


160. Невідомий художник. Вид західноєвропейського міста: ринок біля ратуші. Полотно, олія. Фото 1920–1930-х рр.



161. Невідомий художник. Галявина парку, вдалині на відстані одне від одного: церква, будинок, шатро. Фото 1920–1930-х рр.

□ Зразки атрибуційних документів (конверти, картки, обкладинки)



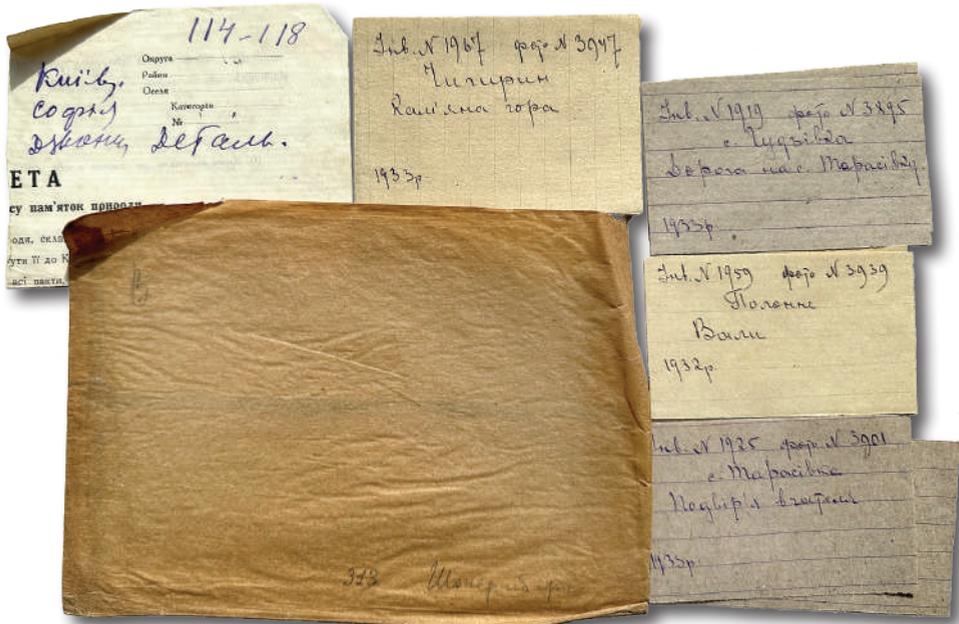
162. Конверт ВУІМ до відсутнього негатива: Львівська 83 б[удинок] купця [18]50 рр. (див. табл. 4, п/№ 22)

163. Обкладинка до негативів 16/806, 17/873, 17/874–878, 17/880 (іл. 62, 149, 150, 159) та негатива 24/1166 (іл. 64)

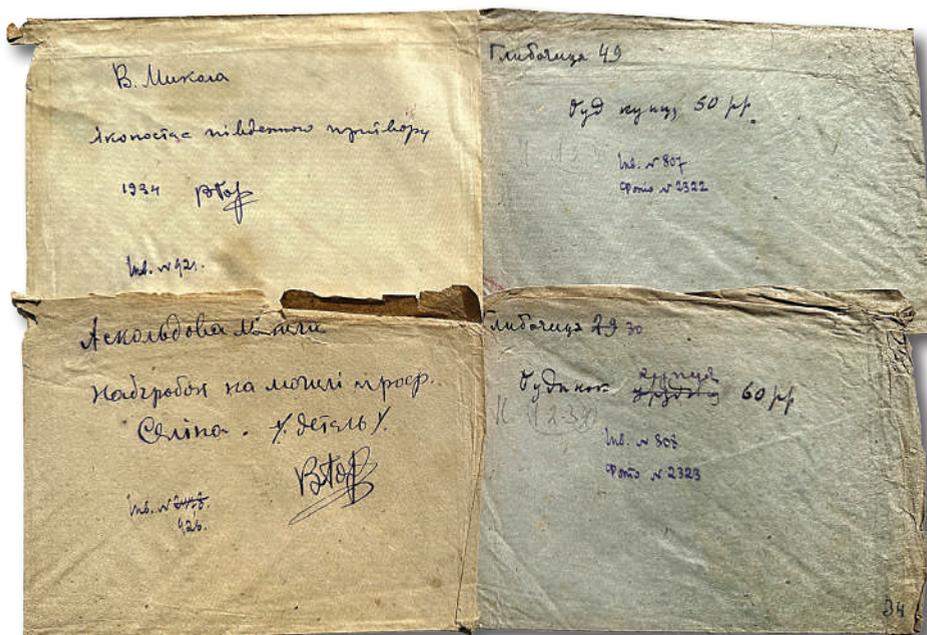
164. Конверт ЦІМ до негатива 20/1020 (іл. 76): № 320. Гунны. Находки в Києве

165. Конверт ВУІМ до негатива 20/1034 (іл. 111): Оксамит рем[існичого] перепечай[ського] цеху 1755 р.

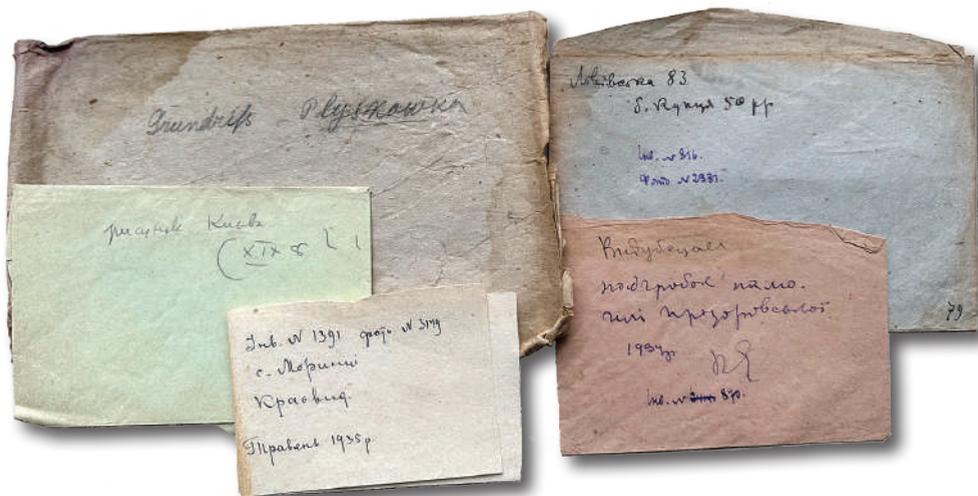
166. Картка ВУІМ до відсутнього негатива: 2 платівки – могила М. Ф. Біляшівського. Розмір 9 × 12 (див. табл. 4, п/№ 26)



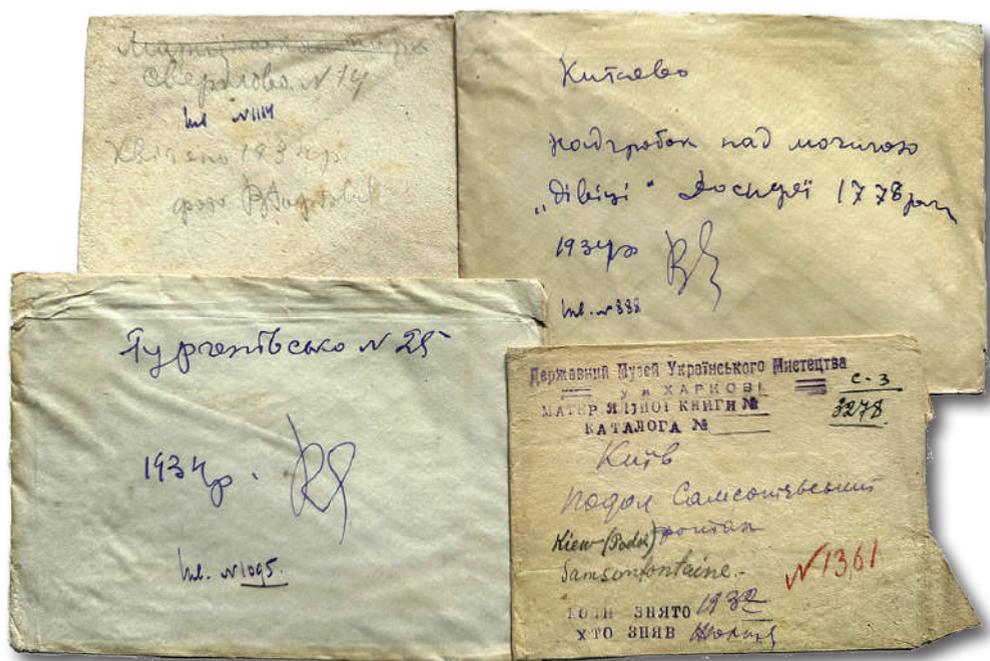
167. Конверти до відсутніх негативів та негативів 22/1106: 313. Штернберг і 26/1275: с. Гудзівка



168. Конверти ВУІМ до відсутніх негативів та негативів 12/588: Глибочиця 49 і 12/590: Глибочиця 30

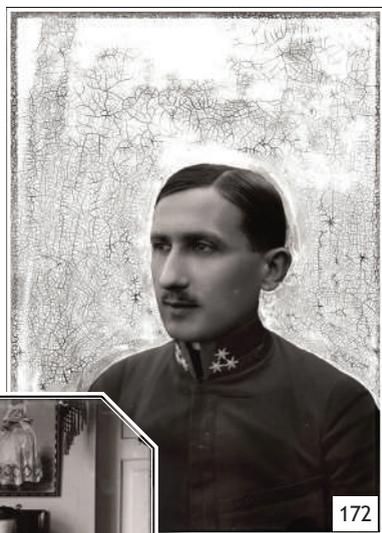


169. Конверти і обкладинки до відсутніх негативів та негативів 23/1153: с. Моринці і 22/1088, 1089: Grundriß Plyskowka (з нім. план Плисковки)



170. Атрибуційні документи до відсутніх негативів. Серед них картка ДМУМ у м. Харкові: Київ. Поділ. Самсонівський фонтан. Фото П. Жолтовського, 1932 р. (див. табл. 4, п/№ 9–12)

З РОДИННИХ АРХІВІВ НЕВИЗНАЧЕНОГО ПОХОДЖЕННЯ (1910–1930-ті роки)



171, 172, 174, 175. Невідомий офіцер австро-угорської армії – індивідуально, серед товаришів по службі, вдома з рідними
173. Товариш по службі (?) невідомого офіцера австро-угорської армії



176, 177, 178. Жіночі портрети
179. Гостини
180. В навчальному класі

СПИСОК АРХІВНИХ І БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 12 лютого – відкриття Першої української виставки народного мистецтва // *Комуніст*. 11 лютого 1936 р. № 34 (5008). С. 6.
2. Акт передачі представниками Української державної картинної галереї (м. Харків) 1852 фотонегативів і 1855 фотовідбитків пам'яток архітектури України зі збірки С. Таранушенка у Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей». Київ, [29] березня 1941 р. // *НЗСК*. Науково-фондовий відділ, спр. НДФ-3717, с. 89–122.
3. Акт № 1 про науково-технічне опрацювання рукописних документів фонду № 381 (Український вільний університет). Київ, 20.07.2012 // *ІР НБУВ*. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 80.
4. Акт № 1 про розпакування вантажу, переданого Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України. Київ, 1.02.2003 // *ІР НБУВ*. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 23–24.
5. Акт передачі культурних цінностей № 37. Київ, 28.05.2002 // *ІР НБУВ*. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 15.
6. *Антипович К.* Місто музеїв // *Соціалістичний Київ*. 1935. № 9. С. 32–36.
7. *Антонович М.* 50-річчя Української вільної академії наук // *Науковий збірник УВАН*. Т. 4 (1945–1950–1995) / ред. М. Антонович. Нью-Йорк, 1999. С. 9–31.
8. *Байкеніч Д.* Десятирічний ювілей ВУАН: підготовка та втілення (1928–1931 рр.) // *Український історичний журнал*. 2018. № 6. С. 73–94.
9. *Барковський Вл.* Праця і пристрасть // *Більшовик*. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2.
10. *Бахтинський Ф.* Чи знаєте ви Київ? Червонопрапорна вулиця // *Соціалістичний Київ*. 1933. № 5–6. С. 48–49.
11. *Білокін С. І.* Музей України (збірка П. Потоцького). Дослідження, матеріали: монографія. 3-тє вид., доп. Київ: НКПІКЗ, 2006. 476 с.
12. *Білокін С.* Курінний П. П. // *Вчені Інституту історії України: біобібліографічний довідник*. Серія «Українські історики». Київ, 1998. Вип. 1. С. 170–172.
13. *Божик С., Петришин В.* Топографія Угнова й околиці // *Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник*. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 9–14.
14. *Бризгун-Соколик О.* Регенсбург: табір ДіПі 1945–1949 «Україна в мініатюрі» (спомини) // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Історичні науки». 2020. № 31. С. 247–253.
15. *Бузько О.* Участь «пеліканів» (учениць Данила Щербаківського) у розкопках Сергія Гамченка в Києві на колишній садибі Трубецького. 2019. URL: <https://www.academia.edu/39609832/>
16. *Варивончик А. В.* Статут Української ради художніх промислів кооперативних організацій (рад і артілей) «Укрхудожпромспілки» // *Культура і сучасність*. 2019. № 1. С. 95–103.
17. *Великому Сталіну народ квітучої України*. Київ: Держлітвидав, 1939.
18. *Виставка творів І. І. Шишкіна до 50-річчя з дня смерті художника (1898–1948): каталог*. Київ: Київський державний музей російського мистецтва, 1948. 38 с.

19. Виставка українського народного мистецтва. Київ–Москва: Держ. вид-во «Мистецтво», 1936.
20. Виставка имени Шевченко // Комуніст. 11 березня 1920 р. № 68. С. 1.
21. Відкрилася виставка української народної творчості // Пролетарська правда. 13 лютого 1936 р. № 38 (4289). С. 4.
22. Відкриття виставки імені Шевченка // Вісти Київського губерніяльного революційного комітету. 13 березня 1920 р. № 68. С. 2.
23. Вітрик І. С., Павленко Л. В. Про лімозькі емалі у київських зібраннях // Музейні читання: Матеріали наукової конференції «Ювелірне мистецтво – погляд крізь віки» (Київ, 18–20 листопада 2013 р.). Київ: Музей історичних коштовностей України – філіал НМІУ, 2014. С. 220–225.
24. Гах І. Дам'ян Горняткевич: життя і творчість. Львів: Вид-во ТЗОВ «ЮЕКС», 2023. 134 с.
25. Герасименко Н. О. Невидані листи О. І. Ханенка до О. М. Лазаревського // Український історичний журнал. 2009. № 3. С. 92–108.
26. Герасименко Н. Олександр Іванович Ханенко та його рід // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Зб. наук. праць. К.: Інститут історії України НАНУ, 2014. Ч. 24. С. 6–16.
27. Гіляров С. Садова скульптура Києва // Соціалістичний Київ. 1936. № 6. С. 37–40.
28. Горняткевич А. Д. Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович // Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Т. 6. Київ: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.
29. Горняткевич Д. До історії найновішого іконопису Угнівської церкви // Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 18–34.
30. Горняткевич Д. Українці в Краківській академії мистецтв // Альманах українського студентського життя в Кракові. Краків: Т-во «Українська студентська громада», 1931. С. 37–44.
31. Горняткевич Д. Ще про Краківську академію мистецтв // Визвольний шлях. 1956. Кн. 7 (105). С. 834–840, Кн. 8 (106). С. 946–950, Кн. 10 (108). С. 1191–1196.
32. Грецькі рукописи у зібраннях Києва: каталог / упоряд. Є. Чернухін. Київ–Вашингтон: ІР НБУВ, 2000.
33. Гуляй А. М. Документи шляхетського роду Сапег у збірці Національного музею історії України // Музей та його колекції: тематичний зб. наук. праць / редкол.: Н. Г. Ковтанюк (відп. наук. ред.) та ін. Київ: НМІУ, 2003. С. 83–87.
34. Гурулева В. В. Л. Н. Белова: Севастополь – Свердловск – Ленинград. Этапы научной деятельности // Античная древность и средние века. 2003. Вып. 34. С. 435–442.
35. День поминання о. Івана Горняткевича. URL: <https://www.cerkiew.net.pl/z-historii-cerkwi>
36. Димитрій (Рудюк), митр., Клос В., прот. Києво-Михайлівський Золотоверхий монастир. Київ: Вид. відділ УПЦ КП, 2013. 414 с.

37. Додаток № 4 до акту № 1 від 1.02.2003 р. «Опис вмісту дерев'яних ящиків від снарядів, що надійшли у складі архіву УВУ і належали П. Курінному» // ІР НБУВ, ф. 381, справа фонду, арк. 41–44.
38. *Долінська М.* Майстри народного мистецтва Української РСР. Київ: Мистецтво, 1966. 154 с.
39. Енциклопедія Трипільської цивілізації. В двох томах / гол. ред. М. Ю. Відейко. Київ, 2004. Т. 1. Кн. 1. 704 с.
40. Енциклопедія Трипільської цивілізації. В двох томах / гол. ред. М. Ю. Відейко. Київ, 2004. Т. 2. 656 с.
41. *Смельянова Т.* З історії повернення фотодокументів ЦДКФФА України ім. Г.С. Пшеничного, вивезених у роки Другої світової війни // Архіви України. 2009. № 1–2. С. 244–248.
42. *Эварницкий Д. И.* Запорожье в остатках старины и преданиях народа. Ч. 1. Санкт-Петербург: Изд. Л. Ф. Пантелеева, 1888. 294 с.
43. *Эварницкий Д. И.* Запорожье в остатках старины и преданиях народа. Ч. 2. Санкт-Петербург: Изд. Л. Ф. Пантелеева, 1888. 257 с.
44. *Жук А. К.* Український радянський килим. Київ: Наукова думка, 1973. 88 с.
45. *Запаско Я.* Українське народне килимарство. Київ: Мистецтво, 1973. 112 с.
46. Запис Г. Честахівського. Колись-то, було, ми з покійним Штернбергом. URL: <https://ua-kobzar.livejournal.com/tag/1858>
47. *Зиновіва Ю.* Виставка українського народного мистецтва 1936 року в Державному музеї українського мистецтва та її відвідувачі // Від України до УРСР. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва (м. Київ, 12 грудня 2014 р.). Київ: Інститут історії України НАНУ, 2015. С. 153–159.
48. *Зоценко І., Тронь А.* До історії спорудження пам'ятника святому рівноапостольному князю Володимирі в Києві. 2014. С. 1–6. URL: http://mdch.kiev.ua/sites/default/files/public/pdf/10.03.2014_Зоценко_пам'ятникВолодимру.pdf
49. Іконопис XIII – початку XX століття та давньоруське декоративно-прикладне мистецтво / упоряд. С. Левченко, Г. Алавердова. Київ: ВД «Антиквар», 2020. 176 с.
50. Інвентарна книга відділу Скіфії та Грецьких Причорноморських колоній № 4 // НМІУ. Фонди.
51. Інвентарна книга негативів № 3. 1939 р. // НА НМІУ. Ф. Р-1260. Оп. 1. Спр. 26а.
52. Інститут археології Національної академії наук України. 1918–2014 / гол. ред. П. П. Толочко. В двох частинах. Київ: ВД «АДЕФ-Україна», 2015. 668 с.
53. Інститут археології Національної академії наук України. Цифрове сховище пам'яті. Документи Іполита Зборовського. URL: <http://hamchenko.archive.iananu.com/category/dokumenty-inshyh-osib-ta-organizacij/dokumenty-ipolyta-zborovskogo/>
54. Інформація про археологічні дослідження С. С. Гамченка 1927 р. та 1928 р. неподалік с. Колодяжне, у Києві, на Черкащині, Дніпрельстані, Тульчинщині, Шепетівщині тощо // НА ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 101, № 8.

55. Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.): матеріали до біобібліографічного словника / авт.-уклад. Л. В. Гарбар. Київ, 2017. 616 с.
56. *Калениченко Л.* Державний український музей // Соціалістичний Київ. 1937. № 5. С. 17–23.
57. Каталог збережених пам'яток Церковно-археологічного музею (1872–1922). Київ: НКПІКЗ, 2002. 244 с.
58. Каталог посмертної виставки творів народного художника УРСР, професора Київського державного художнього інституту Григорія Петровича Світлицького (1872–1948). Київ: Вид-во Академії архітектури УРСР, 1950. 48 с.
59. Каталог произведений Киевского музея русского искусства, утраченных в годы Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. (живопись, графика) / сост. М. Д. Факторович, Е. И. Ладыженская. Киев: КМРИ, 1994. 232 с.
60. Квітуха творчість українського народу // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.
61. Киевский государственный музей русского искусства. Каталог художественных произведений. Киев: Мистецтво, 1953. 98 с. + іл.
62. Киевский музей русского искусства. Державні зібрання України. Київ, 2004. 528 с.
63. Киевский музей русского искусства. Каталог живописи. Вып. II. Русская живопись второй половины XIX – начала XX века / науч. ред. М. Д. Факторович. Киев, 1992. 256 с.
64. Киевский художественно-промышленный и научный музей. Отдел археологии. Краткий указатель предметов. Киев: типография Т. Г. Мейнандера, 1905. 64 с.
65. Киевский художественно-промышленный и научный музей. Отдел археологии. Краткий указатель предметов. Киев, типография Первой киевской артели печатного дела, 1913. 57 с.
66. Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / упоряд. Т. М. Себта, Р. І. Качан. Київ: Вид. Олег Філюк, 2016. 1200 с.
67. Київ. Довідна книга. Київ, 1929. 142 с.
68. Київська картинна галерея. Каталог картин / склав А. С. Дахнович. Київ, 1928. 64 с.
69. *Кызласова И.* О Павле Юкине и его мемуарах // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. III: зб. наук. праць присвячена 150-літтю з дня народження Єгора Кузьмича Рєдіна (1863–1908) / упоряд. Д. С. Гордієнко, В. В. Корнієнко. Київ: НЗСК, 2013. С. 337–370.
70. *Кобченко К.* «Жіночий університет Святої Ольги»: історія Київських вищих жіночих курсів. Київ: «МП Леся», 2007. 272 с.
71. *Коваленко Р. Я.* Київський музей старожитностей і мистецтв та його наступники у першій чверті XX ст. Огляд документів Державного архіву Київської області // Науковий вісник Національного музею історії України. 2019. Ч. 5. С. 111–122.

72. *Ковалів Ю. Б.* Комаринський Григорій // Енциклопедія Сучасної України. Київ: Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. URL: <https://esu.com.ua/article-3189>.
73. *Козюба В.* Садиба Трубецьких у Києві: історичне та археологічне минуле // *Opus Mixtum*. 2023. № 11. С. 34–77.
74. *Копман С., Лобода В.* Захист Києва від поводей // Соціалістичний Київ. 1937. № 3. С. 32–33.
75. *Коренюк Ю., Кот С., Себта Т.* Привласнення і реституція: документи про втрати мистецької спадщини Михайлівського Золотоверхого собору // Пам'ятки України. 1999. № 1. С. XXVI–XXVII.
76. *Корчемна І. С.* Архів Українського вільного університету в Мюнхені у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: історія, структура, науковий опис // Рукописна та книжкова спадщина України. 2014. Вип. 18. С. 158–168.
77. *Корчемна І. С. Ф. 381:* Архів Українського вільного університету в Мюнхені // Архіви, колекції та зібрання державних, громадських та релігійних установ у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: Путівник. Київ, 2015. С. 73–81.
78. *Кот С., Коренюк Ю.* Михайлівські пам'ятки в російських музеях // Пам'ятки України. 1999. № 1. С. 63–80.
79. *Кочержук М.* Богдан Лепкий і Коломия. До 150-річчя від дня народження письменника // Івано-Франківська обласна організація Національної спілки краєзнавців України. URL: https://ifoonsku.ucoz.ua/news/bogdan_lepkij_i_kolomija_do_150_richchja_vid_dnja_narodzhennja_pismennika_prodovzhennja/2022-11-16-8899
80. *Кошмаль В.* Терапія та утопія: маленька Україна в Регенсбурзі (1945–1949 рр.) // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія. 2015. № 1 (124). С. 26–31.
81. *Красиков М.* Монографія «Покровський собор у Харкові» С. А. Таранушенка і проблема збереження автентичності пам'ятки архітектури // Перші Таранушенківські читання: Зб. матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (14–15 квітня 2023) / Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків, 2023. С. 61–63.
82. *Крізь віки: Київ в образотворчому мистецтві XII–XX ст.* / авт.-упоряд. Ю. В. Белічко, В. П. Підгора. Київ: Мистецтво, 1982. 336 с.
83. *Курінний П.* Історія археологічного знання про Україну / передм. і вступ. стаття П. Горохівського. Вид. 3-тє. Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. 154 с.
84. *Курінний П.* Три роки праці реставраційної майстерні Лаврського музею культур та побуту над консервацією та реставрацією музейних збірок // Український музей. Зб. 1. Репринтне видання 1927 року. Київ: НКПІКЗ, 2007. С. 159–168.
85. *Куток обласної виставки самодіяльного образотворчого мистецтва.* Фото Петрова // Пролетарська правда. 17 жовтня 1937 р. № 240 (4744). С. 4.
86. *Лазаревська К.* Київські цехи в другій половині XVIII та на початку XIX віку // Київ та його околиця в історії і пам'ятках / під ред. М. Грушевського. Київ: Держ. вид-во України, 1926. С. 275–307.

87. *Лебедович І.* Полеві духовники Української Галицької армії. Вінніпег: видав о. Іван Лебедович, 1963. 327 с.
88. Лист П. Курінного проф. Вернеру щодо сприяння виготовлення фотокопій з окремих інвентарних книг, знахідок та негативів, вивезених з київських музеїв. 4 грудня 1946 р. // National Archives and Records Administration, Fold3. URL: <https://www.fold3.com/image/231987771>
89. Малий школяр. Регенсбург, 14 лютого 1948 р.
90. *Марунчак М. Г.* Біографічний довідник до історії українців Канади. Вінніпег: УВАН в Канаді, 1986.
91. *Маруняк В.* Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні. Т. 1: роки 1945–1951. Мюнхен: Академічне вид-во д-ра Петра Беля, 1985. 432 с.
92. *Матов А.* Перед виставкою: роботи художників-самоуків // Більшовик. 14 вересня 1937 р. № 212 (1334). С. 3.
93. *Махун С.* Український Вільний Університет: повернення в Україну // День. 30 травня 2002 р. № 95 (1356).
94. Мистецтво України ХХ століття: каталог / авт. ідеї Т. Лі [та інші]. Київ: [б. в.], 1999. 352 с.
95. Мистці Тернопільщини. Ч. 1. Образотворче мистецтво: бібліогр. покажч. / уклад. В. Миськів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. 496 с.
96. Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві (за археологічними дослідженнями 1996–1999 років) / кол. авторів Г. Івакін, В. Козюба, Л. Чміль та ін. Київ: ІА НАН України, 2023. 544 с.
97. *Михайлов К. А.* Михаил Константинович Каргер (1903–1976). Биографические очерки. Санкт-Петербург: ИИМК РАН, 2023. 114 с.
98. *Мойсеєв М.* Автор скульптури «Сталін» // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2.
99. *Мойсеєв М.* Скульптор з артілі «Червоний бляхар» // Більшовик. 13 вересня 1937 р. № 211 (1333). С. 3.
100. Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Державні зібрання України. Київ: Mesenat, 2010. 524 с.
101. «Наздоганяють». Картина художника-самоука С. Кулягіна // Пролетарська правда. 22 вересня 1937 р. № 219 (4723). С. 4.
102. Наказано не знати: українські археологи в лещатах тоталітаризму. Виставка. Київ: Укр. ін-т нац. пам'яті, 2020. URL: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-nakazano-ne-znaty-ukrayinski-arheology-v-leshchatah-totalitaryzmu>
103. Наказ наркома освіти В. П. Затонського «Про розташування музеїв в м. Києві» за № 588 від 31 травня 1935 р. // ЦДАВО України. Ф. 166. Оп. 11. Спр. 418. Арк. 24.
104. На київській виставці художників-самоуків. Скульптура «Сталін». Фото К. Лішка // Більшовик. 17 жовтня 1937 р. № 240 (1362). С. 2.
105. Народный художник РСФСР профессор Николай Михайлович Чернышев (1885–1973). Сб. материалов и каталог выставки произведений искусства к 90-летию со дня рождения художника / сост. В. П. Лапшин. Москва, 1978. 234 с.

106. Національний музей історії України. Альбом у 2 т. Т. 2. Київ: Мистецтво, 2012.
107. Національний музей Тараса Шевченка. Альбом / упоряд. Т. Андрущенко, С. Гальченко. Київ: Мистецтво, 2002. 224 с.
108. Невичерпні джерела народної творчості // Більшовик. 17 вересня 1937 р. № 215 (1337). С. 2.
109. Негатив 1-го листа інформаційного стенду «Софійський собор у Києві» // НЗСК. Фонди. КП-212, т/№ 187/1.
110. *Нестуля О. О., Верезомська С. Ж.* Федір Людвігович Ернст і його щоденник «Художній відділ» 1925–1933 рр. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 242 с.
111. *Нікітін Д.* До питання про «шляхи малювань Сажина». Оригінали Михайла Сажина у інвентарях Художнього відділу ВІМ та їх побутування // Мистецтво. Музей. Діалоги: наук. щорічник. Вип. 2. Київ: НХМУ, 2023–2024. С. 216–243.
112. Нікомідійське Євангеліє // ІР НБУВ. Ф. 301. Од. зб. 25 л. Арк. 320.
113. *Новицька М. О.* Тематичний килим Радянської України // Вісник Академії архітектури УРСР. 1948. № 4. С. 24–32.
114. *Павленко М.* Музей України: збірка Потоцького // Всесвіт. 1928. № 35. С. 6–7.
115. *Павлова В.* Київський археолог Сергій Вельмін // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Львів, 2015. Вип. 19. С. 82–92.
116. *Павловський В.* Данило Михайлович Щербаківський (1877–1927): його життя та доля // Сучасність. 1978. Ч. 1 (205). С. 31–46.
117. *Павлуцкий Г. Г.* Древнее деревянное церковное зодчество в Юго-западном крае // Деревянные и каменные храмы. Древности Украины / сост. Г. Г. Павлуцкий. Киев: Тип. С. В. Кульженко, 1905. Вып. 1. С. 1–31.
118. *Панькова С.* З музейних практик Михайла Грушевського: Виставка пам'яті Володимира Антоновича. Київ, 2018. URL: <http://immh.kiev.ua/en/z-muzeynih-praktik-mihayla-grushevskogo-br-vistavka-pam-yati-volodimira-antonovicha/>
119. Перед відкриттям виставки // Пролетарська правда. 18 вересня 1937 р. № 216 (4720). С. 3.
120. *Петришин В.* Церква в Угнові // Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник. Український архів. Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 14–18.
121. *Петров Н. И.* Альбом достопримечательностей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. Вып. 1: Коллекция синайских и афонских икон преосвященного Порфирия Успенского. Киев, 1912.
122. *Петров Н. И.* Альбом достопримечательностей Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. Вып. 2: Сорокинско-Филаретовская коллекция русских икон разных пошибов или писем. Киев, 1913.
123. *Петров Н. И.* Указатель Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии. 2-е изд., испр. и доп. Киев: тип. Ун-та св. Владимира, 1897. 292 с.
124. Повідомлення завідувача відділу українського мистецтва Музейної групи м. Києва доцента І. Волянського в Надзвичайну державну комісію з

- встановлення та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників про Державний музей українського мистецтва під час нацистської окупації. Київ, 1.12.1943 // ГАРФ. Ф. Р-7021. Оп. 65. Д. 8. Л. 18–29.
125. Поезії Іванни Савицької. URL: <https://mala.storinka.org/poezii-ivan-ni-sa-vytskoi.html>
126. Порядок перенесення тела т[айного] с[оветника] Н. В. Протасьева // Харьковские ведомости. 29 ноября 1915 г. № 2080. С. 3.
127. Постанова РНК УСРР № 471 від 8 квітня 1938 р. «Про роботу експериментальних майстерень народної творчості при Українському Управлінні в справах мистецтв при РНК УСРР» // ЦДАВО України. Ф. 2. Оп. 7. Спр. 21. Арк. 93–95 (оригінал), 96–97 (завірена копія).
128. Постанова уряду УСРР від 8 лютого 1936 р. про створення Управління в справах мистецтв при РНК УСРР // Збірник законів та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. 1936. № 6. Ст. 24. С. 4–5.
129. *Похилевич Л.* Сказания о населенных местностях Киевской губернии. Киев, 1864. 764 с.
130. *Преловська І. М.* Архівно-слідча справа протоієрея УАПЦ Юрія Красицького як джерело до вивчення Софійського осередку Української Автокефальної Православної Церкви у 1920-х роках // Лаврський альманах. 2008. Вип. 22. С. 93–102.
131. *Преловська І. М.* Передумови, обставини організації та перші кроки функціонування Софійського державного архітектурно-історичного музею-заповідника. Київ, 2015. 263 с.
132. Протокол № 2 засідання науково-методичної ради та експертно-перевірочної комісії ІР НБУВ. Київ, 15.02.2003 // ІР НБУВ. Ф. 38. Справа фонду. Арк. 45–47.
133. Путеводитель по историко-революционным памятникам г. Киева / сост. Ц. М. Фрадкина. Киев: Политиздат при ЦК КП(б)У, 1940.
134. *Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С.* Документи свідчать: вивезення на Захід збірок Крайового музею до- і ранньої історії в Києві у 1943–1945 рр. // Український археографічний щорічник. Нова серія. 2018. Вип. 21/22. С. 799–860.
135. *Радієвська Т., Себта Т., Сорокіна С.* З історії зібрань Національного музею історії України: переміщення на Захід та реституція збірок у 1943–1948 рр. // Науковий вісник Національного музею історії України. 2018. № 3. С. 15–52.
136. *Рахно О.* «Історіограф Чернігівської губернії» (О. І. Ханенко) // Краєзнавство. 2009. № 3–4. С. 228–233.
137. Регенсбург. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. Статті. Спогади. Документи / голова ред. кол. Омелян Кушнір. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто: Наукове товариство ім. Шевченка, 1985.
138. Реєстр археологічних експонатів УКМ, направлених на ювілейну виставку ВУАН, чернетка супровідного листа Б. Безвенглинського, відповідь з ВУАК від 26 квітня 1931 р. про отримання 6 ящиків експонатів // УКМ. Фонди. Інвентарна книга № 1. № 4790. Арк. 6/№.

139. *Рекрут В.* Іполит Зборовський (1875–1937): на перехресті двох епох. Вісниця: Меркьюрі-Поділля, 2014.
140. Рисунок и акварель русских художников второй половины XVIII – начала XX вв.: каталог выставки / сост. М. Д. Факторович. Киев: Мистецтво, 1964. 79 с.
141. Різьба на дереві «На сінокосі» – робота Количева П. Г. // Більшовик. 27 липня 1937 р. № 171 (1293). С. 3.
142. «Ріпка» – експонат першої обласної виставки образотворчого мистецтва Київщини // Більшовик. 2 вересня 1937 р. № 202 (1324). С. 4.
143. Розписка В. Леника про безкоштовну передачу Державній службі контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України архівних документів УВУ. Мюнхен, 17.12.2001 // ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 12.
144. Розписка Г. І. Божук, керівниці відділу формування Національного архівного фонду України та діловодства Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного про прийняття на реставрацію 41 негатива на склі та фотографії з фонду № 381 ІР НБУВ. Київ, 27.02.2006 // ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 51.
145. Розписка про передачу Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України архіву П. Курінного (негативи на склі) та архіву УВУ (документи, книги) і прийняття їх ІР НБУВ. [Київ], 18.04.2002 // ІР НБУВ. Ф. 381. Справа фонду. Арк. 14.
146. *Романова О., Станиціна Г.* Стародавній Єгипет у Києві: відображення на склі (колекція скляних фотонегативів Наукового архіву Інституту археології НАН України) / НАН України. Ін-т археології, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського. Київ, 2021. 336 с.
147. Русские народные картинки. Атлас / собрал и описал Д. А. Ровинский. В 3 т. Т. 1. Ч. 1. Спб.: Экспедиция заготовления государственных бумаг, 1881. № 1–135.
148. Русские народные картинки / собрал и описал Д. А. Ровинский. Книги I–V. Кн. I. Сказки и забавные листы. Спб.: Типография Императорской академии наук, 1881. 510 с.
149. Саморобний годинник // Пролетарська правда. 3 вересня 1937 р. № 203 (4707). С. 4.
150. *Сапожников С. А.* Шевченко, Бларамберги и Мавромихали. Москва–Оренбург: Витязь-пресс, 1999. 64 с.
151. *Світлична Н. О.* Невідомі матеріали з фотоколекції І. В. Могилевського (за матеріалами фотозбірки «Негативи» Національного заповідника «Софія Київська») // Софійські читання. Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Духовний потенціал та історичний контекст християнського мистецтва» (Київ, 28–29 травня 2009 р.). Київ: Горобець, 2010. С. 348–351.
152. Світлої пам'яті: інженер Григорій Комаринський // Націоналістичний портал. 11.10.2019. URL: <https://ukrnationalism.com/news/nationalist-movement/3861-svitloi-pam-inzhener-hryhorii-komarynskyu.html>
153. Святий Київ наш великий: малюнки Тараса Шевченка та його сучасників / упоряд. М. Скиба, В. Яцюк, В. Підгора. Київ: Мистецтво, 2004. 176 с.

154. *Сєбта Т.* Вилучення у тимчасове користування творів мистецтва з київських художніх музеїв під час нацистської окупації // Український археографічний щорічник. Нова серія. 2020. Вип. 23–24. С. 453–504.
155. *Сєбта Т.* З історії переміщень культурних цінностей із зібрань київських музеїв під час та після нацистської окупації (1941–1959) // *Ucraina Magna*. 2022. Vol. IV. С. 121–163.
156. *Сєбта Т. М.* Києво-Печерська Лавра на початку Німецько-радянської війни та під час нацистської окупації (1941–1943) // *Києво-Печерська Лавра у часи Другої світової війни. Дослідження. Документи / упоряд. Т. М. Сєбта, Р. І. Качан.* Київ: Вид. Олег Філюк, 2016. С. 13–92.
157. *Сєбта Т. М.* Мюнхенська систематична Картотека власності мистецьких об'єктів (1945–1952): перспективи дослідження повоєнної реституції українських культурних цінностей // *Загартована історією: Ювілейний збірник на пошану проф. Надії Іванівни Миронець з нагоди 80-ліття від дня народження: зб. наук. пр. / упоряд. В. Піскун.* Київ, 2013. С. 221–236.
158. *Сєбта Т., Сорокіна С., Тарасенко М.* Фотонегативи давньоєгипетської збірки Центрального історичного музею ім. Т. Г. Шевченка: рецензія на монографію Романової О. О. і Станиціної Г. О. «Стародавній Єгипет у Києві: відображення на склі (колекція скляних фотонегативів Наукового архіву Інституту археології НАН України)». Київ, 2021 // *Археологія*. 2023. № 2. С. 55–97.
159. *Сєбта Т.* Українські культурні цінності в Німеччині: фотозбірка Національного заповідника «Софія Київська» // *Софійський часопис: зб. статей за матеріалами VIII міжнародної науково-практичної конференції «Софійські читання»* (м. Київ, 26–27 листопада 2015 р.). Харків: ФОП Дюнова, 2017. Вип. 1. С. 362–373.
160. *Селівачов М.* Десять тисяч негативів унікального фотоархіву // *Народна творчість та етнографія*. 2006. № 3. С. 93–95.
161. *Селівачов М.* Як зберегти унікальний фотоархів? // *Ант. Вісник археології, мистецтва, культурної антропології*. 2006. Вип. 16–18. С. 163–167.
162. *Скальковский А. А.* История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского. На основании подлинных документов Запорожского Сечевого архива. Ч. 1–3. 2-е изд. Одесса, 1846.
163. *Склярова І.* Лепкий Богдан. Сторінки з життя // Персональний сайт Івanni Склярової. URL: <https://ivanna-site.in.ua/vidomi-ukrajintsi/925-lepkyi-bohdan-storinky-z-zhyttia>
164. *Сокіл П.* Павло Платонович Потоцький (вінок на могилу) // *Віра*. 2003. Ч. 2 (110). С. 19–20.
165. Спецфонд 1937–1939 років. З колекції НХМУ: каталог / автор-упоряд. Ю. Литвинець. Київ: Фенікс, 2016.
166. *Станиціна Г.* «Скарби на склі»: колекція фотонегативів з фондів Наукового архіву Інституту археології НАН України // *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині / НАН України. Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича.* Львів, 2017. Вип. 21. С. 198–213.
167. *Таранушенко С.* Покровський собор у Харкові. Харків, 1923.

168. Тарас Шевченко: збірник / за ред. Е. Григорука, П. Філіповича. Київ: Державне видавництво, [1921].
169. *Торгало Ю. В.* Петро Петрович Курінний. Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. 134 с.
170. Указатель Церковно-археологического музея при Киевской духовной академии / сост. Н. И. Петров. 2-е изд. Киев, 1897.
171. Украинское народное искусство: ковроделие, ткачество, вышивка, роспись, гончарные изделия: Альбом / ред. П. А. Полуянов. Москва—Ленинград: Гос. изд-во «Искусство», 1938.
172. Українське малярство XVII—XX сторіч. Провідник по виставці. Виставка присвячена тридцятирічному ювілею Всеукраїнського музею ім. Т. Г. Шевченка (1899—1929) / від ред. й з вступ. нарисом Ф. Ернста. Київ, 1929.
173. Український державний музей // Молодняк. 1937. № 4. С. 140—141.
174. Український мартиролог ХХ ст. Документи ДА Івано-Франківської обл. URL: <https://archives.gov.ua/um.php?p=7&a=33&id=17763>
175. Український табір ДП в Авґсбурзі. Спомини. Документи. Світлини / упоряд. В. Сергійчук. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2020. 402 с.
176. Уманський краєзнавчий музей. Фондова книга № 1 (інв. № 4790).
177. *Федорова Л. Д.* Діяльність Київського художньо-промислового і наукового музею та Історичної секції ВУАН зі створення Музею Києва // Праці Центру пам'яткознавства. 2011. Вип. 19. С. 116—129.
178. *Федорук О.* Шевченківська виставка 1920 року в Києві: до історії двох світлин // Пам'ятки України. 2014. № 1 (198). С. 56—59.
179. Фото. «В. Е. Данилевич, К. Г. Ганнинг-Дуклау, Ф. И. Янушпольская, А. Д. Вадковская, С. Н. Баумштейн, В. Е. Козловская, Л. Н. Кудь, Е. П. Джутьева». 27 травня 1915 р. // ІР НБУВ. Ф. ХХІХ. Спр. 1843. Арк. 1.
180. Фото. Кримськотатарська дівчина в національному вбранні. «Центральная фотография в Феодосии», 10 лютого 1912 р. URL: <https://riamediabank.ru/media/25779.html>
181. *Ходак І. О.* Наталя Коцюбинська і Кабінет українського мистецтва Всеукраїнської академії наук (з історії вітчизняного мистецтвознавства 1920-х — початку 1930-х років). Київ: ІМФЕ ; Харків: Видавець Олександр Савчук, 2017. 448 с.
182. Чернетка повідомлення, надісланого С. С. Гамченком до Президії ВУАК, про археологічні дослідження 1929 р. на Ізюмщині, Шевченківщині (Черкащині), Шепетівщині та Тульчинщині із зазначенням складу експедицій // ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 102, № 7.
183. Чернетки короткого звіту С. С. Гамченка про археологічні дослідження, здійснені за відкритими листами № 270, 271, 272, 273, 319 протягом 1929 р.: «Коротке повідомлення про археологічні дослідження р. 1929 на Україні т. Гамченка С. С.» від 30 грудня 1929 р. із супровідною документацією // ІА НАН України. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 102, № 13.
184. *Черняков І. Т.* Вікентій Хвойка (1850—1914). Київ: Архетип, 2006. 200 с.
185. Шевченківська енциклопедія в 6 томах. Т. 6: Т—Я / редкол.: М. Г. Жулинський (голова). Київ: Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, 2015.
186. *Шевченко Т. Г.* Укріплення Раїм. Вид з верфі на Сир-Дар'ї // Ізборник. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8009.htm>

187. *Шевченко Т. Г.* Днювання експедиційного транспорту в степу // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8008.htm>
188. *Шевченко Т. Г.* Казахи в юрті // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8014.htm>
189. *Шевченко Т. Г.* Портрет М. Ісаєва // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8054.htm>
190. *Шевченко Т. Г.* Портрет О. П. Бларамберг // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8049.htm>
191. *Шевченко Т. Г.* Форт Кара-Бутак // *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev8003.htm>
192. *Шип Н.* Наукова еволюція Василя Данилевича в часі та українському просторі (кінець XIX – 30-ті роки XX століття): монографія / НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2023.
193. *Шленский Д.* Судьбы Андреевского спуска. Киев: Музей Однієї вулиці, 2016. 240 с.
194. *Шиманський С.* Село Шевченкове сьогодні (фотонарис) // *Український фольклор*. 1937. Кн. 2. С. 153–167.
195. *Щербаківський Д.* Реліквії старого київського самоврядування // Київ та його околиця в історії і пам'ятках / під ред. М. Гушевського. Київ: Держ. вид-во України, 1926. С. 217–264.
196. *Юркова О.* Діяльність Комісії Києва і Правобережжя ВУАН мовою документів (частина 1: Протоколи засідань Комісії за 1924–1925 рр.) // *Київські збірники історії, археології, мистецтва та побуту: наук. зб. Зб. 2*. Київ: Центр консервації предметів археології, 2021. С. 19–73.
197. *Якимова О.* Поліхромії церкви Різдва Богородиці міста Угнева Львівської області в контексті формотворчих пошуків першої третини XX століття // *Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 11. С. 112–117.
198. *Яненко А.* Історія музейної археології УСРР (1919–1934). Київ: НКПІКЗ, 2016.
199. *Яненко А.* Археологічний музей Всеукраїнської академії наук: дослідження і матеріали. Київ: НКПІКЗ, 2017.
200. *Ячменьов Н., Молчановський Ф.* Нові археологічні розкопки у Києві // *Соціалістичний Київ*. 1936. № 7–8. С. 57–60.
201. *U. Patzke, M. Szafowal, R. Yaremko* (Hrsg.). *Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011*. München: Druckerei und Verlag Steinmeier, 2011. 828 S.
202. *V. Pavlovsky.* *Damian Horniatkevych (1892–1980)* // *The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States*. Vol. XIV. 1978–1980. No. 37–38. P. 333–335.
203. *H. R. Seitz.* *Das Fürstliche Renaissanceschloß zu Höchstädt a.d. Donau – seine Baugeschichte und seine (ost)europäische Bezüge*. Weißenhorn: Anton H. Konrad Verlag, 2009. 234 S.

СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Дам'ян Горняткевич. *Краків, 1942 р.* (З родинного архіву Андрія Дам'яновича Горняткевича, м. Едмонтон).
2. Портрет Марії Горняткевич (уродж. Джаловської), матері Дам'яна Горняткевича. Худ. Д. Горняткевич, полотно, олія, 131 × 83 см, 1930-ті, 1950-ті рр. *Фото Романа Петріва, Едмонтон (Канада), 19 червня 2010 р.* (Портрет і фото з власності Андрія Дам'яновича Горняткевича, м. Едмонтон).
3. Марія Горняткевич (уродж. Джаловська), мати Дам'яна Горняткевича. Краків (?), 1920-ті рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26. № 1282).
4. Дам'ян Горняткевич в домашньому інтер'єрі, ймовірно, свого помешкання на вул. Любельській, 3 у Кракові. *Краків (?), пер. пол. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19. № 945).
5. Дам'ян Горняткевич зі старшим братом Миколою. *Пер. пол. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26. № 1264).
6. Брати Дам'ян, Іван і Микола Горняткевичі в домашньому інтер'єрі, ймовірно, на вул. Любельській, 3 у Кракові. *Краків (?), пер. пол. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12. № 546).
7. Сестри (?) Дам'яна Горняткевича. 1920-ті рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26. № 1266).
8. Микола і Дам'ян Горняткевичі з невідомими. *Пер. пол. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17. № 847).
9. Дам'ян Горняткевич в гостях у родини письменника Богдана Лепкого. *Краків, др. пол. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 18. № 899).
10. Дам'ян Горняткевич, студент Краківської академії мистецтв, разом зі своїми однокурсниками. *Краків, кін. 1910-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24. № 1169).
11. Дам'ян Горняткевич біля своїх студентських робіт. *Краків, кін. 1910-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16. № 809).
12. Професор Краківської академії мистецтв Станіслав Камоцький (3-й праворуч) зі своїми студентами на літньому пленері в селі. Четвертий праворуч — Дам'ян Горняткевич. *Поч. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 18. № 907).
13. Дам'ян Горняткевич з товаришами на зимовому пленері в селі. *Поч. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14. № 698).
14. Проф. Станіслав Камоцький серед своїх студентів. Стоїть перший ліворуч Дам'ян Горняткевич. *Поч. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14. № 706).
15. Вечірка студентів Краківської академії мистецтв курсу проф. Станіслава Камоцького (4-й праворуч у верхньому ряду). Дам'ян Горняткевич 2-й ліворуч у верхньому ряду. *Поч. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17. № 845).
16. Дам'ян Горняткевич біля стенду своїх студентських робіт. *Краків, поч. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19. № 957).
17. Дам'ян Горняткевич. Лісовий струмок напровесні. Полотно, олія. 1922 р. *Фото 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19. № 956).

18. Поліхромний розпис частини вівтарної бані церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угневі, виконаний Д. Горняткевичем та його помічниками. *Фото О. Дикого, 1935–1936 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1213, 1214; опубліковано: *Горняткевич Д. До історії найновішого іконопису Угнівської церкви // Угнів та Угнівщина: історико-мемуарний збірник. Український архів.* Т. XVI. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1960. С. 24–25).
19. Поліхромний розпис частини вівтарної бані церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угневі, виконаний Д. Горняткевичем та його помічниками (продовження, див. початок іл. 18). *Фото О. Дикого, 1935–1936 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1214; опубліковано: там само).
20. Дам'ян Горняткевич за розписом церкви Різдва Пресв. Богородиці у м. Угнів. Розпис Євхаристії. *Фото О. Дикого, 1934–1935 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14, № 699).
21. Група молодих художників на чолі з Д. Горняткевичем під час розпису сюжету «Євхаристія» в Угнівській церкві Різдва Пресв. Богородиці та о. Олександр Трешневський, парох церкви. *Фото О. Дикого, 1934–1935 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14, № 702).
22. Отець Олександр Трешневський, парох Угнівської церкви Різдва Пресв. Богородиці, разом з дружиною Марією (уродж. Дрималик) та донькою Іванною Трешневською (у шлюбі Савицька). *Немирів на Львівщині, 1935/1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 829).
23. Родина о. Олександра Трешневського (дружина Марія і донька Іванна) в гостях у рідного брата о. Олександра – о. Романа Трешневського та його дружини Софії (уродж. Павлюк). *Немирів на Львівщині, 1935/1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12, № 540).
24. Дам'ян Горняткевич з нареченою Дарією Брикович разом з родичами на велопрогулянці. Серед присутніх: Роман Брикович, рідний брат Дарії, з нареченою Євгенією (Нусею) Нич, рідна сестра Дарії та Романа – Марія Брикович і двоюрідна сестра Оріся Брикович. *Село Кривеньке на Тернопільщині, 11 вересня 1928 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1267; відбиток зберігається в родинному альбомі Романа Бриковича в Канаді).
25. Те саме товариство велопрогулянки перед будинком приходства. Серед присутніх: о. Іван Брикович, син Роман Брикович, доньки Дарія і Марія Бриковичі, двоюрідна сестра Оріся Брикович, Євгенія (Нуся) Нич та Дам'ян Горняткевич. *Село Кривеньке на Тернопільщині, 11 вересня 1928 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1272).
26. Дам'ян Горняткевич з нареченою Дарією Брикович та її рідною сестрою Марією (?) на ганку приходства о. Івана Бриковича. *Село Кривеньке на Тернопільщині, кін. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1273).
27. Дам'ян Горняткевич з дружиною Дарією (уродж. Брикович). *1934–1936 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 14, № 704).
28. На ганку приходства члени родини та близькі о. Івана Бриковича, які зібралися з нагоди його 60-літнього ювілею. Серед гостей: Ілярій Матвійович Брикович, рідний брат о. І. Бриковича; діти о. Івана Бриковича – Роман Брикович з дружиною Євгенією (уродж. Нич), Марія з чоловіком Богданом Бахталовським, Дарія з чоловіком Дам'яном Горняткевичем; його

- племінниця Оріся Іляріївна Брикович. *Село Кривеньке на Тернопільщині, 1935 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1270, 1271).
29. Те саме товариство, вже в меншому складі, перед будинком приходства о. Івана Бриковича. Ювіляр о. І. Брикович і його дружина Олена (уродж. Кисілевська), їхні діти: Марія з чоловіком Богданом Бахталовським, Дарія з чоловіком Дам'яном Горняткевичем, Роман з дружиною Євгенією (уродж. Нич). *Село Кривеньке на Тернопільщині, 1935 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1271).
30. Три послідовних кадри (30а, 30б, 30в) одного фрагмента плівки, присвячені сину Дарії і Дам'яна Горняткевичів – Андрію. Родина Горняткевичів на ганку та на веранді будинку по вул. Генерала Юзефа Бема, 24 в м. Седльці, де вона мешкала у сестри Д. Горняткевича Юлії. *Седльці (Польща), 1940 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1231).
31. Українська народна школа ім. митрополита Андрея Шептицького в Регенсбурзі. 1946/1947 рік навчання, 1А клас. В центрі сидять: вчителька Марія Голуб, катехит римо-католицький священник о. Пантелеймон Шпилька, директор школи Юрій Теодорович. *Регенсбург, 1946 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 802).
32. Українська народна школа ім. митрополита Андрея Шептицького в Регенсбурзі. 1946/1947 рік навчання, 1Б клас. В центрі сидять: вчителька Любов Данилович, катехит римо-католицький священник о. Пантелеймон Шпилька, директор школи Юрій Теодорович. *Регенсбург, 1946 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 833).
33. Об'ява Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в Регенсбурзі про святкове відзначення Шевченківських днів (роковин) у неділю 23 березня 1947 р. *Регенсбург, 1947 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1252).
34. Об'ява Комітету бездержавних українців в Регенсбурзі про святковий захід 16 і 17 березня 1946 р., присвячений пам'яті Тараса Шевченка. *Регенсбург, 1946 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12, № 591).
35. Майстерня забавок українського табору переміщених осіб (ДіПі) в Регенсбурзі. Крайня праворуч завідувачка майстерні Стефанія Нагірна. *Регенсбург, 1946–1949 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 828; опубліковано: Регенсбург. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни. Статті. Спогади. Документи. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто: НТШ, 1985. С. 406).
36. Майстер та його учні у шевській майстерні в українському таборі переміщених осіб. *Аугсбург(?), др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 7, № 315).
37. Молодята після вінчання у Свято-Покровській церкві УАПЦ в українському таборі «Зомме Казерне». Царську Брану прикрашає великий вирізьблений тризуб. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 3, № 141).
38. Урочиста служба на Вербну неділю (у Галичині ще «Квітна неділя») у Свято-Покровській церкві УАПЦ. Править о. Г. Тимківський. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 11, № 527).

39. Медпрацівники української таборової лікарні. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 11, № 526).
40. Екзаменаційна комісія та випускниці курсів крою та шиття в українському таборі «Зомме Казерне». За столом третя ліворуч співробітниця ЮНПРА місіс С. Колдвел. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 11, № 530; опубліковано: Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 142).
41. На таборовій площі в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 9, № 427).
42. На таборовій площі в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 2, № 83).
43. Під час Різдвяних свят. Обабіч двох пар, що фотографуються, група коледжників Аугсбурзького осередку СУМу. *Аугсбург, січень 1947 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 18, № 921; див. схоже фото: Український табір ДП в Аугсбурзі... С. 113).
44. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 5, № 228).
45. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 13, № 618).
46. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 7, № 304).
47. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 11, № 502).
48. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 10, № 458).
49. Мешканці українського табору ДіПі «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, *др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 13, № 608).
50. Молодята. Американський військовий та українка. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 15, № 755).
51. Українське весілля на чужині. *Аугсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 4, № 194).
52. Святкування Різдва. *Аугсбург / Регенсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 7, № 313).
53. Святкування Великодня. *Аугсбург / Регенсбург, др. пол. 1940-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1182).
54. Сергій Гамченко за робочим столом. На столі щоденник з написом «1929 г.». *Фото 1929/1930 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 825).
55. Учасники археологічних розкопок на території садиби В. П. Трубецького по вул. Короленка (нині Володимирська), 3 у Києві: Левко Кістяківський, Сергій Гамченко (керівник), Наталя Коцюбинська, Олексій Новицький. *1927 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 868; опубліковано: Наказано не знати: українські археологи в лещатах тоталітаризму. Виставка. Київ: Український інститут національної пам'яті, 2020. URL: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-nakazano-ne-znaty-ukrayinski-arheology-v-leshchatah-totalitaryzmu>).
56. Учасники археологічних розкопок трипільського поселення біля с. Стіна на Вінниччині: Олена Лагодовська, Сергій Гамченко (керівник), Михай-

- ло Макаревич. *Фото І. Зборовського, 1929 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 814).
57. Учасники археологічних розкопок трипільського поселення біля с. Стіна на Вінничині: Олена Лагодовська, Сергій Гамченко (керівник), Іполит Зборовський. *Фото М. Макаревича, 1929 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 867; опубліковано: *Рекрут В.* Іполит Зборовський (1875–1937): на перехресті двох епох. Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2014. С. 6/№).
58. Учасники археологічних досліджень могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині: Сергій Гамченко (керівник), Олена Лагодовська, Дмитро Бочков, директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка, Віра Ткаченко, завідувачка історично-культурного відділу названого музею. *Фото М. Макаревича, 1929 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 870).
59. Ті самі учасники археологічних розкопок могильника черняхівської культури біля с. Маслове на Черкащині (Іл. 58). Долучився Михайло Макаревич. *1929 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 871; опубліковано: *Яненко А.* Історія музейної археології УСРР (1919–1934). Київ: НКПІКЗ, 2016. С. 94).
60. Сергій Гамченко та Олена Лагодовська за розгляданням археологічних артефактів у вітрині. *Кін. 1920-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1164).
61. Керівник археологічних розкопок Сергій Гамченко, директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка Дмитро Бочков та завідувачка історично-культурного відділу музею Віра Ткаченко серед вихованців дитбудинку. *Черкащина, 1929 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 869).
62. Розкопки в садибі Десятинної церкви під керівництвом Дмитра Мілеєва. Розчистка поховання. Помічник Сергій Вельмін з зошитом в руках біля поховання між двома землекопами, його батько протоієрей Петро Дмитрович Вельмін, один з братів С. Вельміна. *Київ, 1910 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 873).
63. Кавалер ордена Червоного Прапора Микола Іванович Ячменьов, в. о. директора ІМК АН УСРР, Надія Йосипівна Байорис та інші на території садиби М. Петровського, відведеній під будівництво Художньої школи (нині будинок НМІУ, вул. Володимирська, 2). *Київ, травень 1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 872).
64. Учасники спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІМК АН СРСР під керівництвом Михайла Каргера під час розкопок в садибі Слюсаревського (?) (за даними обкладинки): В. Гончаров, І. Іванцов, В. Довженок, Є. Махно, І. Шаскольський, Г. Корзухіна. *Київ, 1939 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1166).
65. Ті самі учасники (І. Іванцов, В. Гончаров, В. Довженок, Є. Махно, Г. Корзухіна, І. Шаскольський) з робітниками спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІМК АН СРСР на чолі з М. Каргером під час розкопок Десятинної церкви. *Київ, 1939 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1165; опубліковано: *Михайлов К. А.* Михаил Константинович Каргер (1903–1976). Биографические очерки. Санкт-Петербург: ИИМК РАН, 2023. С. 102).

66. Експозиція Київського державного музею російського мистецтва (нині КНКГ) 1920–1930-х рр. Ліворуч по центру картина В. Г. Худякова «Гра в кулі» (1860 р., полотно, олія, 149 × 198). На фронтальній стіні копія невідомого художника сер. XIX ст. картини П. А. Федотова «Сватання майора» (59 × 74,5 см, полотно, олія), які нині у збірці КНКГ (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1195).
67. Дубовської Микола Никанорович (1859–1918). Зима. 1890 р. Полотно, олія. 55 × 75 / 59 × 75 см. *Фото 1920–1930-х рр.* До війни картина належала до збірки Київського державного музею російського мистецтва (нині КНКГ), інв. № 1760, нині вважається втраченою (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1095).
68. Виставка творів Івана Шишкіна (1832–1898) у Київському державному музеї російського мистецтва (нині КНКГ) до 40-річчя з дня його смерті. На стенді вгорі ліворуч картина «Разливы рек, подобные морям...». 1890 р. Папір, соус, вугілля, туш, перо, білило; 47 × 71 см (нині у збірці КНКГ). *Київ, 1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1196).
69. Виставка творів Івана Шишкіна (1832–1898) у Київському державному музеї російського мистецтва (нині КНКГ) до 40-річчя з дня його смерті. Виставлено рисунки, ескізи художника. *Київ, 1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1197).
70. Вісім ікон із зібрання Церковно-археологічного музею, які з 1923 р. перебували у збірці Лаврського музею культів та побуту, потім Центрального антирелігійного музею УРСР (нині НЗКПЛ). *Київ, 1920–1930-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1009):
- 70/1. «Богородице, за тебе радіє». Строгановське друге письмо, XVII ст., 53,3 × 36,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/2. Богоявлення Господнє. Московське друге письмо, XVII ст., 31,1 × 26,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/3. Спас Емануїл, XV ст., 43 × 33 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/4. Богоявлення Господнє, XVI–XVII ст., 27 × 15,6 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/5. Господь Вседержитель. Фрязьке письмо, XVII ст., 31,1 × 26,7 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/6. Свв. чудотворці Прокопій та Іоан Устюзькі. Устюзьке письмо, XVII ст., 35 × 31,1 см. З Сорокінсько-Філаретівської збірки ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/7. Богородиця з Деїсусного ряду, XV ст., 31 × 21 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині вважається втраченою.
 - 70/8. Богородиця з немовлям, VI ст., дерево (модрина), воскові фарби, 35,4 × 20,6 × 0,75 см. Зі збірки єпископа Порфирія (Успенського) ЦАМ. Нині в НММХ, інв. 112 ЖК
71. Луїджі Іоріні. Бюст Володимира Антоновича (1834–1908). Мармур. 1892 р. Один з експонатів пропам'ятної виставки, приуроченої до 20-річчя з дня

- смерті Володимира Антоновича. *Фото М. Ташкера, 1928 р.?* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1038).
72. Вікентій Хвойка (1850–1914). *Фоторепродукція 1920–1930-х рр.* останнього відомого портрета вченого (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 826; опубліковано: *Черняков І. Т. Вікентій Хвойка (1850–1914).* Київ: Архетип, 2006. С. 151).
73. Федір Кіндратович Вовк (1847–1918). *Поч. 1900-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 818).
74. Федір Вовк з донькою Галиною (1896–1966). *Поч. 1900-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 817).
75. Два античні, глиняний і теракотовий, світильники. Рим, I–II ст. н. е. Вид *en face*. Київ, *др. пол. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1023).
76. Античні, глиняний і теракотовий, світильники денцями догори. Рим, I–II ст. н. е. Київ, *др. пол. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1020).
77. Античні, глиняний і теракотовий, світильники. Рим, I–II ст. н. е. Вид збоку. Київ, *др. пол. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1022).
78. Привілей Великого князя Литовського, Руського і Жемайтійського Олександра господарського писарю Івану (Яну) Семеновичу Сапезі на маєтки (пустовщини) у Браславському повіті Віленського воєводства взамін втрачених в ході московсько-литовських воєн маєтків у Смоленській землі. *Вільно, 4 травня 1500 р.* Оригінал. Латинська мова. Пергамент. Київ, 1920–1930-ті рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1026).
79. Шкатулка-релікварій (передня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1027).
80. Шкатулка-релікварій (задня панель). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1028).
81. Шкатулка-релікварій (вид збоку). Дерево, мідь, виїмчата емаль. Лімож, Франція. XII–XIII ст. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1029).
82. Записка секретаря ВУІМ Є. Дзбановського до завідувача історико-побутового відділу музею від 13 лютого 1926 р. про передачу в дар від В. Козловської археологічних знахідок. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1032).
83. Три фрагменти орнаментованої глиняної кераміки (стінки посудин). *Фото 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1037).
84. Експозиція 2-ї зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 Києво-Печерської Лаври (на той час ВМГ), 2-й поверх. Київ, 1929–1934 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1198).
85. Фрагмент експозиції 2-ї зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. Ліворуч попід стіною прапор Сенчанської сотні Лубенського полку, XVIII ст., шовк, олія, шитво, 162 × 101,5 см (нині у збірці НМІУ, інв. № Т-5828). На підлозі на підставці у рамі картина на блясі «Киргиз на коні», який стріляє з лука, невідомого художника (бляха,

- олія, без рами 33 × 26 см, в рамі 48,5 × 41 см), нині вважається втраченою. *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1199).
86. Експозиція головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. Біля стіни набірний буфет XVII ст., попід стіною на стільцях п'ять портретів козацької старшини. З них: 1) полковника Прилуцького *Івана Стороженка* (бл. 1620–1693), 2) полковника Чернігівського *Павла Полуботка* (бл. 1660–1724), 3) сотника Ічнянського *Григорія Стороженка* (бл. 1680–1745), 5) полковника Переяславського *Семена Сулими* (бл. 1704–1766). *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1200; опубліковано фрагмент: *Сокіл П. Павло Платонович Потоцький* (вінок на могилу) // Віра. 2003. Ч. 2 (110). С. 20; *Білокін С. І. Музей України* (збірка П. Потоцького): Дослідження, матеріали : монографія. 3-тє вид., доп. Київ: НКПІКЗ, 2006. С. 180).
87. Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ з видом на іншу залу, 2-й поверх. *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1201).
88. Фрагмент експозиції головної зали Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ, 2-й поверх. На стіні картина Шарлеманя Адольфа Йосиповича «Горный Дубняк 12 октября 1877 р.», 1887 р., полотно, олія, 215 × 353 см, інв. № 43 (ст. № 338). *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1202; опубліковано в обрізаному вигляді: *Сокіл П. Павло Платонович Потоцький* (вінок на могилу) // Віра. 2003. Ч. 2 (110). С. 20; *Білокін С. І. Музей України* (збірка П. Потоцького): Дослідження, матеріали : монографія. 3-тє вид., доп. Київ: НКПІКЗ, 2006. С. 171).
89. Бібліотека (?) Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ на 1-му поверсі з довгим столом по центру, накритим тканим килимом. На столі розсипана стопка брошур, вгорі висять картини. На стільці спиною до фотографа чоловік, одягнутий в пальто, дістає щось з полиці. *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1203).
90. Фрагмент експозиції Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ в коридорі на 1-му поверсі. *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1204).
91. Фрагмент експозиції Музею України (збірка П. Потоцького) у корп. 6 КПЛ в коридорі на 1-му поверсі. *Київ, 1929–1934 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1205).
92. Ймовірно, розгромлене приватне помешкання Павла Платоновича Потоцького у корп. 6 КПЛ після його арешту. *Київ, 1938/1939 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1206).
93. Харків. Велелюдна жалобна процесія перенесення на вокзал з церкви Різдва Пресв. Богородиці (нова Каплунівська церква) гроба з тілом померлого 26 листопада 1915 р. від висипного тифу харківського губернатора Миколи Васильовича Протасьєва для подальшого перевезення і поховання у Москві (Новодівоче кладовище). *Харків, 29 листопада 1915 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1148).
94. Фоторепродукція 1941 р. (?). План о. Мала Хортиця та замку Д. Вишневецького. 1556–1557 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1086).

95. Фоторепродукція 1941 р. (?). План Запорозької Січі на о. Томаківка. 70–80-ті рр. XVI ст. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1081).
96. Фоторепродукція 1941 р. (?). Базавлуцька Запорозька Січ. 1593–1638 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1087).
97. Фоторепродукція 1941 р. (?). Чортомлицька Запорозька Січ. 1652–1709 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1079).
98. Фоторепродукція 1941 р. (?). Кам'янська Запорозька Січ. 1709–1711 рр., 1730–1734 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1076).
99. Фоторепродукція 1941 р. (?). Олешківська Запорозька Січ. 1711–1728 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1077).
100. Фоторепродукція 1941 р. (?). Нова (Покровська) Запорозька Січ. 1734–1775 рр. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1083).
101. Фоторепродукція 1920–1930-х рр. Члени організаційного комітету Шевченківської виставки 1920 р. у Києві: Володимир Міяковський, Юрій (Георгій) Красицький, Данило Щербаківський, Юхим Михайлів, Павло Зайцев, Володимир Вайсблат (псевд. Олександр Гер), невідомий, Б. Вольський (?) в будинку Вользько-Камського комерційного банку на Хрещатику, 8Б (нині 10), в якому 9 березня 1920 р. відкрилася названа виставка. *Київ, березень 1920 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 830; опубліковано: Федорук О. Шевченківська виставка 1920 року в Києві: до історії двох світлин // Пам'ятки України. 2014. № 1 (198). С. 56).
102. Дарохранильниця. XVIII ст. Олово. Чигиринський пов. (Черкащина). Фото Г. Павлуцького, поч. 1900-х рр. *Фоторепродукція 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1139; опубліковано: Павлуцький Г. Г. Древнее деревянное церковное зодчество в Юго-западном крае // Деревянные и каменные храмы. Древности Украины / сост. Г. Г. Павлуцкий. Вып. 1. Киев: Тип. С. В. Кульженко, 1905. С. 1).
103. Дарохранильниця. Олово. 25 × 15 см. *Фото 1900–1910-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1141).
104. Дарохранильниця. Олово. XVIII ст., с. Гусине Вереміївської вол. Золотоніського пов. Полтавської губ. (затоплене на поч. 1960-х рр. водами Кременчуцького водосховища). 38 × 18,5 × 12 см. Надійшла до Київського художньо-промислового і наукового музею не пізніше 1910 р. Експедиція М. Біляшівського. *Фото 1900–1910-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1142).
105. Енколпійон. *Фото 1900–1910-х рр.* (антураж зйомки ідентичний датованим негативам на іл. 102–104) (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1016).
106. Дві металеві оправы Євангелій та хрест. Густинський Свято-Троїцький монастир. *Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1010).
107. Металева оправа Євангелія. Полтава. Спаська церква. *Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1011).
108. Металева оправа Євангелія. XVIII ст. Полтава. Спаська церква. *Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1012).
109. Металеві оправы трьох Євангелій. Походили зі збірки Полтавського церковно-археологічного комітету. *Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1013).

110. Металеві оправи чотирьох Євангелій. Походили зі збірки Полтавського церковно-археологічного комітету, що читається на табличках перед ними. *Фото Г. Павлуцького, 1900–1910-ті рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1014).
111. Оксамит (іпокліт) Київського перепечайського цеху. 1755 р. Оксамит, перкалева бавовна, шитво. 172 × 100 см. *Київ, 1926 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1034).
112. Оновлена 1930 р. експозиція відділу «Старий Київ» ВУІМ — «Київ ХІХ ст.», яка діяла до кінця березня 1932 р. *Фото поч. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 21, № 1044).
113. Гончар Іван Тарасович. Два варіанти скульптурної групи «Пани на прогулянці». 1936 р. *Фото 1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1019).
114. Світлицький Григорій Петрович. Весна. 1938 р. Ескіз? Папір, темпера? На картині внизу ліворуч підпис: *Светлицький 938 г. Фото не раніше 1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 827).
115. Б[орис] Прядилов. «Вид на Днепр г. Киев». 1936 р. Рисунок. Згодом експонувався на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в приміщенні ДУМНТ (нині НХМУ). *Фото 1937 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1160).
116. Невідомий художник. Павільйон Флори в парку «Софіївка» в Умані. 14–15 липня 1936 р. Полотно, олія. Згодом експонувалася на Київській обласній виставці самодіяльного образотворчого мистецтва 1937 р. в приміщенні ДУМНТ (нині НХМУ). *Фото 1937 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1102).
117. Гобелен. Климент Ворошилов з колгоспниками. За ескізом худ. М. А. Рокицького. 1935 р. Вовна, ручне ткацтво. Центральні експериментальні майстерні народної творчості. Майстрині М. Лебединська, Тетяна Сухина, К. Кузьменко. *Фото не раніше 1935 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1114).
118. Гобелен. Парад червоного козацтва (К. Є. Ворошилов і С. М. Будьонний приймають парад червоного козацтва). За ескізом Д. М. Шавикіна. 1936 р. Вовна, ручне ткацтво. 388 × 490 см. Центральні експериментальні майстерні народної творчості. Майстрині: Наталія Вовк, Марія Щур, Пріся Іванець (с. Скопці, нині с. Веселинівка, Київської обл.); Тетяна Іваницька, Марина Кульга, Гафія Малиш, Марія Пономаренко (с. Дігтярі Чернігівської обл.). *Фото не раніше 1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1116).
119. Гобелен. Червоні партизани. За ескізом худ. Д. М. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. Центральні експериментальні майстерні народної творчості. 375 × 485 см. Майстрині: Тетяна Сухина, Марія Щебиченко, Уляна Крутій (с. Решетилівка Полтавської обл.); Марія Глущенко, Марія Зінченко, Наталка Зінченко (с. Великі Будища, нині Полтавського р-ну, Полтавської обл.); Уляна Солов'яненко (с. Нові Санжари Полтавської обл.), Ганна Денисенко (с. Дігтярі Чернігівської обл.) та Марія Головатенко (с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської, обл.). *Фото 1937/1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1113).
120. Гобелен. Й. В. Сталін серед народу. За ескізом худ. М. А. Рокицького. 1936/1937 р. Вовна, ручне ткацтво. 375 × 495 см. Центральні експеримен-

- тальні майстерні народної творчості. Майстрині: Наталія Вовк, Пріся Іванець, Ганна Сависько, Марія Щур (с. Скопці, нині с. Веселинівка, Київської обл.); Тетяна Іваницька, Марина Кульга, Гафія Малиш, Марія Пономаренко (с. Дігтярі Чернігівської обл.); Ольга Домброван (с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської обл.). *Фото не раніше 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1115).
121. Майстрині Центральних експериментальних майстерень народної творчості на тлі гобелена «Й. В. Сталін серед народу». *Фото 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1119).
122. Гобелен. Сталін. За ескізом худ. Д. М. Шавикіна. 1937 р. Вовна, ручне ткацтво. Центральні експериментальні майстерні народної творчості. Майстрині: Г. Сависько, К. Лісова, М. Лебединська, К. Кузьменко. *Фото 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1117).
123. Майстрині Центральних експериментальних майстерень народної творчості за тканням гобелена «Сталін» (інша назва «Й. В. Сталін на трибуні Надзвичайного VIII з'їзду Рад в 1936 р.»). *Фото 1936–1938 рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1120).
124. Виставка 1932 р. «Художні пам'ятки України та їх охорона» Київської обласної інспектури охорони пам'яток культури у приміщенні ВУІМ. *Київ, 1932 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1257).
125. Виставка 1932 р. «Художні пам'ятки України та їх охорона» Київської обласної інспектури охорони пам'яток культури у приміщенні ВУІМ. *Київ, 1932 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1258).
126. Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні Державного українського музею народної творчості (нині НХМУ). Серед експонатів: портрет 1-го секретаря ЦК КП(б)У С. Косіора; картина М. Рибальченка «Вручення акта на вічне користування землею» (полотно, олія, 1937 р.); картина Петровського «Іспанські революціонери на барикадах»; скульптурна група П. Количева «На сінокосі» (дерево, різьба); дерев'яний, різьблений годинник висотою 2,5 м, виготовлений С. Мазуром. *Київ, 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1209).
127. Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні Державного українського музею народної творчості (нині НХМУ). Серед експонатів: портрет Т. Г. Шевченка, скульптурна композиція «Гаврош» (ск. К. Корнєєв), картина М. Мухи «Жити стало краще, жити стало веселіше». *Київ, 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1210).
128. Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні Державного українського музею народної творчості (нині НХМУ). Серед експонатів: портрет наркома внутрішніх справ СРСР Миколи Єжова, бюст Леніна. *Київ, 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1211).
129. Київська обласна виставка самодіяльного образотворчого мистецтва в приміщенні Державного українського музею народної творчості (нині НХМУ). Серед експонатів: бюст М. Горького (ск. О. І. Сухомлин), графічний малюнок худ. Я. І. Горбаченка «Сталін в гостях у родини робітників», натюрморт худ. Рилєєва (ніж, пів буханки хліба, пляшка горілки, цибуля,

- огірки, помідори), декоративні акварельні панно худ. А. Пащенко з Черкас. Один з розділів присвячений 100-річчю від дня смерті О. С. Пушкіна. *Київ, 1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 25, № 1212).
130. Київ. Триповерховий будинок (1-й поверх напівпідвальний цегляний, два верхні дерев'яні) по вул. Івана Франка, 7 (не зберігся). *Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1245).
131. Київ. Двоповерховий старий цегляний житловий будинок у дворі великого 6-поверхового прибуткового будинку по вул. Леніна (нині Богдана Хмельницького), 57. *Фото В. Горбовця, 1934 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1244).
132. Київ. Вулиця Гончарна. Будинки ремісників 60–80-х рр. ХІХ ст. *Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12, № 582).
133. Київ. Вулиця Дегтярна, 10. Будинок ремісника Писанкова. 1850-ті рр. *Фото кін. 1920-х – поч. 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12, № 580).
134. Київ. Двоповерховий цегляний будинок по вул. Ворошилова (нині Ярославів Вал), 26, де розміщувався клуб трудящих. Будинок поч. ХХ ст. (не зберігся). *Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1246).
135. Київ. Двоповерховий старосвітський дерев'яний будинок по вул. Червоноармійській (нині Велика Васильківська), 18-В (не зберігся). *Фото В. Горбовця, квітень 1934 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1248).
136. Київ. Повінь на Дніпрі. Труханів острів. *Фото Ф. Петрова (?), 1931 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1260).
137. Київ. Повінь на Дніпрі. Труханів острів. *Фото Ф. Петрова (?), 1931 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1261).
138. Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 46 см, інв. № 1352. Томашівка-I, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. *Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1017).
139. Миска трипільської культури, глиняна, розписна, реставрована, Ø 44,5 см, інв. № 1353. Томашівка-II/128, дослідження П. Курінного 1925–1926 рр. *Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1018).
140. Мисочка, Ø 13 см, та шість кубків, h 4–6 см, глиняні, трипільська культура. Томашівка (?). *Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1035).
141. Сім кубків трипільської культури, h 3–6 см, глиняні. Томашівка (?). *Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1036).
142. Мисочка з відсутнім фрагментом, Ø 11 см, та шість розписних кубків, h 4–6 см, глиняні, трипільська культура. Томашівка (?). *Фото С. І. Притикіна, лютий 1936 р. (?)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1138).
143. Айвазовський Іван Костянтинович. Портрет сенатора, предводителя дворянства Таврійської губернії Олександра Івановича Казначєєва. 1847 р. 56 × 43 см. Полотно, олія. *Фото 1920–1930-х рр.* Портрет нині у збірці ФКГА (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1100).

144. Дівчина-караїмка в національному вбранні. *Фото «Центральная фотография в Феодосии»*, 10 лютого 1912 р. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1109).
145. 2-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема мозаїки і фрески собору. *Фото 1936/1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1024).
146. 3-й аркуш інформаційного стенду про Софійський собор у Києві, зокрема дослідження у 1935–1936 рр. і плани на 1937 р. *Фото 1936/1937 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1025).
147. Трьохсвятительська (Василівська) церква у Києві. 1183 р., відновлена 1640 р. Зруйнована у 1935–1936 рр. *Фото 1935/1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1155).
148. Вікно XII ст. на північному фасаді вівтаря Трьохсвятительської (Василівської) церкви у Києві. *Фото 1935/1936 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1156).
149. Комісія реставраторів біля Софійського собору: П. Юкін, М. Чернишов, Є. В. Маковська (?), В. Шапошников, Є. Кудрявцев, І. Баранов (?), С. Торопов, М. Фармаковський, В. Фролов, О. Чіварзін, К. Домбровська, І. Моргілевський. *Київ, 1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 806).
150. Та сама комісія реставраторів на подвір'ї Софійського собору перед дзвіницею. І. Моргілевський показує щось М. Чернишову. Серед присутніх співробітники Софійського музею, зокрема двірник-охоронник П. Ємець, старший науковий співробітник Г. Говденко. *Київ, 1938 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 875).
151. Чернігів. Стіна Свято-Успенського Єлецького монастиря з вулиці. *1939 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 846).
152. Харків. Вхід до Покровського собору, 1689 р. Фото зі збірки С. Таранушенка, 1920/1921 р. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, № 1157).
153. Голова ангела. Фарбований гіпс. Зважаючи на інв. № 2917, твір походив, ймовірно, з ДМУМ (нині НХМУ). *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1015).
154. Невідомий скульптор. Спляча жінка. Мармур. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1099).
155. Невідомий скульптор. Голова жінки. Гіпс. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19, № 952).
156. Дві картини кін. XIX – поч. XX ст. 1) Невідомий художник. Відкритий екіпаж, запряжений четвіркою білих коней, мчить понад ставом. Полотно, олія. 2) Невідомий художник. Портрет літньої жінки в капелюсі за столом. Полотно, олія. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 22, № 1092).
157. Невідомий художник поч. XX ст. Колодязь-журавель біля тину на тлі озера і дерев. Полотно, олія. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19, № 948).
158. Група молоді та людей старшого віку (учасники археологічних розкопок ? / студенти і викладачі ?) на дніпровських схилах у Києві проти Труханового острова. *Фото 1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 879).

159. Група дітей та дорослих на лісовій дорозі біля великого каменя. За даними пакувальної обкладинки, садиба в с. Шарівка на Харківщині (?). *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 17, № 880).
160. Невідомий художник. Вид західноєвропейського міста: ринок біля ратуші. Полотно, олія. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19, № 954).
161. Невідомий художник. Галявина парку, вдалечині на відстані одне від одного: церква, будинок, шатро. *Фото 1920–1930-х рр.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, № 1279).
162. Конверт ВУІМ до відсутнього негатива: *Львівська 83 б[удинок] купця [18]50 рр.* — див. табл. 4, п/№ 22 (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, б/№).
163. Обкладинка до негативів 16/806, 17/873, 17/874–878, 17/880 (іл. 62, 149, 150, 159) та, ймовірно, негатива 17/879, іл. 158 (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, б/№).
164. Конверт ЦІМ до негатива 20/1020 (іл. 76): № 320. *Гунны. Находки в Киеве* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1020).
165. Конверт ВУІМ до негатива 20/1034 (іл. 111): *Оксамит рем[існичого] перепечай[ського] цеху 1755 р.* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 20, № 1034).
166. Картка ВУІМ до відсутнього негатива: *2 платівки — могила М. Ф. Біляшівського. Розмір 9 × 12 см* — див. табл. 4, п/№ 26 (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 26, б/№).
167. Конверти до відсутніх негативів та негативів 22/1106: 313. *Штернберг і 26/1275: с. Гудзівка* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, б/№).
168. Конверти ВУІМ до відсутніх негативів та негативів 12/588: *Глибочиця 49 і 12/590: Глибочиця 30* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, б/№).
169. Конверти і обкладинки до відсутніх негативів та негативів 23/1153: *с. Моринці і 22/1088, 1089: Grundriß Plyskowka (з нім. план Плисковки)* (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, б/№).
170. Атрибуційні документи до відсутніх негативів. Серед них картка ДМУМ у м. Харкові: *Київ. Поділ. Самсонівський фонтан. Фото П. Жолтовського, 1932 р.* — див. табл. 4, п/№ 9–12 (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 23, б/№).
171. Невідомий офіцер австро-угорської армії (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 812).
172. Портрет невідомого офіцера австро-угорської армії (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 821).
173. Товариш по службі (?) невідомого офіцера австро-угорської армії (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 823).
174. Невідомий офіцер австро-угорської армії серед товаришів по службі (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1167).
175. Невідомий офіцер австро-угорської армії вдома з рідними (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 24, № 1172).
176. Жіночий портрет (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 810).
177. Жіночий портрет (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 16, № 811).
178. Жіночий портрет (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19, № 949).
179. Гостини. (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 12, № 541).
180. В навчальному класі (ІР НБУВ. Ф. 381. Оп. 2. Од. зб. 19, № 959).

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Аґрікола Георгіус (уродж. **Георг Пауер**, *нім. Georg Pauer*) / **Agricola, Georgius** (1494–1555), німецький лікар, філософ, геолог, мінералог, хімік, гірник, металург, автор першої гірничо-металургійної енциклопедії **69**

Айвазовський Іван Костянтинович (1817–1900), рос. художник-мариніст вірменського походження **82, 187**

Аксентович Теодор / Axentowicz, Teodor (1859–1938), пол. художник вірменського походження, педагог, професор Краківської академії мистецтв (1895–1934), з 1910 р. її ректор **28**

Альберт Янович (Заберезинський?), маршалок (двірський) великого князя литовського у 1500 р. **75, 155**

Андрій Первозванний, ап. **30, 124**

Антоній (Храповицький Олексій Павлович) (1863–1936), архієпископ Харківський та Охтирський (1914–1918), митрополит Київський і Галицький (1918–1927) **162**

Антонович Володимир Боніфатійович (1834–1908), видатний укр. історик, археолог, етнограф, археограф **78, 152**

Апштейн Тев'є Мойсейович, київський купець 1-ї гільдії другої пол. XIX – поч. XX ст., засновник і керівник торгового дому «Т. М. Апштейн і сини» **101**

А. Ш., художник-монографіст 1930-х рр. **82**

Б

Байорис Надія Йосипівна, укр. археологиня, співробітниця ІМК–ІА АН УРСР **67, 146**

Бакуринський (Бакуринский) Іван, ключник Київського перепечайського цеху в середині XVIII ст. **170**

Баранов Іван Андрійович (1889–1971), рос. реставратор монументального живопису, іконопису, один з провідних фахівців з реставрації давньоруського живопису **190**

Баумштейн С. Н., слухачка Вищих жіночих курсів у Києві в першій пол. 1910-х рр. **92**

Бахталовська Марія див. Брикович Марія Іванівна

Бахталовський Богдан (1903–1966), чоловік Брикович Марії Іванівни **30, 130, 131**

Безвенглинський Борис Петрович (1893–?), укр. археолог, геолог **26, 60**

Білоус Наталія Олексіївна, д-ка іст. наук, ст. наукова співробітниця Інституту історії України НАН України **75**

Біляшівський Микола Федотович (1867–1926), укр. археолог, мистецтвознавець, етнограф, музейник, громадський діяч. Перший директор ВУІМ від часу його створення як Київський художньо-промисловий та науковий музей (1902–1923) **88, 107, 108, 167**

Бларамберг Олена Павлівна (уродж. Мавромихалі) (1817–1876), дружина підполковника Івана Федоровича Бларамберга, оберквартирмейстера Оренбурзького окремого корпусу. Народилася в Криму, грекиня за походженням **78**

Божук Г. І., керівниця відділу формування Національного архівного фонду України та діловодства Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного у 2006 р. **9, 15**

Бочков Дмитро Панасович (1887–1982), укр. бібліограф, краєзнавець, музейник, засновник і перший директор Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка (1918–1935) **66, 67, 144, 145**

Брикович Дарія Іванівна див. *Горняткевич Дарія Іванівна*

Брикович Євгенія (Нуся), уродж. Нич, (1904–1954), дружина Бриковича Романа Івановича **30, 128, 130, 131**

Брикович Іван Матвійович (1875–1951), священник УГКЦ с. Кривеньке (нині Чортківського р-ну Тернопільської обл.), батько *Дарії* (див. *Горняткевич Дарія*), *Марії* та *Романа Бриковичів* **29, 30, 128, 130, 131**

Брикович Ілярій Матвійович (1881–1942), укр. педагог, перекладач, літератор, громадський діяч, рідний брат о. *Івана Матвійовича Бриковича* **130**

Брикович Марія Іванівна (у шлюбі Бахталовська) (1909–1985), донька о. *Івана* та *Олени Бриковичів*, рідна сестра *Дарії* (див. *Горняткевич Дарія*) і *Романа Бриковичів* **30, 128–131**

Брикович Олена Ісидорівна (уродж. Кислевська) (1881–1968), дружина о. *Івана Матвійовича Бриковича*, мати *Дарії* (див. *Горняткевич Дарія*), *Марії* та *Романа Бриковичів* **29, 30, 131**

Брикович Оріся Іляріївна (Іларіонівна), донька *Бриковича Ілярія Матвійовича*, двоюрідна сестра

Дарії (див. *Горняткевич Дарія*), *Марії* та *Романа Бриковичів* **128, 130**

Брикович Роман Іванович (1900–1977), укр. громадський діяч, військовий, педагог, кооператор, син о. *Івана* та *Олени Бриковичів*, рідний брат *Дарії* (див. *Горняткевич Дарія*) та *Марії Бриковичів* **30, 128, 130, 131**

Будьонний Семен Михайлович (1883–1973), радянський військовий, політичний і державний діяч **86, 174**

Бушен Алла Дмитрівна (1881–1954), укр. художниця декоративно-прикладного мистецтва (вишивка) **87**

Бьорінґер Конрад Іммануель / Böhlinger, Konrad Immanuel (1863–1940), німецький художник, портретист **28**

В

Вадковська А. Д., слухачка Вищих жіночих курсів у Києві в середині 1910-х рр. **92**

Вайсблат Володимир Наумович (псевд. Олександр Гер) (1882–1945), укр. мистецтвознавець єврейського походження, театрознавець, книгознавець, видавець, редактор, перекладач, педагог **64, 165**

Вельмін Петро Дмитрович, протоієрей, настоятель Десятинної церкви Різдва Пресв. Богородиці у Києві в кін. XIX – поч. XX ст. **68, 146**

Вельмін Сергій Петрович (1890–після 1950 р.), київський археолог, дослідник давньоруських пам'яток у Києві **68, 146**

Вербицький Олександр Матвійович (1875–1958), укр. архітектор та педагог, професор, дійсний член Академії архітектури УРСР **100**

Вернер (Werner), нім. історик, професор **52**

Вишневецький Дмитро (?–1563/1564), князь, укр. магнат, козацький ватажок **163**

Вітовський Дмитро (1887–1919), укр. громадсько-військовий діяч, сотник легіону Українських січових стрільців, полковник УГА **30, 125**

Вовк Галина Федорівна (1896–1966), укр. бібліографиня, біографиня Ф. К. Вовка, його донька **63, 152**

Вовк Наталія Юхимівна (1886–1970), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Скопці (нині Веселинівка) Київської обл. **86, 87, 174**

Вовк Федір (Хведір) Кіндратович (1847–1918), видатний укр. антрополог, етнограф, археолог **63, 152**

Володимир Хреститель (бл. 960–1015), св. великий кн. Київський **30, 79, 124**

Вольський Борис Георгійович, співробітник Музейно-видавничої секції Наросвіти у 1920-х рр. **65, 165**

Ворошилов Климент Єфремович (1881–1969), радянський військовий, державний і партійний діяч **48, 85, 86, 173, 174**

Вязьмітіна Марія Іванівна (1896–1994), укр. мистецтвознавиця, сходознавиця, археологиня, музейниця, бібліотекарка **80**

Г

Гаврош (Тенардье) / Gavroche Thénardier – персонаж роману «Знедолені» В. Гюго **99, 178**

Гальченко Олена Михайлівна, канд. іст. наук, співробітниця ІР НБУВ **25**

Гамченко Сергій Свиридович (1860–1932), укр. археолог **58, 63, 64–67, 92, 142–145**

Ганнінг-Дуклау К. Георгіївна, помічниця Василя Данилевича в Археологічному музеї Вищих жіночих курсів у Києві в першій пол. 1910-х рр. **91**

Глущенко Марія Давидівна (1905–1989), килимарниця, народна майстриня художнього ткацтва, вишивки, кераміки з с. Великі Будища Полтавського р-ну Полтавської обл. **85, 175**

Говденко Георгій Гнатович (1909–1983), укр. архітектор, педагог, до війни з 1937 р. працював старшим науковим співробітником, згодом заступником директора з наукової роботи, головним архітектором ДАІЗСМ (нині НЗСК), після війни був його директором (1944–1949) **68, 190**

Головатенко Марія В., килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Добровеличівка Кіровоградської обл. **85, 175**

Голуб Марія, вчителька Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в українському таборі переміщених осіб «Реґенсбург–Оселя» **133**

Гончар Іван Тарасович (1888–1944), укр. гончар, майстер керамічної скульптури малих форм **72, 171**

Гончаров Володимир Кирилович (1909–1987), укр. археолог, фахівець з давньоруської археології, з березня 1934 р. співробітник ІМК АН УСРР (нині ІА НАНУ) **58, 93, 147**

Горбаченко Яків Іванович (1912–?), укр. радянський художник, у 1960–1980-х рр. художник-аніматор творчого об'єднання художньої мультиплікації студії «Київнаукфільм» **83, 99, 180**

Горбовець В. Н., київський фотограф у 1930-х рр., співпрацював із закладами науки і культури **43, 101, 102, 107, 108, 181, 183**

Горняткевич Андрій Дам'янович (нар. 1937 р.), укр. мовознавець, фольклорист, бандурист, син Дам'яна і Дарії Горняткевичів. Надзвичайний професор (1987), дійсний член УВАН (1995), НТШ (2002), викладав в Альбертському університеті (1973–2003) та Канадському інституті українських студій (1976–2003) в м. Едмонтон (Канада) **28, 29, 132**

Горняткевич Антон, вчитель, батько Дам'яна Горняткевича **27**

Горняткевич Габрієла Антонівна, старша сестра Дам'яна Горняткевича **27**

Горняткевич Дам'ян-Михайло Антонович (1892–1980), укр. художник, мистецтвознавець, історик українського мистецтва **21, 23, 26–32, 106, 109–111, 115–126, 128–132**

Горняткевич Дарія Іванівна (уродж. Брикович) (1902–1994), педагогиня, укр. громадська діячка, дружина Дам'яна Горняткевича. Перед Другою світовою війною працювала викладачкою в гімназії в Седльцях (Польща) **28–30, 128–132**

Горняткевич Іван Антонович (1887–1942), священник УГКЦ, старший брат Дам'яна Горняткевича. Заарештований НКВС у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ) 17.03.1940 р., засуджений на 8 років ВТТ за статтю 54-13 КК УРСР, помер / страчений в Каргопольлазі у м. Архангельську, реабілітований 23.12.1988 р. **27, 29, 118**

Горняткевич Йоанна Антонівна, старша сестра Дам'яна Горняткевича **27**

Горняткевич Марія Антонівна, старша сестра Дам'яна Горняткевича **27**

Горняткевич Марія (уродж. Джаловська), мати Дам'яна Горняткевича **27, 116**

Горняткевич Меланія Антонівна, молодша сестра Дам'яна Горняткевича **27**

Горняткевич Микола Антонович, старший брат Дам'яна Горняткевича. Підприємець, в 1910-х рр. переїхав у Німеччину, оселився у саксонському м. Ауе, де одружився з донькою власника місцевої текстильної крамниці Елізабет Гассінгер (Elisabeth Hassinger), і до кінця життя (кінець 1950-х рр.) займався там текстильним бізнесом **27, 29, 117, 118**

Горняткевич Юлія Антонівна, старша сестра Дам'яна Горняткевича **27, 132**

Горький Максим (Олексій Максимович Пешков) (1868–1936), рос. письменник **99**

Грицин Володимир, офіційний фотограф українського табору переміщених осіб «Реґенсбург–Оселя» **36, 180**

Гюлле Вернер Маттіас / Hülle, Werner Matthias (1903–1974), нім. археолог, доктор габілітований, під час Другої світової війни співробітник ЕРР **25**

Д

Данилевич Василь Юхимович (1872–1936), укр. історик, археолог, нумізмат, музейник, педагог, приват-доцент Київського університету св. Володимира, Вищих жіночих курсів у Києві (1907–1915) **91**

Данилович Любов, вчителька Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в українському таборі переміщених осіб «Регенсбург—Оселя» **133**

Данило Галицький (1201—1264), кн. Галицький, король Русі **30, 124**

Данкевич К., наукова співробітниця Київського інституту науково-судової експертизи **54**

Денисенко Ганна Давидівна (1918—?), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Дігтярі Чернігівської обл. **85, 87, 174, 175**

Джутьєва Є. П., слухачка Вищих жіночих курсів у Києві в пер. половині 1910-х рр. **92**

Дзбановський Євген Олександрович (1892—1954), секретар і виконувач обов'язків бухгалтера ВУІМ з 1923 р., основне місце роботи з 1921 р. — Кабінет антропології і етнології ім. Хв. Вовка, завідувач бібліотеки ІІМК—ІА АН УРСР (1935—1954) **76, 157**

Дикий Олександр, студент Віленського університету в сер. 1930-х рр., фотограф **30, 124—126**

Димитрій Солунський-Мироточивий (?—306), християнський святий, шанується в лику великомучеників **98**

Довженок Василь Йосипович (1909—1976), укр. археолог, фахівець у галузі давньоруської історії та археології, з 1938 р. співробітник ІА АН УРСР **58, 93, 147**

Домброван Ольга, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Добровеличківка Одеської, нині Кіровоградської обл. **86**

Домбровська Катерина Олександрівна (1893—1965), рос. художни-

ця-реставраторка давньоруського монументального і станкового живопису **52, 62, 190**

Досифея Київська / Досифей Китаївський (Київський) (Дарія Тяпкина) (1721—1777), чернець-дівиця Києво-Печерської Лаври і Китаївської пустині, місцевошанована свята Української Православної Церкви (Московського патріархату), шанується в лику преподобних **107**

Дубовської Микола Никанорович (1859—1918), рос. художник-пейзажист **81, 148**

Е

Еразм, єпископ (біскуп) Великого Князівства Литовського наприкінці XV— поч. XVI ст. **75, 155**

Є

Євгеній (Євфимій Олексійович Болховітінов) (1767—1837), митрополит Київський та Галицький (1822—1837), історик, бібліограф, археолог **79**

Єжов Микола Іванович (1895—1940), радянський партійний і державний діяч, нарком внутрішніх справ СРСР (1936—1938) **99, 180**

Ємець Павло Омелянович (1876—1958), скарбник Старокиївської парафії УАПЦ в 1920-х — пер. пол. 1930-х рр., двірник-охоронник ДАІЗСМ (нині НЗСК) **68, 190**

Єфрем Сирін (306—373), християнський богослов, святий, шанується в лику преподобних **98**

Ж

Жолтовський Павло Миколайович (1904—1986), укр. мистецтвознавець,

музейник, дослідник укр. архітектури, декоративно-прикладного, сакрального мистецтва **107, 198**
Жуковська Пелагея (уродж. **Лисяк**) (?–1879), заможна міщанка м. Угнів (нині Шептицького р-ну Львівської обл.), дружина Степана Жуковського **30, 124**

Жуковський Степан (?–1875), заможний міщанин м. Угнів (нині Шептицького р-ну Львівської обл.), жертводавець місцевої церкви **30, 124**

З

Зайцев Павло Іванович (1886–1965), укр. літературознавець, шевченкознавець, громадський діяч, редактор **65, 165**

Зборовський Іполит Чеславович (1875–1937), укр. громадський діяч, художник, краєзнавець, музейник **63, 65, 66, 143**

Зейлінгер Б., київський фотограф 1930-х рр. **98**

Зекцер Йосип Абрамович (1867–1933), укр. архітектор, інженер-технолог єврейського походження **103**

Зінченко Марія, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Великі Будища Полтавського р-ну Полтавської обл. **85, 175**

Зінченко Наталка, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Великі Будища Полтавського р-ну Полтавської обл. **85, 175**

І

Іванець Фросина (Пріся) Федорівна (1912–?), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Скопці (нині Веселинівка) Київської обл. **86, 174**

Іваницька Тетяна Іванівна, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Дігтярі Чернігівської обл. **86, 174**

Іваницький А. М., власник фотоательє у Харкові наприкінці XIX – поч. XX ст. **92**

Іванцов Іван Овсійович (1904–1941), укр. історик, археолог, педагог, з 1938 р. співробітник ІА АН УРСР **58, 93, 147**

Ігнат'єв Микола Павлович (1832–1908), державний діяч Російської імперії, дипломат, граф, російський генерал від інфантерії **80**

Ілля Муромець (Муровлянин), героєм давньоруського билинного епосу та пізніших переказів **65**

Іоан (Павло Іонович Жданов) (1817–1883), єп. Чигиринський, вікарій Київської єпархії, настоятель Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря (1878–1883) **98, 151**

Іоан Устюзький (?–1494), святий Російської Православної Церкви, чудотворець, шанується в лику блаженних **70**

Іоріні Луїджі / Iorini, Luigi (1817–1911), італійський скульптор **78, 152**

Ісаєв Микола Григорович (1829–?), прапорщик лінійного батальйону № 3 Оренбурзького окремого корпусу, родом з Полтави **89**

К

Казначєєв Олександр Іванович (1788–1880), рос. державний діяч, сенатор, дійсний таємний радник, губернатор (1829–1837), предводитель дворянства Таврійської губернії (1845–1848) **82, 187**

Каменюк, художній образ – ватажок українських повстанців на Донбасі на поч. 1920-х рр. **84**

Камоцький Станіслав / Kamocki, Stanisław (1875–1944), пол. художник, графік, педагог, професор Краківської академії мистецтв, з 1919 р. очолював кафедру пейзажу **28, 29, 121, 122**

Каргер Михайло Костянтинович (1903–1976), рос. історик, археолог, мистецтвознавець, педагог, фахівець з давньоруської історії та археології, у 1938–1940 рр. керівник спільної Київської археологічної експедиції ІА АН УРСР та ІІМК АН СРСР **58, 93, 147**

Кашенко Ганна Феофанівна, домовласниця **101**

Кістяківський Лев (Левко) Євгенович (1904–?), археолог, антрополог **66, 142**

Козловська Валерія Євгеніївна (1887–1956), укр. археологиня **26, 76, 92, 157**

Колдвел С. / Caldwell, С., співробітниця ЮННРА **137**

Количев Петро Григорович, різьбяр, столяр з с. Скурати на Житомирщині **98, 178**

Комаринський Григорій (1921–2019), інженер, в. о. директора УТГІ в 2000-х рр. **12**

Кордиш (Кордиш-Головка) Неоніла Леонтіївна (1902–1996), укр. археологиня, дослідниця трипільської культури **26**

Корзухіна Галі Федорівна (1906–1974), рос. археологиня, фахівчиня з історії давньоруської матеріальної культури **58, 93, 147**

Корнеєв Кирило І., скульптор-самоук 1930-х рр. з Києва, робітник артілі «Червоний бляхар» **99, 178**

Корнієнко Федір (прізвисько Тихий), староста Київського перепечайського цеху в сер. XVIII ст. **170**

Корчемна Ірина Степанівна, канд. іст. наук, співробітниця ІР НБУВ **11**

Косіор Станіслав Вікентійович (1889–1939), радянський партійний діяч, генеральний секретар та перший секретар ЦК КП(б)У (1928–1938) **98, 178**

Коцюбинська Наталія Антонівна (1896–1937), укр. мистецтвознавиця, співробітниця Кабінету українського мистецтва ВУАН у 1920-х рр. **66, 142**

Красицький Юрій (Георгій) Федорович (1891/1892–після 1930 р.), укр. діяч в галузі культури, музейник. Закінчив Глухівську гімназію, Київський університет св. Володимира, після інституалізації у 1921 р. Української автокефальної православної церкви прийняв священницький сан, став того ж року ризничим, протоієреєм і настоятелем Софійського собору, в якому служив до вересня 1928 р., у травні 1929 р. знявся з обліку священнослужителів. Заарештований у серпні 1929 р. у справі «Спілки визволення України», засуджений у лютому 1930 р. до трьох років північних таборів **64, 165**

Краусс Андрій-Фердинанд Кіндратович (1859–1911), київський архітектор, технік **101**

Крутії Ульяна, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Решетилівка Полтавської обл. **85, 175**

Кудрявцев Євгеній Васильович (1903–1949), рос. художник-пейзажист, реставратор станкового живопису, теоретик реставрації, з

1931 р. працював в реставраційних майстернях Державної Третяковської галереї, очолював їх у 1934–1940-х рр. **62, 190**

Кудь Любов Миколаївна (у шлюбі Бєлова) (1893–1971), рос. археологиня, фахівчиня з нумізматики Північного Причорномор'я, музейниця, слухачка Вищих жіночих курсів у Києві в пер. пол. 1910-х рр. **92**

Кузьменко Катерина, килимарниця, майстриня народного мистецтва **85, 86, 173, 177**

Кульга Марина Кирилівна (1916–1995), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Дігтярі Чернігівської обл. **86, 174**

Кулягін С., художник-самоук 1930-х рр. з Києва **84**

Курінний Петро Петрович (1894–1972), укр. історик, археолог, етнограф, музейник **9, 11–14, 21, 25–27, 34, 36, 38, 40–42, 45, 47, 49, 50, 52, 56, 58–60, 72, 77, 106, 109, 110, 185**

Л

Лагодовська Олена Федорівна (1899–1958), укр. археологиня **63, 65, 66, 92, 143–145**

Лазаревський Олександр Матвійович (1834–1902), укр. історик, джерелознавець, видавець **63**

Лебединська Марія Іванівна (1911–?), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Решетилівка Полтавської обл. **85, 86, 173, 177**

Леник Володимир Юлійович (1922–2005), архіваріус УВУ **11, 13**

Ленін (уродж. Ульянов) Володимир Ілліч (1870–1924) – рос. революціонер, засновник і керівник Російської соціал-демократичної партії

(більшовиків), головний організатор і керівник Жовтневого (більшовицького) перевороту в Росії (1917), засновник і перший голова уряду Російської соціалістичної радянської республіки (1918–1924), Радянського Союзу (1922–1924) **47, 180**

Лепк(івн)а Євгенія (Євгенія-Софія, Нуся) Богданівна (1904–?), донька письменника Богдана Лепкого **119**

Лепк(івн)а Наталія (Наталія-Марія) Богданівна (1901–?), донька письменника Богдана Лепкого **119**

Лепка Олександра (Лєнда) Миколаївна (1877–1937), дружина з 1897 р. Лепкого Богдана Сильвестровича **119**

Лепкий Богдан Сильвестрович (1872–1941), укр. письменник, поет, публіцист, літературознавець, художник, мистецтвознавець, педагог, громадсько-політичний діяч **119**

Леуценко В., художник-самоук, технік Київського судноремонтно-суднобудівного заводу ім. Сталіна (нині Київський суднобудівний-судноремонтний завод) у 1930-х рр. **81**

Лисенко Микола Віталійович (1842–1912), укр. композитор, піаніст, диригент, громадський діяч **107**

Лісова Катерина, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Решетилівка Полтавської обл. **86, 177**

Лішко К., фотокореспондент київської газети «Більшовик» у 1930-х рр. **46**

М

Мазепа Іван Степанович (1639–1709), укр. гетьман, військовий, політичний і державний діяч **30, 88, 124, 125**

Мазур С. Д., різьбяр, годиннико-вий майстер-самоук, колгоспник з с. Сорочин (нині Сорочень) на Житомирщині **98, 178**

Макаревич Михайло Леонтійович (1901–1988), укр. археолог, дослідник трипільської культури **63, 66, 67, 143, 144**

Макарій (?–1497), митрополит Київський, Галицький і всієї Руси, православний святий, шанується в лику священномучеників **98**

Маковська Є. В. (рос. Маковская Е. В.), директорка ДАІЗСМ (нині НЗСК) до Німецько-радянської війни **190**

Малиш Гафія Ничипорівна (1916–1964), килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Дігтярі Чернігівської обл. **86, 87, 174**

Марковський Микола, уповноважений Товариства охорони українських пам'яток на чужині при УВАН в Аугсбурзі **36, 37, 110**

Маруняк Володимир (1913–1997), укр. історик, публіцист **34, 35**

Масальський-Кошуро Павло Миколайович (1860–1918), віце-губернатор Харківської губернії в сер. 1910-х рр. **162**

Махно Євгенія Володимирівна (1913–1992), укр. археологиня, фахівець з ранньослов'янської археології, з 1939 р. штатна співробітниця ІА АН УРСР **58, 93, 147**

Михайлів Юхим Спиридонович (1885–1935), укр. художник, мистецтвознавець, поет **64, 165**

Мілеєв Дмитро Васильович (1878–1914), рос. архітектор-реставратор, археолог, мистецтвознавець, член Імператорської археологічної комісії, керівник розкопок у Києві на

території Десятинної церкви і Софійського собору в 1908–1914 рр. **68, 146**

Міяковський Володимир Варламович (1888–1972), укр. літературознавець, історик-архівіст **64, 165**

Модріян Вальтер / Modrijan, Walter (1911–1981), австрійський археолог, доктор філософії, під час Другої світової війни співробітник ЕРР **72**

Моргілевський Іполит Владиславович (1889–1942), укр. історик архітектури, мистецтвознавець, педагог **52, 54, 62, 190**

Мощенко Кость Васильович (1876–1963), укр. етнограф, музейник, архітектор, художник **26**

Мурашко, ремісник у Києві **61**

Муха М. К., художник-самоук, колгоспник с. Михайлівка Кам'янського р-ну на Черкащині у 1930-х рр. **99, 178**

Н

Нагірна Стефанія (уродж. Чабан) (1898–1993), укр. співачка, педагог, громадська діячка **34, 135**

Негель Микола Пантелеймонович (1871 – після 1942 р.), київський фотограф 1920-х рр. **65**

Нестор Літописець (бл. 1056 р. – бл. 1114 р.), київський літописець, монах Києво-Печерського монастиря **30, 124**

Нич Євгенія (Нуся) див. *Брикович Євгенія (Нуся)*

Новицький Олексій Петрович (1862–1934), укр. мистецтвознавець, пам'яткоохоронець, музейник, академік ВУАН, очільник ВУАК (1924–1933) **66, 142**

О

Олександр (Казимирович Ягеллончик) (1461–1506), великий князь Литовський, Руський і Жемайтійський (1492–1506), король Польщі (1501–1506) **75, 155**

Ольга (?–969), св. кн. Київська **30, 124**

П

Павлуцький Григорій Григорович (1861–1924), укр. мистецтвознавець, дослідник стародавньої української архітектури, іконопису, професор Київського університету св. Володимира **43, 70, 71, 80, 88, 89, 166, 168, 169**

Пантелеймон Нікомедійський (?–305), християнський святий, цілитель, шанується в лику великомучеників **98**

Пащенко А., художник-самоук у 1930-х рр., робітник з м. Черкаси **99, 180**

Петровський, художник-самоук 1930-х рр., робітник **98, 178**

Петровський М., власник садиби у Києві по вул. Володимирська, 2 **58, 67, 146**

Петров Ф., київський фотокореспондент у 1930-х рр. **105, 184**

Пеньковський Ігнатій / Pieńkowski, Ignacy (1877–1948), пол. художник, педагог, професор Краківської академії мистецтв **28**

Писанков, київський ремісник **61, 182**

Піменов Микола Степанович (1812–1864), рос. скульптор **79**

Повстенко Олекса Іванович (1902–1973), укр. архітектор, історик мистецтва, директор Архітектурно-Історичного Софійського музею

(нині НЗСК) під час нацистської окупації Києва **52**

Подолинський (Андрій Іванович (1806–1886), рос. поет, батько Сергія Подолинського) / (Сергій Андрійович (1850–1891), укр. науковець, громадський і політичний діяч) **108**

Полуботок Павло Леонтійович (бл. 1660–1724), укр. військовий і державний діяч доби Гетьманщини, полковник Чернігівський (1706–1722), наказний гетьман Війська Запорозького Лівобережної України (1722–1724) **96, 159**

Пономаренко Марія, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Дігтярі Чернігівської обл. **86, 174**

Порфирий Успенский / Порфирій (Костянтин Олександрович Успенський) (1804–1885), єпископ Чигиринський, вікарій Київської митрополії (1865–1877), історик-візантолог, сходознавець, фахівець з історії ранньої Християнської Церкви **70, 150**

Потоцький Павло Платонович (1857–1938), генерал від артилерії, військовий історик, меценат, музейник. Подарував уряду України свою мистецьку збірку української старовини та бібліотеку (1926), на основі якої на території Києво-Печерської Лаври у 1927 р. був створений під його керівництвом Музей України (збірка П. Потоцького) **50, 93–97, 158–161**

Притикін С. І. (1882–?), фотограф, з середини травня 1937 р. завідувач фотолабораторії Київського обласного музею революції **60, 72, 77, 87, 185, 186**

Прозоровська (?), похована на кладовищі Видубицького монастиря у Києві **108**

Прокопій Устюзький (?–1303), свя-
тий Російської Православної Церк-
ви, чудотворець, шанується в лику
блаженних **70, 151**

Протасьєв Микола Васильович
(1852–1915), таємний радник,
губернатор Харківської губернії
(15.07–26.11.1915), перед тим гу-
бернатор Олонецької (1902–1910)
та Самарської губерній (1910–1915).
Помер у Харкові 26 листопада
1915 р. **51, 89, 162**

Протасьєва Ганна Василівна
(уродж. **Мартінова**), дружина
губернатора Харківської губернії
М. В. Протасьєва **162**

Прюцманн Ганс Адольф / Prützmann,
Hans Adolf (1901–1945), обергруп-
пфюрер СС (1941), генерал Поліції (1941)
та Ваффен-СС (1944), вищий керів-
ник СС та Поліції Південної Росії (ли-
стопад 1941 р. – вересень 1944 р.) **148**

Прядилов Б[орис], укр. художник-
самоук **91, 172**

Пушкін Олександр Сергійович
(1799–1837), рос. поет **99, 180**

Пюттнер Вальтер / Püttner, Walter
(1871–1953), нім. художник **28**

Р

Радзивілович Миколай (Микола
Радзивілл «Старий») (бл. 1440–
1509), віленський воєвода, канцлер
Великого Князівства Литовського
(1492–1509) **75, 155**

Рибальченко М., художник-самоук,
помічник лікаря Київської робітни-
чої лікарні ім. Павлова (нині Київ-
ська міська психіатрична лікарня
№ 1 ім. І. П. Павлова) у 1930-х рр.
84, 98, 178

Рилєєв, художник-самоук
у 1930-х рр. **99, 180**

Риков Валеріян Микитович (1874–
1942), укр. архітектор, педагог **101**

**Ровинський Дмитро Олександро-
вич** (1824–1895), рос. юрист, істо-
рик мистецтва, укладач довідників
російських шкіл іконопису, росій-
ських граверів, їхніх творів, гравюр
Рембрандта, російських народних
картинок тощо **65**

Розенберг Альфред / Rosenberg,
Alfred (1893–1946), нацистський
злочинець, райхсміністр окупова-
них східних територій **25, 57**

Рокицький Микола Андрійович
(1901–1944), укр. художник **48,**
85–87, 173, 176

Рудницький Леонід Іванович (нар.
1935 р.), укр. філолог (германіст,
славіст), ректор УВУ, президент
Світової Ради НТШ **11**

Рудяков П. М., директор Першої
української виставки народного
мистецтва у Києві (12 лютого –
31 травня 1936 р.) **44**

С

Сависько Ганна, килимарниця,
майстриня народного мистецтва з
с. Скопці (нині Веселинівка) Київ-
ської обл. **86, 177**

Савицька Іванна Олександрівна
(уродж. **Трешневська**) (1914–2011),
укр. поетка, письменниця **31, 127**

Сажин Михайло Макарович (1818–
1887), рос. художник, графік; при-
ятель Т. Г. Шевченка **104**

Самсон – старозавітний суддя-ге-
рой **65**

Сапіга Іван (Ян) Семенович
(бл. 1450–1517), державний і вій-
ськовий діяч Великого Князівства
Литовського **75, 155**

Свенціцький Іларіон Семенович (1876–1956), укр. мистецтвознавець, директор Національного музею у Львові **28**

Світлицький Григорій Петрович (1872–1948), укр. художник, музикант, педагог **64, 171**

Селін Олександр Іванович (1816–1877), літературознавець, мовознавець, професор (1852) і декан історико-філологічного факультету Київського університету Св. Володимира (1863–1877) **107**

Сергійчук Володимир Іванович, укр. історик, д-р іст. наук, професор **34**

Сидоров В., радянський художник-самоук **82**

Сілен, давньогрецьке божество **153**

Слюсаревський, власник садиби у Києві (Десятинний пров., 4) **93, 147**

Скальковський Аполлон Олександрович (1808–1898), укр. і рос. історик, архівіст, статистик, письменник **79, 163**

Соловей Разбойник (рос.) див. *Соловей Розбійник*

Соловей Розбійник (Соловей Разбойник), (анти)герой давньоруського билинного епосу та пізніших переказів **65**

Солов'яненко Уляна, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с-ща Нові Санжари Полтавської обл. **85, 87, 175**

Сорокіна Світлана Анатоліївна, завідувачка сектору «Археологія доби каменю-бронзи» відділу археології Національного музею історії України **12**

Спиридон Тримифунтський (бл. 270–348), християнський святий, шанується в лику святих чюдотворець **98**

Сталін (уродж. Джугашвілі) Іосиф Вісаріонович (1878–1953), радянський військовий, партійний та державний діяч СРСР, диктатор, організатор Голодомору в Україні, масового терору в СРСР **47, 86, 87, 99, 176, 177, 180**

Старицький Михайло Петрович (1839–1904), укр. письменник, поет, драматург, театральний і культурний діяч **92**

Стороженко Григорій Андрійович (бл. 1680–1745), укр. військовий і державний діяч доби Гетьманщини, Генеральний бунчужний (1727–1729), сотник Ічнянський (1715–1741) **96, 159**

Стороженко Іван Федорович (бл. 1620–1693), укр. військовий і державний діяч доби Гетьманщини, полковник Прилуцький (1687–1693) **96, 159**

Сулима Семен Іванович (бл. 1704–1766), укр. військовий і державний діяч доби Гетьманщини, полковник Переяславський (1739–1766) **96, 159**

Сухина Тетяна, килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Решетилівка Полтавської обл. **85, 173, 175**

Сухомлин О. І., скульптор-самоук 1930-х рр., робітник **99, 180**

Т

Таранушенко Стефан Андрійович (1889–1976), укр. мистецтвознавець, дослідник укр. архітектури та старовини, музейник, директор Музею українського мистецтва у Харкові (1920–1933), активний учасник пам'яткоохоронної діяльності **54, 55, 90, 191**

Ташкер Мирон Олександрович, київський фотограф 1920-х рр., власник фотоательє **78, 152**

Теодорович Юрій, директор Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в українському таборі переміщених осіб «Реґенсбург–Оселя» **133**

Тимківський Г., священник Свято-Покровської церкви УАПЦ в українському таборі переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі **136**

Ткаченко (Ткаченко) Віра Іванівна, укр. археологиня, краєзнавиця, завідувачка історично-культурного відділу Черкаського округового музею ім. Т. Г. Шевченка у 1920–1930-х рр. **66, 67, 144, 145**

Торопов Сергій Олександрович (1882–1964), рос. архітектор, педагог, теоретик-реставратор пам'яток архітектури і живопису, очолював фізико-хімічну лабораторію Центральних державних реставраційних майстерень, переведену 1934 р. до Державної Третьяковської галереї **190**

Трешневська Іванна див. Савицька Іванна Олександрівна

Трешневська Марія (уродж. Дрималик), дружина о. Олександра Трешневського, мати *Івонни Савицької (уродж. Трешневської)* **31, 127**

Трешневська Софія (уродж. Павлюк), вчителька, дружина о. Романа Трешневського **31, 127**

Трешневський Олег Романович (1930–?), син о. Романа Трешневського, протягом 1961–1991 рр. працював у тресті «Рівнепромбуд», був заступником начальника виробничого відділу (1975–1991) **31, 127**

Трешневський Олександр, священник УГКЦ, парох Угнівської

церкви Різдва Пресв. Богородиці, батько *Івонни Савицької (уродж. Трешневської)*, у 1944 р. на еміграції **31, 126, 127**

Трешневський Роман, священник УГКЦ, парох церкви Зіслання Святого Духа в Немирові на Львівщині. У червні 1945 р. військовим трибуналом засуджений за статтями 54-1а та 54-11 КК УРСР на 10 років ВТТ, був етапований до Комі АРСР, спочатку в поселення Абезь, пізніше – у табір м. Печора, звільнений 1955 р. **31, 127**

Трубецький Володимир Петрович, останній власник садиби Трубецьких у Києві **58, 66**

Ф

Фармаковський Мстислав Володимирович (1873–1946), рос. археолог, художник, мистецтвознавець, музеєзнавець, фахівець з реставрації та консервації музейних експонатів **52, 62, 190**

Федорук Олександр Касіянович (нар. 1938 р.), укр. мистецтвознавець **65**

Федотов Павло Андрійович (1815–1852), рос. художник **93, 148**

Фока Синопський (?–117), єпископ Синопський, християнський святий, шанується в лику священномучеників **98**

Фролов Володимир Олександрович (1874–1942), рос. художник-мозаїчист **52, 62, 190**

Х

Ханенко Богдан Іванович (1849–1917), укр. промисловець, колекціонер, меценат. Його археологічна,

египетська та ін. колекції лягли в основу Художньо-промислового і наукового музею у Києві (нині НМІУ, НХМУ), а колекція творів образотворчого мистецтва — Національного музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків **73, 153, 154**

Ханенко Варвара Миколаївна (уродж. **Терещенко**) (1852—1822), укр. колекціонерка, меценатка, дружина Б. І. Ханенка **73, 153, 154**

Ханенко Олександр Іванович (1816—1895), дійсний статський радник, маршал Суразького повіту Чернігівської губ. (1846—1849), історик-аматор, громадський діяч, у т. ч. дворянського губернського самоврядування **63**

Харлампій Магnezійський (бл. 89—202), єпископ Магnezійський, християнський святий, шанується в лику священномучеників **98**

Хвойка Вікентій В'ячеславович (1850—1914), видатний укр. археолог чеського походження, педагог, першовідкривач трипільської культури **64, 152**

Худяков Василь Григорович (1826—1871), рос. художник **93, 148**

Ч

Чернишов Микола Михайлович (1885—1973), рос. художник, мистецтвознавець, дослідник давньоруського монументального живопису **52, 62, 190**

Честахівський Григорій Миколайович (1820—1893), укр. художник, приятель *Т. Шевченка*, автор спогадів про нього **83**

Чіварзін Олексій Дмитрович (1898—1959), хімік, інженер-техно-

лог, реставратор. Хімік-консультант в Центральних державних реставраційних майстернях (1928—1934), Державній Третьяковській галереї (1934—1936), у 1936—1958 рр. керівник хімічної лабораторії Державного історичного музею, тривалий час спеціалізувався на реставрації пам'яток давньоруського монументального живопису **62, 190**

Ш

Шавикін Дмитро Миколайович (1902—1965), укр. художник **48, 84, 86, 174, 175, 177**

Шапошников Володимир Георгійович (1870—1952), укр. хімік-органік, інженер-технолог, академік АН УРСР **62, 190**

Шарлемань Адольф Йосипович (1826—1901), рос. художник французького походження, працював у жанрі історичного і батального живопису **50, 96, 160**

Шаскольський Ігор Павлович (1918—1995), рос. історик, фахівець з історії давньої та середньовічної Росії **58, 93, 147**

Шашкевич Маркіян Семенович (1811—1843), укр. письменник, поет, перекладач, духовний просвітитель і натхненник національного пробудження Галичини, священник УГКЦ **30, 125**

Шевченко Йосип Григорович (1821—бл. 1878), молодший брат Тараса Григоровича Шевченка **39, 104**

Шевченко Микита Григорович (1811—бл. 1870), старший брат Тараса Григоровича Шевченка **39, 104**

Шевченко Тарас Григорович (1814—1861), укр. поет, художник, письменник, громадський і політич-

ний діяч **30, 39, 53, 78, 79, 83, 89, 103, 104, 125, 134, 178**

Шептицький Андрей (Роман Марія Александр Шептицький) (1865–1944), Митрополит Галицький УГКЦ **28, 30, 125**

Шискін Іван Іванович (1832–1898), рос. художник-пейзажист **94, 149**

Шпилька Пантелеймон, римокатолицький священник, катехит Української народної школи ім. митрополита Андрея Шептицького в українському таборі переміщених осіб «Регенсбург–Оселя» **133**

Штернберг Василь Іванович (1818–1845), рос. художник, приятель юності *Тараса Шевченка* **79, 83, 197**

Щ

Щебиченко Марія П., килимарниця, майстриня народного мистецтва з с. Решетилівка Полтавської обл. **85, 175**

Щербаківський Данило Михайлович (1877–1927), укр. мистецтвознавець, історик, етнограф, археолог, музейник, педагог, громадський діяч **64, 165**

Щур Марія Харитонівна (1915–?), килимарниця, майстриня народного

мистецтва з с. Скопці (нині Веселинівка) Київської обл. **86, 174**

Ю

Юкін Павло Іванович (1883–1945), рос. художник-реставратор монументального і станкового живопису, працював у Києві над розчищенням мозаїк і фресок у Михайлівському Золотоверхому і Софійському соборах (1934–1940) **52, 54, 62, 190**

Я

Яворницький Дмитро Іванович (1855–1940), укр. історик, археолог, етнограф, дослідник історії українського козацтва, музейник, поет, письменник **79, 163**

Янушкович Хвитко (Федір Янушкевич) (бл. 1460–1508), писар господарський великого князя литовського у 1500 р. **75, 155**

Янушпольська Ф. І., слухачка Вищих жіночих курсів у Києві в пер. пол. 1910-х рр. **92**

Ячменьов Микола Іванович (1893–1947/1948), в. о. директора, директор ІІМК / ІА АН УРСР (1936–1940), орденоносець (орден Трудового Червоного Прапора) **58, 67, 146**

ГЕОГРАФІЧНО-ТОПОНІМІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А

- Австрія **110**
Австро-Угорщина **27**
Америка див. *США*
Андрушівка, с. **41, 78**
Аргентина **110**
Аскольдова могила, іст. місцевість у Києві **107, 108**
Аугсбург, м. **21–23, 27, 29, 32–34, 36–38, 109, 110, 133, 135–141**

Б

- Баварія, земля **21, 28, 32, 52, 110**
Базавлуцька Запорозька Січ див. *Запорозька Січ*
Бахчисарай, м. **26**
Берлін, м. **72**
Бессарабка, іст. р-н Києва **42**
Богдана Хмельницького (кол. Фундуклеївська, Леніна), вул. у Києві **100–102, 108, 181**
Бориспіль (кол. Боришпіль), м. **76, 157**
Боришпіль див. *Бориспіль*, м.
Борохова див. *Шота Руставелі*, вул.
Борщівська міська громада **28**
Браславський пов. **75, 155**

В

- Вавель, пагорб, замок **28**
Вадовіце, м. **27**
Велика Васильківська (кол. Червоноармійська), вул. у Києві **101, 102, 183**
Великі Будища, с. **175**
Вальдфрідгоф, кладовище **14**
Вереміївська вол. **88, 167**
Веселинівка (кол. Скопці), с. **86, 174**
Видубицьке кладовище **108**
Відень, м. **57**
Віленське воєводство **75, 155**
Вільно див. *Вільнюс*, м.
Вільнюс (кол. Вільно), м. **26, 75, 155**
Вінницька обл. **80**

- Вінницький р-н **80**
Вінниччина, регіон **58, 63, 65, 143**
Віслиця, м. **28**
Волинь, іст. регіон **55**
Володимир (кол. Володимир-Волинський), м. **81**
Володимир-Волинський див. *Володимир*
Володимирська (кол. Короленка), вул. у Києві **58, 78, 107, 142, 146**
Вороблячин, с. **28**
Ворошилова див. *Ярославів Вал*, вул.

Г

- «Галичина», дистрикт **33**
Ганггоферзідлунг (Ganghofersiedlung), міськ. р-н Регенсбурга **34, 35**
Генерала Юзефа Бема, вул. у м. Седльці **132**
Генеральна губернія **33**
Глибочиця (нині Глибочицька), вул. у Києві **42, 61, 62, 197**
Голованівський р-н **80**
Гончарівка, іст. місцевість у Києві див. *Гончарна*, вул.
Гончарна (Гончарівка), вул. у Києві **42, 61, 182**
Горный Дубняк (болг. Горни Дъбник), с. **96, 160**
Греція **53**
Григорія Сковороди (кол. Пушкінська), вул. у Харкові **162**
Гусине, с. **88, 167**
Гьохштедт, м. **14, 25–28, 36, 38, 52, 72, 106, 110**
Гудзівка, с. **105, 197**

Д

- Дегтярівка, іст. місцевість у Києві див. *Дегтярна*, вул.
Дегтярна (Дегтярівка), вул. у Києві **42, 61, 182**

Дігтярі, с. **86, 174, 175**
Діллінген-на-Дунаї, м. **28**
Днепр (рос.) див. *Дніпро*, р.
Дніпро, м. **25**
Дніпро, р. **91, 105, 172, 184**
Дніпропетровськ див. *Дніпро*, м.
Добровеличківка, с. **85, 86, 175**
Донбас, іст. регіон **84**
Донбасс (рос.) див. *Донбас*
Дрезден, м. **57**
Дунай, р. **25**

Е

Едмонтон, м. **29, 116**

Є

Євгена Чикаленка (кол. Пушкінська), вул. у Києві **100**
Єлабуга, м. **94**

Ж

Жаданівського див. *Жилянська*, вул.
Жилянська (кол. Жаданівського),
вул. у Києві **101**

З

Запорозька Січ (Базавлуцька,
Кам'янська, Нова (Покровська),
Олешківська, Томаківська, Хор-
тицька, Чортотлицька (Стара))
49, 79, 163, 164
Застав'я, с. **31, 125**
Звенигородський р-н **89, 90, 105, 107**
Золотоніський пов. **88, 167**

І

Івана Франка, вул. у Києві **101–**
103, 181
Ізюмщина, регіон **67**

К

Кама, р. **94**
Кам'яна Гора, г. **107**
Кам'янська Запорозька Січ див. *За-*
порозька Січ

Канада **110, 116**
Кара-Бутак, форт **103**
Катеринославська див. *Полтав-*
ський шлях, вул. у Харкові
Кергонксон, м-ко **27**
Керч, м. **26**
Київ (рос.) див. *Київ*
Київ, м. **14, 21, 25, 26, 29, 39, 41,**
42, 50, 52, 54, 56–58, 60, 62, 64,
66–69, 72–74, 79, 89–92, 95, 100–
105, 107, 108, 142, 146, 147, 149,
158–161, 165, 170, 172, 178,
179, 181–184, 188, 189, 194, 196
Київська губ. **80**
Київська обл. **86, 105, 174**
Китаєво, іст. місцевість у Києві **107**
Кіровоградська обл. **80, 85, 86, 175**
Князів Острозьких (кол. Московська,
Червонопрапорна), вул. у Києві **62**
Колодяжне, с. **67**
Конституції (кол. Миколаївська
пл.), майдан у Харкові **162**
Контрактова пл. (кол. Червоний
майдан) у Києві **102**
Короленка, вул. див. *Володимир-*
ська, вул.
Королівство Галичини і Володимирії
27
Костельна, вул. у Києві **103**
Краків, м. **14, 25–28, 52, 72, 106,**
110, 115–120, 123
Кременчуцьке водосховище **88, 167**
Кривеньке, с. **28, 30, 128, 129,**
130, 131
Крігсгабер, міський район Аугсбур-
га **33**

Л

Леніна див. *Богдана Хмельницько-*
го, вул.
Липняжка, с. **85**
Лімож, м. **50, 75, 76, 156**
Лісько, м. **27**
Лук'янівка, іст. район Києва **42**
Львів, м. **28, 29**

Львівська див. *Січових Стрільців*, вул. Львівська обл.
Львівщина, регіон **28, 31, 127**
Любельська, вул. у Кракові **117, 118**
Люблін, м. **28**

М

Мала Хортиця, о. **79**
Марка Кропивницького (кол. Новий завулок), вул. у Києві **42, 61**
Маслове, с. **58, 66, 67, 144**
Миколаївська пл. див. *Конституції, майдан у Харкові*
Мінськ, м. **26**
Монастирський див. *Ярмарковий, пров. у Харкові*
Моринці, с. **39, 42, 89, 90, 198**
Москва, м. **51, 89, 162**
Московська див. *Князів Острозьких*, вул.
Московське царство **76**
Московський кремль, замок-фортеця **87**
Мюнхен, м. **11–14, 37, 52, 53, 106, 110**

Н

Настасів, с. **28**
Нижньоюрківська, вул. у Києві **107**
Німеччина **25, 26, 29, 32, 35, 52, 56, 57, 59, 72, 106, 109, 110**
Немирів, м. **28, 31, 127**
Нова (Покровська) Запорозька Січ див. *Запорозька Січ*
Новий завулок див. *Марка Кропивницького*, вул.
Нові Санжари, с. **85**
Новодівоче кладовище **51, 162**
Нойбург, замок **25**
Нью-Йорк, м. **29, 37, 110**
Нью-Йорк, шт. **27**

О

Овруч, м. **82**
Одеська обл. **85, 86, 175**

Озеряни, с. **28**
Олександра Кониського (кол. Тургенєвська), вул. у Києві **107**
Олешківська Запорозька Січ див. *Запорозька Січ*
Оселя Ганггофер див. *Ганггофер-зідлунг*
Оселя ім. Германа Герінга (Herman Goering Siedlung) див. *Ганггофер-зідлунг*

П

Павлівська пл. (нині майдан) у Харкові **162**
Панаса Саксаганського (кол. П'ятакова), вул. у Києві **107**
Перемишль, м. **27**
Петергоф, палацовий комплекс **65**
Підкарпатське воєводство **27**
Північне Причорномор'я **49**
Плисків (кол. Плисковка), с. **80, 198**
Плисковка див. *Плисків*, с.
Поділ, іст. р-н Києва **42, 104, 107**
Поділля, іст. регіон **55**
Поезії (кол. Театральна пл.), майдан у Харкові **162**
Полісся, іст. регіон **55**
Полонне, м. **107**
Полтава, м. **43, 71, 168**
Полтавська губ. **43, 88, 167**
Полтавська обл. **85, 175**
Полтавський р-н **175**
Полтавський шлях (кол. Катеринославська), вул. у Харкові **162**
Полтавщина, регіон **55**
Польща **27, 29, 132**
Прорізна (кол. Свердлова), вул. у Києві **107**
Пустомити, м. **28**
Пушкінська див. *Григорія Сковороди*, вул. у Харкові
Пушкінська див. *Євгена Чикаленка*, вул. у Києві
П'ятакова див. *Панаса Саксаганського*, вул.

Р

Радянський Союз (СРСР) **26, 95, 180**
Раїм, укріплення **103**
Ратібор, м. **57**
Регенсбург, м. **21–23, 32, 34–38, 109, 110, 133–135, 140, 141**
Рейтарська, вул. у Києві **103**
Решетилівка, с. **85, 175**
Рим, імп. **73, 74, 153**
Росія **53, 55**

С

Сандомир, м. **28**
Свердлова див. *Прорізна*, вул.
Седльці, м. **28, 132**
Сир-Дар'я, р. **103**
Сімферополь, м. **26**
Січових Стрільців (кол. Львівська),
вул. у Києві **108, 196**
Скіфія **48, 49**
Скопці див. *Веселинівка*, с.
Смоленська земля **75, 155**
Соборна див. *Університетська*, пл.
у Харкові
«Софіївка», парк **83, 172**
Спаська, вул. у Києві **101**
СРСР див. *Радянський Союз*
Стіна, с. **58, 63, 65, 143**
Сумська, вул. у Харкові **162**
Супрасль, м. **28**
Сушківка, с. **72**
США (Америка) **27–29, 65, 110**
Сяноцький округ **27**

Т

Таврійська губ. **82, 187**
Тарасівка, с. **105, 107**
Театральна пл. див. *Поезії, майдан*
у Харкові
Терещенківська (кол. Чудновсько-
го), вул. у Києві **107, 108**
Тернопільщина, регіон **28, 30, 128–131**
Томаківська Запорозька Січ див.
Запорозька Січ

Томашівка, с. **26, 59, 72, 77, 87, 185, 186**

Торговиця, м-ко **80**

Триліси, с. **105**

Труханів острів, о. **42, 69, 105, 184, 194**

Тульчинщина, регіон **67**

Тургенєвська див. *Олександра Ко-
ниського*, вул.

У

Угнів, м. **28, 30, 31, 124, 125, 126**
Україна (УРСР, УСРР) **11, 12, 25, 47, 53, 55, 58, 85, 94–97, 110, 158–161, 178**

Умань, м. **13, 83, 172**

Уманський пов. **80**

Уманщина, регіон **26, 59, 60, 72, 77**

Університетська, вул. у Харкові **162**

Університетська (кол. Соборна), пл.
у Харкові **162**

УРСР див. *Україна*

УСРР див. *Україна*

Ф

Фастівський р-н **105**

Феодосія (рос.) див. *Феодосія*

Феодосія, м. **25, 84, 187**

Франція **75, 76, 156**

Фундуклеївська див. *Богдана*
Хмельницького, вул.

Х

Харків, м. **14, 40, 51, 54, 55, 89, 90–92, 107, 162, 191, 198**

Харківщина, регіон **55, 69, 194**

Хорол, м. **88**

Хортицька Запорозька Січ див. *За-
порозька Січ*

Хрещатик, вул. у Києві **64, 65, 165**

Ч

Червоний майдан див. *Контракто-
ва пл.*

Червоноармійська див. *Велика Васильківська*, вул.
Червонопрапорна див. *Князів Острозьких*, вул.
Черкаси, м. **99, 180**
Черкаська обл. **89, 90, 105, 107**
Черкащина, регіон **42, 58, 66, 67, 144, 145, 166**
Чернігів, м. **65, 191**
Чернігівська обл. **86, 174, 175**
Чернігівщина, регіон **55, 63**
Чигирин, м. **107**
Чигиринський пов. **88, 166**
Чортківський р-н **28**
Чортмлицька (Стара) Запорозька Січ див. *Запорозька Січ*
Чудновського див. *Терещенківська*, вул.

Ш

Шарівка, с. **69, 194**
Шевченківщина див. *Черкащина*
Шепетівщина, регіон **67**
Шота Руставелі (кол. Борохова), вул. **42, 62**
Шуть, курган **76, 157**

Я

Ярмарковий (кол. Монастирський), пров. у Харкові **162**
Ярославів Вал (кол. Ворошилова), вул. у Києві **102, 103, 183**

ПОКАЖЧИК УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

1ша Українська гімназія ім. Б. Грінченка (*Перша трудова школа*) **13**

А

Австро-Угорська армія **27**

Адміністрація допомоги і відновлення Об'єднаних Націй (United Nations Relief and Rehabilitation Administration, ЮНРРА) **137**

Академія наук УРСР див. *Національна академія наук України*

Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка (*Краківська академія мистецтв*) **27–29, 120–122**

Американська військова адміністрація **35**

Археологічний музей Київських вищих жіночих курсів **92**

Архітектурно-історичний Софійський музей див. *Національний заповідник «Софія Київська»*

Б

Богословсько-педагогічна академія УАПЦ **14**

В

Вермахт **33**

Видубецький монастир **54**

Вищі жіночі курси у Києві **92**

Військовий окружний суд **107**

Віленський університет **30**

Вінницький краєзнавчий музей **25**

Волзько-Камський комерційний банк **64, 165**

Всеукраїнська академія наук (ВУАН) див. *Національна академія наук України*

Всеукраїнський археологічний комітет (ВУАК) **14, 59, 60, 111**

Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка (*Київський ху-*

дожньо-промисловий і науковий музей, Перший державний музей) **39–41, 43–45, 47–50, 55, 61–64, 70, 71, 73, 76, 77, 79, 80–84, 88–90, 100–105, 108, 110, 167, 170, 196–198**

Всеукраїнський музейний городок див. *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*

Всеукраїнський центральний фотокіноархів див. *Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів*

ВЧК (рос.) – Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем **84**

Г

Генеральне консульство України у Мюнхені **11**

Головний історичний архів ім. В. Антоновича див. *Центральний державний історичний архів, м. Київ*

Густинський Свято-Троїцький монастир **43, 168**

Ганггоферзідлунг див. *Український табір переміщених осіб «Реґенсбург–Оселя»*

Д

Державна історична бібліотека див. *Національна історична бібліотека України*

Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України див. *Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей*

Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей» див. *Національний заповідник «Софія Київська»*

Державний дворянський земельний банк **80**

Державний Києво-Печерський історико-культурний заповідник див. *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*

Державний культурно-історичний заповідник «Всеукраїнський музейний городок» див. *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*

Державний музей українського мистецтва див. *Національний художній музей України*

Державний музей українського мистецтва у Харкові (*Музей українського мистецтва*) **40, 54, 55, 107, 198**

Державний музей українського народно-декоративного мистецтва див. *Національний музей українського народного декоративного мистецтва*

Державний український музей народної творчості див. *Національний художній музей України*

Державний художній музей див. *Національний музей мистецтва ім. Богдана та Варвари Ханенків*

Дніпрельстан див. *Дніпрогес*

Дніпропетровський історичний музей ім. Д. І. Яворницького **25**

Домб'є, концентраційний табір **27**
Дрезденська академія мистецтв **28**
друкарня РСДРП **107**

Е

Експериментальні майстерні народної творчості див. *Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука*

Є

Єлецький монастир **65, 191**

З

завод «Ленкузня» (*Південно-Російський машинобудівний завод*) **101**

завод Мессершмідта **35**

«Зомме Казерне» див. *Український табір переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі*

І

Інститут археології АН УРСР / НАН України (*Інститут історії матеріальної культури АН УСРР*) **22, 24, 25, 52, 55, 57–59, 63–68, 92, 93, 97, 98, 106, 109, 142–147**

Інститут живих мов **34**

Інститут з вивчення СРСР **14**

Інститут історії матеріальної культури АН УСРР див. *Інститут археології АН УРСР / НАН України*

Інститут історії матеріальної культури АН СРСР **58, 93, 147**

Інститут історії та теорії архітектури Академії архітектури УРСР див. *Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування*

Інститут історії церкви **31**

Інститут мартирології в Мюнхені **14**

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського (*Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії*) **55**

Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії див. *Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського*

Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (ІР НБУВ) **9, 12, 14, 15, 25**

Історична секція ВУАН **78**

Історичний музей Уманщини див. *Уманський краєзнавчий музей*

К

- Кабінет антропології ім. Ф. К. Вовка **63, 110**
- Кабінет Міністрів України **11**
- Києво-Печерська Лавра (*Лавра*) **55, 56, 85, 94, 95–97, 158–161**
- Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука (*Центральні експериментальні майстерні народної творчості, Експериментальні майстерні народної творчості, Школа майстрів народної творчості*) **47, 84, 85–87, 173–177**
- Київська духовна академія **55**
- Київська кафедра мистецтвознавства ВУАН **14**
- Київська національна картинна галерея (*Київський державний музей російського мистецтва, Музей російського мистецтва*) **22, 24, 57, 81, 93, 94, 148, 149**
- Київська обласна інспектура охорони пам'яток культури **104, 178**
- Київська обласна художня спілка з вишивання **87**
- Київське обласне управління в справах мистецтв **46**
- Київський державний музей російського мистецтва див. *Київська національна картинна галерея*
- Київський інститут науково-судової експертизи **54**
- Київський міський будинок вчителя **57**
- Київський обласний відділ народної освіти **59**
- Київський обласний музей революції **60**
- Київський перепечайський цех **40, 77, 170**
- Київський університет св. Володимира **13**
- Київський художній інститут **54**
- Київський художньо-промисловий і науковий музей див. *Все-*

український історичний музей ім. Т. Г. Шевченка

- Київські вищі жіночі курси **92**
- Комітет бездержавних українців у Регенсбурзі **34**
- Крайовий музей до- і ранньої історії (*Музей до- і ранньої історії*) **14, 25, 57**
- Краківська академія мистецтв див. *Академія образотворчих мистецтв ім. Яна Матейка*

Л

- Лавра див. *Києво-Печерська Лавра*
- Лаврський музей культів та побуту (див. також *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*) **13, 26, 55, 56, 76, 110**
- Лубенський полк **95, 158**
- Львівська духовна семінарія Святого Духа **31**

М

- Майстерня забавок **34**
- Михайлівський Золотоверхий монастир **58**
- Міжрайонний науково-дослідчий краєзнавчий музей в м. Умані див. *Уманський краєзнавчий музей*
- Музей до- і ранньої історії див. *Крайовий музей до- і ранньої історії*
- Музей західного та східного мистецтва див. *Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків*
- Музей історії Михайлівського Золотоверхого монастиря **98**
- Музей Леніна **57**
- Музей мистецтв див. *Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків*
- Музейне містечко див. *Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»*
- Музей російського мистецтва див. *Київська національна картинна галерея*

Музей України (збірка П. Потоцького) **50, 94–97, 110, 158–161**

Музей українських діячів науки і мистецтва **110**

Музей українського мистецтва див. *Державний музей українського мистецтва у Харкові*

Музей української діаспори **62**

Мюнхенська академія мистецтв **28**

Мюнхенський центральний збірний пункт (Munich Central Collecting Point) **26, 72**

Н

Наркомат освіти (*Наркомос*) **44, 47**

Наркомос див. *Наркомат освіти*

Наукове товариство ім. Шевченка (НТШ) **14, 29**

Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування (*Інститут історії та теорії архітектури Академії архітектури УРСР*) **55**

Нафтопереробний завод **35**

Національна академія наук України (*Всеукраїнська академія наук, Академія наук УРСР*) **60, 78**

Національна історична бібліотека України (*Державна історична бібліотека*) **56, 57**

Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей (*Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України*) **11, 12, 57**

Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра» (*Всеукраїнський музейний городок, Державний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, Державний культурно-історичний заповідник «Всеукраїнський музейний городок», Музейне містечко, Центральний антирелігійний музей УРСР, див. також Лаврський музей культур та побуту*) **13, 22,**

24, 26, 40, 53–57, 70, 76, 77, 85, 91, 111, 150, 151, 158, 170

Національний заповідник «Софія Київська» (*Архітектурно-історичний Софійський музей, Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей», Софійська філія, Софійський заповідник, Софійський філіал*) **22, 23, 25, 40–42, 51–57, 59, 62, 64, 68, 74, 89–91, 105, 106, 108, 109, 188–191**

Національний музей історії України (*Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка*) **14, 22, 24–26, 39, 40, 43, 48–51, 56, 57, 63–65, 69, 72–82, 89, 91, 92, 94–97, 106, 109–111, 152–164, 170, 196**

Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків (*Державний художній музей, Музей західного та східного мистецтва, Музей мистецтв*) **57, 107, 108**

Національний музей Тараса Шевченка **78, 83, 89, 103**

Національний музей українського народного декоративного мистецтва (*Державний музей українського народно-декоративного мистецтва*) **40, 77, 170**

Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького **28**

Національний художній музей України (*Державний музей українського мистецтва, Державний український музей народної творчості*) **22, 24, 25, 39, 40, 43–49, 57, 60–62, 64, 70–72, 76–92, 98–106, 108, 109, 165–184**

О

Об'єднання митців-українців Америки **29**

Оперативний штаб райхслайтера Розенберґа (Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg, EPP) **25, 57, 72**

Оселя Ганггофер див. *Український табір переміщених осіб «Регенсбург—Оселя»*

П

Перша трудова школа див. *1ша Українська гімназія ім. Б. Грінченка*

Перший державний музей див. *Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка*

Південно-Західна залізнична міська станція (*станція залізниць, Юго-Западная железнодорожная городская станция*) **100**

Південно-Російський машинобудівний завод див. *завод «Ленкузня»*

Пласт **36**

Подільський районний комітет більшовицької партії **102**

Полтавський краєзнавчий музей **25**

Полтавський церковно-археологічний комітет **43, 71, 169**

Просвіта **28**

Р

Рада Народних Комісарів **47, 53, 55, 85**

«Регенсбург—Оселя» див. *Український табір переміщених осіб «Регенсбург—Оселя»*

Реставраційна майстерня **14, 111**

Російська армія **51, 96**

С

Свято-Успенський Єлецький монастир **65**

Сенчанська сотня **95, 158**

Софійська філія див. *Національний заповідник «Софія Київська»*

Софійський заповідник див. *Національний заповідник «Софія Київська»*

Софійський філіал див. *Національний заповідник «Софія Київська»*

Союз кооператорів «Райсоюз» **100**

Спілка української молоді (СУМ) **36**

Спілка художників України **44**

станція швидкої допомоги **103**

станція залізниць див. *Південно-Західна залізнична міська станція*

Т

табір українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі див. *Український табір переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі*

табір українських біженців в Регенсбурзі див. *Український табір переміщених осіб «Регенсбург—Оселя»*

Товариство охорони українських пам'яток на чужині при УВАН в Аугсбурзі **36, 110**

Торговий дом «Т. М. Апштейн і сини» **101**

У

Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ) **37**

Українська вільна академія наук (УВАН) **14, 27, 29, 36, 37, 65, 110**

Українська Галицька армія (УГА) **30, 125**

Українська громада в Умані **13**

Українська державна картинна галерея у Харкові див. *Харківський художній музей*

Українська народна школа (ім. митрополита Андрея Шептицького) в Регенсбурзі **34, 133**

Українське видавництво у Кракові **28**

Український вільний університет (УВУ) **9, 11–14, 34, 37, 110**

Український католицький університет **31**

Український Музей-Архів **34**

Український табір переміщених осіб «Зомме Казерне» в Аугсбурзі («Зомме Казерне», *табір українських біженців «Зомме Казерне» в Аугсбурзі, український табір переміщених осіб в Аугсбурзі*) **22, 23, 32–34, 37, 38, 109, 110, 135–141**

Український табір переміщених осіб «Реґенсбург—Оселя» (Ганґгофер-зідлунґ, Оселя Ганґгофер, «Реґенсбург—Оселя», табір українських біженців в Реґенсбурзі, український табір переміщених осіб в Реґенсбурзі) **22, 23, 32, 34, 35, 36, 38, 109, 110, 133—135, 141**

Український технічно-господарський інститут (УТГІ) **12, 35, 36**

Укрхудожпромспілка (Українська художньо-промислова спілка) **85, 87**

Уманський краєзнавчий музей (Історичний музей Уманщини, Міжрайонний науково-дослідчий краєзнавчий музей в м. Умані) **13, 24, 25, 59, 60, 72, 77, 87, 110, 185, 186**

Управління в справах мистецтв **47**

Ф

Федеральний архів Німеччини **57**

Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського **24, 82, 84, 187**

Фотоательє А. М. Іваницького **92**

Фотошкола **36**

Х

Харківська міська управа **14**

Харківський художній музей (Українська державна картинна галерея у Харкові) **54**

Херсонський краєзнавчий музей **25**

Художня школа **58, 67, 146**

Ц

Центральная фотография в Феодосии (рос.) **84**

Центральний антирелігійний музей УРСР див. Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»

Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва **152**

Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів

(Всеукраїнський центральний фотокіноархів, Центральний фотокіноархів, Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного) **9, 15, 41, 56, 106, 109**

Центральний державний історичний архів, м. Київ (Головний історичний архів ім. В. Антоновича) **57**

Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного див. Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів

Центральний інститут історії мистецтва (Zentralinstitut für Kunstgeschichte) **53**

Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка див. Національний музей історії України

Центральні експериментальні майстерні народної творчості див. Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука

Церковно-археологічний музей **55**

Ч

Червона армія **43, 47**

Черкаський округовий музей ім. Т. Г. Шевченка **66, 144, 145**

Ш

Школа майстрів народної творчості див. Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука

Ю

Юго-Западная железнодорожная городская станция (рос.) див. Південно-Західна залізнична міська станція

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АІСМ	Архітектурно-історичний Софійський музей
АН УРСР	Академія наук Української Радянської Соціалістичної Республіки
ап.	апостол
АРСР	Автономна Радянська Соціалістична Республіка
б/№	без номера
ВКЛ	Велике князівство Литовське
ВМГ	Всеукраїнський музейний городок
ВТТ	виправно-трудоий табір
ВУАК	Всеукраїнський археологічний комітет
ВУАН	Всеукраїнська академія наук
ВУІМ	Всеукраїнський історичний музей ім. Т. Г. Шевченка
вул.	вулиця
ВЧК	Всероссийская чрезвычайная комиссия (по борьбе с контрреволюцией и саботажем) (рос.)
ГАРФ	Государственный архив Российской Федерации
губ.	губернія
дир.	директор
ДАІЗСМ	Державний архітектурно-історичний заповідник «Софійський музей»
ДМУМ	Державний музей українського мистецтва
ДМУНДМ	Державний музей українського народно-декоративного мистецтва
др.	друга, -ий
ДУМНТ	Державний український музей народної творчості
ЕРР	Оперативний штаб райхсляйтера Розенберґа (нім. ERR – Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg)
ж. д.	железная дорога (рос.)
зав.	завідувач(ка)
ІА	Інститут археології
ІІМК	Інститут історії матеріальної культури
іл.	ілюстрація
ІР НБУВ	Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
ін.	інші
інв.	інвентарний
КВЖК	Київські вищі жіночі курси
КДА	Київська духовна академія

КДМРМ	Київський державний музей російського мистецтва
кін.	кінець
КК	Кримінальний кодекс
кн.	князь, княгиня, книга
КНКГ	Київська національна картинна галерея
КОІОПК	Київська обласна інспектура охорони пам'яток культури
корп.	корпус
КПЛ	Києво-Печерська Лавра
КХПНМ	Київський художньо-промисловий і науковий музей
лів.	ліворуч
ЛМКП	Лаврський музей культів та побуту
НА	Науковий архів
НАНУ	Національна академія наук України
наркомат	народний комісаріат
Наркомос	Народний комісаріат освіти
наук.	науковий
НМУНДМ	Національний музей українського народного декоративного мистецтва
НЗКПЛ	Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра»
НЗСК	Національний заповідник «Софія Київська»
НМІУ	Національний музей історії України
НММ	Національний музей мистецтв ім. Богдана та Варвари
(НММХ)	Ханенків
НМТШ	Національний музей Тараса Шевченка
НХМУ	Національний художній музей України
НТШ	Наукове товариство імені Шевченка
о.	отець
пер.	перша
пов.	повіт
пол.	половина
пос.	посилання
поч.	початок
прав.	праворуч
РНК	Рада народних комісарів
РСДРП	Російська соціал-демократична робітничка партія
рос.	російський
св.	святий, свята
сер.	середина
ст.	стаття, старший

СУМ	Спілка української молоді
т. ч.	тому числі
УАПЦ	Українська Автокефальна Православна Церква
УВАН	Українська вільна академія наук
УВУ	Український вільний університет
УГА	Українська Галицька армія
УГКЦ	Українська Греко-Католицька Церква
УКМ	Уманський краєзнавчий музей
уродж.	уроджена
УРСР	Українська Радянська Соціалістична Республіка
УСРР	Українська Соціалістична Радянська Республіка
УТГІ	Український технічно-господарський інститут
ФКГА	Феодосійська картинна галерея ім. І. К. Айвазовського
ЦАМ	Церковно-археологічний музей
ЦАРМ	Центральний антирелігійний музей УРСР
ЦДАВО	Центральний державний архів вищих органів влади та управління
ЦДАЕА	Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів
ЦДАМЛМ	Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва
ЦЕМНТ	Центральні експериментальні майстерні народної творчості
ЦІКГ	Центральний інститут історії мистецтва (Zentralinstitut für Kunstgeschichte)
ЦІМ	Центральний історичний музей ім. Т. Г. Шевченка
ЮНРРА	Адміністрація допомоги і відновлення Об'єднаних Націй (англ. UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration)

Наукове видання

Тетяна Миколаївна Себта

**«Архів Петра Курінного»:
збірка фотодокументів Інституту рукопису
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського**

Джерелознавче дослідження

Редакторка

Надія Маслакова

Редакторка-перекладачка

Дар'я Лелюх

Комп'ютерне верстання, художнє оформлення
та дизайн обкладинки

Оксани Боляк

*Для художнього оформлення використано
фотодокументи із фонду 381 Інституту рукопису НБУВ*

Підписано до друку 07.07.2025. Формат 70x100/16.

Папір офс. № 1. Гарнітура Trebuchet MS.

Ум. друк. арк. 20,8. Обл.-вид. арк. 13,37. Наклад 100 прим. Зам. № 5.

Друкарня Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
Просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.



з фондів Інституту рукопису
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

